[illegible]

[illegible]

यः पोथी शहर बनारस दिवाकर छापाखानेमे गोरखमपुर शिवचरनके छापाखानेमे

छपी साकिन मोहल्ले भदैनी कालीमहल्लके पास वाः दुर्गामिश्र के छापनेवालेका

नाम मातादयाल यः पोथी जिस्को लेनी हो सो चांदनी चौकमे कुंजगल्लीके पश्चिममे

और रामचरनके दुकानपर मिलेगी मीः चैत्रसुदी १० सम्वत १९२५ वार गुरुः ॥

शान्तिमयूख स्मृतिभास्करीय नीलकण्ठभट्टः स्मृतिः Benares, Saṃvat 1925 नागर

॥ ...ाय नमः ॥ यो लीलया संतनुतेऽत्र विश्वं तस्यालयस्तात्मनि विश्वरूपे लयं नयत्याशु च पूर्णरूपः शिवं तनोत्वाशु स
...शंभो १ महोमहत्समाराध्य समाकर्ण्य गुरोर्गिरः समुच्चीनीलकंठीवक्तुं शांतिकपौष्टिके २ प्रतारयेते ह्यत्र किंचि
...तुनिर्मूलनपात्कृतिः ऊनोक्तितातो न हि तेन काश्चित् वपुष्यहीनापि चितिर्न हीयते ३ तत्र पापविशेषनिदा
नकोटि...मात्रानिष्टनिवर्तकं पापाप्रयोजकं वैधं कर्म शांतिकं क्षयादिहरं दानादावतिप्रसंगवारणाय तु निदानकातं आमु
ष्मिकानिष्टनिवर्तकेष्वंवारयितुं ऐहिकेति प्रायश्चित्तेवारयितुं मात्रपदं प्रायश्चित्तं त्वामुष्मिकानिष्टनिवर्तकमपि अभिवा
रप्रत्यभिचारादावारयितुं पापाप्रयोजकमिति तपोः फलं तो हि साक्षेन तदनुष्ठाने प्रायश्चित्तोक्तेश्च पापप्रयोजकत्वात् आ
निष्टनिवर्तकत्वं च शांतिकस्य तन्निदानपापनाशरूपसामग्रीनिघटकत्वेन पुष्टिफलकं वैधं कर्म पौष्टिकं तत्र परिभाषा मार्कं
डेयपुराणे शिरःस्नातश्च कुर्वीत दैवं पित्र्यमथापि वा प्राङ्मुखोदङ्मुखो वापि श्मश्रुकर्म च कारयेत् १ तत्रैव दैवार्चनादिकर्म
णि तथा गुर्वभिवादनं कुर्वीत सम्यगाचम्य प्रयतोऽपि सदा द्विजः २ वृहन्मनुः प्राणानायम्य कुर्वीत सर्वकर्माणि संयतः मार्कंडे
य संकल्पविधिवत्कुर्यात्स्नानदानव्रतादिकं देवलः मासपक्षतिथीनां च निमित्तानां च सर्वशः उल्लेखनमकुर्वाणो न तस्य फलभा
ग्भवेदिति मासपक्षतिथयः प्रयोगाधिकरणभूताः सर्वेपि यत्तु अनेकदिनसाध्ये कर्मणि आद्यदिने संकल्पकालीनां तिथिमधिक

रणत्वेनोक्तिस्थ ज्योतिष्टोमेनाहं यक्ष्य इत्यादिसंकल्पवाक्यं प्रयुंजते याज्ञिकाः तत्तु पदानामन्वयायोगादनादरणीयं य
दपि केचित्तेन तेन रूपेण प्रयोगांगतया विहितानामेव मासादीनामुल्लेख इति तदपि नमानाभावात् अविहितमासादिप्र
आधानादौ मासपक्षतिथीनां ज्योतिष्टोमएकादशीव्रतादौ च मासपक्षयोरुल्लेखाभावप्रसंगाच्च अतो ज्योतिष्टोमादा
वेकादश्यादिपूर्णिमांतानामुल्लेखः एवमन्यत्रापीति दिक् अत्र च शूद्राणामप्यधिकारः श्रावयेच्चतुरो वर्णान् कृत्वा ब्रा
ह्मणमग्रतः इत्यादिवाक्येषु श्रवणस्य पुरुषार्थतया रागप्राप्तत्वेन तद्विधौ वाक्यवैयर्थ्यापत्तेः शूद्रविवक्षया श्रवणविधि
ना तेषां पुराणश्रवणाधिकारेण ज्ञानसद्भावात् वैदिकमंत्राभावे कथं तत्तत्कर्मस्वधिकार इति चेत् शृणु धर्मेप्सवस्तु
धर्मज्ञाः सतां धर्ममनुष्ठिताः मंत्रवर्ज्यं न दुष्यंति प्रशंसां प्राप्नुवंति चेति मनुना मंत्रवर्ज्जनात् यत्तु मेधातिथिर्मंत्रवर्जिते
शूद्र[illegible]दिष्वधिकारार्थमिदं न तु समंत्रकेषु मंत्रपर्युदासार्थमिति तत्र अमंत्रकोपवासादिषु शूद्राणां विधिनैवाधिका
[illegible]द्धावेतद्वाक्यानर्थक्यापत्तेः अत एव मोक्षधर्मेष्वपि मंत्रवर्जं न दुष्यंति कुर्वाणाः पौष्टिकीं क्रियां इति अत्रैतद्वाक्य
कीर्त[illegible]त्वेन तत्सामान्योपस्थितपौराणक्रियोद्देशेन मंत्रवर्ज्जनविधौ पौष्टिकीमित्युद्देश्यविशेषणस्याविवक्षितत्वं
वावनं
मजंत [illegible]तैकास्यैतस्य चैकैकवस्तुतिमूलत्वेन कल्पते गृह्यपरिशिष्टे आदौ विनायकः पूज्यः अंते तु कुलदेवताः शौनकः पु

...स्वन विधिं वक्ष्यामोथ यथाविधि प्रयोक्तुं कर्मणामादावंते चोदयसिद्धये कर्मप्रदीपे कनांदिषु तु सर्वत्र मातरः सग
णेशाः पूजनीयाः प्रयत्नेन पूजिताः पूजयंति ताः १ प्रतिमासु च मुद्रासु लिखित्वा वा पटादिषु अपि वाक्षतपुंजेषु नैवेद्यै
नकैः पृथग्विधैः २ कुड्यलग्ना वसोर्धाराः सप्त वा [illegible] तेन तु कारयेत् च धारा वा नातिनीचा न चोच्छ्रिताः ३ आयुष्याणि च शांत्यर्थं
जप्त्वा तत्र समाहितः षड्भ्यः पितृभ्यस्तदनु श्राद्धदानमुपक्रमेदिति ४ षड्भ्य इति छंदोगकात्यायनपरं अन्येषां तु नवदैवत्य
मन्वष्टकासु वृद्धौ च गयायां च क्षयेहनि अत्र मातुः पृथक् श्राद्धमन्यत्र पतिना सहेति ९ वचनात् सर्वत्राचार्यो यजमा
नसमानशाखो [illegible] अन्यथा त्वाचार्यस्य यजमानशाखाध्ययनाभावे तच्छाखीयपदार्थानां निर्वाह एवं न स्यात् स्वशाखयानु
ष्ठाने तु वैगुण्यं तथा च पाराशर्यः यः स्वशाखां परित्यज्य परशाखां समाश्रयेत् अप्रमाणमृषिं कृत्वा सोंधे तमसि मज्जतीति
ऋत्विजस्तु भिन्नशाखोपि [illegible] सर्वथाचार्यवदृत्विजो मधुपर्केण पूज्याः ऋत्विजो वृत्वा मधुपर्कमाहरेदित्याश्वलायनोक्तेः
संपूज्य मधुपर्केण [illegible] कर्म कारयेदिति विश्वामित्रोक्तेश्च यत्र ऋत्विग् यच्छाखीयं कर्म करोति तत्तच्छाखोक्तेन प्रकारेण कोड
नुसमयेन मधुपर्कं कुर्वंतिपाभ्रगूकाः केचित्तु परे यजमानशाखोक्तेन यजमानेन स्वशाखीया ऋत्विग्भिश्च स्वस्वशाखीयाः पदा
र्थाः अनेकेषु ऋत्विक्षु पदार्थानुसमयेनानुष्ठेया इति युक्तं तत्तच्छाखाध्ययनजन्यज्ञानसापेक्षत्वादेकप्रयोगविधिपरिग्रहाच्च

भूषणं

ऋत्विग्भ्योदेयमुक्तं लिंगपुराणे वस्त्रयुग्मं तथाप्पूरं केयूरं करणं अंगुलीभूषणं चैवमणिबंधस्यभूषणं १ कंठाभरणयुक्तानि या
रंभ धर्मकर्मणः पुरोहिताय दत्वाथ ऋत्विग्भ्यश्चापि दापयेत् २ इति आपः पूर्यंते स्मिन्नित्यपूरं जलपात्रं मत्स्यपुराणे यज
मानः सपत्नीकः पुत्रपौत्रसमन्वितः पश्चिमद्वारमाश्रित्य प्रविशेद्यागमंडपं १ संग्रहे समंततश्च सिद्धार्थान विकिरेद्राक्षोघ्न
मंत्रतः प्रतिष्ठासारे सर्वतस्तु पंचगव्येन प्रोक्षयेद्यागमंडपं आपोहिष्ठात्र्चेनैव ततः स्वस्त्ययनं जपेत् १ तत्र हेमाद्रौ वास्तुपूजा
युक्ता समंडपं प्रविश्याथ तोरणादि प्रपूज्य च वास्तुयागं ततः कुर्यात्प्रासादे मंडपे यवा १ वास्तुमंडलं च नैर्ऋत्यां नेत्रल्यां
दिशि वास्तोष्पतिं ब्रह्माद्याश्च तमर्चयेदिति शारदातिलके वास्तुहोमस्तु भिन्नस्थंडिले कार्यः मुख्यायतने वा तत्रापि प्रथक् प्र
योगत्वात् प्रधानेन समं तंत्रं न तथा वा शारदातिलके तु होम एव नोक्तः सर्वं च शांतिपौष्टिकमहादानादिलौकिकाग्नौ कार्यं श्रौत
स्मार्ताग्न्योः प्रयोगमानाभावात् यत्तु मनुः वैवाहिकेग्नौ कुर्वीत गार्ह्यं कर्म यथाविधिः पंचयज्ञविधानं च पक्तिं चान्वाहिकीं गृही
ति तत्र ग्रह्योक्तपरं वैवाहिक इति च दायाद्यकालीनयोरप्युपलक्षणं तत्सजातीयसंस्कारस्यैव सोधर्म्यावच्छेदकत्वात् य
कीत्यच्च याज्ञवल्क्यः स्मार्तकर्म विवाहाग्नौ कुर्वीत प्रत्यहं गृही दायकालाहृते वापि श्रौतं वैतानिकाग्निषु इति १ तत्रापि सामान्य
वाचनं द्वंसाद्ध्य उपसन्हिपते एतेनाहवनीयादौ निरस्ताः यदाहवनीये जुह्वतीत्यादौ अभ्यपतीग्रहे श्रौतवैदिकत्वसाम्येन
मजंत

न्त्रश्च दानप्रतिग्रहोपस्थितिवत् वैदिकहोमेपस्थितेश्च मध्यप्यग्नेर्गार्ह्यस्मार्त एव श्रौतं वैतानिकएवेति नियमेन स्मृ
नके कर्मणि श्रौतस्मार्ताग्न्योः प्राप्तिः संभाव्यते अथापि न साहवनीयावसथ्यत्वरूपेण किंतु लौकिकसाधारणज्वलनत्वेनै
व वैधाहुतिप्रक्षेपे आहवनीयत्वादिविधिप्राप्तेश्च अत एव सर्वाधानिन औपासनाभावात् वैतानिकाग्नावेश्च ने
नगार्ह्यं लौकिक एव कार्यं अमुमेव सर्वमर्थं स्मृत्यर्थसारकृदमपि संजग्राह श्रौतहोमोपासने कुर्यात्सर्वाधानी तु लौकिके
मंत्रलौकिके कुर्यात् श्रौतं वैतानिकाग्निष्विति १ यत्तु नारायणवृत्तौ सर्वाधानिनः सीमंतोन्नयनादिगार्ह्यकर्मार्थं स्मार्ताग्निरुत्पा
दनीय इति तत्र मूलं बौधायनसूत्रं यदपि वितानेष्वरण्ये ह पञ्च औपासनं कुर्युः तत्र मूलमन्वेष्यं कातीयपरं वा तत्र तत्सू
वेतथाम्नानात् अत एव सर्वविनायकशांतौ लौकिकाग्निमेवावोचत् अतः स्मृत्युक्ते लौकिके एवेति रत्नाकरे शुभभया
त्रं तु कोश्यं स्यात्तेनाग्निप्रणयं हुधः तस्याभावे शरावे शानवेनाभिमुखं चरेत् १ गोभिलीये आहूय चैव वह्निं ज्योपोपत्र विहि
तोनलः तथा लक्षहोमे तु वह्निः स्यात्कोटिहोमे हुताशनः पूर्णाहुत्यां मृडो नाम शान्तिके वरदः सदा १ अन्येषु संस्कारादि
कर्मस्वग्नेर्नामविशेषाः प्रयोगरत्ने होमविशेषो गोभिलीये न मुक्तकेशो जुहुयान्नानुपादिक्यालालोकपार्श्वेपचविघ्नविना
यकाः ३ जगतां शान्तिकर्तारो ब्रह्माद्याश्च महर्षयः मा विघ्नं मा च मे पापं मा सन्तु परिपन्थिनः ४ सौम्या भवन्तु तृप्ताश्च भूतप्रेताः

शुभावहाः दद्यादित्यत्रापि देहलीदीपवदन्वेति विनायकस्य जननीमुपतिष्ठेत ततोऽम्बिकां दूर्वां सर्षपपुष्पाणां दत्त्वार्घं पूर्णमं
जलिं अनन्तरं विनायकमम्बिकां च दूर्वार्घमंजलिं अर्घं च दत्त्वोपतिष्ठेत उपस्थानमंत्रमाह रूपं देहि यशो देहि भगं भगा
वन्देहि मे पुत्रान्देहि धनं देहि सर्वान्कामांश्च देहि मे १ देहि मे भगवन्भगमित्युक्त्वा विनायकमप्युपतिष्ठेतेति विज्ञाने
श्वरः अत्र मदनः विनायकोपस्थानं कृत्वाम्बिकोपस्थानं कार्यमित्याह किंच ततः शुक्लाम्बरधरः शुक्लमाल्यानुलेपनः ब्रा
ह्मणान्भोजयेद्दद्याद्वस्त्रयुग्मं गुरोरपि गुरोराचार्याय भिक्षान्नदक्षिणामपि एवं विधिं कर्म कुर्वतः फलमुक्तं एवं विनाय
कं पूज्य ग्रहांश्चैव विधानतः कर्मणां फलमाप्नोति श्रियमाप्नोत्यनुत्तमां १ अस्य कर्माङ्गत्वेन पौष्टिकत्वेन च वर्णान्तरेषूपस्था
प्यत्राधिकारः शूद्रस्य तु मंत्रवर्जं तान्प्रक्रम्य मंत्रवर्जेन न दुष्यति कुर्वाणाः पौष्टिकीं क्रियामिति मोक्षधर्मश्रवणात् महार्णवे
पि यजमानस्तु शूद्रश्चेदिति वदन्नस्याधिकारमभिप्रैति ः इति विनायकशांतिः ः अथ प्रयोगः कृतो देशकालौ सं
कीर्त्य विनायकोपसर्गनिवृत्त्यर्थममुककर्मणो निर्विघ्नतासिध्यर्थं वा विनायकस्नपनं करिष्य इति संकल्पयेत् ततः पुण्याह
वाचनवर्ज्यं नान्दीश्राद्धान्तं यथोक्तं कुर्यात् अपरे पुण्याहवाचनमप्याहुः अग्रे तस्य कर्तव्यत्वात् अथ चायत्नेनानुसंपूज्य पार्वतीभौ
मजं तथा ऊष्मस्य पितरं केतुमर्कमारं सितं तथा २ धिषणाङ्केदपुत्रं चकोरान्न क्ष्मच भारत विधुं दद्याहुते यनेदकस्य च धारि

ग्रा·म रामिति २ सोमकेशः शिवः भीमजो गणेशः आर्यो भौमः सितः शुक्रः धिषणो गुरुः इंदुपुत्रः बुधः कोणः शनैश्चरः लक्ष्मीतद्वं
४ श्चंद्रः वाहुलेयस्कंदः नंदकधारी कृष्णः गौरशर्षपकल्केन साज्येनोन्मादितस्य च सर्वौषधैः सर्वगंधैर्विलिप्य शिरसस्तथा १
भद्रासनोपविष्टस्य स्वस्तिवाच्या द्विजाः शुभाः गौरसर्षपपिष्टेन गोघृतयुक्तेनोत्सादितस्योद्वर्तितस्य सर्वौषधानिष्ठ दोगपरि
शिष्टं कुष्ठमांसी हरिद्रे द्वे मुरा शैलेयचंदनं वचा कर्पूरमुस्ता च सर्वौषध्यः प्रकीर्तिताः १ सर्वगंधे चंदनकुंकुमागरुकस्तू
रिकाजातीफलादिभिः वेष्टितं सितवस्त्रप्रच्छादितं श्रीपर्णीपीठभद्रासनं स्वस्तिवाच्याः स्वस्तिवाचनीयाः ब्राह्मणद्वारा भ
स्वस्तिवाचनं कार्यमित्यर्थः अश्वस्थानाद्गजस्थानाद्वल्मीकात्संगमाद्ध्रदात् मृत्तिकां रोचनां गंधं गुग्गुलं तु वाप्सु निक्षि
पेत् १ या आहृता एकवर्णाश्चतुर्भिः कलशैर्हृदात् चर्म अनडुहं रक्तं स्थाप्यं भद्रासने ततः २ अनडुहं चर्म च वेद्यां
प्राग्ग्रीवमूर्ध्वलोमावस्थाप्यमिति विज्ञानेश्वरः पाअपेति चत्वारोपि कलशा भद्रासनस्य पूर्वादि चतुर्दिक्षु स्थाप्याः इति
शाप्रदीपिकाः पूर्वादिदिक्ष्ववस्थितकलशोदकेनाभिषेकक्रमेण मंत्रानाह सहस्राक्षं शतधारमृषिभिः पावनं कृ
तं तेन त्वामभिषिंचामि पावमानीः पुनंतु ते १ भगं ते वरुणो राजा भगं सूर्यो बृहस्पतिः भगमिंद्रश्च वायुश्च भगं सप्तर्षयो
ददुः २ यत्ते केशेषु दौर्भाग्यं सीमंते यच्च मूर्द्धनि ललाटे कर्णयोरक्ष्णोरापस्तद्घ्नंतु ते सदा ३ सहस्राक्षं वहु शास्तिकं ॥

पवमानीइत्यनंतरमापइतिशेषः भगंकस्याणां सौभाग्यमकल्याणां ३ दग्निशावस्थितेनाभिषेके पूर्वोक्तास्त्वपराश्चमंत्राः स
वैश्चतुर्थमिति विज्ञानेश्वरोक्तलिंगात् किंच स्नातस्य सार्षपतैलं श्रुवेणोदुंबरेणतु जुहुयान्मूर्द्धनि कुशान् सव्येनप
रिगृह्यच १ सव्यपाणिगृहीतकुशांतरिते सर्षपतैलं उदुंबरनिर्मितेन श्रुवेण यजमानमूर्द्धनि जुहुयात आचार्यः मितश्च
संमितश्चैव तथा शालकटंकटौ कूष्मांडो राजपुत्रश्चेत्यंते स्वाहासमन्वितैः १ नामभिर्बलिमंत्रैश्च नमस्कारसमन्वितैः न
मः स्वस्ति स्वाहेति चतुर्थी एतानि च षट् विनायकनामानीति विज्ञानेश्वरः अपरार्कस्तु शालकटंकटस्येकवचनांतेप
पाठ तेनतन्मते षडेवाहुतयो भवंति अत्र लौकिकेग्नौ स्थालीपाकविधिना चरुं कृत्वा तेभ्य एवाहुतिषट्कं हुत्वेंद्रादिद
शलोकपालेभ्यस्तन्नामाद्बलिं दद्यादिति मिताक्षरायां तत्र च चरुहोमे इंद्रादिभ्यो बलिदाने च मूलं चिंत्यं अंते स्वाहा
समन्वितैर्नामभिर्जुहुयात् नमस्कारसमन्वितैश्च मितादिभ्यो बलिं दद्यात् इति वक्ष्यमाणेनैव ध्यानइति तु पुस्तके
दृष्टा चतुष्पथे शूर्पे कुशानास्तीर्य सर्वशः कृताकृतांस्तंडुलांश्च पललौदनमेव च १ मत्स्यान् पक्कांस्तथैवामान् मांसमेवा
परं तु पुष्पं चित्रं सुगंधं च सुरां च त्रिविधामपि २ मूलकं पूरिकापूपांस्तथैवोडेरकस्रजः दध्यन्नं पायसं चैव गुडपि
ष्टं समोदकं ३ एतान्सर्वान्समाहृत्य भूमौ कृत्वा ततः शिरः कृताकृतान् तंडुलान् पललौदनः तिलपिष्टमिश्र ओदन

इतिमिताक्षरायां अपक्वमांससमिश्रओदनेइतितुप्रुक्तं पललंकृच्यमामितिकोशात् अमानपक्वान मांसमेतावदेवतु पैक
मपक्वं चमांससमन्यादित्यर्थः त्रिविधासुरा गौडी पैष्टी माध्वी च मूलककेदाकाशे भक्ष्यविशेषइतिमिताक्षरायां स्वरूपत
रावग्राह्यमितितुप्रुक्तं उभयमपिग्राह्यमिति महार्णवे अपूपाः स्नेहपक्वागोधूमविकाराइतिविज्ञानेश्वरः उंडेरकाः पि
ष्टकास्तेनानाविधास्तेप्रोक्ताः स्वजइत्युच्यते गुडपिष्टेगु इमिश्रेशाल्यादिपिष्टे अत्रसुरामांसं चाब्राह्मणविषये ब्रा
ह्मणैस्तुमांससुरास्थानेसक्तवणपायसदुग्धंचग्राह्यं पापवलवर्णापेतंमांसस्थानेप्रकल्पयेत दुग्धलवणसंमिश्रंसुरा
स्थानेप्रकल्पयेत १ इतिस्मरणादितिमहार्णवादिषुविनापक्वाविकांविकागायत्रीभ्यांविनायकमंत्रिकां[illegible]पूर्वोक्तः
द्रव्यजातंतत्पार्श्वतउपकृत्यततः शेषंभूर्येनिधायचतुष्पथेशूर्पेसंस्थाप्यबलिंदद्यादेतैर्मंत्रैः बलिं[illegible]देवा आदित्या
वसवस्तथामरुतोप्याश्विनौरुद्राः सुपर्णाः पन्नगाग्रहाः १ असुरायातुधानाश्चपिशाचामातरोगणाः शाकिन्योयक्षवेता
लायोगिन्यः पूज्याः शिवाः २ जृंभकासिद्धगंधर्वाः नागाविद्याधरानगाः तितजानुकः उत्तानेनैवहस्तेन अंगुष्ठाग्रेणपी
डितं संहतांगुलिपाणिनास्रुवाग्यतोजुहुयाद्धविरिति बहुकर्तृकेहोमेप्रत्याहुतिसामाशक्तेः होमारंभएवदत्तास्वचतुर्थ्यंते
नोदिक्पसर्वाणिद्रव्याणित्यजेदितिहेमाद्र्यादयः इतिपरिभाषा अथविनायकस्नपनं याज्ञवल्क्यः विनायकः कर्मवि

ग्रसिध्यर्थं विनियोजितः गणानामाधियत्ये च रुद्रेणाब्रह्मणातथा तेनोयसृष्टोयस्तस्यलक्षणानिनिबोधत १ स्वप्नेवगाहतेत्य
र्थं जलं मुंडांश्चपश्यति काषायवाससश्चैवक्रव्यादांश्चाधिरोहति २ अंत्यजैर्गर्दभैरुष्ट्रैः सहैकत्रावतिष्ठति व्रजन्नपित
थात्मानंमन्यतेनुगतंपरैः ३ तेनविनायकेनउपसृष्टउपद्रुतः स्वप्नेस्नातसाऽपाह्नियततत्रमज्जतिवानत्ववगाहनमा
त्रोविवक्षितंतस्यशुभसूचकत्वात् अंत्यजैश्चांडालैः प्रत्यक्षलक्षणान्याह विमनाविफलारंभः संसीदत्यनिमित्त
तः तेनोपसृष्टोलभतेनराज्यंराजनंदनः १ कुमारीनैवभर्तारं अपत्यंगर्भमंगना आचार्यत्वश्रोत्रियश्चनशिष्योध्ययनं
तथा २ वणिक्लाभंनचाप्नोतिकृषिंचापिकृषीवलः संसीदतिकारणंविनादीनमनस्कोभवति एतदुपलक्षण
यस्ययदिष्टंतच्चेद्रुक्सामग्रीसत्वेननप्राप्नोतितदातदुपद्रुतोबोध्यः एतदुपद्रवपरिहारार्थंकर्माह स्नपनंतस्यकर्त्त
व्यंपुण्येऽह्निविधिपूर्वकं अत्रपुण्याह्नोत्सवविशेषेषु विशेषोपराकेभविष्ये शुक्लपक्षेचतुर्थ्यांचवारेणाधिषणस्यच
तिष्येचवारेनक्षत्रेतस्यैवपुरतोनृपेति १ अत्रादौदेवपूजोक्ता तत्रैव व्योमकेत्विक्चतुष्टयंवृणुयात ऋत्विजोऽनु
सर्तौतिकेचित् तदाचार्यएववक्ष्यमाणमभिषेकंकुर्यात् यजमानः प्रतिमास्वक्षपुंजेषुवाशिवं पार्वतीं गणेशं वसुदे
वंकेतुं अर्कं भौमं शुक्रं गुरुं बुधं शनिं चंद्रं राहुं स्कंदं कलशं वावाह्य पूजयेत ततः आचार्यः पंचवर्णचूर्णैः पूर्वादिच

तुर्दिक्षु स्वस्तिमध्यस्थवेद्यां चैकमिति स्वस्तिकपंचकमालिख्य मध्यस्थस्वस्तिकोपर्यानडुहं रक्तं चर्म प्राचीनग्रीवमूर्ध्वलोम
संस्थाप्य तस्योपरि श्रीपर्णीपीठं संस्थाप्य सितेन वाससा संछादयेत् एतद्ब्रह्मासनमिति चतुर्षु स्वस्तिकेषु पूर्वादिदिक्षु चत्वा
रोपि ऋत्विजः कलशान्संस्थापयेयुः आचार्यो वा तत्रायं प्रकारः महीद्यौः पृथिवी च न इति भूमिं स्पृष्ट्वा सं प्रार्थ्य ओष
धयः समित्यृचा यवान् क्षिप्त्वा आकलशेषु सिंचतीति तेषु कलशान् संस्थाप्य इमं गंगे इति तीर्थोदकेनापूर्य गंधद्वारेति चंदनागरुक
स्तूरीकर्पूरगोरोचनां* दीन् गंधान् गुग्गुलुं च निक्षिपेत् ॐ या ओषधीरिति सर्वौषधीः ॐ पयः समित्यृचा वा काण्डात्का
ण्डादिति दूर्वाः अश्वत्थे व इति पंचपल्लवान् स्योना पृथिवीत्यनेन उद्धृतासि वराहेण कृष्णेन शतबाहुना मृत्तिके हर मे पा
पं यन्मया दुष्कृतं कृतं इति अनेन पंच मृदः क्षिपेत् याः फलिनीरिति फलं स हि रत्नानि इति पंचरत्नानि हिरण्यरूपइ
ति हिरण्यं युवा सुवासा इति अनेन वस्त्रेण रक्तसूत्रेण च वेष्टयेत् पूर्णा दर्वीति धान्यपूर्णपात्रं कलशोपरि निदध्यात्
अत्र च वरुणमावाहनपूजने अपि केचिदाहुः ततः कलशे सर्वे समुद्रा इति गंगाद्यावाहनं ततः कुंभाभिमंत्रणं कलश
स्य मुखे विष्णुः कंठे रुद्रः समाश्रितः मूले तस्य स्थितो ब्रह्मा मध्ये मातृगणाः स्मृताः १ कुक्षौ तु सागराः सप्त सप्तद्वीपा वसुं
धरा ऋग्वेदोथ यजुर्वेदः सामवेदो ह्यथर्वणः २ अंगैश्च सहिताः सर्वे कलशं तु समाश्रिताः इति ततः कुंभप्रार्थना देवदा

नवसंवादेमथ्यमानेमहोदधौउत्पन्नोसितदाकुंभविधृतोविस्नुनास्वयं १ त्वत्तोयेसर्वेतीर्थानिदेवाःसर्वेत्वयिस्थिताःत्वयि
तिष्टंतिभूतानित्वयिप्राणाःप्रतिष्टिताः २ शिवःस्वयंत्वमेवासिविस्नुस्त्वंचप्रजापतिःआदित्यावसवोरुद्रोविश्वेदेवाःस
पैतृकाः ३ त्वयितिष्टंतिसर्वेपियतःकामफलप्रदाःत्वत्प्रसादादिमंयज्ञंकर्तुमीहेजलोद्भव ४ सान्निध्यंकुरुमेदेवप्र
संन्नोभवसर्वदा इतितत्रऋत्विजआनोभद्राइतिशांतिसूक्तंपठेयुरितिकेचित् आनोभद्रेतिशांतिसूक्तस्यराहुगणोभ
विश्वेदेवास्त्रिष्टुप् आद्यासप्तमीचजगत्योषष्टीविराट्स्थानाशेषास्त्रिष्टुभःशांतिसूक्तजपेविनियोगःआनोभद्राःशन्नोवा
तःपर्वतामित्यादिकंवातस्मिन्नेवसमयेआचार्योभद्रासनस्योत्तरतैईशान्यांवावस्त्राच्छादितपीठद्वयेविनायकप्रति
मामंबिकाप्रतिमांचाग्न्युत्तारणपूर्वकंप्रतिष्टाप्यषोडशोपचारैःपूजयेदितिनिबंधकृतः ॥ तत्रविनायकमंत्रः ॥
गणानांत्वागृत्समदोगणपतिर्जगतीगणपत्यावाहनेविनियोगः गणानांत्वा० तत्पुरुषायविद्महेवक्रतुंडायधीमहि तन्नोदंति
प्रचोदयात् इतिवा गौर्यास्तुगौरीर्मिमायदीर्घतमाउमाजगतीगौर्यावाहनेविनियोगःगौरीर्मिमाय० सुभगायैविद्महे
काममालिन्यैधीमहि तन्नोगौरीप्रचोदयात् अत्रमिताक्षरायांचरुहोमउक्तःशिष्टाश्चकुर्वंतितस्मिन्पक्षे आचार्यो
गृह्योक्तविधिनाकुंडेस्थंडिलेवाग्निंप्रतिष्टाप्यप्रादेशमात्रसमीत्द्वयमादायास्मिन्होमेदेवतापरिग्रहार्थम

न्वाधानं करिष्य इति संकल्प्य चक्षुषी आज्येनेत्यंतमुक्त्वा अत्र प्रधानं मितं संमितं सेमितं शालंकटंकटं कूष्मांडं राजपुत्रमेतान्
एकैकया चर्वाहुत्याप क्षेशेषेण स्विष्टिकृतमित्यादि युक्त्वाग्नावादध्यात् अपरार्कमेते तु पंचैवाहुते प्रतीत्येतन्वाधाने भ
होमद्रव्ये च तथैवानुसंधेये ततः परिसमूहनादि चरुस्रपणांतं कृत्वा गोघृततैलोलीकृतेनगौर सर्षपकल्केनोद्वर्ति
तांगं सर्वौषधी चूर्णैः कस्तूरि कर्पूर चंदनादि भिर्लिप्त शिरसं यजमानं आचार्यो भद्रासन उपवेशयेत् ततो यजमा
नः स्वस्ति वाचनं कुर्यात् अनंतरं रूप गुण शालिनीभिः सुवासिनीभिः नीराजनं कारयेत् ततो भद्रासनात्पूर्व देशा
वस्थित कलशमादायाभिषिंचेत् मंत्रश्च सहस्राक्षं शतधारं ऋषिभिः पावनं कृतं तेनत्वामभिषिंचामि पावमा
नीः पुनंतु ते १ ततो दक्षिण देशावस्थित कलशमादाय भगंते वरुणो राजा भगं सूर्यो बृहस्पतिः भग मिंद्रश्च वायुश्च
भगं सप्तर्षयो ददुः इत्यनेनाभिषिंचेत् ततः पश्चिमदिगवस्थितमादाय यत्ते केशेषु दौर्भाग्यं सीमंते यच्च मूर्द्धनि ल
लाटे कर्णयो रक्ष्णो रापस्तद्घ्नंतु ते सदेति १ तत उदक्देशावस्थितं कलशमादाय पूर्वोक्तैस्त्रिभिर्मंत्रैरभिषिंचेत् बृहस्पत्यश
रेणान्येपि मंत्रा उक्ताः एतद्धैणवनं स्नानं सहस्राक्ष मृषिस्मृतं तेन त्वां शतधारेण पावमान्यः पुनंतु मा १ शक्रादि दश दि
क्पाला ब्रह्मेशा केशवादयः आपस्तेघ्नंतु दौर्भाग्यं शांतिं यच्छंतु सर्वदा १ सुमित्र्यान आप ओषधयः संतु दुर्मित्र्यास्त

स्मेसंतुपोष्मान्ह्वे ष्टिपंचवयंचविष्मः समुद्रागिरयोनद्योमुनयश्च पतिव्रताः दौर्भाग्यंभंतुतेसर्वे शांतिंयछंतुसर्वदा १ पादगु
ल्फोरुजंघादौ नितंवोदरनाभिषुस्तनोरुवाहुहस्ताग्रग्रीवाअंसांघ्रिसंधिषु २ नोगाललाटकर्णभ्रूकेषांतेषुचय म
स्थितं तदाशोभंतुदौर्भाग्यं शांतिंयछंतुसर्वदा ३ इत्येतेरप्यभिषिंचेदितिकेचित् चतूर्थकलशाभिषेचने एवैतेपठनी
याः अथाचार्योयजमानस्यपश्चिमतस्तिष्ठन्सव्यपाणिगृहीतकुशांतर्हितयजमानशिरसि ओंहुंवरेणश्रुवेसार्षयंतै
लंजुहुयात् ॐ मित्रायस्वाहा यजमानोमित्रायस्वाहा यजमानो मितायेदंनममेतित्यजेदिसंवंसर्वत्रापि ॐ संमित्रा
यस्वाहा ॐ शालाय ॐ कटंकटाय ॐ कूष्मांडाय ॐ राजपुत्रायेति अथाचार्योन्यत्रेनाद्याज्यभागांतेकृत्वान्वरुणामि
तादिभ्य एवंजुहुयात् यजमानस्तुपूर्ववत्त्यजेत् आचार्यः स्विष्टिकृतादिमरणीताविमोकांतकर्मसेषंसमापयेत् यजमा
नस्त्वभिषेकशालायामिंद्रादिदशलोकपालेभ्योनाम्ना दिक्षुविदिक्षुचवलीन्दद्यात् एतानि अग्निस्थापनचरुहो
मदिक्पालवलिदानानि मित्रास्याममनुस्मृत्योक्तानि ततोमितायएषवलिर्नममेतिपायसेनमाषभक्तेनवामित्रादिभ्यो
वलिंदत्वाविनायकाविकयोरथतः सकृदवहतंतंदुलानामांसेनतिलपिष्टेनवामिश्रमोदनेमत्स्यमांसेपक्कमपक्कंच गौ
डींपैष्टीमाध्वीतित्रिविधासुराचव्राह्मस्यभांसस्थानेमलवणापायसं सुरास्थानेमलवणंदुग्धंचित्रंपुष्पंसुरादिद्रव्यंमूलंकं

शा॰म॰ पृष्टिकाः अपूपाः उडेरकस्रजः दध्यन्नं पायसं गुडमिश्रं तण्डुलादिपिष्टं मोदकांश्च पात्रे संस्थाप्य तत्पुरुषाय विद्महे इति
८ मन्त्रेण विनायकाय शुभगायै विद्महे इति मन्त्रेण चाम्बिकायै निवेदयेत् अथाचार्यो नूतनसूर्पे सर्वमुपहारशेषं सं-
स्थाप्य चतुष्पथं गत्वा तत्र गोमयेनोपलिप्य कुशानास्तीर्य तत्र सूर्पं प्राङ्मुखं संस्थापयेत् यजमानस्त्वेतैर्मन्त्रैर्बलिं द-
द्यात् बलिं गृह्णन्त्विमं देवा आदित्या वसवस्तथा मरुतो चाश्विनौ रुद्राः सुपर्णाः पन्नगा ग्रहाः १ असुरा यातुधाना-
श्च पिशाचा मातरोरगाः शाकिन्यो यक्षवेतालाः योगिन्यः पूतनाः शिवाः २ जृम्भकाः सिद्धगन्धर्वाः नागा विद्याधरा न-
गाः दिक्पाला लोकपालाश्च ये च विघ्नविनायकाः ३ जगतां शान्तिकर्तारो ब्रह्माद्याश्च महर्षयः मा विघ्नं मा च मे पापं मा
सन्तु परिपन्थिनः ४ सौम्या भवन्तु तृप्ताश्च भूतप्रेताः सुखावहाः इति देवादित्यवसुमरुदश्विरुद्रसुपर्णपन्नगग्रहासु-
रयातुधानपिशाचमातृउरगशाकिनीयक्षवेतालयोगिनीपूतनाशिवजृम्भकसिद्धगन्धर्वनागविद्याधरनगदिक्पा-
ललोकपालविघ्नविनायकजगच्छान्तिकर्तृब्रह्मादिमहर्षिभूतप्रेतेभ्य इदं न ममेति त्यागः ततः शिरसा भूमिं गत्वा पु-
ष्पं पुनरर्पयेत् तत्पुरुषायेति मन्त्रेण विनायकाय शुभगाय इत्यम्बिकायै च दद्यात् ततो दूर्वासर्षपपुष्पाणां पूर्वोक्तविनायक-
मन्त्रेण विनायकायाञ्जलिं दद्यात् अम्बिकायै तन्मन्त्रेण तथैव दद्यात् ततो विनायकमम्बिकां चोपतिष्ठेत् मन्त्रस्तत्रूपं देहि

ह्रिपशोदेहि भगंभगवतिदेहिमेपुत्रान्देहि धनंदेहि सर्वाकामांश्चदेहिमे १ अस्मिन्भगंभगवन्देहिमेइत्यूह्यविना यकमुपतिष्ठेत् अनंतरंयजमानः प्राङ्मुखोपविष्टः उदङ्मुखानाचार्यादीन्पूजयित्वाचार्यायवासोयुग्मसुरूपांत्रलि ग्म्यश्चान्यांयथाशक्तिदक्षिणांदद्यात् ततउत्तिष्ठन्नत्सर इत्यनेनयांतुदेवगणाइत्यनेनचविनायकंमविकांचो पस्थायविसृज्यप्रतिमादिसर्वासामग्रीमाचार्यायदद्यात् ततोयथाशक्तिभूयसींदक्षिणांदीनानाथेभ्योदत्वा यथाश क्तिविनायकस्याप्रीत्यर्थंविकाप्रीतयेचब्राह्मणान्भोजयित्वासंकल्प्यवायसस्मृत्येत्युक्तान्न्यूनातिरिक्तंसर्वंसपूर्णोम स्त्वितित्ता संप्रार्थ्यतैरनुज्ञातः सुहृद्युक्तोभुंजीत ःः इतिश्रीमत्शंकरभट्टसूनुभट्टनीलकंठकृतौभास्करेशांतिमयू खेविनायकशांतिपद्धतिः ःः अथग्रहयज्ञः स्कांदे देवदानवगंधर्वायक्षराक्षसकिन्नराः पीड्यंतेग्रहपीडाभिः किंपु नर्भूविमानवाः १ शनैश्चरेणासोमेनरामासेनियोजितः राहुनापीडितोराजानलोभ्रांतोमहीतले २ अंगारकनि रोधेनरामोराष्ट्रान्निवारितः अष्टमेनशशांकेनहिरण्यकशिपुर्हतः ३ रविणासप्तमस्थेनरावणोविनिपातितः गुरु णाजन्मसंस्थेनहतोराजासुयोधनः ४ पांडवासौम्यपीडायांविकर्मणि नियोजिताः षष्ठेनोशनसायुद्धे हिरण्याक्षो निपातितः ५ एतेचान्येचबहवोग्रहदोषेसुपीडिताः याज्ञवल्क्यः ग्राहाधीनानरेंद्राणांमुच्छ्रायाः पतनानिच भावाभा

शां·भ· वीर्यजगतस्तस्मात्पूज्यतमाग्रहाः१ अथयोगपारिजातउत्पलेस्यरिमले कार्यारंभेषुसर्वेषुप्रतिष्ठास्वध्वरेषुच नववेश्मप्रवेशेनग
९ र्भाधानादिकर्मसु आरोग्यस्नानसमयेसंक्रांतौरोगसंभवे २ अभिचारेचयःकुर्याद्ग्रहपूजांविधानतः सोभीष्टफललाभमेति
निर्विघ्नेननसंशयः इति याज्ञवल्क्यः श्रीकामःशांतिकामोवाग्रहयज्ञंसमाचरेत् वृष्ट्यायुःपुष्टिकामोवा तथैवाभिचर
न्नपि १ मात्स्येग्रहयज्ञास्त्रिधाप्रोक्ताः पुराणश्रुतिकोविदैः प्रथमायुतहोमःस्याल्लक्षहोमस्ततःपरं तृतीयःकोटिहो
मस्तुसर्वकामफलप्रदः ग्रहस्योत्तरपूर्वेणमंडपंकारयेद्बुधः रुद्रहस्तनभूमौवाचतुरस्रमुदक्प्लवं १ दशहस्तमथा
ष्टौवाहस्तान्कुर्याद्विधानतः तस्यद्वाराणिचत्वारिकर्तव्यानिविचक्षणैः २ स्कांदेनवग्रहमखेकुंडहस्तमात्रेसंभवे
त् चतुरस्रमरत्निहस्तंयोनिवक्त्रंसमेखलं १ योनिरेखवक्त्रंपस्यतत् पुत्रादिकामनायांतुयोन्याद्याकारा अपिभवेति चतु
रंगुलविस्तारामेखला...तद्द्दुच्छ्रिता अत्रविशेषोपदेशादेकैवमेखला मात्स्येवितस्तिमात्रायोनिःस्यात् षट्सप्तांगुल
विस्तृता कूर्मपृष्ठोन्नतामध्येपार्श्वयोश्चांगुलोच्छ्रिता १ गजोष्ठसदृशीतद्वदायताच्छिद्रसंयुता मेखलोपरिसर्वत्र अश्व
त्थदलसन्निभा २ एकंकुंडंचमंडपेशानभागउदीच्यांवेतिहेमाद्रिः अयुतादिहोमप्रकरणेवशिष्टस्तुकुंडंतन्मध्यभागे
तुकारयेच्चतुरस्रकंकुंडस्यैशानभागेतुपूजावेदीप्रकल्पयेत् १ इत्याह अत्रचतुरस्रमित्यनेनक्षत्रियादिपुरस्कारेणवि

हिंतानामाकारविशेषाणां स्त्रीपुरस्कारेण विहितस्य योन्याकारस्य निवृत्तिः योनौ पृथ्वाः भुभं दलेद्वाभ्यं द्वत्याद्याः काम्याभ
त्वाकाराभवंस्येव वेद्यांविशेषमाह गोभिलः कुंडस्य प्रागुदीच्यां वा प्राच्यामुत्तरतोपि वा चतुरस्रं चतुर्द्वारं कर्त्तव्यं ग्रहपी
ठकं १ श्रीकामः पूर्वरः कुर्यात्पुष्ट्यर्थं दक्षिणे न तु पश्चाद्विजन्मसिध्यर्थं शांत्यर्थं चोत्तरेण तु २ ईशान्यां सर्वकामाप्त्या
नैपालभिचारके नैऋत्यां पुत्रलाभाय पुष्ट्यर्थं वा पवेन तु ३ द्विनिवेदी तु स्थंडलपक्षे कार्या वशिष्टः त्रिखेदश्च दलप
द्मवेदिको पोक्तंकुलेः अत्रैकाग्निव्रह्माचार्यपक्षमुक्त्वा नेयांन वसंख्या कुंडेषु तत्तद्व्हाकारं चाह प्रयोगपारिजाते भग
वान् मनोरमे भूप्रदेशे होमशालामलंकृतां कृत्वा तु संदृतां प्राज्ञो ग्रहस्थानं प्रकल्पयेत् १ तन्मध्ये भास्करस्थानं भवेत्त
दोत्तरे बुधः पूर्वस्मिन्भागवस्थाम् सोमो दक्षिणपूर्वके २ दक्षिणस्यां कुजस्थानं राहोर्दक्षिणपश्चिमे शनेस्तु पश्चिमे स्था
नं केतोरुत्तरपश्चिमे ३ उत्तरस्यां गुरोः स्थानं एवं वस्थंडिलं भवेत् स्थंडिलमध्यर्थं भास्करस्य तु वृत्तं स्याच्चंद्रस्य चतुरस्र
कं ४ कुजस्य तु त्रिकोणं स्याद्बाणाकारं बुधस्य तु गुरोर्दीर्घं चतुष्कोणं पंचकोणं सितस्य तु ५ चापाकारं शनि राह्वोः सूर्प
केतोर्ध्वजाकृतिः नवधा विभजेदग्निं श्रोतकर्मविधानतः ६ ऋत्विजश्च पथायोगं कुंडेषु ब्राह्मणाः पृथक् औंध्रस्त्रुवे
णजुहुयात्स्वर्पपावकरुद्रकान ७ ऋत्विजो जहु पुर्मंत्रैश्रुवेणैव पृथक् पृथक् अष्टौ च कलशान् गृह्य समारोपयेण

ग्रं·म मग्निषु द्रव्यधानार्थो विधायेमानित्थं होमं समाचरेदिति अथैव स्थंडिलं भवेदि सने न स्थंडिलानां कुंडानां च सम आका
५० रस्तानौ दिक्षु निर्देशश्चोक्तः ब्राह्मणाः पृथगोत्यनेनन्वाचार्यान् व ब्राह्मणाश्चेत्युक्तं अत्रार्थ संक्षेपः प्रयोगपारिजा
ते मध्यकुंडे स्थाग्निं प्रणीय ततोन्वाचार्या अष्टसु कुंडेष्वग्निं प्रणीयाज्यभागांतं कार्दिसमिद्धि गुडोदनादिकं विनि
राज्येन च ग्रहादिमंत्रैर्हुत्वा अष्टसमस्तव्याहृतिभिश्च तिलान् हुत्वा स्विष्टकृतादिहोमं शेषं कृत्वा पूर्णाहुतिं जुहु
युरिति कुंडमुक्त्वा स्थोदे तस्य चोत्तरपूर्वेण स्थंडिलं हस्तमात्रकं क्षिप्रं चतुरस्रं च वितस्त्युच्छ्रायसंमितं १ स्थंडिल
वेदिः वप्राभ्यां स्थलमात्स्य द्व्यंगुलोच्छ्रितो वप्रः प्रथमः समुदाहृतः अंगुलोच्छ्रायसंयुक्तं वप्रद्वयमथोपरि १ द्व्यं
गुलस्तु विस्तारः सर्वेषां कथितो बुधैः २ तत्र ग्रहानाह याज्ञवल्क्यः सूर्यः सोमो महीपुत्रः सोमपुत्रो बृहस्पतिः शु
क्रः शनैश्चरो राहुः केतुश्चेति ग्रहाः स्मृताः १ स्कांदे नवग्रहमखे कार्या ऋत्विजश्चतुरः शुभान् अथवा चैकमभ्यर्च्य विधि
ना ब्राह्मणा सह १ तथा नवग्रहमखे विप्राश्चत्वारो वेदवादिनः त्रिविधमपि नवग्रहमुपक्रम्य वशिष्ठस्तु षोडश ब्रा
ह्मणानशुद्धान् दंभानृतविवर्जितान् तेषां मध्ये श्रेष्ठतमं आचार्यं तं प्रकल्पयेदिति १ अत्र पारिजाते नवाचार्याणां एको ब्र
ह्मापर ऋत्विजः आचार्येभ्यो नवभ्यश्च प्रहावेनफलं ततः इत्युक्तेः आचार्यकर्म एकं एव कुर्यात् परे त्वन्वारंभमात्रे धेन्वा

घाग्रहदक्षिणा अपितेभ्य एव देया इत्याद्युक्तं तदप्युक्तं उपक्रमे एकाचार्येनवाचार्यसमुदाये प्राणावदुपदधातीतिवत्
लिंगसमवायमात्रेणानवभ्य इत्युपसंहारस्यपदोपपतेः उपक्रमेपि पद्यथाचार्यस्यसंस्कार्यत्वेनैकत्वमविवक्षितं
थोपाध्याचार्यस्यभूतभाव्युपयोगाभावात्संस्कार्यत्वानुपपतेः वृत आचार्यः स्वकर्मकुर्यादितिकल्पितेवाक्यउपादेयत्वा
दाचार्यस्यभवत्येकत्वंविवक्षितं उपपादितंचेदमध्वर्युंवृणीतेहोतारंवृणीतेपुरोहितंवृणीत इत्यत्र मिश्रे जन्मभूगो
त्रमग्निश्चग्रहाणां स्थानमुखानिच योज्ञात्वाकुरुतेशांतिंग्रहास्तेनावमानिताः १ तत्रवर्णजन्मनीआह दामोदरीये
हयाराणारः रक्तः कश्यपजोभानुः शुक्लोब्रह्मसुतः शशीरक्तोरुद्रसुतोभौमः पीतःसोमसुतोबुधः १ पीतोब्राह्मणः सुरा
चार्यः शुक्लः शुक्रोभृगूद्वहः कृष्णः शनीरवेःपुत्रः कृष्णोराहुःप्रजापतेः २ कृष्णः केतुः कृशानूत्थः कृष्णापापाल्वयो
ध्यमी ३ स्कांदे उत्पन्नोर्कः कलिंगेषुयमुनायांचचंद्रमाः अंगारकस्त्ववंत्यां मागधायांहिमांबुजः सैंधवेषुगुरुर्जा
तः शुक्रोभोजकटेतथा शनैश्चरस्तुसौराष्ट्रराहुर्वैराटिनापुरे अंतर्वेद्यांतथाकेतुरित्येताग्रहभूमयः १ यस्ययस्यचयद्
गोत्रंतत्तत्क्षोम्यतःपरं आदित्यःकाश्यपगोत्रे आत्रेयश्चंद्रमाभवेत् १ भारद्वाजोभवेद्भौमस्तथा त्रैपर्णसोमजः गुरु
पूर्णोंगिरसगोत्रः शुक्रोवैभार्गवस्तथा २ शनिःकाश्यपः राहुः पैठीनसिस्तथा केतवोजैमिनीयाश्च ग्रहाभिसंदना

ग्रा॰ म॰ तरं ३ आदित्यः कपिलो नाम पिंगलः सोम उच्यते धूमकेतुस्तथा भौमो जाठराग्निर्बुधः स्मृतः ४ गुरोश्चैव शिखी नाम शु-
२१ क्रे भवति हाटकः शनैश्चरे महातेजा राहुकेत्वोर्हुताशनः ५ एतान्यग्रहविशेषतोऽग्निनामानि कर्मविशेषतोपि दे-
वीपुराणे ... हविर्धो ह्यग्निर्लक्षहोमे पराजितः कोटिहोमे शिवो वन्हिः सर्वकामप्रदायकः १ क्वचित्तु लक्षहोमे तु व-
न्हिः स्यात्कोटिहोमे हुताशनः द्व ... स्तादे भास्करांगारकौ श्वेतौ शुक्रनिशाकरौ सोमपुत्रो गुरुश्चैव तावुभौ पीतकौ स्मृतौ १
कृ ... लं शनैश्चरं विद्या ... केतवः मध्ये तु भास्करं विद्याच्छशिनं पूर्वदक्षिणे २ दक्षिणे लोहितं विद्याद्बुधं पूर्वोत्त-
रे तथा तु उत्तरेण गुरुं विद्यात्पूर्वेणैव तु भार्गवं ३ पश्चिमेन शनिं विद्याद्राहुं दक्षिणपश्चिमे पश्चिमोत्तरतः केतुं स्थाप्या वै
शुक्लतन्दुलैः ४ अथ ग्रहवर्णकैः कायाः कार्याः स्वर्णा विधातुभिः याज्ञवल्क्यः ताम्रकात्स्फटिकाद्रक्तचंदनात्स्वर्णकाज
दुभौ रजतादयसः सीसात्कांस्यात्कार्या ग्रहास्तथा १ वशिष्ठः यथारूपं विप्रमाणेन प्रतिमाः कल्पयेत्सुधीः अत्र सर्वत्र ग्र-
हाणां सूर्यादिक्रमः स्पष्टः बौधायनस्तु सूर्यांगारकशुक्रचंद्रबुधगुरुशनय इत्याह स्कांदे भानुं तु मंडलाकारं सोमं तु चतु-
रस्रकं अंगारकं त्रिकोणं च बुधं बाणाकृतिस्तथा १ दीर्घचतुरस्रं गुरुं पंचास्रं भार्गवं तथा धनुस्तुल्यं शनिं
विद्याद्राहुं शूर्पाकृतिं तथा २ ध्वजाकाराः केतवश्च ग्रहाणां तत्र रूपिणां हस्तपादादिवर्जितं युक्तं स्याद्यथेच्छं शुक्लतन्दुलैर्वर्णा-

कैर्स्नैरष्यो इत्येनत्यक्षपोमंडलाद्याकारतेति हेमाद्रिः तत्रैव भुक्रार्कौ प्राङ्मुखौ ज्ञेयौ गुरुसौम्यावुदङ्मुखौ प्रत्यङ्मुखः ।
शनिः सोमः शेषा दक्षिणतोमुखाः १ इदं च भुक्रादीनां प्राङ्मुखत्वात् आदित्याभिमुखाः सर्व इति मात्स्योक्तादित्याभिमु
खत्वेन विकल्प्यते यत्तु हेमाद्रिर्विकल्पपरिजिहीर्षया प्राङ्मुखावूर्ध्वदृष्टी उदङ्मुखो वामदृष्टी प्रत्यङ्मुखो धोदृष्टिः द
क्षिणेते मुखाः दक्षिणदृष्टयः इति व्याचष्ट तत्र मूल्यं चिंत्यं विरोधवत्तादवस्थ्यं च वर्णरूपगुणोपेतान् मात्स्यावाहा ।
येत्तु तोयम् मात्स्ये [illegible] हि विप्रकथिते कृत्वा ब्राह्मणवाचनं अग्निप्रणयनं कृत्वा वेद्यामावाहयेत्सुरान् १ देवानां तत्र सं
स्थाप्याधिदेवा [illegible] आदित्याभिमुखाः सर्वे साधिप्रत्यधिदेवताः २ विष्णुधर्मोत्तरे अतः परं प्रवक्ष्यामि योदेवो
यो ग्रहः स्मृतः अग्निरर्कः स्मृतः सोमो वरुणः परिकीर्तितः १ अंगारकः कुमारश्च बुधश्च भगवान् हरिः बृहस्पतिः स्मृ
तः शक्रः शुक्रो देवी च पार्वती २ प्रजापतिः शनिश्चैव राहुर्ज्ञेयो गणाधिपः विश्वकर्मा स्मृतः केतुर्ये ग्रहास्ते सुराः स्मृताः
३ अत एव [illegible] दिलिंगका मंत्राः सूर्यादिस्थापने उक्ताः स्कांदे अग्निं दूतं दिनेशाय सूर्याया [illegible] तद्वत्यपि स्योना पृथिवी भो
म्यपरं दधिविः [illegible] धायच १ इंद्र आ मा सुरे ज्योतिः सिताय च प्रजापतेति सौराय आयं गौरीति राहवे २ केतवे ब्रह्मजज्ञानं खे
खे मंत्रैः प्रतिष्ठिताः एतेषां चैव मंत्राणां मात्स्यावाहयेत्तान् ३ इदं सुक्ताभिर्व्याहृतिभिर्वाहने विकल्पः मदनस्त्वावा
ज्यापसुक्तं २

ग्रो म हृनस्थापनयोर्भेवाख्यात्व तिभिरावाहनं एतैर्मंत्रैः स्थापनीमेपूचे पारिजाते वामनस्तुप्रणवंत्वादितः कृत्वाभूर्भुवः स्वःन
१२ मेःपूर्व चतुर्थ्यर्नामसंपुक्तंनमस्कारांतयोजितं १ एषमंत्रः समाख्यातोग्रहपूजाविधायकः अनेनावाहनंकुर्यादनेनैव
विसर्जनं भूसूत्रे अत्र आवाहनवाक्येषु विशेषमाह वौधायनः किरीटिनंपद्मासनंपद्मकरं पद्मगर्भसमद्युतिंसप्ता
श्वंसप्तरज्जुंकलिंगदेशजंकाश्यपगोत्रंविश्वामित्रर्षत्रिष्टुप्छंदसंरक्तांबरधरंरक्तामरणभूषितंरक्तगंधानुलेपनंर
क्तछत्रध्वजपताकोपशोभितंमुकुटकेयूरमणिशोभितंआरुह्यरथंदिव्यंमेरुंप्रदक्षिणीकुर्वाणंग्रहमंडलप्रविष्टमधि
देवताप्रत्यधिदेवतेश्वरसहितंरक्तवृत्तमंडलेपूर्वमुखमादित्यमावाहयामि १ किरीटिनंरक्तमाल्यांबरंरक्त
भूलधरंचतुर्भुजंमेषगमनमवंतिदेशजंवाशिष्ठगोत्रजंजमदग्न्यार्षंजगतीछंदसंरक्तांबरधरंरक्ताभरणभूषितंर
माल्यानुलेपनंरक्तछत्रध्वजपताकिनंमुकुटकेयूरमणिशोभिमध्यदलाग्रेषुक्रमान्यसेत् इंद्रादिलोकपालांश्चतत्तन्मंत्रै
सपूजयेत् १ विनायकंतथादुर्गांवायुमाकाशमेवच आवाहयेद्ग्राहृतिभिस्तथैवाश्विकुमारकौ २ एतेचविनायकाद्याः
पंचग्रहेभ्यउत्तरतःस्थाप्याः इतिसांप्रदायिकाः दक्षिणापश्चिमवायव्योत्तरपूर्वेषुयथाक्रममित्यन्येएक्रमंदक्षिणेशानांतु
तरस्यांयथाक्रमंगणेशोदुर्गावायुश्चराहुकेत्वोश्चपश्चिमे १ आकाशमश्विनौचेतिपंचैतान्स्थापयेद्बुधः इतिसंग्रहानुसा

रेखोत्ति पितामहश्चरणाः रूपनारायणश्च स्कांदे उत्तरे शनिसूर्याभ्यां गुरुकेतोश्च दक्षिणे गणाधिपं प्रतिष्ठाप्य सर्वदेवनम
स्कृतं १ रविशनिकेतुगुरूणामध इति फलितोर्थः विनायकपदमुपलक्षणं तेन दुर्गादयोप्यत्रैव स्थाप्या इति केचित् चं
दनादि नियमस्तत्रैव दिवाकरकुजाभ्यां हि दापयेद्रक्तचंदनं चंद्रे च भार्गवे चैव सितवर्णं प्रदापयेत् १ कुंकुमेन तु संयुक्तं
चंद्रं जीव सौम्ययोः अगरुश्चंदनं दद्याद्राहुकेत्वर्कजेषु च २ ग्रहवर्णानि पुष्पाणि गायत्र्या धूपमाहरेत् रवेः कुंदुरु
कं धूपं [illegible] शिमस्तु [illegible] ३ भौमे सर्ज्जरसं चैव अगरुं च बुधे स्मृतं सिल्हकं गुरवे दद्याच्छुक्रे विल्वागुरुस्तथा ४ गु
ग्गुलं मंदे चाज्ययुक्तं [illegible] केतवे ५ कुंदुरुकः सल्लकीनिर्यासः सिल्हकं सिल्हा इति मध्यदेशे प्रसिद्धं विल्वागुरुः म
विल्वफलनिर्यासः सहितः [illegible] मंदचारः शनिः उद्दीप्यस्वेति मंत्रेणादीपं दद्यात् द्वितः विहितगंधधूपानामसंभवे तु पा
तवल्लयः पेयामि ५ किरीटिनं पीतवर्णं चतुर्भुजं दंडिनं वरदं साक्षसूत्रकमंडलुं सिंधुदेशजं आंगिरसगोत्रं वाशिष्ठं अनु
ष्टुं दं [illegible] वरधरं पीतांबरभूषितं पीतपीतगंधानुलेपनं पीतछत्रध्वजपताकिनं सुकूटके स्थम
[illegible] मारुह्य रथं दिव्यं मेरुप्रदक्षिणं कुर्वाणं ग्रहमंडले प्रविष्टमधिदेवतेंद्रसहितं प्रत्यधिदेवता ब्रह्मसहितं पीत
दीर्घचतुरस्रमंडले उदङ्मुखं गुरुमावाहयामि ६ किरीटिनं [illegible] इंद्रनीलसमद्युतिं शूलधरं वरदं [illegible] प्रवाहने सवाणवाणास

शां.म नधरं सौराष्ट्र देशजं काश्यपगोत्रं जम्भृग्वार्षेगायत्रीछंदसं कृष्णांबरधरं कृष्णाभरणभूषितं कृष्णगंधानुलेपनं कृष्णछत्रध्व
१३ जपताकिनं मुकुटकेयूरमणिशोभितं मारुह्यरथं दिव्यं मेरुं प्रदक्षिणीकुर्वाणं ग्रहमंडले प्रविष्टमधिदेवता प्रजापतिस
हितं प्रत्यधिदेवता यमसहितं कृष्णधनुर्मंडले प्रत्यङ्मुखं शनैश्चरमावाहयामि ७ किरीटेनकरालवदनं खड्गचर्मशू
लधरं सिंहासनस्थं पूर्वदेशजं पैठीनसिगोत्रं मांगिरसार्षमनुष्टुप्छंदसं कृष्णांबरधरं कृष्णाभरणभूषितं कृष्णगंधानुलेप
नं कृष्णछत्रं ध्वजपताकिनं मुकुटकेयूरमणिशोभितं मारुह्य रथं दिव्यं मेरुं प्रदक्षिणीकुर्वाणं ग्रहमंडले प्रविष्टमधिदेव
ता सर्पसहितं प्रत्यधिदेवता कालसहितं कृष्णशूर्पमंडले दक्षिणामुखं राहुमावाहयामि ८ धूम्रान् द्विबाहून् पाशधरा
न् विकृताननान् गृध्रवाहनान् किरीटिनो मध्यदेशजान् जैमिनिगोत्रजान् गौतमार्षान् गायत्रीछंदसः चित्रांबरधरान् चि
त्राभरणभूषितान् चित्रगंधानुलेपनान् कृष्णपिंगध्वजपताकिनो मुकुटकेयूरमणिशोभितानारुह्य रथं दिव्यं मेरुं प्रदक्षि
णीकुर्वाणान् ग्रहमंडले प्रविष्टान् अधिदेवता ब्रह्मसहितान् प्रत्यधिदेवता चित्रगुप्तसहितान् कृष्णपिंगध्वजमंडले
दक्षिणाभिमुखान् केतून् आवाहयामि ९ स्कांदे ईश्वरं भास्करे विंद्यादुमां विंद्यान्निशाकरे स्कंदमंगारके विंद्याद्बुधे नारायणं
त्रिदुः गुरौ वेदनिधिं विंद्याच्छुक्रे शक्रो विधीयते शनैश्चरे यमं विंद्याद्राहौ कालं तथैव च २ चित्रगुप्तोधिपः केतोरित्येते

ग्रहदेवताः ३ वेदनिधिर्ब्रह्मा तत्रैव वक्ष्येस्थानानिदेवानामीश्वरादियथाक्रमं सूर्य्यस्यैवोत्तरेशंभुमुमांसोमस्यदक्षिणे १
स्कंदमंगारकस्यैवदक्षिणस्यांनिवेशयेत् सौम्यात्पश्चिमतोविष्णुंब्रह्माजीवस्यपूर्वतः २ इंद्रमैन्द्र्यांसिताद्दिक्ष्विमंदादाग्नेय
तोयमं राहोः पूर्वोत्तरे कालंसर्वभूतभयावहं ३ केतोर्नैरृतदिग्भागेचित्रगुप्तंनिधापयेत् ३ स्कंदे अतस्थापनेमंत्राश्च
क्रमशोऽनुपूर्वशः ईश्वरंत्र्यंबकंचेति श्रीश्चतेचेतिपार्वती १ यदक्रंदेतिचस्कंदं विष्णुविष्णोरराडिति आब्रह्ममितिब्र
ह्माणंसजोषेंद्रेतिवासवं २ यमायत्वेतिचयमंकालंकालकार्षे । तिमंत्रतः चित्रावस्वितिमंत्रेणचित्रगुप्तंनिधापयेत् ३
त्र्यग्निरापःक्षितिविष्णुरिंद्रश्चैंद्री प्रजापतिः सर्पाब्रह्माचनिर्दिष्टा अधिदेवायथाक्रमं ४ अग्निंदूतमितित्वग्नेर्वरुणास्यउदु
त्तमंस्योनापृथिवीमेदिन्याइदंविष्णुस्तुविष्णवे ५ इंद्रायेंदोइतींद्रस्योत्तानपर्णेशाविस्थितौ प्रजापतेंप्रजेशस्यएषब्रह्मे
तिवैविधिः ६ मंत्रोनमोस्तुसर्पेभ्यः सर्पाणांस्थापनेमतः ग्रहदेवाधिदेवानांनैवेद्यंकुसुमानि च ७ ग्रहवच्चासनेदानंस्था
पनेचानुपूर्वशः अत्रसूर्यादयोग्रहाईश्वरादयोदेवाः आग्न्यादयोधिदेवाः तत्रेश्वरादिदेवानांसूर्यस्यैवोत्तरेशंभुमित्या
दिनापूर्वस्यस्थानान्युक्तानि अग्न्याद्यधिदेवास्तुग्रहदेवयोर्मध्येस्थाप्याः तथाचमदनरत्नेगोभिलवशिष्ठौ ग्रहदेवतयो
र्मध्येऽधिदेवान्निधापयेत् तत्रैवसंग्रहेतु ईश्वरादयोदेवा अधिदेवतात्वेनव्यवहृता अग्न्यादयस्तुप्रत्यधिदेवतात्वेन ते

शां.म. योस्थानांतरं चोक्तं अधिदेवा दक्षिणतो वामे प्रत्यधिदेवताः स्थापनीयाः प्रयत्नेन व्याहृतीभिः पृथक् पृथक् १ तत्रैव वक्ष्यसि श्रोये
२४ तु देवतानां स्थानांतरं क्वचिन्मंत्रांतरं चोक्तं रुद्रं त्र्यंबकमंत्रेण रवेरुत्तरतो न्यसेत् सोमस्याग्रे पदिभागे श्री श्वेते नकात्मजां
यदक्षं देति भौमस्य स्कंदं याम्ये प्रदापयेत् विष्णुं विष्णोरराटे तु यजेत्पूर्वे बुधस्य तु २ गुरोरुत्तरतो ब्रह्मा ब्रह्मेति मंत्रतः
सजोषं इंद्रेति शुक्रस्य प्राच्यां शक्रं निधापयेत् ३ शनेः पश्चिमतः स्थाप्यो यमायत्वं च यमः काषिरसीति मंत्रेण राहोः का
लं तत्रोत्तरे ४ चित्रगुप्तं तु केतूनां चित्रावसेति नैर्ऋते ग्रहाश्च देवताः ख्याताः प्रत्युधातोऽधिदेवताः ५ अग्निरापो धरा वि
ष्णुरिंद्र इंद्राणी प्रजापतिः सर्पा ब्रह्म च निर्दिष्टा अधिदेवा यथाक्रमं ६ ग्रहदेवतयोर्मध्ये अधिदेवान्निवेशयेत् एतानि चवा
शिष्टीयवक्तव्यानि कैश्चिन्नाद्रियंते पारिजातपद्मप्राग्दलमारूढमारुह्य रथं दिव्यं मेरुं प्रदक्षिणीकुर्वाणं ग्रहमंडले प्रविष्टम
धिदेवतां भूमिसहितं प्रत्यधिदेवतास्कंदसहितं त्रिकोणरक्तमंडले दक्षिणामुखमंगारकमावाहयामि २ किरीटिनं श्वे
तवर्णं चतुर्भुजं दंडिनं वरदं कांक्षसाक्षसूत्रकमंडलुं कीकटदेशजं भार्गवगोत्रजं शौनकार्षेयं पतितच्छदं श्वेतांबरधरं श्वेता
भरणभूषितं गंधानुलेपनं श्वेतच्छत्रध्वजपताकिनं मुकुटकेयूरमणिशोभितमारूढं रथं दिव्यं मेरुं प्रदक्षिणीकुर्वाणं ग्र
हमंडलं प्रविष्टमधिदेवतेंद्राणीसहितं प्रत्यधिदेवेंद्रसहितं शुक्लं पंचकोणमंडले प्राङ्मुखं भगवंतं शुक्रमावाहयामि ३

किरीटिनं श्वेतांबरधरं दशाश्वं श्वेतभूषणं पाशपाणिं द्विबाहुं यमुनादेशजं मन्त्रिगोत्रमात्रेयार्षमनुष्टुप्छंदसं श्वेतांबरध
रं श्वेताभरणभूषितं श्वेतगंधानुलेपनं श्वेतछत्रध्वजपताकिनं मुकुटकेयूरमणिशोभितमारूढरथं दिव्यमेरुं प्रदक्षिणी
कुर्वाणं ग्रहमंडलप्रविष्टमधिदेवताप्सहितं प्रत्यधिदेवतोमासहितं चतुरस्रमंडलं प्रत्यङ्मुखं सोममावाहयामि ४
किरीटिनं पीतमाल्यांबरधरं पीतवर्णं कर्णिकारसमद्युतिं खड्गचर्मगदापाणिं सिंहस्थं वरदं मगधदेशजं मन्त्रिगोत्रजं भा
रद्वाजार्षं जगद्धर्तोष्टुंछंदसं पीतांबरधरं पीताभरणभूषितं पीतगंधानुलेपनं पीतछत्रध्वजपताकिनं मुकुटकेयूरमणि
शोभितमारूढरथं दिव्यमेरुं प्रदक्षिणीकुर्वाणं ग्रहमंडले प्रविष्टमधिदेवताविष्णुसहितं प्रत्यधिदेवताविष्णुसहितं
पीतवाणामंडले दक्षिणामुखं बुधमावाहयावर्णप्रदेयानि वासांसि कुसुमानि च गंधांश्च वल्लपश्चैव धूपो देयश्च गुग्गुलुः
१ स्कांदे गुडोदनं रवेर्देयात्सोमाय घृतपायसं लोहिताय हविष्यान्नं बुधाय क्षीरशाष्टिकं १ दध्योदनं गुरोर्देयाच्छुक्राय
च घृतोदनं मिश्रितं तिलमाषैश्च नैवेद्यं च शनैश्चरे २ राहोर्मांसौदनं दद्यात्केतोश्चित्रौदनं तथा चित्रौदने तिलतंदुलभ
मिश्रं स्याद्रजाक्षीरं च शोणितं कर्णनासाग्रहीतस्याद्देत्तच्चित्रौदनं स्मृतमिति दामोदरः १ रत्ते रेवद्रव्यैर्ब्राह्मणा अपि मो
ज्यान्नथा च याज्ञवल्क्यः गुडोदनं हविष्यं पायसं च क्षीरषाष्टिकं दध्योदनं हविश्चूर्णं मांसं चित्रान्नमेव च दद्याद्ग्रहक्रमादे

निर्लिप्येभ्योभोजनंबुधः २ शक्तितोवायथालाभंसंत्वस्यविधिपूर्वकं ३ तच्छिष्टः उपचाराशिास्तुर्वैषामपिस्युक्ताक्षतैः सदा
गंधाभावेस्मुल्कगंधपुष्पाभावेस्मुगंधकं १ धूपाभावेगुग्गुलः स्याद्द्रव्याभावेतुमिश्रकं पंचामृतगवामेवमिश्रवर्तिकदाचने
ति मात्स्येप्रागुत्तरेशान्तस्माद्वद्ध्यक्षतविभूषितं चूतपल्लवसंयुक्तंफलवल्लपुगान्वितं १ पंचरत्नसमायुक्तंपंचभंगयुतं
तथा स्थापयेद्व्रणाकुंभंवरुणंतत्रविन्यसेत् २ गंगाद्याः सरितः सर्वाः समुद्राश्वसरांसिच गजाश्वरथ्यावल्मीकासंग
माद्ध्रदगोकुलात् ३ मृदमानीयविप्रेंद्र सर्वौषधिसमन्वितं स्नानार्थंविन्यसेत्तत्रयजमानस्यधर्मवित् ४ याज्ञवल्क्यः
अर्कः पलाशः खदिर अपामार्गोथपिप्पलः उदुंबरः शमीदूर्वाकुशाश्वसमिधः क्रमात् १ ईश्वरादिदेवानांस्वस्वग्र
हसमिद्भिरेवहोमः हेमाद्रौदेवीपुराणे गणाधिपतयेदेया प्रथमान्तुवराहुतिः अन्यथाविफलंविसमवतीहनसंशयइति
१ आकल्लापनः जुहुयात्समिदन्नाज्येनाभिक्रमैर्यथाक्रममिति समित्सुविशेषमाह याज्ञवल्क्यः होतव्यामधुसर्पिभ्यां
दध्नाक्षीरेणवायुताइतितिनचात्रसंप्रतिपन्नदेवताकानेकद्रव्यायामेकैवाहृतिः सान्नाय्यवदितिवाच्यं आदौतुसमि
दन्नाज्यैपृथगष्टोत्तरशतमितिवाशिष्टात् अन्यत्रापिसंप्रतिपन्नदेवताकेस्मार्तकर्मण्यनेकद्रव्यकेपृथगेवहोमइ
तिसांप्रदायिकाः वहुस्रुकर्मसुप्रापोवचनात्स्यपेवंस्कांदे आकृष्णेनसहस्रांशोरिमंदेवातथैवदवे अग्निर्मूर्धेतिभौमा

पत उद्बुध्यस्वबुधायच १ बृहस्पतेतिचगुरोः शुक्रायान्नात्परिस्रुतः शनैश्चरस्यमंत्रोयंशन्नोदेवीरुदाहृतः २ कयानइति
राहोश्चकेतुंकृण्वन्स्तुकेतवे ३ नात्स्य आवोराजेति रुद्रस्यबलिहोमंसमाचरेत् आपोहिष्ठेत्युमायास्तुस्योनेति
स्वाभिन्नक्षया १ विष्णोरिदंविष्णुरितित्वमित्स्येतिस्वयंभुवः इंद्रमिद्देवतातयइतींद्रस्यप्रकीर्तितः २ तथायमस्यव
यमोस्तिहोमः प्रकीर्तितः कालस्यब्रह्मयज्ञानमितिमंत्रः प्रकीर्तितः ३ चित्रगुप्तस्यचाज्ञातमितिपौराणिका विदुः
अग्निंदूतंवृणीमहे इतिवन्हेरुदाहृतः ४ उदुत्तमंवरुणेति अपांमंत्रः प्रकीर्तितः भूमेः पृथिव्यांतरिक्षमिति वेदेषु
पठ्यते ५ सहस्रशीर्षापुरुषइतिविष्णोरुदाहृतः इंद्रायेंद्रोमरुत्वतइतिशक्रस्य शस्यते ६ उत्तानपर्णेसुभगेइतिशच्या
समाचरेत् प्रजापतेः पुनर्होमंप्रजापतइतिस्मृतः ७ नमोस्तुसर्पेभ्यइति सर्पाणांमंत्रउच्यते एषब्रह्मापऋत्विज इति
तिब्रह्मणस्तुदाहृतः ८ विनायकस्यचानूनइतिमंत्रोबुधैः स्मृतः जातवेदसेसुनवामदुर्गामंत्रोत्रउच्यते ९ पूर्णाहुति
श्चमूर्धानंदिवइत्यभिपातयेत् १० स्कांदेनैवविशेषंहुत्वाचहोममंत्रादनंतरं अथाव्याहृतिभिर्हुत्वा एकैकस्यपयाः
क्रमं १ अष्टोत्तरंचसाहस्रंशतमष्टाधिकंतथा अष्टाविंशतिरष्टौवाएकैकस्यतुहोमयेत् २ होतव्यंचघृतंतत्रचरुंलं
स्वाष्टिकंपुनः मंत्रैर्दशाहुतिर्हुत्वा होमोव्याहृतिभिः स्मृतः ३ अथवा अप्यवेत्सर्पः गृहीत्वातामथोविकोस्मितिवत्स

शां०म० दनसिद्ध्यर्थेत्सेवयथापाठः ततन्मंत्राणामाहुतीनांचपरस्परंविकल्पः अष्टोत्तरसहस्रादिसंख्यातुपक्षद्वयेपिनैवेत्या

२६ शेषहोम त्तुशाखाविशेषपइत्यपिसएवलक्षादिकः पुनर्व्याहृतिभिर्होमोमंत्रैर्दशाहुतीर्हुत्वास्मृतइत्यन्वयः मंत्रै

र्हमंत्रैर्व्याहृतिभिर्व्यस्ताभिः समस्ताभिश्च तातचरणास्तु अथव्याहृतिभिर्हुत्वेति पृथग्वाक्यं एकैकस्यैतु प्रतिदैव

तमष्टादिसंख्यान्वयार्थ एकैकस्यतुहोमयेदित्येकैकपदंतु चर्वादिद्रव्यपरंनदेवतापरं अस्मिन्नेवहोमेघृतचरुवि

धिः सेलक्षादिकइत्येततु अथव्याहृतिभिर्हुत्वेति विहितेहोमेलक्षादिसंख्याविध्यर्थंमंत्रैरित्यादितुचरुहोमोत्तरं

सोमंराजानमितिमंत्रेणयथाप्रकृतिस्विष्टकृद्धुत्वासूर्यादिमंत्रैर्दशाहुतिः प्रतिदैवतंलक्षहोमादिद्रव्येणहुत्वा व्याहृ

तिभिर्लक्षादिहोमः कार्यइत्याहुः यद्वाघृतमद्रव्येणग्रहादिभ्यः प्रत्येकंदशाहुतीस्ततन्मंत्रैर्हुत्वातेनैवद्रव्येणव्यस्त

समस्तव्याहृतिभिः पुनर्लक्षंकोटिमन्यतमसंख्यया जुहुयादितिहेमाद्रिमदनौ तानिचद्रव्याणिदेवीपुराणे यवव्रीहि

घृतक्षीरैस्तिलकंगुप्रमासिकाः पंकजोशीरविल्वार्कदलाहोमेप्रकीर्तिताः १ उदङ्मुखाः प्रङ्मुखावाकुर्युर्ब्राह्मणापुंब्रा

ह्मणापुंगवाः मंत्रवंतश्चकर्तव्याः चत्वः प्रतिदैवतं २ हुत्वाचतांश्चरून्सम्यक्ततोहोमंसमारभेत् ३ चर्वादिकंचघृ

ताक्तंचहोतव्यं होतव्यंचघृताभ्यक्तंचचरुभक्ष्यादिकंपुनरितिमात्स्यात् भक्ष्यंद्राक्षादिचरुर्नैवेद्यशिष्टोगुडोदनादि ता

मिद्रआर प्युलवादस्येतानिहवींषिस्युः समित्संख्यासमाहुतीरित्याश्वलायनोक्तेः अधिदेवतादिभ्योपिहोमोहेमाद्रौव
ऽपाचसमिद्भिश्चसर्पिषाचतिलैः क्रमात् तत्तन्मंत्रैश्चहोतव्याः क्रमाद् आधिदेवताः १ गृह्यपरिशिष्टे प्रधानदशांशेनषा
र्वृयोर्दैन्यैरिति अधिदेवतादिहोमेसंख्याविशिष्टे द्वित्राश्चैवाधिदेवतायवानां चैवपंचधेति द्वित्राः पंचपंचानां
गादीनां पंचधाप्रत्येकमित्यर्थः केचित्तु हौत्रयोवाद्वित्राः विनायकादीनांपंचधाएकैकामितिकेचित् प्रयोगपा
रिजाते इंद्रादिलोकपालांश्च तत्तन्मंत्रैः प्रपूजयेत् तत्तन्मंत्रैः जपंकुर्यात् ततोहोमंसमारभेत् १ नृसिंहपुराणे ततोऽ
त्वतिभिर्पश्चाज्जुहुयाच्चतिलादिकं यावत्संपूर्यंतेसंख्यालक्षंवाकोटिरेववा १ वाशब्दादयुतमपिग्रहयज्ञेष्वुक्तंनिय
तकालीनः खिल्लायज्ञः सउच्यतइतिभविष्योत्तरात् ततोमात्वतिभिः कुर्यात्तिलहोमंप्रयत्नतः प्रथमोयुतहोमस्या
ल्लक्षहोमोद्वितीयकः १ तृतीयः कोटिहोमः स्यात्त्रिविधोग्रहयज्ञकः एकरात्रंत्रिरात्रंवापूर्वरात्रमथापिवा शिवगा
र्योविस्तुगार्थ्यशांतिब्राह्मणभोजनं समापयेत्प्रतिदिनं एवंभक्तिसमन्वित इतिवाशिष्ठेप्येकात्र्यादिग्रहणंतिपमा
नादरार्थं अत्रस्मृकादिजपोपितुलादानवदितिकेचित् वाशिष्ठे अथाभिषेकमंत्रेणवाद्यमंगलगीतकैः पूर्णकुं
भेनतेनैवहोमांतेप्रागुदङ्मुखैः १ अव्यंगावयवैर्ब्रह्मन् हेमस्रग्दामभूषितैः यजमानस्यकर्तव्यंचतुर्भिः स्नापनंद्वि

शां·म· सैः ४ अभिषेकमंत्राः प्रयोगवक्ष्यंते वशिष्टः स्वस्तिकंकल्पयेत्पश्चात्कुंडस्येशानभागतः ३ यजमानाभिषेकार्थंतत्र
३७ भद्रासनंन्यसेत् प्राङ्मुखस्योपविष्टस्ययजमानस्यतत्रच ४ अभिषेकंततः कुर्युः साचार्याःषोडशर्त्विजः त्रिविधैर्मंग
लैर्घोषैः सूतमागधबंदिभिः सह ५ ततस्तस्याभिःषिक्तस्यरक्षार्थंवलिमुत्क्षिपेत् दिग्विदिक्षुविचित्रान्नैर्दीपैर्नीराजये
त्ततः शुक्लमाल्यांवरधरःशुक्लगंधानुलेपनः १ ततोमंडलमागत्यध्यायेदग्निंग्रहान्सुरान् प्रत्येकंप्रतिमंत्रैश्चदद्यात्सु
प्योत्पलिं ततः २ इतिवामनः आचार्यप्रभृतिभ्यश्चग्रहार्चनफलंततः समिदाज्यचरूणांचतिलहोमफलंवयत् १
ब्रह्मत्वेकुंभपूजायांचार्चनस्यफलंचयत् गणपक्षेत्रपाश्रीशादुर्गादेव्यंगदेवताः २ तासांजपफलंसम्यक्गृह्णीयाज
लपूर्वकं एतानिचवामनवचांसिनिर्मूलानिइतिपितामहचरणाः वाशिष्टगोभिलवचसामपिकेचिदाहुः वशिष्टः
ततोजप्यादीन्जुहुयात् पूर्णाहुतिमथाचरेत् तत्रैवमंत्रेणसप्तते अग्नइतिपूर्णाहुतिंचरेत् अग्निपुराणे मूर्द्धानं
दिमंत्रेणसम्यक्वसोर्धारया दद्यात्स्थापपूर्णांवैनोपविश्यकदाचनेति मत्स्ये पूर्णाहुतिंचमूर्द्धानंदिवइत्यभियातये
त् अन्यभिन्नशाखागतेकादशाष्टादशाकपालभेदैर्ऐंद्राग्न्ये कवदनेकमंत्रयुक्तायाअनेकस्मृत्युक्तायाअग्निपूर्णा
हुतिरेकतान्मंत्राणांविकल्पः उपांशुयाजइवशाखाभेदभिन्नानांयाज्यानुवाक्यानांसमुच्चयेनतुपठंति वसोर्द्धारालघुत्वे

होमेनास्ति प्रमाणाभावात् ततः शुक्लांबरधरः शुक्लगंधानुलेपनः सर्वौषधैः सर्वगंधैः स्नापितो वेदपुंगवैः १ यजमानः
सपत्नीकः ऋत्विजः स्नान्समाहितः दक्षिणाभिः प्रयत्नेन पूजयेद्गतविस्मयः २ सूर्याय कपिलां धेनुं दद्याच्छंखं तथेंदवे
रक्तं धुरंधरं दद्याद्भौमाय कुदाधिकं ३ बुधाय जातरूपं तु गुरवे पीतवाससी श्वेताश्वं दैत्यगुरवे कृष्णां गामर्कसूनवे ४
आयसं राहवे दद्यात्केतवे छागमुत्तमं सुवर्णेन समाकार्या यजमानेन दक्षिणा ५ बुधप्रीत्यर्थदेयहेम्नासह सर्वा मूल्य
तः समा इति केचित् अस्मिन्पक्षे षोडशमाषविशिष्टहेमवाचि सुवर्णपदासामंजस्यापत्तेः स्यादशसुवर्णमूल्याः प्रत्ये
कमिति अपरे वहुल्पमूल्येषु तथा हेमापि देयं यथा सर्वाः प्रत्येकं दशमाषसुवर्णेन समा भवंतीति तु सम्यक् सर्वेषामप्य
वाप्राविगुरुर्वा येन तुष्यति स्वमंत्रेण प्रदातव्याः सर्वाः सर्वत्र दक्षिणाः १ स्कांदे केतवे छागमांसानि सर्वेषामेव कांच
नमिति तत्रैव यस्तु पीडाकरो नित्यं स्वल्पवित्तस्य वा ग्रहः तमेव पूजयेद्भक्त्या दक्षिणाभिः स्वशक्तितः १ दानोद्योते भ
आश्वलायनः यथाशक्ति ततो विप्रान् ऋत्विजश्चेतरानपि एकमेकाहुतौ विप्रं होमे तन्त्रेण भोजयेत् १ असामर्थ्ये
समाश्वासिनि विप्रमेकं प्रत्याहुतौ सहस्रस्य हुते चैवैकं जघन्यो विप्रभोजयेत् २ तत्रैव तस्मादातुमशक्तोऽपि दक्षिणां
चान्नमेव वाजपेयः प्रणामैः स्तोत्रैश्च तोषयेत् तर्पयेद्गुरुं ३ स्कांदे येयाग्रहो द्विजस्त्वा द्विद्विधिज्ञो वेदपारगः तोषयन्म

शां·म दृवस्त्राद्यैस्तुष्टमेनंविसर्जयेत् १ अन्नहीनोदहेद्राष्ट्रंमंत्रहीनस्त्वृत्विजः यजमानमदक्षिणपोनास्तियज्ञसमोरि
२७ पुः २ तत्रैव मयासमन्वितंयंत्रयंत्रेणाप्रतिहन्यते एवसमुत्थितंघोरंशीघ्रंशांत्याविनश्यति १ अहिंसकस्यदांतस्य
धर्मार्जितधनस्यच नित्यंचनियमस्थस्यसदासानुग्रहाग्रहाः २ ग्रहागावोनरेंद्राश्चब्राह्मणाश्चविशेषतः पूजि
ताः पूजयंत्येतेनिर्दहंत्यवमानिताः ३ ग्रहाणामिदमातिथ्यंकुर्यात्संवत्सरादपि आरोग्यबलसंपन्नोजीवेच्चशर
दांशतं ४ मात्स्ये एवंसमग्रान्निध्याधसर्वान्देवान्विसर्जयेत् तत्रमंत्रः यांतुदेवगणाः सर्वेपूजामादायपार्थिवी इ
ष्टकामप्रदानायपुनरागमनायच १ भविष्योत्तरे ततः समाप्तेयज्ञेतुकारयेत्तुमहोत्सवं शंखतूर्यनिनादेनब्रह्मघो
षरवेणच १ मात्स्ये अनेनविधिनायस्तुग्रहपूजांसमारभेत् सर्वान्कामानवाप्नोतिप्रेत्यस्वर्गेमहीयते १ सदैवायुत
होमोयंनवग्रहमखः स्मृतः विवाहोत्सवयज्ञेषुप्रतिष्ठादिषुकर्मसु २ निर्विघ्नार्थंमुनिश्रेष्ठतथोद्वेगाद्भुतेषुच वश्या
कर्माभिचारादौतथैवोच्चाटनादिके ३ नवग्रहमुखंकृत्वाततः काम्यंसमारभेत् अन्यथाफलदंपुंसांनकाम्यंजायते
कचित् ४ तस्मादयुतहोमस्यविधानंतुसमारभेत् ४ विवाहेत्यादिनाचविवाहादिषुकाम्येषुचकर्मस्वंगत्वमुक्तं आ
वग्रहस्वरूपवर्णदेशगोत्राग्निस्थानमुखाकारस्थापनहोममंत्रचंदनधूपनैवेद्यसमिद्दक्षिणाधिदेवताप्रत्यधिदेव

तापत्त्यधिदैवतोपदेशकवाक्येषु ग्रहणास्वरूपनिर्देशस्थापनहोममन्त्रोपदेशकवाक्येषु चाधिदैवताविनायकादि
पञ्चलोकपालानामनेकस्मृतिपुराणभेदेन भूयो विसंवादादिभिरनेकैः पर्यायशब्दैः रूपस्थितेर्नानैकवेधशब्दनियमः ना
पि मन्त्रवर्णैनैकशब्दोपस्थितिः शब्दविशेषैर्देवता अनुपस्थितत्वात् कृतयामन्त्रविनियोगेन मन्त्राणां देवताप्रापकत्वायो
गात् तेषां बाहुल्येनास्पष्टलिंगत्वाच्च अतो दक्षयागादिषु स्वरूपादिनिर्देशकस्मृतिमन्त्रवर्णोपस्थितिशब्दानामन्यतमे
न शब्देनोद्देशग्रहणं नमिति शिष्टाचारोप्येवं अत एवस्मार्ते नित्यकर्मणि केषुतु होमे ग्निवायुसूर्यप्रजापतयः एव देवताः न ग्रहा
णं ग्रहादिदेवतत्वप्रकाशकत्वेन विनियोगाभावात् अत एव पारिजाते ॐ भूर्भुवः स्वश्चेति तिस्रो व्याहृतयो जपेत् अभिश्च हो
मे तिस्रभिश्च तूर्ष्णीस्यात्समस्ततइति समस्ताभिरेव होमः सवाग्निवायुसूर्यदैवत्यइति तु मदनः सर्वथाऽत इति होमे न ग्रहा
णां देवता इति प्रधानं चात्र ग्रहपूजा तद्धोमो युतहोमादिश्च 'श्रीकामः शांतिकामो वा ग्रहयज्ञं समाचरेत् इत्यादिना तत्पू
जातद्धोमयोः फलसंबंधात् ग्रहयज्ञाख्ये धेसुत्वाम प्रथमोयुतहोम इत्यादिना युतलक्षकोटिहोमानां ग्रहयज्ञविशेषत्वेनो
पक्रमात् तस्मादयुतहोमस्य विधाने तु समाचरेदित्युपसंहाराच्च ग्रहार्यग्रहदेवत्यकर्मसमूहे प्राणभृत्तर्ठपंदूयातीतिव
च्छिंपक्षमवायेन ग्रहयज्ञशब्दः तातचरणास्त्वयुतहोमादिनामेव प्राधान्यं ग्रहहोमस्त्वंगमित्याहुः तदाशयं न जाने यो हि

ग्रं॰ म कामशब्देनफलसंबंधः श्रीकामः शांतिकामोवाग्रहयज्ञंसमाचरेदित्यादिः सत्तावद्ग्रहपूजाहोमयोरेवोचितः ग्रहसंबंधप्र
१९ त्येग्रहयज्ञशब्दस्यतन्नामत्वात् नचापुत्तहोमादीनांफलसंबंधेतत्प्रकरणपाठात् ग्रहपूजाहोमयोरंगत्वेतिवाच्यं वैपरी
त्वात् अपुत्तहोमादिशब्दानांग्रहयज्ञसमानाधिकरण्येनग्रहयज्ञनामत्वंनुलिंगसमवायेन नतदंगत्वेन आर्थवादि
कः फलसंबंधस्तु अनेनविधिनायस्तुग्रहपूजांसमाचरेत् सर्वान्कामानवाप्नोतिप्रेत्यस्वर्गेमहीयते इत्ययज्ञदेवपू
ज्ञा संगतिकरणदानेष्विति अनुशिष्टयोः पूजाहोमयोः सदैवापुत्तहोमीयमित्याद्युपक्रम्यनिर्विघ्नार्थमुनिश्रेष्ठ्रत्या
दिनांत्तुपुत्तहोमादीनामपिस्मृतिषुनुप्रायः आर्थवादिकमेवफलं अत्रकामशब्दोपनीतेफलेसत्यार्थवादिकंसंबध्यते
नवेत्तिनुविचारांतरं किंच याज्ञवल्क्यादिस्मृतिषुनतावदपुत्तहोमादीनांविधिर्नोप्यनुवादः अतोग्रहपूजाहोमयोःप्र
धान्यमाव्वेतत्रत्येतिकर्त्तव्यतासंबंधोनस्यात् अतोग्रहपूजाहोमयोरपिप्राधान्यंभाति अत्रएवंकश्चित्केवलग्रहमखेषु
तदंगकेषुचशांतिकादिकर्मस्वेकस्मृत्युक्तांगप्रधानादरेणास्मृत्यंतरोक्तप्रधानभूतापुत्तादिहोमंविनापिशास्त्रत्वात्तरोक्त
ग्रहयागांतराभ्यासांतरविनैकशास्त्रीयग्रहयागाभ्यासमात्राणामिवपूजाग्रहदेवत्यहोमयोरेवानुष्ठानंकथंचित्शिष्टा
नांसमंच्छते ग्रहपूजाहोमयोरंगत्वेत्वंगमात्रानुष्ठानमेवस्यात् अथग्रहादीनांलक्षणानि मात्स्ये पद्मासनःपद्मकरःप

पद्मगर्भसमद्युतिः सप्ताश्वरथसंस्थश्च द्विभुजः स्यात्सदा रविः १ श्वेतः श्वेतांवरधरो दशाश्वः श्वेतभूषणः गदापाणिर्द्विबाहुश्च
कर्त्तव्यो वरदः शशी २ रक्तमाल्यांवरधरः शक्तिशूलगदाधरः चतुर्भुजो मेषगमो वरदः स्याद्धरासुतः ३ पीतमाल्यांवर
धरः कर्णिकारसमद्युतिः खड्गचर्मगदापाणिः सिंहस्थो वरदो बुधः ४ देवदैत्यगुरू तद्वत्पीतश्वेतौ चतुर्भुजौ दण्डिनौ व
रदौ कार्यौ साक्षसूत्रकमंडलू ५ इंद्रनीलद्युतिः शूली वरदो गृध्रवाहनः बाणबाणासनधरः कर्त्तव्योऽर्कसुतः सदा ६ करा
लवदनः खड्गचर्मशूली वरमदः नीलः सिंहासनस्थश्च राहुरत्र प्रशस्यते ७ धूम्रा द्विबाहवः सर्वे गदिनो विकृताननाः गृ
ध्रासनगता नित्यं केतवः स्युर्वरप्रदाः ८ सर्वे किरीटिनः कार्या ग्रहा लोकहितावहाः अंगुलेनोच्छ्रिताः कार्याः शतमष्टो
त्तरं सदेति ९ अथाधिदेवताप्रत्यधिदेवतालक्षणानि विष्णुधर्मोत्तरे पंचवक्त्रो वृषारूढः प्रतिवक्त्रं त्रिलोचनः कपालशूल
खट्वांगी चंद्रमौलिः सदाशिवः १ अक्षसूत्रं चकमलं दर्पणं च कमंडलुं उमा विभर्त्ति हस्तेषु पूजिता त्रिदशैरपि २ कु
मारः षण्मुखः कार्यः शिखंडकविभूषणः रक्तांवरधरो देवो मयूरवरवाहनः ३ कुक्कुटश्च तथा घंटा तस्य दक्षिणहस्त
योः पताका वैजयन्ती स्याच्छक्तिः स्यात्तस्य वामयोः ४ विष्णुः कौमोदकी पद्मशंखचक्रधरः क्रमात् प्रदक्षिणं दक्षिणाध
करादारभ्य नित्यशः ५ पद्मासनस्थो जटिलो ब्रह्मा कार्यश्चतुर्भुजः अक्षमालां स्रुवं बिभ्रत्पुस्तकं च कमंडलुं ६ चतुर्दन्तग

शां॰म जारूढोवज्रीकुलिशभृत्करः प्राचीपतिःप्रकर्त्तव्योनानाभरणभूषितः ७ ईषन्नीलोधनश्चकार्योदंडहस्तोविजानता
२० तद्दकपाशहस्तश्चमहामहिषवाहनः ८ कालःकरालवदनोनीलांगश्चविभीषणः पाशहस्तोदंडधरःकार्योरश्मिक
रोमवान् ९ अयोच्यवेषस्वाकारोद्विभुजंसौम्यदर्शनं दक्षिणेलेखनीचित्रगुप्तंवामेतुपात्रकं १० पिंगलश्मश्रुके
शाक्षःपीनागजरुरोरुणः छागस्थःसाक्षसूत्रोग्निःसप्तार्चिःशक्तिधारकः ११ चिन्हितंचामरेणास्यकरमन्यंप्रकल्पा
येत् आपस्त्रीरूपधारिण्यःश्वेतामकरवाहनाः १२ दधानाःपाशकलशौमुक्ताभरणभूषिताः शुक्लवर्णामहीका
र्यादिव्याभरणभूषिता १३ चतुर्भुजासौम्यवपुश्चंडांशुसदृशांवरा रत्नपात्रंसस्यपात्रंपात्रमौषधिसंयुतं १४ पद्मंक
रेचकर्त्तव्यंभुवोयाद्वदनंदनदिग्गजानांचतुर्णांसाकार्याप्रष्टगतातथा १५ विष्णोरिंद्रस्यचोक्तंवामेशच्याःकरेकार्यासो
त्पासंतानमंजरी वरदामंडिताकार्याद्विभुजाचतथाशची १६ यज्ञोपवीतीहंसस्थएकवक्त्रश्चतुर्भुजः अक्षस्त्रुवंस्त्रुवं
बिभ्रत्कुंडिकांचप्रजापतिः १७ अक्षअक्षमालाकुंडिकाकमंडलु अक्षसूत्रधराःसर्पाकुंडिकापुच्छभूषणाः एक
भोगास्त्रिभोगाश्चसर्वेकार्याविभीषणाः १८ अथलक्षणमुक्तं ग्रहाणांदक्षिणेपार्श्वेस्थापयेदधिदेवताः ग्रहाणामुत्तरे
पार्श्वेन्यसेत्प्रत्यधिदेवता १९ अथविनायकादिलक्षणानि चतुर्भुजस्त्रिनेत्रश्चकर्त्तव्योत्रगजाननः नागयज्ञोपवीत

अथ शांकरवीतत्रयेश्वरः १ दक्षिणे करे दद्याद् द्वितीये चाक्षसूत्रकं तृतीये परशुं दद्याच्चतुर्थे मोदकं तथा २ शक्तिवाणत्प
शूलं खड्गं चक्रं च दक्षिणे चंद्रबिंबमधो वामे खेटमूर्ध्वे कपालकं ३ सुकंटकं च बिभ्राणा सिंहारूढा चतुर्भुजा एषा देवी
समुद्दिष्टा दुर्गा दुर्गार्तिहारिणी ४ धावद्धरिणपृष्ठस्थो ध्वजधारी समीरणः वादानकरो धूम्रवर्णः कार्यो विज्ञानता ध
नलोस्य लक्ष्मगगनं तद्वर्णांबरधारि च चंद्रार्कहस्तः कर्तव्यो द्विभुजः सौम्यः खड्गवत् ६ द्विभुजैरेव मिथजौ कार्तव्यौ रूप
तं स्थितौ तयोरेषघपः कार्यो दिव्यादक्षिणहस्तयोः ७ वामयोः पुस्तकौ कार्यौ दर्शनीयौ तथा द्विजाः एकस्य दक्षिणे
पार्श्वे दामे त्रान्मस्युयादव ८ नारीयुगं प्रकर्तव्यं सुरूपं चारुदर्शनं रत्नभांडकरे कार्ये चंद्रभुक्तावरे तथा ९ अथ लोकपा
लस्त्साणि तत्रेंद्राग्नियमरूपाणप घिप्रत्यधिदेवतोक्तानि खड्गचर्मधरो वालो निरृतिर्नरवाहनः ऊर्ध्वकेशो वि
रूपाक्षः करालः कालिकाप्रियः १ नागपाशधरो रक्तभूषणः पश्चिमो प्रियः वरुणो वायुपतिः स्वर्णवर्णो मकरवाहनः
२ वायुर्विनायकादि पंचके उक्तः सोमोग्रहे तु अनंतः सर्पः सप्रत्यधिदेवतासु दस्युयुतहोमः अथ लक्षहोमः तत्र ग्र
ह्यौ ठादो निनिमितास्वुक्तान्ययुत होमारंभे देवीपुराणेपि लक्षहोमं प्रवक्ष्यामि यथाप्रोक्तं तु शंभुना भूमिकंपे दिशा
दाहे ग्रहयुद्ध उपस्थिते केतुसंदर्शने चैव आदित्यस्य च कंपने कल्लवर्णो यवा सूर्ये तथा छिद्रसमन्विते २ रक्तवृष्टिस

थानयोर्विपरीतावहंतिच निर्गतेगगनार्द्धमेवारिमध्येवणस्थितं ३ उपसर्गास्तथालोकेदांतुक्षयकारकाः पस्पराशौः
महाः पंच अथसप्तसुराधिप ४ ग्रहणांचंद्रसूर्यस्यग्रहैर्वाष्टमसंस्थितैरित्यादितथाकंपनंस्वेदनंगात्रे अंबुपानार्थंज
ल्पनं ५ देवतानांसुराध्यक्ष उत्पाताः क्षयकारकाः लक्षहोमंप्रकुर्वीतकोटिहोमम्थापिवेति ६ मात्स्ये अस्माद्दशगुणाः
प्रोक्तोलक्षहोमः स्वयंभुवा आहुतीभिः प्रयत्नेनदक्षिणाभिस्तथैवच ७ द्विहस्तविस्तृतंतद्वच्चतुर्हस्तायतंपुनः लक्षहो
मेभवेत्कुंडयोनिवक्त्रंत्रिमेखलं ८ व्यासतोद्विहस्तविस्तृतंफलतश्चतुर्हस्तायतंभवतीत्यर्थः तथा तस्यचैशान्यांपूर्वेणवित
स्तित्रयसंमितं समुदकप्रवणंतद्वच्चतुरस्त्रंसमंततः ९ त्रिस्तुंभार्द्धोच्छ्रितंप्रोक्तंस्थंडिलंविश्वकर्मणा संस्थापनायदेवानांव
प्रत्रयसमावृतं २ तस्मिंस्तावाहयेद्देवान्पूर्ववत्पुष्पतंडुलैः गरुत्मानधिकस्तत्रसंपूज्यश्रियमिच्छता ३ सामध्वनिशरीरस्त्वं
वाहनंपरमेष्ठिनः विषपापहरोनित्यमतः शांतिंप्रयच्छमे ४ अयंगरुडवाहनमंत्रः पूर्ववत्कुंभमामंत्र्यततद्धोमंसमाचरेत्
सहस्राणांशतंहुत्वासमित्संख्यादिकंपुनः १ पूर्ववद्देवसमिदाज्यचरुहोमंपूर्वोक्तैरेवमंत्रैः कुर्यात् गरुत्मनस्तुसुपर्णोसि
गरुत्मांत्रिवृत्तेशिरइतिमिवामंत्रः घृतकुंभवसोर्द्धारांपातयेदनलोपरि उदुंबरीमथार्द्रांचऋज्वींकोटरवर्जितां १ बाहु
मात्रांस्रुचंकृत्वाततः स्तंभद्वयोपरि घृतधारांतयासम्यगग्नेरुपरिपातयेत् २ श्रावयेत्सूक्तमाग्नेयंवैष्णवंरुद्रमैंदवं महावैं

भानरसम्पक्रुले श्रसामचयाठयेत् ३ स्नानंचयजमानस्यपूर्ववत्स्वस्तिवाचनं दातव्यापजमानेनपूर्ववद्दक्षिणापृथक् ४
कामक्रोधविहीनेनऋत्विग्भ्यःशांतचेतसा तद्दद्याद्दशचाष्टौवालक्षहोमेपिऋत्विज ५ कर्तव्यास्त्वतुरस्तद्वच्चतुरोवाविम
त्सराः ब्रह्माचार्यसहितानांमेवेपंसंस्थेति केचित् ६ नवग्रहमखःसर्वलक्षहोमेदशोतरं दद्याच्चमुनिशार्दूलभूषणान्य
पिशक्तितः १ श्रेयणानिस्ववस्त्राणि हेमानिकटकानिच कर्णांगुलीपवित्राणिकंठसूत्राणिशक्तितः २ नकर्याद्दक्षिणा
हीनंवित्तशाठ्येनमानवः अदत्वालोभमोहाद्वाकुलक्षयमवाप्नुयात ३ अन्नदानंयथाशक्त्यादातव्यंभूतितिमिच्छताअ
न्नहीनःकृतोयस्मादुर्भिक्षफलदोभवेत् ४ तस्मात्पीडाकरोत्तीवयएवभवतिग्रहः तमेवपूजयेद्भक्त्याद्वौवात्रीन्वापृथ
विधिः ५ तथापूज्यंतेत्रिवलोकेचवस्वादित्यमरुद्गणोः पावलकल्पशतान्यष्टौ मोक्षमवाप्नुयात् इतियापुत्रार्थीभ
लभतेपुत्रंधनार्थीलभतेधनं भार्यार्थीलभतेभार्यांकुमारीलभतेपतिं ७ भ्रष्टराज्यस्तथाराज्यश्रीकामःश्रियमाप्नुया
त् यंयंप्रार्थयेतेकामंतंतंप्राप्नोतिपुष्कलं ८ निष्कामःकुरुतेयस्तुपरंब्रह्मसगच्छति इतिलक्षहोमः अथकोटिहोमः
तत्राप्ययुतहोमलक्षहोमप्रकरणादवनिमित्तान्युक्तानि मविष्योत्तरेपि संवरणाडेवाच भगवन्महदुत्पातसंभवेभू
प्रकंपने निर्घाते यास्तुवर्षेचग्रहभंगेतथैवच १ जन्मनक्षत्रपीडासुअनावृष्टिभयेषुच क्रूरास्तुग्रहपीडासुदुर्भिक्षेरा

शा म दुर्विद्धरे व्याधौ नासंभवे जाते शरीरे चातिपीडिते क्लेशे महति चोत्पन्ने किं कर्तव्यं नरोत्तमैः ३ स्वर्गस्य साधनं यत्तु की
२ र्तिदं धनदं तथा तद्ब्रूहि त्वं द्विजश्रेष्ठ तथारोग्यप्रदं नृणां ४ सनत्कुमार उवाच शृणु राजन्प्रवक्ष्यामि शांतिकर्मण्यनुत्तमं
कोटिहोमाख्यमतुलं सर्वकामफलप्रदं ५ ब्रह्महत्यादिपापानि येन नश्यंति तत्क्षणात् उत्पाताः प्रशमं यांति महत्स
म्पद्यते सुखं ६ विधानं तस्य वक्ष्यामि शृणुष्वैकमना भव देवागारे च भवने तीर्थे वा शिवसन्निधौ ७ पूर्वोक्ते वाथ कुर्वीत
अनुकूले समे आत्मनः शुभनक्षत्रयोगे च वारे सर्वगुणान्विते ८ यजमानस्यानुकूले कोटिहोमं समाचरेत् पूजयित्वाग्र
[illegible] ब्राह्मणं वेदपारगं ९ वस्त्रैर्विभूषणैश्चैव गंधमाल्यानुलेपनैः प्रणम्य विधिवत्तस्मै चात्मानं विनिवेदयेत् १०
त्वं मे गुरुः पिता माता त्वं गतिस्त्वं परायणं त्वत्प्रसादेन विप्रर्षे सर्वं मे स्यात्मनोगतं आपद्विमोक्षाय च मे कुरु यज्ञमनुत्तमं
कोटिहोमाख्यमतुलं शांत्यर्थं सार्वकामिकं १२ पुरोहितस्ततः प्रातः शुक्लांबरधरः शुचिः ब्राह्मणैः संवृतः पुरोपःस
यतः सुसमाहितैः १३ भूमिभागे समे शुद्धे प्रागुदक्प्रवणे तथा पुण्याहं वाचयेत्पूर्वं कृत्वा विप्रांस्तु भोजयेत् १४ ततः
समाहितो विप्रैः सूत्रयेन्मंडपं शुभं उत्तमं शतहस्तं तु तदर्धेन तु मध्यमं १५ अधमं तु तदर्द्धेन शक्तिकालाद्यपेक्षया म
ध्ये तु मंडपस्याग्निकुंडं कुर्याद्विचक्षणः १६ अष्टहस्तप्रमाणेन आयामेन तथैव च मेखलात्रितयं तस्य द्वादशांगुलविस्त

तं १७ तत्प्रमाणंतथायोनिंकुर्वीतसुसमाहितःकुंडस्यपूर्वभागेतुवेदींकुर्याद्विचक्षणः १८ चतुर्हस्तासमाचैवहस्तमात्रो
च्छ्रितांनृप स्थापनंच सदेवानांकुर्याद्यत्नेनबुद्धिमान् ११ उपलिप्यततोभूमिंमंडपस्यप्रकल्पयेत् स्थापयेद्दिक्षुसर्वासुतो
रणानिविचक्षणः २० एवंसंभृतसंभारः पुरोधाःसुसमाहितः पुण्याहजयघोषेणहोमकर्मसमाचरेत् २१ स्थापयि
त्वासुरान्वक्ष्यमाणान्नरिंदम ब्रह्माणंपूर्वभागेतुमध्येदेवंजनार्दनं २२ पश्चिमेतुतथारुद्रंवसूनुत्तरतस्तथादिशान्या
चग्रहान्सर्वान्नाग्नेय्यांमरुतस्तथा २३ वायुंसोम्यांतथैशान्यांलोकपालान्क्रमेणतु एवंसंस्थाप्यविबुधान् यथास्थानंनृपो
त्तम २४ पूजयेद्विधिवत्सम्यग्गंधमाल्यानुलेपनैः वेदोक्तैस्तन्त्रैस्तन्त्रिगैःपुराणोक्तैःपृथक्पृथक् २५ आदित्यावसवोरुद्रोलो
कपालास्तथैवच ब्रह्माजनार्दनश्चैवशूलपाणिर्महेश्वरः २६ अत्रसन्निहितासर्वेभवंतुसुखभागिनः इतिहस्तेतुसर्वं
त्रमयाभक्त्यायप्रार्दिता २७ प्रकुर्वंतुशुभंसर्वेयज्ञकर्तुःसमाहिताः एवंसंपूजयित्वातान् देवान्यत्नेनशुद्धधीः नैवेद्यैर्वि
विधैर्भक्ष्यैःफलैश्चैवसुशोभितैः ततस्तुतैर्द्विजैःसर्वैः कुंडस्यविधिपूर्वकं २९ कुर्यात्संस्कारकरणंयथोक्तंवेदवित्तमैः त
तःसंस्थाप्यवह्निंनामाख्यातंशताचिंतं ३० नियोजयेद्द्विजांस्तत्रशांतस्वान्नृपोत्तम स्वेलाभेनुबहूनांचयथालाभंनियोज
येत् ३१ विपावितवयोवृद्धान्गृहस्थान्संयतेंद्रियान् स्वकर्मनिरतान्बुद्धिमत्तान्शोलकान्[illegible]ततः ३२ विमयेत्तत्रदेवेशंप

ग्रो·म चास्यन्नृपपावकं मुखानितस्यचत्वारि सप्तजिह्वानिपार्थिवः ३३ एकजिह्वमथैकं तु तत्संकुलं सार्वकामिकं धूमायमानेनद्
२.५ था होमंतिथ्यं ज्वलितेनलं ३४ ऋग्भिः पूर्वमुखेकार्यो यजुर्भिश्चोत्तरामुखैः सामभिः पश्चि[illegible] कार्यः पूर्ववद्दक्षिणामुखैः ३५ अ
घारावाज्यभागौ तु पूर्वं हुत्वा विचक्षणाः परितश्च परिस्तीर्णे कल्पिते च तथासने ३६ [illegible]लक्षणाः पूर्वमेवं तु सर्वं पश्चात्समाच
रेत् होमो मात्रा तिभिश्चैव सर्वं त्र विधीयते ३७ प्रणवादिभिश्चतत्त्रिंयैः स्वाहाकाराभियोजितैः जुहुयात्सर्व देवानां वेधायै
च्छ्रु जुहुताः ३८ एवं प्रकल्प्यये यज्ञं कोटिहोमाख्यमुत्तमं तिलाः कृष्णा घृताभ्यक्ताः किंचिद्व्रीहिसमन्विताः ३९ किंचि
[illegible] इतिकचित्पाठः होतव्याः कोटिहोमे तु समिधः सुपलाशजाः ४० पूर्णां पूर्णे सहस्रे तु दद्यात्पूर्णाहु
घृवेसमाप्तो । [illegible]
तिंशुभां पंचमे तत्र तु सर्वराजन्सर्वकामार्थसिद्धये ४१ पूर्णाहुत्यः समाख्याताः कोटिहोमे नराधिप सहस्राणि नृपश्रेष्ठ दश
शास्त्रविशारदैः ४२ प्रारंभदिनमारभ्य ब्राह्मणैर्ब्रह्मवादिभिः होतव्यं यजमानैश्च अथवा सुपुरोहितैः ४३ क्रोधाल्लोभादयो
दोषा वर्ज्जनीयाः प्रयत्नतः यजमानेन राजेंद्र सर्वकामानभीप्सता ४४ मात्स्ये अस्माच्छतगुणः प्रोक्तः कोटिहोमः स्वयंभु
वा आहुतीभिः प्रयत्नेन दक्षिणाभिः फलेन च ४५ पूर्ववद्ग्रहदेवानामावाहन विसर्ज्जनं होममंत्रास्त एवोक्ताः स्नानदा
नं तथैव च ४६ कुंडमंडपवेदीनां विशेषोयं निबोध मे कोटिहोमे चतुर्हस्तं चतुरस्रं च सर्वतः ४७ योनिवक्त्रद्वयोपेतं तदथाहु

त्रिमेखलं १९ सर्वेशश्चतुर्हस्तमिति विस्तारायामखातेषु विस्पष्टः योनिव स्कन्दयोपेतमिति एकायोनिः पश्चिमतोन्यादक्षिणः
द्वितिहेमाद्रिर्वज्रकंठः योनिकंठयुतमिति पितामहचरणाः वेदोच कोटिहोमेस्याद्विनत्नोनांचतुष्टयं चतुरस्रासमातद्विच्च
भिर्वेष्टैः समावृताः १ वप्रप्रमाणंप्रोक्तं वैवेदिकापास्तयोच्छ्रयः १ उक्तमयुतहोमे तथाषोडशहस्तः स्यात्मंडपश्च चतुर्मुखः पू
र्वद्वारेच संस्थाप्य बव्हृचं वेदपारगं १ याजुर्वेदं तथा याम्ये पश्चिमे सामवेदिनं अथर्ववेदिनं तद्वदुत्तरे स्थापयेद्बुधः २ अष्टौ
तु होमकाः कार्या वेदवेदांगवेदिनः एवंद्वादशतान्विप्रान्वस्त्रमाल्यानुलेपनैः ३ पूर्ववत्पूजयेद्भक्त्या सर्वाभरणभूषितैः रा
त्रिसूक्तं च रौद्रं च पावमानं सुमंगलं ४ पूर्वतो वह्वृचः शांतिं पठन्नास्त उदङ्मुखः शाक्तं रौद्रं च सौम्यं च कौष्मांडं शांतिमेव
वेच पठन्तु दक्षिणे द्वारि याजुर्वैदिकमुत्तमं सौपर्णमथ वैराजं मामेयं रौद्रसंहितां ६ ज्येष्ठसाम तथा शांतिं छंदोगः पश्चि
मे पठेत् ७ शांतिसूक्तं च सौरं च तथा शाकुनकं शुभं पौष्टिकं च महाराजमुत्तरेणाथर्ववित् ८ पंचभिस्तैस्त्रिभिर्वापि होमः
कार्योत्र पूर्ववत् स्नाने दाने च मंत्राः स्युस्त एव मुनिसत्तमः ९ वसोर्धाराविधानं तु लक्षहोमवदिष्यते अनेन विधिना य
स्तु कोटिहोमं समाचरेत् १० सर्वान्कामानवाप्नोति ततो विष्णुपदं व्रजेत् यः पठेच्छृणुयाद्वापि ग्रहशांतिविधिं नरः ११ सर्वपा
पविशुद्धात्मा पदमिंद्रस्य गच्छति अश्वमेधसहस्राणि दशाष्टौ च धर्मवित् १२ कृत्वा यत्फलमाप्नोति कोटिहोमात्तदश्नु

रा·म ते वह्नं हत्वा सहस्राणि भूरीणि हत्वा लुंठानि चन श्यंति कोटिहोमेन य[illegible] भाषिते प्रवृत्ति कोटिहोमः अथ दशमुख
२४ कोटिहोमः स्वरगा उवाच वहुत्वात्कर्मणो ब्रह्मन् कोटिहोमः सुदुष्करः कालेन दीर्घेनाचैव कर्तुं शक्यः कथंचन १ प्रिय
मा ब्रह्मचर्यायाहुस्करा इति मे मतिः निरोधो ब्राह्मणानां च भूयश्चास्यादि सुदुष्करः २ का[illegible]कालान पीयस्त्वाद्धि[illegible]कालाय पेक्ष्य
एतद्विज्ञाय तं ब्रह्मन्सर्वशास्त्रेषु पठ्यते ३ कोटिहोमस्य संक्षेपवदमेव ब्रह्मन् संभव ४ सनत्कुमार उवाच [illegible]नानो दशमु
खो[illegible]कमुखास्तथा चतुर्विधो महाराज कोटिहोमो विधीयते ५ कार्यं यगुरुत्वां ज्ञात्वानेकधमघ[illegible] यथा संक्षेपतः
कार्यः कोटिहोमस्साक शृणु ६ कृत्वा कुंडशतं दिव्यं पंक्तिमात्रसंमितं एकैकस्मिंस्तथा कुंडे दश विप्रान्नियोजयेत् ७ स
घःपक्षेतु विप्राणां सहस्रं परिकीर्तितं एकस्थानप्रणीतेग्रौ सर्वतः परिभाविते ८ एकस्थानात्सर्वतः सर्वस्मिन्कुंडे परि
भाविते सत्कृते ग्नौ प्रणीतद्रस्य यः होमं कुर्युद्विजाः सर्वे कुंडे कुंडे यथोदितं यथा कुंडवहुत्वेपि राजन्स्यपेम्म्हा कैतौ १ नवा
प्याग्निवहुत्वं स्यान्न वयज्ञोपि भिद्यते तथा कुंडशतेप्यत्र घृतार्चिषि नियोजिते २ एक एव भवेद्यज्ञः कोटिहोमो न संशयः
एवं यः क्रियते क्षिप्रं व्याकुलैः कार्यगौरवात् ३ शताननः सविज्ञेयः कोटिहोमो न संशयः स्वल्पैरहोमिः कार्यः स्याद्दीर्घका
लादिकेपि वा ४ दशदशमुखः कार्यः कोटिहोमः शुभे मते विप्राणां द्विशते तत्र प्रविभज्य नियोजयेत् ५ तेपि विज्ञातशीला

स्युः दृनवंतोजितेंद्रियाः यत्र कुंडद्वयं कृत्वा विभज्य च विभावसुं ६ होमं कुर्युर्द्विजा भूयः संस्कृत्य विधिपूर्वकं शतं तत्र नियोज्यं च
विप्राणां प्राणिणां प्रविभज्य वै ७ मासे वा द्वेमासे वा कार्यकाले घुपस्थिते तदापि द्विमुखः कार्यो कोटिहोमो विचक्षणैः तदानु
स्वेच्छया यजमानः समापयेत् कालेन बहुधा राजन्तदा चैकमुखो भवेत् ८ एककुंडस्थितो वह्निरेकचित्तैः समाहितैः य
यालाभस्थितैर्विप्रैर्ज्ञानशीलैर्विचक्षणैः १० न संख्यानियमश्चात्र ब्राह्मणानां नरोत्तम न कालनियमश्चैव स्वेच्छाय त्तः स उच्य
ते ११ आहृत्याकर्तुकामस्य चातुर्मास्यादिकर्मवत् तदाप्यशक्तः कर्तव्योयज्ञोयं सार्वकामिकः १२ अयमेकमुखो राजन्कालेन
वहुता भवेत् वहुविघ्नश्च कालो वै तस्मात्संक्षेपमाचरेत् १३ यतो वै वित्तमायुश्च चित्तं चैवास्थिरं सदा अतः संक्षेपतः कार्ये
धर्मकार्यं प्रशस्यते १४ ततः समाप्ते यज्ञे तु कारयेत्तु महोत्सवं शंखतूर्यनिनादेन ब्रह्मघोषरवेण वा ततस्तु दक्षये द्विप्रान्ति
जः श्रद्धयान्वितः एकैकं कनकैश्चैव कुंडलैर्विविधैर्नृप १६ गोशतं चैव दातव्यमश्वानां च शतं तथा सहस्रं सुवर्णस्य सव
षाग्रपि दापयेत् १७ ग्रामैर्गजै रथैरश्वैः पूजयेच्च पुरोहितं दीनांधकृपणान्सर्वान्वस्त्रान्नैश्चापि पूजयेत् १८ ततश्चावभृथः स्ना
पात्तैर्घटैः पूर्वकल्पितैः लक्षहोमोक्तमंत्रेण सदा विजयकारिणा १९ एवं समापयेद्यस्तु कोटिहोमं मखं शुभं तस्यारोग्यं प्रिया
पुत्रा आयुर्वृद्धिस्तथैव च २० सर्वपापक्षयश्चैव जायते नृपसत्तम अनावृष्टिभयं चैव उत्पातभयमेव च २१ दुर्भिक्षश्चैव पीडा

यां॰भ॰ च मशासं यांतिभूतले एतत्सुराणं पापहरं सर्वकामफलप्रदं २२ सनत्कुमारमुनिना पार्थिवायनिवेदितं सर्वोपसर्गशमनं भव
२५ नाशनं वायकारयति मनुजान् यः कोटिहोमं भोगानवाप्य मनसोभिमतान्प्रकामं ते यांति शांकरभवनं भुवि शुद्धसत्त्वाः २३ अत्र प
ंचेते सा हस्ताः सार्धहस्ताइत्येकसप्तयोयः कोनेषु क्रमान्नातेषु च निकायपि संज्ञकेषु यागेषु प्रथमस्याम्नातद्धर्मकस्य धर्मा उत्तरेष्वना
म्नातधर्मकेषु निकायिष्वावांतरसामान्यात्त्हस्तसाधस्यायेकनामकत्वाच्च प्रवर्तंत इत्यष्टमे निकायिनां तु पूर्वं उत्तरेषु प्रवृत्तिः
स्यादित्यप्रनिराणाप्पितथेह चतुर्विधो महाराजकोटिहोमइति चतुर्णां कोटिहोमत्वावांतरसामान्येनाम्नातधर्मस्यैकमुख
स्य धर्मा अनाम्नातधर्मकेषु द्विमुखादिषु प्रवर्तंते नन्तेषां विकृतित्वं तत्र द्विमुखे तावत्कुंडद्वयप्रकृतिभासेपुशात पंचविंशति
हस्तमंडपेषु मध्यमं नवमांसेकार्यं तस्यैव मध्यमे नवमांसे चैकं कुंड कुर्याद्दक्षिणा इति प्रकृतौ वचनेनात्रापि तथा प्राप्तेः तच्चकुं
डद्वयं षट्हस्तदशलक्ष मिते होमे षट्करं सप्तवक्षत इति भविष्यत्पुराणात् पंचहस्तं वा पंचकरं प्रोक्तं दशलक्षाहुतौ क्रमादिति तंत्रां
तराच्च दशलक्षोत्तरमेकोनकोटिपर्यंतं पंचषट्करा इत्यर्थः एकहस्तत्वम युतहोमीयप्राकृतपरिमाणत्वदृष्टार्थत्वायस्याप्राकृ
तकार्यत्वाद्वाध्यते अर्थात्परिमाणमिति कात्यायनोक्तश्च तत्र पंचविंशतिहस्ते मंडपे मध्यनवांशे दक्षिणोत्तरयोः कुंडद्वयं नि
विशंतेकथंचित् प्रकृतितो द्वादशांगुलमेखलाप्राप्तेः इतरयोस्तु मंडपयोः सुगमएवा निवेश एवं दशमुखेपि प्राकृतैकहस्तत्वका

धेन पंचकराशिषट्कराशिवा दशकुंडानि तेषु प्रत्येकं दशलक्षा आहुतयः तत्र पंचविंशतिहस्ते मंडपे मध्यमांशे पूर्वादिषु
चतुर्दिक्षु मध्यसंलग्नानि चत्वारि कुंडानि प्राकृतमध्यमांसाधिकारात्वस्य पावत्सभवमनुग्रहस्यन्यप्यत्वात् प्राचिनवमांसेतु
प्राकृती चतुःकरा वेदी समस्तशेषु षट्कुंडानि यः कश्चिदेकोंशस्तु रिक्त एव कुंडद्वयं मध्यमांसे अष्टस्वंशेषु अष्टावित्यपि
केचित् शतमुखेपि पंचविंशतिहस्ते तावन्मंडपे शतकुंडानि वेशो वाधित एव पंचाशद्धस्तेप्यपि संभवति तथापि सहस्र
विभागाणां सुखेन निवेशो वाधितः अतः शतहस्त एव निवेश उच्यते तत्र मध्यमांसे प्राग्भागे उदक्संस्थाप्पपंचानामेका पंक्तिः ते
षां च कुंडानां प्रत्येकमंतरं सार्द्धसप्तहस्ताः चत्वार्यंगुलानि च ततः प्रतीच्यामेतादृशमेवान्यत्पंक्तित्रयं कार्यं पंक्तिः तेषां च कुं
डानां प्रत्येकमंतरं सार्द्धसप्तहस्ता एव निवेश उच्यते तत्र मध्यमांशे प्राग्भागे उदक्संस्थापंचानां प्रत्येकमंतरं सार्द्धसप्तहस्ताः
सप्तांगुलानि च ततः प्रतीच्यामेतादृशमेवान्यत्पंक्तित्रयं कार्यं पंक्तीनामंतरं चाष्टौ हस्ताः अष्टांगुलानि च एवं विंशतिकुंडा
नि मध्यभागे अन्येष्वष्टसु भागेषु मध्ये द्वे द्वे अष्टसु दिक्ष्वष्टावष्टाविति प्रत्येकं दशदशेति ननु शतकुंडेषु प्रत्येकं लक्षाहुतिप्रा
प्तिः न चैतत्संघः कोटिहोमपक्षे संभवति कथा कुंडस्य तद्विध्यपयोक्तहस्तसंमितमिति शतमुखप्रकरणे कुंडानां हस्तपरि
माणोक्तेरिति चेत्तत्र केचित् हस्तसंमितमित्यत्र हस्ताभ्यां हस्तैर्वा संमितं विग्रहेणद्वित्रिचतुर्हस्ततापि पुज्यते द्विहस्तेपितु

लक्षमाहुतयः समान्येवपंचाज्ञाहुस्तं अतएवहेमाद्रौ अयुतेनलयहोतव्येकुंडंस्याद्धस्तमात्रकं द्विगुणंलक्षहोमेतुकोटिहोमेचतु
र्गुणं १ इतियद्यप्यौत्सर्गिकएकवचनांतेनैवविध्रहस्तघायाप्यनुपपत्त्याद्विवचनांतेनापिक्रियतेयथासप्तदशप्राजापत्यान्पशू॥
नालभेत इत्यत्र चोदकप्राप्तैकपशुनिष्पन्नहृदयाद्येकादशावदानगणानामनुरोधेनप्रजापतिर्देवतायस्यासौप्राजापत्यः प्राजा
पत्यश्च प्राजापत्यश्च प्राजापत्याइतिकृततद्धितानामेकशेषो न तु अपंचायंचेतद्रत्येकशेषोत्तरं तद्धितः चोदकबाधापत्तेरित्युक्तं
एवंवद्विचतुर्थहस्तकुंडसंपत्त्या पुन्यजएकैकस्मिन्कुंडे लक्षमाहुतय इत्याहुः तत्र चरणास्तुव्यासतुल्यत्वात्तेन षट्पंचत्रि
द्व्यंगुलानांपंचमेखलानां त्रिंशत्यंगुलोच्चतया चमध्यावकाशविवृध्याएकैकहस्तेष्वपि तत्रकाणवलक्षमाहुतयः केचित्तु अना
रभ्याम्नानपंचमेखलापक्षे तत्प्राकृतमेखलात्रयबाधप्रसंगादेकहस्तत्वानुरोधेनेतिपुक्तमाहुः अत्रैकस्मिन्कुंडे आज्यभा॥
गांतंकृत्वान्यकुंडेष्वग्निप्रणायनमितिकेचित् तत्र वारुणप्रघासिकदक्षिणोत्तरवेद्योरनुष्ठीयमानायामन्नन्यस्यामाग्नेयायष्टह
विष्यवाप्याज्यभागप्रयाजाद्यंगानां पृथगनुष्ठानवदाज्यभागांतस्विष्टकृदाद्यंगानामनुष्ठानवदिहापितिस्रआहुतिर्जुहोती
तिचंतत्संख्ययाभिन्नेषुकोटिसंख्याकेषुहोमेषुलक्षशः शतकुंडेष्वनुष्ठीयमानेष्वाज्यभागांतेस्विष्टिकृतोआद्यंगानुष्ठानभेदस्यैवा॥
नापन्नत्वात् किंच अप्रमादार्थंदीक्षाकालीनजागरणेनदीक्षोपयुक्तसंभारसंरक्षणेपिप्रापणीयाद्यर्थसंभारसंरक्षणार्थंहाप्यग्नि

समिंधनार्थं आधानावृत्तिः कथमथ चार्यैवानेह्याचार्यकुंडस्थेः प्यौसमिद्धेकुंडांतरस्थानांसमिंधनंभवति अतएवापुतहोमेपूर्वा
लिखितनतत्ब्रह्मकारनवकुंडीपक्षेप्रधानयजनानिज्यकुंडेषुप्रणीयनवाचार्यो आज्यभागांतंकृत्वेत्यादिनाहोमशेषंसमा
प्यपूर्णाहुतिंहुत्वेत्यंतेनाज्यभागांतानंस्विष्टिकृदादीनांचांगानांआवृत्तिलिखनंप्रयोगपारिजातीयंसंगच्छतेतद्देवचकोटि
होमेवोदकप्राग्भागकृताष्टसंख्यावाधेननवनवतिसंख्यामात्रंविधीयतेयद्यपिप्रणागानामावृत्तिमेव एतावान्परंविशेषःश
तसंख्यापाकुंडेषुनवसंख्यावर्नतेअत्तोग्निस्थापनोत्तरमेवप्रणापनं यत्तुपारिजातेमध्यकुंडाप्रणायनमुक्ततन्न प्रागुदग्वर्ग
प्रचारवाधात् तेनतत्संरक्षणार्थंनैऋत्यकुंडादेवप्रणयनंकार्यं अस्तुवाकथंचिद् श्रुतहोमेमध्यकुंडसद्भावात्तस्यचसर्वप्राधा
नभूतस्रूपंदेवत्वात्कथंचित्ततःप्रणापनंशतमुखेमध्येकुंडनिवेशमात्रात्ततोग्निप्रणापनंमध्यस्थलसमीपवर्तिष्वनेककुंडे
षुतुविनिगमानान्निग्रहः सर्वोप्यपंकोटिहोमविचारस्तात्तचरणैर्हैतनिर्णयेषु दृष्टव्य इतिनेहविस्तरः अथप्रायोमात्स्यानुसा
रिणीभट्टकृतांपद्धतिमनुसृत्यप्रहमखप्रयोगः कर्त्तापारंभविनात्पूर्वेसुदिनेदानमपृस्त्रीयोर्दृक्तप्रकारेणवान्यतमप्रकारेण
पार्वीसंसाध्यनत्रवितस्त्युच्छ्रायमंडपनिवेशयोग्यंचतुरस्रंचत्वरंकृत्वा पूर्वाह्नेदेशकालौस्मृत्वाःमुककर्मकर्तुंमंडपंकरिष्य
इतिसंकल्प्य गणेशंकूर्मंन्ग्राषंवसुधांद्विजांश्चसंपूज्य ऽऽ गच्छसर्वकल्याणिवसुधेलोकधारिणि उद्धृतासिवराहेनसशेलव

नकानना १ मंडपंकारयाम्य घृत्वदूर्ध्वे शुभलक्षणं गृहाणार्घ्यमपादत्तं प्रसन्नावरदाभवेति २ वसुधाया अर्घ्यंदत्वा स्नानादृथि
वीतितांप्रार्थ्य पित्वा मंडपंकृत्वा उदीच्यांमध्येवाकुंडंवेदींवाकुर्यात् ३ मंडपश्चायुतहोमे ऽष्टहस्तोदशहस्तोवाकुंडं हस्तमात्रं च
तुरंगुलैकमेखलायेदोमंडयोतरभोगेहस्तविस्तृता वितस्त्युच्छ्रितावप्रत्रयवतीकार्या तत्रप्रथमोवप्रस्त्र्यंगुलोच्छ्रायः तदुपरि
तनौप्रत्येकं द्व्यंगुलोच्छ्रितौ विस्तारस्तु सर्वेषामपिप्रत्येकंत्र्यंगुल लक्षहोमेतुमंडपोद्वादशषोडशहस्तोपि कुंडंक्षेत्रफलतश्च
तुःकरेतरेवव्यासतोद्विकरं द्वित्रिचतुरंगुलोच्छ्रायत्रिमेखलांतत्रोपरितनीचतुरंगुलविस्तारा अधोगते द्वे अपिप्रत्येकंत्रि
द्व्यंगुलविस्ताराकुंडादिकं शान्यांसार्द्धहस्तविस्तृतातद्दोच्छ्रितेशानप्रवणापूर्ववत्त्रिवप्रावेदी कोटिहोमेतुशततदर्द्धंतद
र्द्धंषोडशान्यतम हस्तोमंडपः कुंडंतु अष्टहस्तंदशहस्तंषोडशहस्तंवाफलतः तद्व्याससमखातंमंडपमध्ये तस्यदक्षिण
णपश्चिमयोर्वानिर्ऋत्यांवेदिश्चप्राच्यांद्विहस्तविस्तृतेतिविशेषः द्विमुखदशमुखशतमुखेषुतुनिर्णयावसरे सन्निवेशउ
क्तः कर्तासुदिनेमासपक्षादिसंकीर्त्यश्रीकादिः ग्रहपीडानिवारणकामोवायुतहोमंलक्षहोमंकोटिहोमंवाकरिष्य इति सं
कल्प्य गणेशपूजास्वस्तिवाचनमातृपूजावृद्धिश्राद्धाचार्यादिवरणानिकुर्यात् तत्रायुतहोमेचत्वारऋत्विजोद्वौवा लक्षहोमेद्वा
दशाष्टौचत्वारोवाकोटिहोमेऽष्टौहोमार्थंचत्वारोद्वारजापकाइतिद्वादश अयुतलक्षकोटिहोमेषुत्रिष्वपिषोडश १६ वाब्रह्मा

चार्यो वप्येतन्मध्ये एव सर्वत्र वरणमंत्रास्तु आचार्यस्तु यथा स्वर्गे शक्रादीनां बृहस्पतिः तथा त्वं मम यज्ञे स्मिन् आचार्यो भव सुव्रत १
यथा चतुर्मुखो ब्रह्मा स्वर्गलोके पितामहः तथा त्वं मम यज्ञेस्मिन् ब्रह्मा भव द्विजोत्तम २ अस्य यागस्य निष्पत्तौ भवंतोभ्यर्थिता म
यासुप्रसन्नाः प्रकुर्वंतु शांतिकं विधिपूर्वकं ३ कोटिहोमे तु गुरुप्रार्थना त्वमेव यतः पिता माता त्वं गतिस्त्वं परायणं त्वत्प्रसादेन वि
प्रर्षे सर्वं स्यान्मे मनोगतं ४ आपद्विमोक्षाय च मे कुरु यज्ञमनुत्तमं कोटिहोमाख्यमतुलं शांत्यर्थं सार्वकामिकं ५ इति ततः स
र्वानाचार्यादीन् स्वसाखीयानामृत्विक्शीखीयानां च पदार्थानामनुसमयेन मधुपर्केण संपूज्य भुक्तमाल्यांबरानुलेपनः
सपत्नीकर्त्विवृत्तहितो भंद्रं कर्णेभिरिति वेदघोषेण मंडपं प्रदक्षिणीकृत्य पश्चिमद्वारेण प्रविशेत् तत आचार्यो यदत्र संस्थितं
भूतं स्थानमाश्रित्य सर्वदा स्थानं त्यक्त्वा तु तत्सर्वं यत्र स्थं तत्र गच्छतु १ अपक्रामंतु भूतानि पिशाचाः सर्वतो दिशं सर्वेषामवि
रोधेन ब्रह्मकर्म समारभेत् २ इति सर्षपान्विकीर्य शुचीवोहव्येति एतोन्विंद्रमिति च तृचाभ्यां आपो हिष्ठेत्यादिभिश्च स्रुवं प्रो
क्ष्य सस्त्यपनं तार्क्ष्यमिति कं गृह्यं पयरेत् ततो मंडपनिर्ऋतिभागे हस्तमितां वेदीं कृत्वा तत्स्यां वस्त्रं प्रसार्य तत्र सुवर्णादिशला
कया प्राक्पश्चिमायता नव नव च दक्षिणोत्तरायताः कलामध्ये कोष्ठचतुष्टयं मे कोष्ठप्रतिकोणं त्रिषु प्रदेशेषु सूत्रं दद्यात् तथा
चतुर्विंशतिरर्द्धपदानि संपद्यंते मंडलस्याग्नेयादिषु कोणेषु शंकुचतुष्टयं विशंतु भूतले नागा लोकपालाश्च सर्वतः मंडपेत्र

वतिष्ठंतु आयुर्बलकराः सदा १ इति मंत्रेण निरवाप अग्निभ्योऽप्यथ सर्पेभ्यो ये चान्ये तान्समाश्रिताः तेभ्यो बलिं प्रयच्छामि पुण्यमो
दनमुत्तमं १ नैर्ऋत्याधिपतिश्चैव नैर्ऋत्यां ये च राक्षसाः बलिं तेभ्यः प्रयच्छामि सर्वे गृह्णंतु मंत्रितं २ ॐ नमो वास्तुरक्षेभ्यो ये चा
न्ये तान्समाश्रिताः बलिं तेभ्यो प्रयच्छामि पुण्यमोदनमुत्तमं ३ रुद्रेभ्यश्चैव सर्पेभ्यो ये चान्ये तान्समाश्रिताः बलिं तेभ्यः प्रयच्छा
मि गृह्णंतु संततोत्सुकाः ४ इति मंत्रैः शंकुपार्श्वेषु यथाक्रमं प्रतिमंत्रेण माषभक्तबलीन्दत्वा शांतिर्यशोवती कांति विशा
ला प्राणवाहिनी सती वसुमनानंदा सुभद्रेति नव स्मृता इति नव प्रागायतरेखादेवताः पूजयित्वा हिरण्या सुप्रभा लक्ष्मी
विभूतिर्विमला प्रिया जया कला विशोका च इति नव दक्षिणोत्तरायतरेखादेवताश्च संपूज्य मध्ये ब्रह्म समस्त आहुतिभिर्वास्तु
पुरुषमावाह्य वास्तोष्पते प्रतीति संपूज्य बलिं च दत्वा मध्यपदचतुष्टये वास्तोर्हृदये ब्रह्माणमावाह्य पूजयित्वा ॐ ब्रह्मणे नमो ब
लिं समर्पयामि इति पायसादिबलिं दद्यात् ततः पूर्वपदद्वये दक्षिणस्तने अर्यम्णे नमः दक्षिणपदद्वये जठरे दक्षिणभागे विव
स्वते नमः पश्चिमपदद्वये जठरवामभागे मित्राय० वामस्तने पृथ्वीधरायनमः इत्युदकपदद्वये आग्नेयकोणसूत्रं द्विधा कृत्वा बाह्य
पदसंलग्नपदोत्तरार्द्धे दक्षिणहस्ते सावित्राय० दक्षिणार्द्धे दक्षिणहस्ते एव सवित्रे च एवं नैर्ऋत्यपद पूर्वार्द्धे वृषणयोर्विबुधा
धिपाय नमः तत्पश्चिमार्द्धे मेढ्रे जयंताय० वायव्यपद दक्षिणार्द्धे वामहस्ते राजक्ष्मणे० उत्तरार्द्धे वामहस्ते एव रुद्राय ईशानपदे

तरार्द्धे उरसि अर्भ्यो॰ दक्षिणार्द्धे मुखे आपवत्सायनमः ततोसंपंक्ति गते ईशान पद दक्षिणार्द्धे शिरसि त्रिशिखिने॰ तद्दक्षिणे सार्द्ध पदे
नेत्रे पर्जन्याय॰ तद्दक्षिणयोर्दक्षिणयोर्दक्षिण श्रोत्रे जयंताय तद्दक्षिणयोर्दक्षिणांसे कुलिशायुधाय॰ तद्दक्षिणयोर्दक्षिणवा
हौ सूर्याय॰ तद्दक्षिणयोर्दक्षिणवाहवेव सत्याय॰ तद्दक्षिणे सार्द्धे दक्षिणकूर्परे भृशाय॰ तद्दक्षिणाग्नेयपदार्द्धे दक्षिणप्रवा
हवे आकाशायनमः तत्पश्चिमार्द्धे दक्षिणप्रवाहावेव वायवे॰ तत्पश्चिमे सार्द्धपदे दक्षिणमणिवंधे पूष्णे॰ तत्पश्चिमयो
दक्षिणपार्श्वे वितथाय॰ तत्पश्चिमयोर्दक्षिणपार्श्वे एव गृहक्षताय॰ तत्पश्चिमार्द्धपदे दक्षिणोरौ यमाय॰ तत्पश्चिमयोर्दे
क्षिणजानौ गंधर्वाय॰ तत्पश्चिमे सार्द्धपदे दक्षिणजंघायां भृंगराजाय॰ तत्पश्चिमे नैरृत्यपदार्द्धे दक्षिणस्फिचि मृगाय॰ त
दुत्तरार्द्धे पादयोः पितृभ्यो॰ तदुत्तरे सार्द्धपदे वामस्फिचि दौवारिकाय॰ तदुत्तरयोः वामजंघायां सुग्रीवाय॰ तदुत्तरयोर्वाम
नानौ पुष्पदंताय॰ तदुत्तरयोर्वामोरौ वरुणायनमः तदुत्तरयोर्वामपार्श्वे ऽसुराय॰ तदुत्तरे सार्द्धपदे वामपार्श्वे शोषाय॰ त
दुत्तरे वायव्यार्द्धे वाममणिवंधे पापाय॰ तत्प्रागर्द्धे वामप्रवाहौ रोगाय॰ तत्प्राक् सार्द्धे वामप्रवाहावेव अहये॰ तत्प्राग्द्वये वाम
कूर्परे मुख्याय॰ तत्प्राक्द्वये वामवाहौ भल्लाटाय॰ तत्प्राग्द्वये वामवाहवेव सोमाय॰ तत्प्राग्द्वये वामांसे सर्पाय॰ तत्प्राक्
सार्द्धे वामश्रोत्रे अदित्यै॰ तत्प्रागर्द्धे वामनेत्रे दित्यै॰ तदुत्तरे वास्तोष्पतिरिति वास्तोष्पतिं ततो मंडलाद्बहिरीशानादिषु चर

प्रा०म
२१

कैयै० विदार्यै० पूतनायै० पंर्पराक्षस्यै० ततः पूर्वादिषु स्कंदाय० अर्यम्णे० जृंभकाय० पिलिपिच्छाय० पुनः पूर्वादिषु इंद्रादीन्
ततो मंडलादीशाने कलशं तंस्थाप्य तत्र वरुणं तत्तायामीत्यावाह्य पूजयेत् पथमेरुगिरेः शृंगे देवानामालयः सदा तथाव
स्मादिदेवानाममयज्ञेस्थिरो भवेदिति प्रार्थयेदिति ततउदुंवरादिसमितिलाज्यैः स्वतंत्रस्थंडिलेअष्टाविंशतिरष्टौवा प्रत्येक
नाममंत्रैर्हुत्वा वास्तोष्पतइतिचतुर्भिश्चहुत्वा ॐ वास्तोष्पतयेनमः इति मंत्रेणायंचविल्वफलानि हुत्वा स्विष्टिकृदादि पू
र्णाहुत्यंतंकुर्यात् ततो मंडलदेवताभ्यः पायवलिं दत्वा कृणुष्वपाजइति सूक्तादिना मंडपंत्रिसूत्रेणावेष्टयित्वा वास्तुक
लशोदकेन यजमानमभिषिच्य पुनः संपूज्य यथाशक्ति दक्षिणां दत्वा ब्राह्मणान्भोजयेदिति शारदातिलके तु होमो नोक्तः
तिलाज्यादिद्रव्याणां विकल्प इति ग्रंथांतरे ० इति वास्तुपूजा ० मात्स्ये उपोषितास्ततः सर्वेकृत्वेनमधिवासनमिति पाद्मे उ
पवासी भवेदेवमशक्तो नक्तमिष्यते इति सद्योधिवासनं चायकुर्यात्सोविमलोनरः इति तत्रैवोक्तं अधिवासनं चैवं ता
त्रद्वारपूजा पूर्वद्वारे द्वारश्रियै ० ऊर्ध्वंदेहल्यै ० अधः वामदक्षिणस्तंभयोः गणेशायनमः स्कंदायनमः द्वारस्थितकलशद्व
ये गंगायैः यमुनायै० दक्षिणे द्वारश्रियै० ऊर्ध्वंदेहल्यै० अधः स्तंभयोः पुष्पदंतायनमः कपर्दिने० कलशद्वये गोदवर्यै०
कृष्णायै० इति पश्चिमेद्वारश्रियै० ऊर्ध्वंदेहल्यै० अधः स्तंभयोर्नंदिने० चंद्राय० कलशद्वये रेवायै० ताप्यै० उत्तरे द्वारेश्रियै०

ऊर्ध्वेदेहल्यै० अधःस्तंभयोर्महाकालायनमः भृंगिरो० कलशद्वये वा स्तैपे० वेरोपे० इतिद्वारपूजा अथतोरणपूजा तत्र
पूर्ववसिष्ठे हस्तमात्रे वटतोरणमाश्वत्थंवासुदृढनामकंसुशोभननामकंवाशंखांकितमग्निमीलइति मंत्रेणान्यस्य संपूज्य
गंबृहस्पतिं तत्रन्यसेत् पूजयेच्च तत्रैकः कलशस्थाप्यः तत्रमहीद्यौरितिभूप्रार्थना ओषधयः समितियवप्रक्षेपः
आजिघ्रकलशेतिकलशंनिधाय इमंमेगंगेति जलपूरणं गंधद्वारामितिगंधंक्षिपेत् याओषधीरितिसर्वौषधी कांडात्कां
डादितिदूर्वा अश्वत्थेवइतिपंचपल्लवान् स्योनापृथिवीतिपंचमृदः याःफलिनीतिफलं सहिरत्नानीतिपंचरत्नानि हि
रण्यरूपइतिहिरण्यं युवासुवासाइतिवस्त्रादिनावेष्टयेत् पूर्णादर्वीतिधान्यपूर्णपात्रमुपरिनिदध्यात् तत्रध्रुवावाहनं
पूजनंच ततोदक्षिणे औदुंबरंप्लक्षंवासुभद्रंविकटंवाचक्रांकितंतोरणंइषेत्वोर्जेत्वेतिनिधायचंदनादिचर्चितंकृत्वासू
र्यमंगारकंचतत्रन्यसेत् ततःपूर्ववत्कलशंस्थापयित्वा तत्रधरामावाह्यार्चयेत् ततःपश्चिमेप्लक्षमौदुंबरं वासुकर्मसुभीमं
वागदांकितंतोरणमग्न आयाहीतिन्यस्यसंपूज्य चंदनादिना चर्चितंकृत्वाशुक्रंबुधंचतत्रन्यसेत् ततःपूर्ववत्कलशंस्था
पयित्वातत्रवाकस्यावाहनादि ततोत्तरेन्यग्रोधमाश्वत्थंशालांसंवासुहोत्रंसुप्रभंवापद्मांकितंतोरणं शन्नोदेवीतिनि
धायपूजितंकृत्वासोमकेतुशनिंचतत्रन्यसेत् ततःकलशंस्थापयित्वातत्रविघ्नेशावाहनपूजनादि ततः पूर्ववद्द्वारशाखाद्वये

कलशाद्दपेनिदध्यास्तनादियुक्तं पूर्ववत्थापयेत् तत एवं तं कलशाद्दपेन्यस्यार्चयेत् तत्रपूर्वस्मिनृग्वेदादिनीऋत्विजौ द्वावेकशो
तिसूक्तजपार्थत्वेन त्वामहंवृणोइतिप्रत्येकं ऋग्वेदः पद्मपत्राक्षो गायत्रः सोमदैवतः अत्रिगोत्रस्तु विप्रेंद्र ऋत्विक्त्वं मे मखे भ
वेतिवृत्वाग्निमीलइत्तिपूजयेत् एह्येहि सर्वामरसिद्धसाध्यैरभिष्टुतो वज्रधरामरेश संवीज्यमानो ऽप्सरसांगणेन रक्षाध्वरं नो
भगवन्नमस्ते १ भोइंद्र इहागच्छागच्छ इहतिष्ठेंद्रं सांगं सपरिवारं सायुधं सशक्तिकं द्वारकलशे आवाह्य त्रातारमिंद्रमिति पू
जयित्वाभुः शिशानइत्तिपीतां पताकां ध्वजं चोच्छ्रयेत् तत ऐरावतस्थापीतवर्णं सहस्राक्षं दक्षिणवामहस्तवज्रोत्पलमिं
द्रं ध्यात्वा इंद्रः सुरपतिः श्रेष्ठो वज्रहस्तो महाबलः शतयज्ञाधिपो देवस्तस्मै नित्यं नमो नमः इति नत्वा इंद्राय सांगाय सपरि
वाराय सायुधाय सशक्तिकायेतं माषभक्तबलिं समर्पयामीति बलिं दद्यात् तत आग्नेयकोणे गत्वा पूर्ववत्कलशं स्थाप
यित्वा तत्र पुंडरीकममृतं च संपूज्य एह्येहि सर्वामर हव्यवाह मुनिप्रवर्यैरभितोऽभिजुष्ट तेजोवता लोकगणेन सार्द्धं ममाध्व
रं पाहि कवे नमस्ते १ भो अग्ने इहागच्छेह तिष्ठेति सांगादिकमग्ने कलशे आवाह्य त्वन्नो ऽग्ने इत्यग्निं संपूज्याग्निं दूतमिति रक्तां
ताकां रक्तध्वजं चोच्छ्रयेत् ततश्छागस्थरक्तं दक्षिणवामकरधृतशक्तिकमंडलुं यज्ञोपवीतिनमग्निं ध्यात्वा आग्नेयः पुरुषो
रक्तः सर्वदेवमयोऽव्ययः धूमकेतुरजोऽध्यक्षस्तस्मै नित्यं नमो नमः १ इति नत्वा अग्नये सांगाय एतं माषभक्तबलिं समर्पयामो

ंवलिंदद्यात् ततःकृताचमनोदक्षिणेगत्वाऽग्निद्वारशाखांपूर्ववत्कलशद्वयंस्थापयित्वावामनंदिग्गजंतत्रार्चयेत् ततोय
जुर्वेदिनोह्यावेकंवादक्षिणाद्वारेशांतिसूक्तजपार्थत्वेनत्वामहंवृणोइत्युक्त्वा कानराक्षोपजुर्वेदस्त्वैश्रभोविष्णुदेवतःकास्य
पस्त्वंविप्रेंद्रऋत्विक्त्वंमेमखेभवेतिप्रत्येकंसंप्रार्थ्य इषेत्वोर्जेत्वेतिप्रपूजयेत् ततएह्येहिवैवस्वतधर्मराजसर्वामरैरर्चितं
नक्षूर्ममूर्ते शुभाशुभानंदशुचामधीशशिवायनः पाहिमखंनमस्ते १ भोयमइहागच्छइहतिष्ठेतिसांगादियममावाह्यपं
मापसोममितिसंपूज्यकृष्णांपताकांध्वजंवापंगौरीत्युत्सृजेत् ततोमहिषारूढधृतदंडपाशदक्षिणवामकरमंजनपर्वततु
ल्यरूपमग्निसमलोचनंयमंध्यात्वा महामहिषमारूढंदंडहस्तंमहाबलं आवाहयामियज्ञेस्मिन्पूजेयंप्रतिगृह्यतां
१इतिनत्वा सांगाययमायैतंमाषभक्तबलिंसमर्पयामिइतिबलिंदद्यात् ततआचम्य नैऋत्यांपूर्ववत्कलशंस्थापयित्वा
कुमुदंदिग्गजंवुर्जयंचसंपूज्य एह्येहिरक्षोगणनायकस्त्वंविशालवेतालपिशाचसंघैः ममाध्वरंपाहिपिशाचनाथलो
केश्वरस्त्वंभगवन्नमस्ते १ भोनिऋतेइहागच्छेहतिष्ठेतिसांगमावाह्यासुन्वंतमितिसंपूज्यनीलांपताकांध्वजंचमोखुणाद्
तिउच्छ्रितनराकृढंखड्गहस्तंनीलवर्णंमहाबलं महावीरंमहाकायंवहुराक्षससंयुतं १ निऋतिंध्यात्वा निऋतिंखड्गह
लंवसर्वलोकैकपावनं आवाहयामियज्ञेस्मिन्पूजेयंप्रतिगृह्यतामितिनत्वा सांगायनिऋतयेएतंमाषभक्तबलिंसमर्प

यामीतिवलिंदद्यात् ततआचम्यपश्चिमेप्रतिहारशाखंकलशद्वयंनिधायोजनंदिग्गजंन्यस्यार्चयेत् ततःसाम्नगाऋत्विजावृत्विजं
वावृत्वा सामवेदस्तुपिंगाक्षोजागतःशाक्रदैवतःभारद्वाजस्तुविप्रेंद्रशांतिंपाठंमखेकुरु १ इतिप्रार्थ्य अग्न आयाहीतिपूज
यित्वा तत एह्येहियादोगणावारिधीनांगणेनपर्जन्यसहाप्सरोभिःविद्याधरेंद्रामरगीयमानः पाहित्वमस्मान्भगवन्नम
स्ते १ इत्युक्त्वा भोवरुणइहागच्छेहतिष्ठेतिसांगंवरुणमावाह्य तत्वा यामीति संपूज्य श्वेतांपताकांध्वजंचद्रुमंमेवरुणेतिउ
च्छ्रित्यमकरस्थपाशहस्तंकिरीटिनंश्वेतवर्णंवरुणंध्यात्वा पाशहस्तंचवरुणामरुणसायतिमीश्वरं आवाहयामियज्ञेस्मि
न्वरुणायनमोनमः इतिनत्वा सांगायवरुणायेतंमाषभक्तवलिंसमर्पयामितिवलिंदद्यात् ततउप२९२५ वायव्यांपूर्वव
त्कलशंस्थापयित्वा पुष्पदंतसिधार्थंचतत्रपूजयित्वा एह्येहियज्ञेममरक्षणायमृगाधिरूढःसहसिद्धसंघैःप्राणाधियः
कालकवैःसहायगृहाणपूजांभगवन्नमस्ते १ भोवायोइहागच्छेहतिष्ठेतिसांगादिवायुमावाह्यतववायवेतस्यतइतिसंपूज्य
वायोक्षतमितिधूम्रंपताकांध्वजंचोच्छ्रित्यमृगारूढंचित्रांबरधरंयुवानंवरध्वजधरंदक्षिणवामहस्तंवायुंध्यात्वा वायुमाक
एवंचैवपवनंवेगहतिं आवाहयामियज्ञेस्मिन्पूजेयंप्रतिगृह्यतां १ अनाकारोमहौजाश्चपश्चाद्दिग्गतिर्दिवितस्मैपूज्या
...गतोवायवेहंनमामिते २ इतिनत्वा सांगायवायवेएतंमाषभक्तवलिंसमर्पयामीतिवलिंदद्यात् ततआचम्योत्तरेम

लीतिद्वारशाखं कलशाद्यं स्थापयित्वा सार्वभौमं दिग्गजं न्यस्य पूजयित्वाथर्ववेविदा इत्विजावुत्तरद्वारे शांतिसूक्तजपार्थं त्वेनाहं
वृणे इत्युक्त्वा वृहन्ने ओथर्ववेदोनुष्टुभो रुद्रदैवतः वैशंपायनविप्रेंद्र शांतिपाठं मखे कुरु १ इतिप्रार्थ्य शन्नोदेवीरिति पूजयेत्
एह्येहि यज्ञेश्वर यज्ञरक्षां विधत्स्व नक्षत्रगणेन सार्धं सर्वौषधीभिः पितृभिः सहैव गृहाण पूजां भगवन्नमस्ते १ ओं सोम इहा
गच्छेह तिष्ठेति सांगं सोममावाह्य वसूसोमेति संपूज्य हरितां पताकां ध्वजं चाप्यापस्वेति न्यस्य नरयुतपुष्पकविमानस्थं कुंड
लहारकेयूरसंशोभितं वरदगदाधरदक्षिणवामहस्तं मुकुटेन महोदरं स्थूलकायं ह्रस्वपिंगनेत्रं पीतविग्रहं शिवसखाय
कुवेरं ध्यात्वा सर्वनक्षत्रमध्ये तु दिक्षिराजाव्यवस्थितः तस्मै सोमाय देवाय नक्षत्रपतये नमः १ इति ध्यात्वा सांगाय सोमायेत्तम्
माषभक्तबलिं समर्पयामीति बलिं दद्यात् तत ईशान्यां गत्वा ब्रम्प पूर्ववत्कलशं स्थापयित्वा सुप्रतीकनामानं दिग्गजं मंगलं च
तत्र पूजयित्वा एह्येहि विश्वेश्वर नस्त्रिशूलकपालखट्वांगधरेण सार्धं लोकेन यज्ञेश्वर यज्ञसिध्यै गृहाण पूजां भगवन्नमस्ते
१ ईशानेहागच्छेह तिष्ठेति तमावाह्य तमीशानमिति संपूज्य श्वेतां सर्ववर्णां वा पताकां ध्वजं चाभित्वा देवसवितरित्युच्छ्रिस
वृषारूढं वरदत्रिशूलयुतं दक्षिणवामहस्तं दर्पं त्रिनेत्रं शुद्धस्फटिकवर्णमीशानं ध्यात्वा वृषस्कंधसमारूढं शूलहस्तं त्रि
लोचनं आवाहयामि यज्ञेस्मिन् पूजेयं प्रतिगृह्यतां १ सर्वाधिपो महादेव ईशानः शूलकृदीश्वरः शूलपाणिर्विरूपाक्षः तस्मै

आ॰म नित्यंनमोनमः २ इतिनत्वा सांगायईशानाययै तेमाष्भक्तवलिंसमर्पयामिइतिवलिंदद्यात् तत्राचम्यईशानपूर्वयोर्मे
३२ ध्येगत्वा एह्येहि पातालधरामरेंद्रनागांगनाकिन्नरगीयमान यक्षामरेंद्रामरलोकसंघैरनंत रक्षाध्वरमस्मदीयं १ भोअ
नंतेहागच्छेहतिष्ठेति सांगमनंतमावाह्य यंगोरीतिसंपूज्य मेघवर्णांश्वेतावापताकांध्वजंचायंगौरीत्युच्छ्रित्य अनंतंश
पनासीनंफणासप्तकमंडितं पद्मशंखधरोर्ध्वाधोदक्षिणकरद्वयंचक्रगदाधरोर्ध्वाधोवामकरद्वयंनीलवर्णमनंतंध्या
त्वा योसावनंतरूपेणब्रह्मांडंसचराचरं पुष्पवद्धारयेन्मूर्द्धिस्तस्मैनित्यंनमोनमः इतिनत्वा सांगायानंतायैतंमाषभक्तव
लिंसमर्पयामीतिवलिंदद्यात् ततआचम्यनैरृत्यपश्चिमयोर्मध्येगत्वा एह्येहि सर्वाधिपतेसुरेंद्रलोकेनसार्द्धं पितृदेवता
भिः सर्वस्यधातास्यमितप्रभावोविशाध्वरंनः सततंशिवाय १ भोब्रह्मन्निहागच्छेहतिष्ठेतिब्रह्माणमावाह्य ब्रह्मयज्ञानमि
तिसंपूज्यरक्तांपताकांध्वजंच ब्रह्मयज्ञानमितीत्युच्छ्रित्य चतुर्मुखंहंसारूढमक्षमालांकुशमुष्टिधरोर्ध्वाधोदक्षिणकरद्व
यं स्रुवकमंडलुधरोर्ध्वाधोवामकरद्वयंश्मश्रुलंजटिलंलंबोदररक्तवर्णंध्यात्वा पद्मयोनिश्चतुर्मूर्तिर्वेदावासः पिताम
हः यज्ञाध्यक्षश्चतुर्वक्त्रस्तस्मैनित्यंनमोनमः १ इतिनत्वा सांगायब्रह्मणेएतंमाषभक्तवलिंसमर्पयामीतिवलिंदद्यात्
नैरृत्यपश्चिमांतरालेऽनंतवलिदानं ईशानपूर्वांतरालेब्रह्मवलिदानंचेतिरूपनारायणः ततआचम्य मंडपमध्येत्सु

ग्रदक्षो देशहस्तदीर्घस्त्रिहस्तविस्तृतः पंचहस्तदीर्घोहस्तविस्तारोवामहाध्वजः किंकिंरापादियुक्तः इंद्रस्यध्वजइतिस्थाप्यः तत्रै
वध्वजेपूजनेच ततोमंडपषोडशस्तंभेषु सर्वेभ्योदेवेभ्योनमः वंशेषुकिन्नरेभ्योनमः पृष्ठेपन्नगेभ्योनमः इत्यर्चयेत् ततःपू
र्वमेवगोमयेनोपलिप्तभूमावुपविश्य त्रैलोक्येयानिभूतानिस्थावराणिचराणिच ब्रह्मविष्णुशिवैः सार्द्धंरक्षांकुर्वंतुतानिमे १
देवदानवगंधर्वायक्षराक्षसपन्नगाः ऋषयोमनवोगावोदेवमातरएवच २ सर्वेममाध्वरेरक्षांप्रकुर्वंतुमुदान्विताः ब्र
ह्माविष्णुश्चरुद्रश्चक्षेत्रपालगणैः सह ३ रक्षंतुमंडपंसर्वेघ्नंतुरक्षांसिसर्वतः इतिपठित्वा त्रैलोक्यस्थेभ्यः स्थावरेभ्यो
जंगमेभ्योनमस्त्रैलोक्यस्थेभ्योभूतेभ्योनमः ब्रह्मणेविष्णवेशिवायदेवाय देवेभ्योदानवेभ्योगंधर्वेभ्योराक्षसेभ्यः पन्नगेभ्यः
ऋषिभ्योमनुष्येभ्योगोभ्योदेवमातृभ्योनमः प्रत्येकंसंपूज्यभूमौमाषभक्तबलिंदद्यात् ततोयजमानः सर्वेऋत्विग्भिः सहप्र
धानद्वारेणमंडपंप्रविश्यदक्षिणद्वारगपश्चिमदेशेउपविश्यगुर्वादयोयथाविहीतंकर्मकुरुध्वंइतिवदेत् प्रतिकुंडमेकैकः
कलशोऋत्विग्भिः स्थाप्यइतिकेचित् गुरुणास्थाप्यइत्यन्ये ततोऋग्वेदप्रभृतिक्रमात्प्रागादिकुंडेषुऋत्विजोग्निंस्थापयेयुः
ततोगुरुर्यजमानान्वितोग्रहवेद्यासर्वतोभद्रमंडलेदेवतास्थापयेदितिपितामहचरणाः यथा अग्नेस्सादिमंडलदेवतास्था
पनमहंकरिष्येतिसंकल्प्यस्थापयेत् तत्रमध्येब्रह्माणं ब्रह्मजज्ञानंगोतमोवामदेवोब्रह्मात्रिष्टुप्स्थापनेपूजनेचविनियो

छागएतावेदक््षिणाःक्रमात् १ ग्रहानुद्दिश्यदेयाः ततःशतंवाब्राह्मणान्भोजयेत् संकल्पयेद्यथाशक्तो ततोदीनानाथेभ्योभूयसीं
दक्षिणांदत्वा मंडपदेवतानांग्रहपीठदेवतानांचोत्तरपूजांकृत्वा यांतुदेवगणाः अभ्यारमितद्वयोः० उत्तिष्ठब्रह्मणस्पतइति
ता उत्थाप्यविसृज्य मंडपादीन्प्रतिमादींश्चसर्वान्संभारानाचार्यायप्रतिपाद्य यस्यस्मृत्याचनामोक्त्या० प्रमादात्कुर्वतां
मितिपठित्वा कर्मेश्वरार्पणंकृत्वा विप्राशिषोगृहीत्वा तान्नमस्कृत्य सुहृद्युतोभुंजीतेतिसर्वंशिवं ० इतिश्रीभट्टशां
करात्मजनीलकंठकृतः शांतिपरिभाषाप्रयोगः अथग्रहयोगशांतिः पामलेदुर्भिक्षादिभयंचैवचतुर्ग्रहसमन्वये महारोग
भयंराष्ट्रक्षयोवृष्टिविनाशनं १ पंचग्रहसमायोगेदुर्भिक्षंशोकरादिकं नृपवैरंगर्भनाशोजायतेजननाशनं २ ग्रहषट्कसमायो
गेमंत्रिणांमरणोभवेत् पश्वश्वादिभयंसर्वंसंकरादिजनक्षयः ३ यद्वाराज्ञोविनाशोवामहाभयमथापिवा सप्तग्रहसमायोगे
क्षितीशमरणंध्रुवं ४ जगत्प्रलयमेवापितदतिर्मानुषंजगत् अतऊर्ध्वंमहोत्पातानानानादुःखसमाकुलं ५ सूर्यश्चयदिरि
क्थेतदायोगोमहाद्भुतः विनाचंद्रेणयोगोपिजगत्प्रलयकारणं ६ तदृक्षजातुजंतूनांमहारोगोमहाभयं अथनाशःस्थान
नाशोमानहानिर्नृपोडनं ७ वातपित्तादिसंभूतमहापीडामहद्भयं समायोगोग्रहान्नृणांदोषान्कुर्वंतिसर्वदा ८ षण्मासाभ्
यंतरेवापिआयुर्हानिःश्रियस्तथा जन्माष्टद्वादशेराशौचतुर्थेपंचमेपिवा ९ पूर्वोक्तफलमेवात्रतस्माच्छांतिंप्रयत्नतःकुर्या

दोषानुशारेणवित्तशाठ्यंनकारयेत् १० ततग्रहाकृतिंकृत्वासौवर्णेनप्रयत्नतः सुवर्णेनतदर्धेनपादेनापिकनीयसीं ११ वि
त्तशाठ्यंनकर्तव्यंकर्तव्यंशक्तितोनरैः पूर्वोक्तलक्षणेनैवग्रहमूर्तिंचकारयेत् १२ ग्रहस्यैकैककलशंग्रहयोगप्रमाणतःका
रयेत्कुंभमेकंवानिर्व्रणंसुदृढंनवं १३ गृहस्येशानदिग्भागेभुद्वदेशेसमस्थले कुंडेवास्थंडिलेवापिहोमंकुर्य[illegible]नतः१४
तस्यपूर्वोत्तरेदेशेपूजास्थानंप्रकल्पयेत् चतुरस्रहस्तमात्रंस्थंडिलंतंडुलेनतु १५ लिखेद्ग्रहाकृतिंतत्रस्थापयेत्प्रतिमांत
तः अधिप्रत्यधिदेवादीन्दक्षिणोत्तरतःक्षिपेत् १६ उक्तगंधैस्तथापुष्पैस्तन्मात्स्यैःफलैरपि ततग्रहोक्तमंत्रेणपूर्वोक्तेनैव
पूजयेत् १७ स्वस्तिवाचनपूर्वेणआचार्यर्त्विजैःसहग्रहपूजादिकंकृत्वानैवेद्यंतत्समर्पयेत् १८ ततोहोमंप्रकुर्वीतस्वगृह्यो
क्तविधानतःचतुर्थ्यंतंप्रकुर्वीतकलशस्थापनंततः १९ पूर्वोक्तेनविधानेनभुद्वतोयेनपूरयेत् पंचामृतंपंचगव्यंपंचत्वकंचप
ल्लवं २० ततन्मंत्रैर्विनिःक्षिप्यऔषधानिविनिक्षिपेत् ततग्रहोक्तविधिनामूलान्यादायनिक्षिपेत् २१ अव्रलिंगैर्वारुणै
र्वापिकलशंपूरयेद्गुरुः ततग्रहोक्तविधिनातन्मंत्रैर्हुनेदथ २२ चर्वाज्यंजुहुयात्सम्यक्तिलाहुतिमथाचरेत् अथस्विष्टकृतं
हुत्वाहोमशेषंसमापयेत् २३ भद्रासनोपविष्टस्ययजमानःस्यर्त्विजैः कलशस्थादकेनैवमभिषेकंसमाचरेत् २४ योगग्र
होक्तमंत्रैश्चअधिप्रत्यधिमंत्रतः नवग्रहोक्तमंत्रैश्चजातवेदादिपंचकैः २५ त्रिपंचकेनमंत्रेणक्षेत्रस्यपतिनाअपि यतइंद्रहवे

श्रा॰म॰ नैवलोकपालाद्यैकैरपि २६ सुरास्त्वाइतिमंत्रेणायेनदेवादयः क्रमात् अन्येश्चपुराणसूक्तैश्च अभिशेकंसमाचरेत् २७ अभिशेका
४० प्लुतंवस्त्रंमाल्यार्पापनिवेदयेत् ततःमुक्ताम्बरधरःकुर्यादाज्यावलोकनं २८ ऋत्विग्भ्योदक्षिणांदद्याद्धेनुंरत्नखादिकानपि तदभा
वेयथाशक्तिहिरण्यमपिदापयेत् २९ ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चाद्यथाविभवसारतः एवंयःकुरुतेभक्त्याग्रहदोषविवर्ज्जितः३०
पूर्वोक्तसर्वदोषैश्चविमुक्तःपुत्रवान्सुखी आयुरैश्वर्यसंपन्नोजीवेद्वर्षशतंनरः इहलोकेसुखीभूत्वापश्चाच्छिवपुरंव्रजेत् ३१
इतिग्रहयोगशांतिः अथग्रहस्नानानि विष्णुधर्मोत्तरे मंजिष्ठामदमातंगकुंकुमरक्तचंदनं पूर्णकुंभेकृतेताम्रेसूर्यस्ना
नंविधीयते १ मदमातंगगजमदः १ उशीरंचशिरीषंचकुंकुमंरक्तचंदनं शंखेन्यस्तमिदंचंद्रदोषविनाशनं २ खदिरंदेवदारुं
चतिलानामलकानिच पूर्णकुंभेकृतेरौप्येभोमपीडाविनाशनं ३ नदीसंगमतोयानिरत्नंमृदासहितानिच न्यस्तानिकुंभे
माहेयेबुधपीडाविनाशनं माहेयेमृण्मये ४ औदुंबरंतथाबिल्वंवटमामलकंतथा न्यस्तंतुकुंभेसौवर्णेजीवपीडाविनाश
नं ५ गोरोचनानागमदःशतपुष्पाशतावरी विन्यस्ताराजतेकुंभेशुक्रपीडाविनाशनं ६ तिलान्माषान्प्रियंगुंचगंधपुष्पं
तथैवच न्यस्तंकार्ष्णायसेकुंभेसौरिपीडाविनाशनं ७ गुग्गुलंहिंगुलंहिंगुलंतालंभुंभाचैवमनःशिला शृंगेचमाहिषेन्यस्ते
राहुपीडाविनाशनं ८ तालंहरितालंवाराहनिहतंराजन् पर्वताग्रमृदंतथा छागक्षीरंखड्गपात्रेकेतुपीडाविनाशनं ९ व

राहनिहतावराहोत्तवता खड्गोगंडकः १ उक्तं ग्रहस्नानमिदं सर्वपीडाविनाशनं ० इतिग्रहस्नानानि ० अथादित्यशांति ० भ
विष्ये आदित्यवारं हस्तेन पूर्वं गृह्य विचक्षणः मंत्रोक्तविधिना सर्वं कुर्यात्पूजादिकं रवेः १ त्रत्यर्के सप्तनक्तानि कृत्वा भक्तिप
रो नरः ततस्तु सप्तमे मासे कुर्याद्ब्राह्मणभोजनं २ भास्करं भुद्दसौवर्णं कृत्वा यत्नेन मानवः ताम्रपात्रे स्थापयित्वा रक्तपुष्पैः प्रपू
जयेत् ३ रक्तवस्त्रयुगच्छत्रं तथोपानयुगान्वितं घृतेन स्नापयित्वा च लड्डुकान्विनिवेद्य च ४ होमं घृततिलैः कुर्याद्रविनाम्ना
च मंत्रवित् समिधाष्टोत्तरशतमष्टाविंशतिरेव च ५ होतव्या मधुसर्पिभ्यां दध्ना चैव घृतेन च मंत्रेणानेन विदुषे ब्राह्मणाय
प्रदापयेत् ६ आदिदेव नमस्तुभ्यं सप्तसप्ते दिवाकर त्वं रवे तारयस्वास्मान् तस्मात्संसारसागरात् ७ व्रतेनानेन राजेंद्र भवे
दारोग्यमुत्तमं द्रव्यसंपत्सुतप्राप्तिरिति पौराणिका विदुः ८ अपि संवादिनोप्येवं शांतिः पुष्टिः सदा नृणां सूर्यपीडा सुघोरा
सुकृता शांतिः शुभप्रदास्य इति ० अथ चंद्रशांति ० तत्रैव तद्वच्चित्रासु संगृह्य सोमवारं विचक्षणः अनेनैवोक्तविधिना
कुर्यात्पूजादिकं विधोः सप्तमे तु ततः मासे कुर्याद्ब्राह्मणभोजनं कांस्यपात्रे संस्थाप्य सोमं रत्नसंभवं श्वेतवस्त्रयुगच्छत्रं
श्वेतपुष्पैः प्रपूजितं १ पादुकोपानहच्छत्रं भोजना संयुतं होमं घृततिलैः कुर्यात्सोमनाम्ना च मंत्रवित् २ समिधोष्टोत्तरशतं
अष्टाविंशतिरेव वा होतव्या मधुसर्पिभ्यां दध्ना चैव घृतेन च ३ दध्यन्नशिखरं कृत्वा ब्राह्मणाय निवेदयेत् मंत्रेणानेन राजेंद्र स

श्री मं म्यकुभक्त्या समन्वितः ४ महादेवजातिवल्लीपुष्पगोक्षीरपांडुर सोमसौम्योभवास्माकं सर्वदा तेन मोनमः ५ इति ० अथमंगल
५२ शान्ति १० स्वात्यामंगारकंगदस्य क्षमायां नक्तभोजनं क्षमाभूः सप्तमेत्वथ संप्राप्ते हैमं ताम्रे निवेश्य वै रक्तवस्त्रयुगछन्नं कुंकुमेना
नुलेपितं निवेद्य भक्तकंसारपुष्पधूपाक्षतादिभिः २ होमघृततिलैः कुर्यात्कुजनाम्ना च मंत्रवित् शमिधोष्टोत्तरशतमष्टावि
शतिरेववा ३ होतव्या मधु सर्पिभ्यां दध्ना चैव घृतेन च मंत्रेणानेन तं दद्याद् ब्राह्मणाय कुटुंबिने ४ कुजकुप्रभवोपि त्वं मंगलः प
रिपठ्यसे अमंगलं निहंसाशु सर्वदा यच्छ मंगलं ५ एवं कृते भौमकृतं दुःकृतं शांतिमाप्नुयात् कर्तव्यं भौमपीडासु तस्मात्प्रय
तमानसैः ६ इतिः ० अथ बुधशांति ० विशाखासु बुधं गत्य सप्तनक्तान्यथाचरेत् बुधं हेममयं कृत्वा स्थापितं कांस्यभाज
ने १ शुक्लवस्त्रयुगछन्नं शुक्लमाल्यानुलेपनं गुडौदनोपसंहारं ब्राह्मणाय निवेदयेत्त २ बुधत्वं बुद्धिजननो बोधवान्सर्व
दा नृणां तत्वावबोधं कुरु मे सोमपुत्र नमो नमः ३ होमं घृततिलैः कुर्याद्बुधनाम्ना च मंत्रवित् समिधाशेत्तर[illegible]मष्टाविंशति
रेववा ४ होतव्या मधुसर्पिभ्यां दध्ना चैव घृतेन च बुधशांतिरियं प्रोक्ता बुधवैकृतिनाशिनी ५ बुधदोषेषु कर्तव्या तत्प्याशां
तिकपोषिके ६ इतिः अथ गुरुशांतिः गुरुं चैवानुराधासु पूजयेद्भक्तितो नरः पूर्वोक्तविधियोगेन सप्तनक्तान्यथाचरेत १ हैमं
हेममये पात्रे स्थापयित्वा बृहस्पतिं पीतांबरयुगछन्नं पीतयज्ञोपवीतिनं २ पादुकोपानहछत्रकमंडलुं विभूषितं पूज

जपत्पीतकुसुमैः कुंकुमेनविलेपितं ३ धूपदीपादिभिर्दिव्यैः फलैः श्चंदनतंडुलैः खंडखाद्योपहारैश्च गुरोरग्येनिवेदयेत्
४ धर्मशास्त्रार्थतत्वज्ञानविज्ञानपारग विबुधार्तिहरचिंत्यदेवाचार्यनमोस्तुते ५ होमंघृततिलैः कुर्याद्गुरुनाम्नाच्यम
त्रवित् शमिधोष्टोत्तरशतमष्टाविंशतिरेववा ६ होतव्यामधुसर्पिभ्यांदध्नावैवघृतेनव समिधोश्वत्थस्यएतद्व्रत
महापुण्यंसर्वपापहरंशुभं ७ तुष्टिपुष्टिकरंन्दृणांगुरुवैकृतिनाशनं विषमस्थेगुरौकार्यंमहाशांतिरियं [illegible] ८ इतिः अ
थगुरुपूजास्कांदेकन्याविवाहकालेतुभुद्धिर्यस्यानविद्यते ब्राह्मस्याप्नयनेपस्यस्याद्दुस्थितंगतः १ दुस्थितंप्राप्तः एभिःपूजा
गुरोः कार्याविधिवद्भक्तिभावितैः मदंतीकामपुष्पाणिपत्रंपालाशसर्षपाः २ मदंतीपूथिका कामादमनद्वक्षाख्यः गुडुची
वान्यपामार्गेविडंगशंखिनीवचा सहदेवीविष्णुक्रांतासर्वौषध्यः सतावरी ३ कुष्टंमांसंहरिद्रेद्वेमुराशैलेयचंदनंवचा
कर्चूरमुस्तंचसर्वौषध्यः प्रकीर्त्तिताः ४ तत्थैवास्वयभृतांगांचपंचगव्यंजलंतथा नूतनंसोदकुंभंचपीतवस्त्रसमन्वितं ५ प
चरत्नैः समायुक्तंईशान्यांस्थापितेनत्नात् याःउषधीतिमंत्रेणसर्वास्तस्मिन्विनिःक्षिपेत् ६ कुंभस्योपरिभागेतुस्थापयि
त्वाबृहस्पतिं सुवर्णपात्रेसौवर्णांप्रतिमांतुयुधिष्ठिर ७ कारयेत्तुयथाशक्त्याविन्तशाठ्यविवर्ज्जितः पीतवस्त्रयुगछन्नापी
तयज्ञोपवीतिनं ८ पूजयेद्गंधपुष्पाद्यैस्ततोहोमंसमाचरेत् समिधोश्वत्थवृक्षस्यहोतव्याष्टोत्तरंशतं ९ तिलव्रीहियवोन्मि

रा॰ म॰ श्रेहोतव्यंचयथाक्रमं वृहस्पतेतिमंत्रेणाऋषिछंदः समन्वतः१०मंत्रेणानेनजुहुयातद्धान्यपूर्वंचयत्नतः ततोहोमावसानेतु
४२ पूजयेच्चवृहस्पतिं ११पीतगंधैस्तथापुष्पैर्धूपदीपैश्चशक्तितः दध्योदनंचनैवेद्यं फलतांबूलसंयुतं १२ मंत्रेणानेनकौंतेय
समभ्यर्च्यपुनःपुनः नमस्तेगिरसांनाथवाक्पतेथेवृहस्पते १३ क्रूरग्रहैःपीडितानाममृतायनमोनमः पूजयित्वासुराचा
र्यंपश्चादर्घ्यंनिवेदयेत् १४ गंभीरदृढरूपांगदेवेज्यसुमतेप्रभो नमस्तेवाक्पतेशांतग्रहाणार्घ्यंनमोस्तुते १५ अर्घ्यमंत्रः अ
र्घ्यंदत्वासुरेशायजयहोमंसमापयेत् भक्त्यापतेसुराचार्यहोमपूजादिसंस्कृतं १६ तत्वंगृहाणशांत्यर्थंवृहस्पतेनमोन
मः संकल्पमंत्रः मंत्रेणानेनसंकल्प्यपश्चात्संप्रार्थयेन्नृप १७ जीवोवृहस्पतिः सूरिराचार्योगुरुरंगिराः वाचस्पतिर्देवमं
त्रीशुभंकुर्यात्सदामम॰ १८ प्रार्थनामंत्रः एवंसंप्रार्थयेद्देवं आचार्यंचप्रपूजयेत् सर्वोपचारसंयुक्तां प्रतिमांतांयुधिष्ठिर १९
प्रणम्यचगवायुक्तामाचार्याय निवेदयेत् अथाचार्यस्तुनियतोवेदवेदांगपारगः २० यजमानंसपत्नीकंशांतचित्तंजितेंद्रि
यं कुंभोदकंगृहीत्वानुमंत्रैरेतैःप्रसिंचयेत् २१ इदमापोयमंत्रेणतामग्निश्चऋचस्तथायाओषधीरश्वावतीकूष्मांडैश्चा
भिषिंचयेत् २२ पश्चात्संभोजयेद्विप्रान यथाशक्त्यायुधिष्ठिर एवंकृत्वागुरोः पूजां सर्वान्कामानवाप्नुयात् २३ संक्रांतावपि
कौंतेययथास्वाभ्युदयेषुच कुर्वन्वृहस्पतेपूजांअभीष्टफलमाप्नुयात् २४ संक्रांतोगुरुसंक्रांतो ॰ इतिगुरुपूजा ॰ अथबु

ऋंतुकारयेत् वंपापात्रे चमंस्याप्य पूजयेत्सितपंकजैः २ तदभावे सितैः पुष्पैस्तांबूलैः श्वंदनेनच अग्रेतस्यप्रदातव्यं पायसंघृत
संप्लुतं ३ दद्यादनेनमंत्रेणब्राह्मणायकुटुंबिने भार्गवोभर्गशुक्रस्यभुविः श्रुतिविशारदः ४ हित्वाग्रहकृतान्दोषान् आपुर
रोगप्रदोस्तुसः होमंघृततिलैः कुर्यात् शुक्रनाम्नाचमंत्रवित् ५ समिधोष्टोत्तरशतमष्टाविंशतिरेववा होतव्यामधुसर्पिभ्यां
दध्नाचैवघृतेनच ६ अथप्रतिशुक्रादिशांतिः तत्रैवमात्स्ये अथातः शृणुभूपालप्रतिशुक्रस्यशांतये पात्रा[illegible]नेचतथा
शुक्रोदयेशांति शुक्रपूजाप्रकर्तव्यातानि शामयभारत राजतेवाथसौवर्णेकांस्यपात्रेथवापुनः २ शुक्लपुष्पांवरयुते श्वेततंडु
लपूरिते निधायराजतंशुक्रंभुविमुक्ताफलान्वितं ३ महाश्वेतसमायुक्तंसामगायनिवेदयेत् नमस्तेसर्वलोकेशनमस्तेभृ
गुनंदन ४ देवसर्वार्थसिध्यर्थंगृहाणार्घ्यंनमोस्तुते दत्वैवमर्घ्यंकौंतेयप्रणिपत्यविसर्जयेत् ५ एवंशुक्रोदयेकुर्यात्यात्रा
दिषुचभारत तद्वद्बृहस्पतेः पूजांप्रवक्ष्यामियुधिष्ठिर ६ सौवर्णपात्रेसौवर्णमभरेशपुरोहितं पीतपुष्पांवरधरं कृत्वाथ
त्वाथसर्षपैः ७ पालाशाश्वत्थभंगेनपंचगव्यतिलेनतु भंगः पल्लवः पीतांगरागवसनोघृतहोमंतुकारयेत् ८ प्रणम्यतां
प्रवासाद्वै ब्राह्मणायनिवेदयेत् नमस्तेगिरसांनाथवाक्पतेतेबृहस्पते ९ क्रूरग्रहैः पीडितानाममृतायनमोनमः संक्रां
तावपिकौंतेयपात्रास्वभ्युदयेषुच १० कुर्वन्बृहस्पतेः पूजांसर्वान्कामानवाप्नुयात् अथवामौक्तिकान्येवसुवृत्तानिबृहंतिवा

शां.प्र ११भार्गवांगिरसेोचिंत्यतान्येवप्रतिपादयेत् इतिभुक्तादिशांति ० अथशनिराहुकेतुशांतय ० भविष्ये शनैश्चरं राहुकेतूलोह
४३ पात्रेषुनिःक्षिपेत् कृष्णागरुस्मृतो धूपो दक्षिणा च स्वशक्तितः १ यथाक्रमं शमीदूर्वाकुशानां समिधः स्मृताः सप्तमेत्वथसंप्राक्षि
नृवर्णान्वाथकारयेत् २ कृष्णवर्णायुगच्छन्नमेकैकंकारयेद्बुधः मृगनाभ्यासमालभ्यकृशरान्विनिवेदयेच ३ होमावसानेतत्स
र्वंब्राह्मणायोपपादयेत् शनैश्चरनमस्तेस्तुनमस्तेराहवे तथा ४ केतवेचनमस्तुभ्यंसर्वे शांतिंप्रयच्छत एवंकृतेभवेद्यत्तु
तन्निबोधनृपोत्तम ५ यदि सौमारतिस्तुतोभास्करोराहुणासह केतुश्चमूर्तौतिष्ठंतिसर्वेपीडाकराग्रहाः ६ अनेनकृतमा
त्रेणसर्वेसाम्यंतुपद्रवाः इतिशन्यादिशांतिः ० भविष्योत्तरेततोमंदस्यदिवसेस्नानमभ्यंगपूर्वकं कार्यंदेयंचविप्रायतैल
मभ्यंगहेतवे १ यस्तुसंवत्सरंयावत्प्राप्तेशनिदिनेनरः तैलंददातिविप्राणांस्वशक्त्याभ्यज्यते पिबा २ ततःसंवत्सरस्यांते
प्राप्तेतस्यदिनेपुनः लौहंघटार्पितंसौरितैलकुंभ विनिःक्षिपेत् ३ लौहेवाम्रणमयेवाथकृष्णवस्त्रयुगान्वितं कृष्णगो
दक्षिणायुक्तंकृष्णकंबलशोभितं ४ स्वयमभ्यंगतःस्नात्वाकृष्णपुष्पैःसमर्चयेत् सुगंधिगंधपुष्पैश्चकृशरान्नैस्तिलोदनैः
५ पूजयित्वास्यपुत्रंक्षमस्वेतिपुनःपुनः कृष्णायद्विजमुख्याय तदभावेनशायच ६ देयः शनैश्चरोभक्त्यामंत्रेणानेनवैद्विज
७ कृष्णावलोकनवशाद्भवनंनाप्नोतियोग्रहोरुष्टः तुष्टोधनकसुखंददातिसौम्यात् शनैश्चरःपातु ८ यःपुनर्नष्टराज्याय न

रायपरितोषितः स्वप्ने ददौ निजं राज्यं स मे सौरिः प्रसीदतु ९ कोणं नीलांजनप्रख्यं मंदचेष्टाप्रसारिणं छायामार्तंडसंभूतं न
मस्यामि शनैश्चरं १० नमोर्कपुत्राय शनैश्चराय नीहारवर्णांजनमेचकाय श्रुत्वा रहस्यं भव कामदश्च फलप्रदो मे भव
सूर्यपुत्र ११ नमोस्तु प्रेतराजाय कृष्णदेहाय वै नमः शनैश्चराय क्रूराय शुद्धबुद्धिप्रदायिने १२ य एभिर्नामभिः स्तौति त
स्य तुष्टिं ददात्यसौ तदीयं तु भयं तस्य स्वप्नेपि न भविष्यति १३ कोर्दे श्रावणे मासि संजाते शोभने शनिवासरे लोहस्यं
शनिं कृत्वा स्नाप्य पंचामृतेन वै १४ पुष्पैरष्टविधैर्धूपैः फलैश्चैव विशेषतः नामभिः पूजयेदेतैः क्रमेणाग्रहं सज्जनं १५ को
णस्तु पिंगलो बभ्रुः कृष्णो रौद्रोंतको यमः शौरिः शनैश्चरो मंदः पिप्पलादेन संस्तुतः १६ शन्नो देवीति सर्वत्र वैदिकेन व
हृजपेत् पूजयित्वा च नैवेद्यं ततः कुर्यात्क्रमेण तु १७ समाषभक्तं प्रथमे द्वितीये पायसं शुभं ततोपेत्वं विलीका यावत्तु
र्थपूरिका शुभा १८ अंविलीतक्रतंडुलपिष्टादिनिर्मितो लेख्य विशेषः ० इति शनिव्रतं ० अथ शनिस्तोत्रं ० ततः कृतांज
लिर्भूत्वा स्तुतिं चक्रे स बालकः पिप्पलादो द्विजः श्रेष्ठः प्रणिपत्य मुहुर्मुहुः १ नमस्ते कोणसंस्थाय पिंगलाय नमोस्तु ते
नमस्ते बभ्रुरूपाय कृष्णाय च नमोस्तु ते २ नमस्ते रौद्रदेहाय नमस्ते चांतकाय च नमस्ते यमसंज्ञाय नमस्ते सौरये विभो ३
नमस्ते मंदसंज्ञाय शनैश्चर नमोस्तु ते प्रसादं कुरु देवेश दीनस्य प्रणतस्य च ४ शनैश्चर उवाच परितुष्टोस्मि ते वत्स स्तो

श्रा.सं. त्रेणानेनसांप्रतं वरं वरयभोवत्सयेनपश्यामिवांछितं ५ पिप्पलादउवाच अद्यप्रभृतिनोपीडाबालानांरविनंदन त्वयाका

४५ र्यामहाभागनस्वकीयाकथंचन ६ यावद्वर्षाष्टकंजातंममबाल्येनसूर्यज स्तोत्रेणानेनयोन्यस्त्वां ब्रूयात्स्मातरुपस्थितः॥

तस्यपीडानकर्त्तव्यात्वयाभास्करनंदन तस्यपीडानकर्त्तव्यादेयोलाभोमहाभुज अर्द्धाष्टमिकयायोगेतावकेसंस्थितेनरः ७

सार्द्धसप्तवर्षपर्यंतंद्वादशजन्मद्वितीयराशिभिर्यः शनैश्चरयोगः सोर्द्धाष्टमिकयोगइत्युच्यते ८ तववारेतुसंप्राप्तेयस्तिलान्

लोहसंयुतान् शक्त्याददातिनोतस्यपीडाकार्यात्वयाविभो ९ कृष्णांगांयस्तुविप्रायतवोद्देशेनयच्छति अर्द्धाष्टमिकयापी

डातस्यकार्यात्वयानघ १० शमीसमिद्भिर्होमोयंतवोद्देशेननिर्वपेत् तथाकृष्णतिलैश्चैवतुथाकृष्णानुलेपनैः ११ पूजांकरो

तियस्तुभ्यंधूपंवागुग्गुलंदहेत् कृष्णवस्त्रेणसंवेष्ट्यत्याज्यातस्यत्वयाव्यथा १२ सूतउवाच एवमुक्तःशनिस्तेनवाढमित्येवञ्ज

स्यच नारदसमनुज्ञायजगामनिजसंश्रयं १३ इतिशनैश्चरशान्तिः ० अथार्कविवाहः प्रयोगरत्नेतृतीयांमानुषीनैवचतुर्थी

यः समुद्वहेत् पुत्रपौत्रादिसंपन्नः कुटुंबीसाग्निकोनरः १ उद्वहेदितिसिध्यर्थंतृतीयांनकदाचन मोहादज्ञानतोवापियदिगच्छे

त्तुमानुषी २ नश्यत्येवनसंदेहोगर्गस्यवचनंयथेति तत्रैवसंग्रहे तृतीयांयदिचोद्वाहेत्तर्हिसाविधवाभवेत् ३ चतुर्थ्यादि

विवाहार्थंतृतीयेर्कंसमुद्वहेत् आदित्यदिवसेवापिहस्तर्क्षेवाशनैश्चरे ४ शुभेदिनेवापूर्वाह्नेकुर्यादर्कविवाहकं व्यासःस्वा

त्वालंकृतवासास्तुरक्तगंधादिभूषितं ५ सपुष्पफलशाखैर्वा अर्कगुल्मं समाश्रयेत् सल्लक्षणेन संयुक्तं अर्कं संस्थाप्य यत्नतः ६
अर्ककन्याप्रदानार्थमाचार्यं कल्पयेत्सुधीः अर्कसंनिधिमागत्य तत्र स्वस्त्यादि वाचयेत् ७ नांदीश्राद्धं हिरण्येन अष्टवर्गान्प्रपूज
येत् पूजयेन्मधुपर्केण वरं विप्रस्य हस्ततः ८ यज्ञोपवीतं वस्त्रं च हस्तकर्णादिभूषणं उष्णीषं गंधमाल्यादीन् वरायास्मै प्रदा
पयेत् ९ स्वशाखोक्तप्रकारेण मधुपर्कं समाचरेत् बाह्ये ग्रामात्प्राच्यां वा सुपुष्पफलसंयुतं १० परीक्ष्य यत्नतो धस्तमस्थंडि
लादिपंथा विधि कुर्यादिति शेषः कृत्वार्कं पुरतस्तिष्ठन्प्रार्थयेत्तद्द्विजोत्तमः ११ त्रिलोकवासिन्सप्ताश्वच्छायया सहितो रवे तृ
तीयोद्वाहजं दोषं निवारय सुखं कुरु १२ तत्राध्यारोप्य देवेशं छायया सहितं रविं वस्त्रैर्माल्यैस्तथा गंधैः स्वमंत्रेणैव पूजयेत् १३
तत्रैव श्वेतवस्त्रेण तथा कार्पाससंततुभिः १४ गंधपुष्पैः समभ्यर्च्य तल्लिंगैः रभिषिंचयेत् १४ गुडोदनेन तु नैवेद्यं तांबूलं च समर्प
येत् आसः अर्कं प्रदक्षिणी कुर्वन् जपेन्मंत्रमिमं बुधः १५ मम प्रीतिकरा येयं मया सृष्टा पुरातनी अर्कजा ब्रह्मणा सृष्टा अस्मा
कं परिरक्षतु १६ पुनः प्रदक्षिणीकुर्यान्मंत्रेणानेन मंत्रवित् नमस्ते मंगले देवि नमः सवितुरात्मजे १७ त्राहि मां कृपया देवि प
त्नी त्वं मे इहागता अर्कं त्वं ब्रह्मणा सृष्टः सर्वप्राणिहिताय च १८ वृक्षाणामादिभूतस्त्वं देवानां प्रीतिवर्द्धनः तृतीयोद्वाह
जं पापं मृत्युं चाशु विनाशय १९ ततश्च कन्यावरणं त्रिपुरुषं कुलमुच्चरेत् आदित्यः सविता चार्कः पुत्री पौत्री च नप्त्रिका २० गो

त्रंकाश्यपमित्युक्तं लोके लौकिकमाचरेत् सुमुहूर्ते निरीक्षेतु स्वस्तिसूक्तमुदीरयन् २१ आशीर्भिः सहितैः कुर्यादाचार्यप्रमुखैर्द्विं
जैः अथाचार्यं समाहूय विधिनातम्मुखाश्रितां २२ परिगृह्य ततो होमं गर्गोक्तविधिनाचरेत् व्यासः अर्ककन्यामिमां विप्र यथाशक्ति
विभूषितां २३ गोत्रायशर्मणेतुभ्यं दत्तां विप्र समाश्रयेत् अंजल्यक्षत कर्माणि कृत्वार्ककरणपूर्वकं २४ यावत्संवाहृता सूत्रं ताव
दर्कं प्रवेष्टयेत् स्वशाखोक्तेन मंत्रेण गायत्र्यावाथवाजयेत् २५ पंचीकृत्य पुनः सूत्रं स्कंधेव भ्राति मन्त्रतः वृहत्सामेति मंत्रेणसू
त्रैरक्षां प्रकल्पयेत् २६ अर्कस्य पुरतः पश्चाद्दक्षिणोत्तरतस्तथा कुंभांश्च निक्षिपेत्पश्चादाग्नेयादि चतुष्टये २७ सवस्त्रं प्रतिकुंभं
च त्रिसूत्रैर्गोवेष्टयेत् हरिद्रागंधसंयुक्तं पूरयेच्छीतलंजलं २८ प्रतिकुंभं महाविष्णुं संपूज्य परमेश्वरं पाद्यार्घ्यादि निवेद्या
तं कुर्यान्नाम्नैव मंत्रवित् २१ अत्र शौनकोक्तहोमप्रकारः ः०ः तृतीये स्त्रीविवाहे तु संप्राप्ते पुरुषस्य तु अर्कविवाहं वक्ष्यामि शौ
नकोहं विधानतः १ अर्कसंनिधिमागत्य तत्र स्वस्त्यादि वाचयेत् नांदीश्राद्धं प्रकुर्वीत स्थंडिलं च प्रकल्पयेत् २ अर्कमभ्य
र्च्य सौर्या च गंधपुष्पाक्षतादिभिः सौर्या सूर्यदेवत्यया ऋचा आकृष्णेनेत्यनया स्वयं वालंकृतस्तद्वद्वस्त्रमाल्यादिभिः शुभैः ३
अर्कस्योत्तरदेशे तु समन्वारब्धस्तया एतयार्ककन्याया उल्लेखनादिकं कुर्यादाघारांतमतः परं ४ आज्याहुतिं च जुहुया
त्संगोभिरनपेक्षया कस्मै त्वा कामकामायेत्येतनयर्चा ततः परं ५ प्रस्ताभिश्च समस्ताभिस्ततश्च स्विष्टकृद्भवेत् परिषेचनपर्य

नमयाश्चेत्यादिकंक्रमात् प्रार्थनादिमंत्रादिविशेषमाहव्यासः पुनः प्रदक्षिणांकृत्वामंत्रमेतमुदीरयेत् यथाकृतमिदंकर्मस्थावरे
सुजरापुरा अर्कोपस्यानिनोदेहितत्सर्वंक्षंतुमर्हसि इत्युक्त्वाशांतिसूक्तानिजप्त्वातंविसृजेत्पुनः गोयुग्मंदक्षिणांदद्यादा
चार्यायचभक्तितः इतरेभ्यश्चविप्रेभ्योदक्षिणांचायिशक्तितः तत्सर्वंगुरवेदद्यादंतेपुण्याहमाचरेत् अथप्रयोगः तृती
यविवाहः स्वाग्दिनचतुष्टयाधिकव्यवहितेरविवारेशनिवारेहस्तनक्षत्रशुभेदिनांतरेवाग्रामात्प्राच्यामुदीच्यांवापुष्पफल
युताकादधस्तात्स्थंडिलेकृत्वार्कपश्चिमतउपविश्यमासपक्षाद्युल्लिख्यममतृतीयमानुषीविवाहजदोषापनुत्यर्थं अर्कविवा
हंकरिष्ये इतिसंकल्प्यगणेशपूजास्वस्तिवाचनमातृपूजनवृद्धिश्राद्धाचार्यवरणानिकुर्यात् तत्रवृद्धिश्राद्धेहेम्नः अथा
चार्येणपूजितोवरः त्रिलोकवासिन् सप्ताश्वछायपासहितोरवे तृतीयोद्वाहजंदोषंनिवारयसुखंकुर्वित्यर्कंसंप्रार्थ्यार्कं
आकृष्णेनेतिछायासहितंरविमावाह्यश्वेतवस्त्रसूत्राभ्यामावेष्ट्यसंपूज्यापोहिष्ठेत्यादिभिरभिरभिषिंच्यगुडोदनतां
बूलादिसमर्प्यप्रदक्षिणांकुर्वन्ममप्रीतिकरायेयंमयासृष्टापुरातनी अर्कजाब्राह्मणासृष्टाअस्माकंप्रतिरक्षत्विति
पठेत् द्वितीयप्रदक्षिणायांतु नमस्तेमंगलेदेविनमःसवितुरात्मजे॥ त्राहिमांकृपयादेविपत्नीत्वंमेइहागता अ
र्कत्वंब्रह्मणासृष्टःसर्वप्राणिहितायच वृक्षाणामादिभूतस्त्वंदेवानांप्रीतिवर्धनः॥तृतीयोद्वाहजंपापंमृत्युंचाशुविना

श्रयेति. ततआचार्येणमासपक्षाद्युक्तिरव्यकाश्यपगोत्रामादित्यस्यपुत्रींसवितुःपौत्रींअर्कस्यप्रपौत्रीं [illegible] मुद्
त्के वरः स्वस्तिनइंद्रोवृद्धश्रवा इतिसूक्तंपठन्नर्केनिरीक्षेत ततआचार्योविप्रैःसहाशिषोदत्वामुकगोत्रायामुकशर्मणे
संप्रददे इत्युक्त्वाकन्यांदत्वार्ककन्यामिमांविप्रयथाशक्तिविभूषितां गोत्रायशर्मणेतुभ्यंदत्तांविप्रसमाश्रयेतिपठेत् वर
स्तुप्रत्तोमेकामः समृद्ध्यतामितिप्रथमोधर्मोमे इतिद्वितीयां प्रश्रोइतितृतीयामिति त्रीनक्षतांजलीनर्कोपरिक्षिप्त्वाग्ना
यन्त्यापरिलेत्यादिनावापंचावृत्तासूत्रेणार्कमावेष्टयतत्सूत्रंपंचगुणंकृत्वार्कस्यस्कंधेवध्वा ।। वृहत्सामेतिरक्षांपरिकल्प्य।।
अर्कस्यदिक्षुविदिक्षुवशैकुंभान् संस्थाप्यवस्त्रेणत्रिसूत्रेणचावेष्ट्यहरिद्रागंधाद्यैःतःक्षिप्त्वातेषुनाम्नाविष्णुमावाह्यषोडशो
पचारैःसंपूज्यस्थंडिलेग्निंप्रतिष्ठाप्यआघाराववाज्येनेत्यंतमुक्त्वाप्रधानंवृहस्पतिनग्निवायुसूर्यप्रजापतिंचाज्येनशेषेणे
त्याद्युक्त्वाघारांते संगोभिरंगिरावृहस्पतिस्त्रिष्टुप् अर्कविवाहहोमेविनियोगः ॐ संगोभिरंगिरसोनक्षमाणोभगइवे।।
दर्यमणंनिनायजनेमित्रोनदंपतिअनक्तिवृहस्पतेवाजयाशूरिवाजौस्वाहा वृहस्पतयइदंनममेतित्सजेत् यस्मैत्वाक्षा
मद्देवोग्निस्त्रिष्टुप्विनियोगःप्राग्वत् ॐ यस्मैत्वाकाममकामायवयंसाम्राड्यजामहे तमस्मभ्यंकामंदत्वायथेदंघृतंपि।।
वस्वाहा अग्नयइदं ततोव्यस्तव्याहृतिभिर्हुत्वास्विष्टकृदादिकर्मशेषंसमाप्यार्कप्रदक्षिणीकृत्यमयाकृतमिदंकर्मस्थावरे

पूजरापुरा अर्कापत्यानिनोदेहितत्सर्वंक्षंतुमर्हसीति प्रार्थ्याचार्यायगोयुग्ममन्येभ्यश्चविप्रेभ्योयथाशक्तिदक्षिणांदत्वा
शांतिसूक्तंजपित्वापूजोपकरणान्याचार्यायदत्वादिनचतुष्टयमग्निं कुंभांश्चरक्षेत कुंभेषुमहाविष्णुंपूजयेच्च पंचमदिन
कृसंवाह्ने चतुर्थेदिवसेततोत्पूर्ववत्तांप्रपूज्यचविसृज्यहोममग्निंचविधिनामानोपीपरा उद्वहेदन्यथानैवपुत्रपौत्रस
मृद्धिमान् इतिश्रीभट्टनीलकंठकृतेभास्करेशांतिमयूखेअर्कविवाहः अथरजोदर्शनशांति नारदः कुलीरसिंहवृषभेचापा
न्त्यनृयुक्कन्यातुलाघटाः राशयः शुभदास्त्रेयानारीणांप्रथमार्त्तवे कुलीरःकर्कटःचापधनुःअंत्योमीनःनृयुग्मिथुनंघटःकुं
भः स्मृतिचंद्रिकायां शुक्लपक्षेसुशीलास्यात्कृष्णेसाकुलटाभवेत् कृष्णस्यदशमीयावन्मध्यमंफलमादिशेत् तथात्रैव।।
अमारिक्ताष्टमीषष्ठीद्वादशीप्रतिपत्स्वपि परिघस्यचपूर्वार्धेव्यतीपातेचवैधृतौ संध्यासूपप्लवेविष्ट्यामशुभंप्रथमार्त्तवं
रोगीपतिव्रतादुःखीपुत्रिणीभोगभोगिनी पतिव्रताक्लेशयुक्तासूर्यवारादिषुक्रमात् कश्यपस्तु अष्टमीषष्ठ्यमारिक्ताद्वा
दशीसंक्रमेदिवा वैधृतौचव्यतीपातेग्रहणेचंद्रसूर्ययोः विष्ट्यांसंध्यासुनिद्रायांदुर्भगाप्रथमार्त्तवे नक्षत्रफलमाहगर्गः।।
सुभगाचैवदुःशीलावंध्यापुत्रसमन्विता धर्मयुक्ताव्रतयोचपरसंतानमोदिनी सुपुत्राचैवदुःपुत्रापित्र्वेश्मरतासदा।दी
नाप्र ज्ञावतीचैवपुत्राढ्यापवित्रकारिणी साध्वीपतिव्रतानित्यासुपुत्राकष्टचारिणी स्वकर्मनिरताहिंसापुण्यापो

सं॰म॰ त्रादिसंयुता नित्यंधनकयासक्तापुत्रधान्यसमन्विता सूर्यार्थात्स्यागुणावतीदस्रर्क्षादेः क्रमात्फलं स्मृतिरत्ने शुभंचैवदुष्टू

४७ र्वान्हेमध्यान्हेमध्यमंफलं अपरान्हेतुवैधव्यंपूर्वरात्रेशुभंभवेत् मध्यरात्रेतुमध्यंस्यात्पररात्रेशुभान्विता कश्यपः मलिना

मंदवारेस्याद्दरिद्रावपितथैवचेति स्मृत्यंतरे मध्यान्हेतुभवेत्संध्यानिशीथेविधवाभवेत् तथा अमासंक्रांतिविष्ट्यावव्यती

पातेचवैधृतौ परिघस्यतुपूर्वार्द्धेषट्षट्घटिकातिगंडयोः व्याघातेनवशूलेतुनाड्यः पंचतुदर्शने वैधव्यमर्थहानिंचसुतना

शंमहद्भयं वैधव्यंशत्रुवृद्धिंचदारिद्र्यंक्षीणजीवनं तेजोहानिंसमापातिसदापुष्पवतीक्रमात् स्थानभेदेफलभेदमाह

सिष्टः ग्रामाद्बहिः परग्रामेचेत्स्याद्व्यभिचारिणी पतिव्रतापतिस्थानेसुशीलागृहमध्यके ग्राममध्येतुवृद्धिश्चविधवाच

दिगंबरा परागारेचदुःशीलाआपुष्पंजलसंनिधौ वनमध्येतुकंन्यायाधनधान्यसमृद्धिदा परागारइत्यनेनैवपितृगृह

निषिद्धं तथाचशिष्टाचारः विशेषनिषेधस्तुनदृश्यते तथा चंद्रेसद्गुणसंयुक्तेदेवराजमताच्छुभं शावाशौचेप्यशु

भमितिगुरवः वस्त्रफलमाहवसिष्टः सुभगाश्वेतवस्त्रास्यात् दृढवस्त्रापतिव्रता क्षौमवस्त्राक्षितीशास्यान्नववस्त्रासुस्ना

न्विता शुभ्रगाजीर्णवस्त्रास्याद्रोगिणीरक्तवाससा नीलांबरधरानारीविधवापुष्पितायदि मलिनांबरतोनारिदरिद्रा

स्याद्रजस्वला रजोबिंदुफलमाह सएव वस्त्रेस्युर्विषमारक्तबिंदवः पुत्रमाप्नुयात् समाश्चेत्कंन्यकाचेतिफलंस्यात्प्रथमार्त

यै देवराज्ञः संमार्जनीकाष्टतृणाभिश्शूर्पान् हस्ते दधाना कुलटाय दास्यात् तुल्योपभोगेन पतिस्थिता वेदृष्टे रजोभाग्यवतीतदा॥
त नारदः तीथ्यर्क्षवाराणि याश्चेत् दोषं फलं न निवारयेत् दोषाधिके गुणाल्पत्वे तत्तथापि न कारयेत् दोषाल्पत्वे गुणाधिक्ये॥
दोषं कर्म समाचरेत् निंद्यर्क्षतिथिवारेषु यदि पुष्पं प्रदृश्यते तत्र शांतिं प्रकुर्वीत घृतदूर्वातिलाक्षतैः प्रत्येकं शतमष्टौ च
गायत्र्याजुहुयात्ततः स्वर्णगोभूतिलान्दद्यात्सर्वदोषापनुत्तये भर्तातत्राभिगमनं वर्जयेत् शास्त्रदर्शनात् वसिष्ठोपि प्र
भूतदोषं यदि दृश्यते तत्पुष्पं ततः शांतिककर्मकार्यं विवर्जयेद्देवतदेकप्राप्यां यावद्रजोदर्शनं मंत्रयस्ते शौनकः आर्तवानां
तु नरोणां शांतिं वक्ष्यामि शौनकः तिथिवारर्क्षयोगेभ्यो लग्ने च स नवांशके ग्रहेभ्यो दुःस्थितेभ्यः श्च तत्तद्दोषक्षयाय च अ
न्यपुत्रपुत्र्यलाभाय दंपत्योरभिवृद्धये पंचमेन्हि चतुर्थे वा गृहयज्ञपुरस्सरं तस्मिन्नहनि कर्तव्यमृतुहोमविधानतः आ
चार्यं वरयेत्तावत् भुवनेश्वरितुष्टये होमार्थं च जपार्थं च वरयेदृत्विजो बहून् यजमानो द्विजैः सार्धं शांतिहोमं समाचरेत्॥
गृहस्येशानदिग्भागे देवतापूजनाय च द्रोणप्रमाणधान्येन व्रीहिराशित्रयं भवेत् कुंभत्रयं न्यसेद्राशौ तंतुवस्त्रादिवेष्टितं
पूरयेत्तीर्थसलिलैः प्रतिकुंभं पृथक्पृथक् सूक्तेनाथर्ववेदेन प्रसुव आप इत्यथ ऋचा पापाः पावतस्तद्वद्गायत्र्या च ततः कु
भात् मध्यकुंभे क्षिपेद्धान्यं औषधानि च हेम च ततश्च पंचरत्नानि गंधपुष्पाक्षतान्यपि तान् औषधानि च वक्ष्यंते मुनिभिः शां

तिकारणात् औदुंबरंकुशादूर्वाराजिकंचंपविल्वकाः विष्णुक्रांताथतुलसीवर्हिषंशंखपुष्पिका शतावर्यश्वगंधावनिर्गुंडिस
र्षपद्वयं अपामार्गपलाशाश्चपनसोजीवकस्तथा प्रियंगवाश्चगोधूमाव्रीहयोश्वत्थएवच क्षीरंचदधिसर्पिश्चश्रीपर्णीच
वत्तथोत्पलं कुरंटकश्चगुंजाचवचामुस्तकस्त्रका इति द्वात्रिंशाद्दौषधानीहगायत्र्यासर्वमाहरेत् गजाश्वरथवल्मीकसं
गमाद्ध्रदगोकुलात् राजद्वारप्रदेशाच्चमृदमानीयनिक्षिपेत् कुंभस्थापनमित्याह ततन्मंत्रेणकारयेत् मृत्तिकाचौषधादी
निमंत्रेप्रक्षिपेत्क्रमात् कुंभोपरिन्यसेत्पात्रंकांस्यंवाताम्रमेववा मृण्मयंवेणुपात्रंवास्वस्ववितानुसारतः पात्रोपरिन्यसेद्धैम्नप्रतिमां
भुवनेश्वरीं तन्मत्स्यवान्यसेत्पात्रंइंद्राणींचपुरंदरं आचार्यःपूजयेद्देवीमंगावावरणानिच अन्योवापूजनंकुर्याद्गायत्र्या
मंत्रसारपा इंद्राणींपूजयेद्देवीइंद्राणीमासुनारिषु क्रमेणपूजयेदिंद्रमिंद्रत्वावृषभंवयं अनेनविधिनाचाथपूजयेद्देवता
त्रयं आवाहनादिसकलैरुपचारैःपृथक्पृथक् तन्मध्यमस्पृशन्कुंभंमंत्रेणभुवनेश्वरी जपेदाचार्य आहोमात्सूक्त
कंचजपेत्ततः स्पृशान्वैदक्षिणंकुंभंऋत्विगेकोजपेदथ चत्वारिरुद्रसूक्तानिचतुर्मंत्रोत्तराणिच संस्पृशन्नुत्तरंकुंभंश्री
रुद्रंरुद्रसंख्यया शन्नइंद्राग्नीसूक्तंचतत्रचैवस्पृशञ्जपेत् कुंभस्यपश्चिमेदेशेप्राप्तिहोमंसमाचरेत् अन्वाधानंततःकुर्या
द्धोमतंत्रंसमारभेत् पूर्णपात्रनिधानांतंकृत्वाकर्येद्विजैःसह दूर्वाभिस्तिलगोधूमैः पायसेनघृतेनच पायसंश्रपयेत्तत्रसा

विघ्नं च हविश्च ततः कृत्वाज्यभागपर्यंतं हविरुद्वासनादिकं तिलैर्भिश्चैव दूर्वाभिरेकैकाचाहुतिर्भवेत् अभिमंत्रप्रयुक्ताभिर्गा
यत्रीं जुहुयात्क्रमात् अष्टोत्तरसहस्रं तु प्राग्नमष्टोत्तरं तु वा तिलमिश्रैश्च गोधूमैर्द्रव्यैर्गाज्याहुतीर्हुनेत् जुहुयात्सायंसेनै
व आज्येन च हुनेत्क्रमात् हविश्चतुष्टयेनैव प्रत्येकं शतसंख्यया गायत्र्यैव तु होतव्यं हविरत्र चतुष्टयं ततः स्विष्टकृतं हुत्वा
रज्जुप्रहरणं तथा अयाश्चेत्यादिभिर्हुत्वा समुद्रादूर्मिसूक्ततः सततामाज्यधारांतां पूर्णाहुतिं ततः चरेत् [illegible]स्मेच च प्रपर्यंतं
होमशेषं समापयेत् महौषधिस्थितैस्तत्र प्रतिकुंभस्थितोदकैः ऋतुमत्याः स्त्रियाः शांतिं दंपतिभ्यां सुखाय च अथाभिषेक
मंत्राश्च प्रोच्यंते शौनकादिभिः त्र्यंबकेण च मंत्रेण जातवेदस एकया समुद्रज्येष्ठ इत्यादि चतुर्भिश्च प्रसिद्धकैः त्रायंतामिति
मंत्रैश्च त्रिभिश्चापि यथाक्रमं इमा आपस्तु चैवैव देवस्यत्वेति मंत्रतः मंत्रेणाथ तमीशानं त्वमग्ने रुद्र इत्यथा तमु ष्टुहीति मं
त्रेण भुवनस्यपितुस्तथा पातेरुद्रे मंत्रेण शिवसंकल्प मंत्रतः इंद्र त्वा वृषभं वयं मंत्रैश्चैवाभिषेचयेत् साच वस्त्रांतरं धृत्वा पु
नश्चैवोपवासिनी उपवासोत्र समीपावस्थानं विप्रानभ्यर्च्य विधिवद्गंधपुष्पाक्षतादिभिः धेनुं पयस्विनीं दद्यादाचार्याय
च भूषणैः सदक्षिणमनड्वाहं प्रदद्याद्रुद्रजापिने ऋत्विग्भ्यश्चाथ सर्वेभ्यो दद्याद्वै दक्षिणां ततः महाशांतिं प्रजस्त्वाथ विप्रा
शीर्वाचनं ततः ब्राह्मणान्भोजयेच्चैव भुंजीयात्स्वजनैः सह स्मृतौ ब्राह्मणान्भोजयित्वा ततो देवज्ञभोजनं ततः एवं यः कुरुते शांति

तु
शौनकोक्तप्रकारतः तदानिष्टं सकलं सर्वं वापि विनश्यतीति इति शौनकोक्तरजोदर्शनशांतिः अथ प्रयोगः कर्त्ता देशकालौ
स्मृत्वा मम पत्न्याः प्रथमरजोदर्शने अमुकदुष्टमासादिसूचितारिष्टनिरसनार्थं शांतिं करिष्य इति संकल्प्य गणेशपूजन
स्वस्तिवाचनमातृकापूजनाभ्युदयिकाचार्यर्त्विक्वरणानि कुर्यात् अथाचार्यो गृहे प्राच्यां प्रत्येकं मंत्रावृत्त्या पदार्थानु
समयेन कुंभत्रयं स्थापयेत् तद्यथा महीद्यौरिति मध्ये तद्दक्षिणोत्तरतश्च स्वस्वस्था ॐ षधय इति स्पर्शक्रमेण तेषु स्था
नेषु द्रोणप्रमाणान् व्रीहीन् राशीकृत्य तेनैव क्रमेण राशित्रये आकलशेष्विति कुंभत्रयं संस्थाप्य मध्ये प्रसुव आप इति न
वऋग्भिः तद्दक्षिणे आपः प्रवत इत्यृचा तदुत्तरे गायत्र्या जलं क्षिप्त्वा त्रिष्वपि गंधद्वारामिति गंधं या ॐषधीरिति सर्वौष
धी ओषधयः समिति यवान् क्षिप्त्वा मध्यम एव यवव्रीहितिलमाषकंगुश्यामाकमुद्गान् क्षिप्त्वोदुंबरकुशदूर्वा
रक्तोत्पलचंपकविष्णुक्रांतातुलसीबर्हिषशंखपुष्पी शतावर्यश्वगंधानिर्गुंडीरक्तपीतसर्षपापामार्ग[illegible]ल्लाश्पेन
सजीवकप्रियंगुगोधूमव्रीह्यश्वत्थदधिदुग्धघृतपद्मपत्रनीलोत्पलसितरक्तपीतकुरंटकगुंजावचाभ्रद्रकमुस्तकास्या
निह्यात्रिंशदौषधानि यथासंभवं वा गायत्र्याक्षिप्त्वा त्रिषु दूर्वापंचपल्लवसप्तमृत्तिकाफलपंचरत्नसुवर्णं निक्षिप्त्वा पुवा
सुवासा इति सूत्रेण वाससा वा कुंभकंठान् वेष्टयित्वा गंधादिभिरलंकृत्य पूर्णादर्वीति यवादिपूर्णपात्राणि निधाय तेषु

साष्टदलं भ्वेतवस्त्रत्रयंतस्यमध्यमेगायत्र्याविश्वामित्रोभुवनेश्वरीगायत्रीभुवनेश्वर्यावाहनेविनियोगः तत्सवितुरिति
भुवनेश्वरी तद्दक्षिणकुंभेइंद्राणींवृषाकपिरिंद्राणीपंक्तिः इंद्राण्यावाहने० इंद्राणीमासुविति इंद्राणीं उत्तरकुंभेइंद्र
त्राविश्वामित्रइंद्रोगायत्रीइंद्रावाहने० इंद्रत्वेनोंद्रंप्रतिमासुस्थाप्यषोडशभिःपंचभिर्वोपचारैरभ्यर्च्य मध्यमेष्टसहस्र
मष्टशतंवागायत्रीश्रीसूक्तंचजपेत् ततएकर्त्विक्दक्षिणकुंभेरुद्रसूक्तानिजपेत् तानिच कद्रुद्रायेतिन[illegible]चोइमारुद्र
पतवसइत्येकादशर्चोइमारुद्रायस्थिरधन्वनइतिपंचर्चं आतेपितरितिपंचदशर्चं तमुष्टहीत्येका भुवनस्यपितरइ
त्येका त्र्यंबकंइत्येका आवोराजानंइत्येका अथान्यर्त्विगुत्तरकुंभेएकादशावृत्त्यारुद्रसूक्तंशंन्नइंद्राग्नीतिपंचदश र्चंसक्
जपेत् कद्रुद्रायेतिनवर्चस्यघोरकण्वोगायत्रीजपे० इमारुद्रायतवसइत्येकादशर्चस्यकुत्सोरुद्रआद्यानवजगत्योंते
द्वेत्रुष्टभौजपे० आतेपितरितिपंचदशर्चस्यगृत्समदोरुद्रस्त्रिष्टुप्० इमारुद्रायस्थिरधन्वनेइतिचतस्यगणावसिष्ठोरु
द्रस्त्रिष्टुप्जपेविनियोगः तमुष्टिहिभौमेरुद्रस्त्रिष्टुप्० भुवनस्यपितेत्रऋत्विद्रस्त्रिष्टुप्० त्र्यंबकंवसिष्ठोरुद्रोनुष्टुप्०आ
वोराजानंवामदेवोरुद्रस्त्रिष्टुप् जपेविनियोगः अथाचार्यःकुंभपश्चिमेग्निंसंस्थाप्यतदीशान्यांग्रहस्थापनादिपूजांतद्द
त्वातदीशान्यांएकंकुंभंस्थापयेत्तद्वरुणमावाहनादिपूजांतत्रहुत्वान्वादध्यात् तत्रास्मिन्नन्वाहितेयाविस्यादिचक्षुषीआज्येनेस

शां.म. तमुक्त्वाभुवनेश्वरीमिंद्राणीमिंद्रंचप्रत्येकममुकसंख्यापादूर्वातिलमिश्रगोधूमपायसाज्यैर्ग्रहांश्चामुकसंख्ययासमिच्चरुतिला॰
५० ज्यैः प्रोयेणास्विष्टकृत्तमित्यादियक्षइत्यंतमुक्त्वापरिस्तरणाद्याघाराज्यभागांतंकृत्वायजमानेनागप्रधानदेवताउद्दिश्य
एताभ्यइदंनममइत्युक्तेऋत्विग्भिःसहान्वाधानोक्तक्रमेणजुहुयात् अन्येतुगणपत्यैवतुहोतव्यमिहविरत्रचतुष्टय
ततःस्विष्टकृतंहुत्वास्यत्रैंद्राणींद्रयोर्होमानभिधानात् नतयोर्होमोन्वाधानेवाक्तोतेनमित्याहुः परेतुभुवनेश्वरीतस्त
न्न्यूनसंख्ययाहोमइति ततःस्विष्टकृदादिबलिदानांतंकृत्वासमुद्रादूर्मिरितितृचेनपूर्णाहुतिंहुत्वाप्रणीताविमो॰
कंकृत्वाऋग्भिः सहसभार्यंयजमानंकुंभोदकैरभिषिंचेत् तत्रमंत्राः आपोहिष्ठेतिनवऋचः यएकद्विपदयइति
त्रिभिःस्तुदेवेतिच उभयंशृणुवच्चनस्वस्तिदाविशोयइति त्र्यंबकमितिजातवेदसइति समुद्रज्येष्ठाइति ४ ऋचः
चोर्यंतामिति ३ ऋचः इमाआपइति ३ ऋचः देवस्यत्वेतितिस्रः तमीशानंजगतःत्वमग्नेरुद्रइत्येकं [illegible]नुः तमुष्टु
हीतिभुवनस्यपितरंयातेरुद्रप्रजाग्रतइति ६ एतैर्याजुषा इंद्रत्वावृषभंवयमित्यृचः सुरास्त्वामभिषिंचंत्वितियाग्
यौराणाः एवमभिषिक्तः सुस्नातोधृतशुक्लवासाः सपत्नीकोयजमानोग्निमाचार्यादींश्चसंपूज्याचार्यायधेनुंब्रह्मणे
ऋत्विग्भ्यश्चयथाशक्तिदक्षिणांरुद्रजापिनेसदक्षिणामनड्वाहंचभूयसींदत्त्वाग्रहपीठदेवतानांभुवनेश्वर्यादीनांचोत्त

रपूजांकृत्वा यांतुदेवगणा इतिविसृज्याचार्याय प्रतिपाद्य गच्छगच्छेत्याग्निंविसर्जयेत् ततोब्राह्मणाः शांतिंपठेयुः तत्रमंत्राः अ
नोभद्राइति १० स्वस्तिनोमिमीतामिति १५ ऋचंवत्यमूष्विति ३ ऋचः तच्छंयोरितिच ततोयजमानोद्वादशब्राह्मणान्भोजयित्वा
संकल्प्यवाविप्राशिषोगृहीत्वासुहृद्युतोभुंजीत अथचंद्रार्कोपरागकाले आद्यरजोदर्शनेविशेषमाह कर्तोक्तकालेमा
सपक्षाद्युल्लिख्यममपत्न्याश्चंद्रस्यसूर्यस्यवाउपरागेप्रथमरजोदर्शनसूचितारिष्टनिरासार्थंशांतिंकरिष्यइतिसंकल्प्यप्राग्व
दृत्विक्पूजांतंकुर्यात् अथाचार्योगोमयेनोपलिप्तेदेशेपंचवर्णैरष्टदलंकृत्वातत्रश्वेतवस्त्रमुदग्दशंप्रसार्यतत्राप्याय
स्वेतिराजतंचंद्रप्रतिमांसूर्योपरागेतुआकृष्णेनेतिसौवर्णांसूर्यप्रतिमामावाह्यतदुत्तरतः स्वर्भानोरितिसैंह्यांप्रतिमायां
राहुमावाह्य यस्मिन्नक्षत्रेग्रहणंतन्नक्षत्रदेवतांसौवर्णप्रतिमांस्थापयेत् ततस्तन्मंत्रैः प्रणवादिनमोंतैर्नाममंत्रैर्वावाह्य
कांडानुसमयेनषोडशोपचारैः पूजयेत् तत्रचंद्रायहांनक्षत्रदेवतापक्षेग्रनक्षत्रदेवताभ्यः श्वेतानिगंधादीनि सूर्याय र
क्तानिराहवेकृष्णानि ततः पश्चिमतोग्निंप्रतिष्ठाप्य पक्षेग्रहावाहनादिपूजांतंकृत्वान्वादध्यात् तत्रचक्षुषीआज्येनेत्यंत
मुक्त्वाचंद्रसूर्यराहूंश्चामुकसंख्ययासमिदाज्यचरुतिलाहुतिभिः प्रत्येकेनेत्यादि समित्सुविशेषः चंद्रर्क्षदेवतयोः पालाशः
सूर्यस्यार्कः राहोर्दूर्वातांचतिस्रएकाहुतिः अथाज्यभागांतंकृत्वायजमानेनद्रव्येत्यक्तेन्वाधानक्रमेणर्त्विग्भिः सहहुत्वास्वि

शृङ्गादिपूर्णाहूत्यंते प्राग्वत् कृत्वैकस्मिंकुंभे जले पंचगव्यपंचरत्नत्वक् पल्लवसर्वौषधिकल्कदूर्वाकुंशान्निक्षिप्य मन्त्रविद् दं
पतीपूर्ववदभिषिंचेत् तत्रमंत्राः आपोहिष्ठेतित्र्यृचः इमंमेगंगेत्येकातत्त्वायामीत्येक अन्येपिसमुद्रज्येष्ठा। सुरास्त्वामि
त्यादयश्चशेषंपूर्ववत् इतिदुष्टरजोदर्शनशांतिप्रयोगः अथगोमुखप्रसवः गर्गः पितृरिष्टेसुतारिष्टेमातृरिष्टेतथैवच
प्रायश्चित्तंतदाकुर्यात्तद्दोषस्यशांतये० तादृशनक्षत्रोत्पत्त्यासूचितेपित्राद्यरिष्टेप्रायश्चित्तमित्यत्रापितत्तदित्यन्वेति देह
लीदीपवत् तत्तद्दोषशांत्यैतत्प्रायश्चित्तंकुर्यादित्यर्थः पूषाश्विनौगरौसार्यमघाचित्रेंद्रमूलभे एषुऋक्षेषुजातस्यकुर्याज्ज
ननंतथा जन्मर्क्षेवात्रिजन्मर्क्षेशुभवारेशुभेदिने कृत्वाभ्यंगादिकंसर्वंगृहालंकारपूर्वकं गोमयेनोपलिप्याथगृहस्यशा
नभागके पंकजंकर्णिकायुक्तंरजोभिःश्वेतवर्णकैः व्रीहींस्तत्रविनिक्षिप्ययथावित्तानुसारतः नवशूर्पेतुतन्मध्येरक्तवा
स्त्रंप्रसारयेत् स्थापयित्वाशिशुंतत्रपुनःसूत्रेणवेष्टयेत् प्राङ्मुखंतमवाक्पादंतिलग[illegible]शिशुं गोमुखंदर्शयित्वातुपु
नर्नीतंतुगोमुखात् विष्णुर्योनीतिसूक्तेनगव्येनस्नपयेच्छिशुं गवामंगेषुमंत्रेणगवांमेगेषुसंस्पृशेत् विष्णोःश्रेष्ठेनमंत्रेणगो
प्रसूतंतुबालकं आचार्यस्तुसमादायपश्चान्मात्रेददेत्तदा मातातज्जघन्यभागस्थाशिशुमानीयतन्मुखात् ततः पित्रेतदादद्या
द्दात्तोमात्रेप्रदापयेत् वस्त्रस्थाप्यपितापश्यपुत्रस्यमुखमीक्षयेत् गोमूत्रंगोमयंक्षीरंदधिसर्पिश्चसंयुतं आपोहिष्ठादि

भिर्मंत्रैरभिषिंचेत्ततः शिशुं मूर्ध्निचाघ्रायतत्सुतं तन्मंत्रेणतदापिता अंगादंगात्संभवसिहृदयादधिजायसे आत्मावैपुत्रना
मासिसजीवशरदः शतं मूर्ध्नित्रिरवघ्रायतंशिशुंस्थापयेत्ततः पुण्याहंवाचयेत्स्वश्राद्धंब्राह्मणैर्वेदपारगैः दरिद्रायाथवि
प्रायतांगामभ्यर्च्यदापयेत् गोवस्त्रस्वर्णधान्यानिदद्यादर्कादितः क्रमात् यथाशक्तिधनंब्राह्मणेभ्यस्तु दद्यात्पिता ततोहो
मंप्रकुर्वीतस्वस्वशाखोक्तमार्गतः उल्लेखनादिकंकृत्वाज्यभागांतमाचरेत् होमस्यैशानदिग्भागेधान्योपरिभुमेघटं पंच
गव्यघटेस्थाप्यतिलांस्तत्रविनिक्षिपेत् क्षीरद्रुमकषायांश्चपंचरत्नानिनिक्षिपेत् वस्त्रयुग्मेनसंछाद्यगंधादिभिरर्चये
त् विष्णुंवरुणमभ्यर्च्यप्रतिमांचविधानतः प्रतिमापक्ष्मणः अग्रेतद्देवस्यहोमविधानात् चकाराच्च यत्तदिंद्रादिभि
मंत्रैः कुंभस्थमभिमंत्रयेत् दधिमध्वाज्ययुक्तेनहोमंकुर्याद्विधानतः आपोहिष्ठेतितिसृभिरिमंमेसोमइत्यर्थे तद्वि
ष्णोः परमपदमक्षीण्यातेथसूक्ततः ऋग्भिरेभिः प्रत्यृचंचाष्टाविंशतिसंख्यया अष्टकश्चाष्टसंख्यत्वाद्दधिमध्वाज्यसंयु
तं दधिमध्वाज्येतिपुनर्ग्रहणात् आदित्यादिग्रहैरन्वेति। आदित्यादिग्रहाणांचहोमंकुर्यात्समंत्रकं इतिगोमुखप्रस
वविधिः अथप्रयोगः मासपक्षाद्युल्लिख्यास्यशिशोरमुकर्क्षोत्पत्तिसूचितारिष्टशान्त्यर्थं गोमुखप्रसवंकरिष्यइत्युक्त्वा
गणेशपूजनाचार्यवरणंकुर्यात् आचार्योगोमयेनोपलिप्तगृहस्यैशानदिग्भागेभिन्नेनाष्टदलगतव्रीहिस्थशूर्पेरक्तवस्त्रप

स्रार्धतिलान्विकीर्यतत्रप्राङ्मुखंदक्षिणदिग्गतपादंशिशुंसंस्थाप्यसूत्रेणावेष्ट्यगोमुखेसंयोज्यमुखात्प्रापंवविविंस्यविष्णु
र्योनिमितिसूक्तेनपंचगव्येनशिशुंसंस्नाप्यगवामंगेष्वितिगांस्पृष्ट्वाविष्णोःश्रेष्ठेनेतिशिशुंगृहीत्वामात्रेदद्यात् मातागोमु
खप्रदेशाच्छिशुमानीयगोपुच्छदेशेपित्रेदद्यात्पिताचमात्रेदत्वाभूमौवस्त्रेसंस्थाप्यतन्मुखंदृष्ट्वापंचगव्येनापोहिष्ठेतितृचेनर
भिषिंच्यांगादंगादितित्रिमूर्ध्न्याघ्रायपुण्याहंवाचपित्वागामाचार्यायदत्वाग्रहप्रीत्यर्थेगोवस्त्रस्वर्णधान्यानिदत्वाभू
यसींदक्षिणांदद्यात् अथाचार्योग्निंप्रतिष्ठाप्यचक्षुषीआज्येनेत्यंतेवरुणंआपोहिष्ठेतितृचेनअप्सुमेसोमइत्यृचाविष्णुन
हिष्णोरित्यृचायक्ष्महणमक्षीभ्यामितिग्रहांश्चप्रत्यृचमष्टाविंशत्यष्टान्यतमसंख्ययादधिमध्वाज्यैः प्रोषेणस्विष्टकृतमिसा
घुत्काज्यभागांतंकृत्वाग्नेरीशान्यांकुंभंसंस्थाप्यतत्रपंचगव्यतिलान्व्रीहिक्षीरद्रुमकषायान्क्षिप्त्वावस्त्रयुग्मेनावेष्ट्यपूर्णपात्रो
परितद्विष्णोरितिविष्णोस्त्वापामितिवरुणंस्याक्षीभ्यामितियक्ष्मघ्नप्रतिमारभ्यर्च्य यतइंद्रेतिषस्नाभर्गः प्रगाथइंद्रोग्नी
ह्वंतप्रगाथंछंदः जपेविनियोगः यतइंद्रेतिषडृचोतस्त्वान्वाधानक्रमेणहुत्वाकर्मशेषंसमापयेदितिगोमुखप्रसवप्रयो
गः अथसर्वदंतोत्पत्ति विष्णुधर्मोत्तरे उपरिप्रथमंयस्यजायंतेचशिशोर्द्विजाः द्विजाःदंताः दंतैर्वासहयस्यस्याज्जन्मभा
भार्गवसत्तम मातरंपितरंवाथखादेदात्मानमेववा तत्रशांतिंप्रवक्ष्यामितांमेनिगदतःशृणु गजपृष्ठगतेवालेनौस्थेवाश्वा

सर्वगंधैरपिपाठः१

पयेद्दिज तदभावे च सर्वज्ञ कांचने च वरासने सर्वौषधैः सर्ववीजैः सर्वपुष्पैः फलैस्तथा पंचगव्येन रत्नैश्च मृत्तिकाभिश्च भार्गव स
र्वौषधानि सर्वगंधश्च विनायकस्नपनविधौ दर्शिताः स्थालीपाकेन धातारं पूजयेत्तदनंतरं सप्ताहं चात्र कर्तव्यं ततो ब्राह्मणभो
जनं अष्टमेहनि विप्राणां तथा देया च दक्षिणाः कांचनं रजतं गाश्च भुवमागारमेव च इतजन्मनि सामान्ये शृणु स्नानमतः परं।
भद्रासने निवेश्यैनं मूर्ध्नि मूलैः फलैस्तथा सर्वौषधैः सर्वगंधैः सर्ववीजैस्तथैव च स्नापयेत्पूजयेच्चात्र वह्निं सोमं समीरणं प
र्वतांश्च तथाख्यातान् देवदेवं च केशवं एतेषामेव जुहुयात् घृतमग्नौ यथाविधि ब्राह्मणानां तु दातव्या यथाशक्त्या तु दक्षि
णा तत्र स्वलंकृतं बालं मासने चोपवेशयेत् आसीनस्सूर्यसंतानवीजैः सुस्नापयेत्ततः सविप्रबालकानां वृत्तैश्च कार्यं च पू
जनं पूज्यश्च विधिनाचार्यो ब्राह्मणाः सुहृदस्तथा इति सर्वतोमतिशांतिः अथ कृष्णचतुर्दशीजननशांतिः गर्गः कृष्ण
पक्षे चतुर्दश्यां प्रसूतेस्तद्विधैः फलं चतुर्दशीं च षड्भागां कुर्यादाद्ये शुभं मतं द्वितीये पितरं हंति तृतीये मातरं स्मृतं चतुर्थे मा
तुलं हंति पंचमे वंशनाशनं षष्ठे तु धनहानिः स्यादात्मनो वंशनाशनं तस्मात्सर्वप्रयत्नेन शांतिं कुर्याद्विधानतः आचार्यो व
रयेद्धीमान् सूत्रधारसमन्वितं स्वकर्मनिरतं शांतं श्रोत्रियं वेदपारगं सर्वालंकारसंयुक्तं सर्वलक्षणसंयुतं वृषभे च समासीनं
वरदाभयपाणिनं शुद्धस्फटिकसंकाशं श्वेतमाल्यावरावृतं त्र्यंबकेन च मंत्रेण पूजां कुर्याद्विधानतः स्थापयेच्चतुरः कुंभा

शां·म॰ च चतुर्दिक्षु यथाक्रमं पुण्यतीर्थजलोपेतान् धान्यस्योपरि विन्यसेत् तन्मध्ये स्थापयेत्कुंभं व्रणत्छिद्रसमन्वितं पंचमृत्सं
५३ च रत्नानि पंचत्वक्पंचपल्लवान् पंचधान्यं सुवर्णं च तत्तन्मंत्रैर्विनिक्षिपेत् सर्वौषधानि निक्षिप्य श्वेतवस्त्रेणावेष्टयेत्॥
सुरभीणि च पुष्पाणि श्वेतानि परिवेष्टयेत् सर्वे समुद्राः सरितस्तीर्थानि जलदा नदाः आयांतु यजमानस्य दुरितक्षयकार
काः आवाह्य वारुणैर्मंत्रैरनेन विधिना ततः इमं मे वरुणेत्यनया तत्त्वायामि च तथा त्वन्नो अग्न इत्यनया स त्वन्न इति मं
त्रतः आग्नेयकुंभमारभ्य पूजां कुर्याद्यथाक्रमं आनोभद्राख्यसूक्तं च भद्रा अग्नेश्च सूक्तकं ततः जप्यात्तु पौरुषं सूक्तं कद्रुद्रं तु क्रमा
ज्जपेत् ईश्वरस्याभिषेकं च ग्रहपूजां समाचरेत् पूजाकर्मसु निर्वर्त्य होमं कुर्याद्विधानतः गृहादीशानदिग्भागे कुंडं कुर्या
द्विधानतः विस्तारायामखातं च अरत्निद्वयसंमितं समिदाज्यचरूंश्चैव तिलमाषांश्च सर्षपैः अश्वत्थप्लक्षपालाशाः स
मिद्भिः खादिरैः शुभैः अष्टोत्तरसहस्रं वा अष्टोत्तरशतं तु वा अष्टाविंशतिमेतैश्च होमं कुर्यात्पृथक्पृथक् त्र्यंबकेनं
चमंत्रेण तिलान्व्याहृतिभिः पृथक् कृत्वा होमांश्च कर्तव्या अस्मदुक्तविधानतः एवं क्रमेण कर्तव्यं होमशेषं समापयेत् स
र्वालंकारयुक्तानां त्रयाणामभिषेचनं त्रयाणां मातापितृशिशूनां चतुर्भिः कलशैर्दिक्स्थैः कुंभसमन्वितं धौतांबराणि द
त्त्वाथ कुर्यादाज्यावलोकनं पूर्णाहुतिं च जुहुयाद्यजमानसमाहितः तत्सर्वं परया भक्त्या ईश्वराय निवेदयेत् सर्वालंकारसंयु

कासवत्सांगांपयस्विनीं प्रतिमांवस्त्रयुग्मंचआचार्यायनिवेदयेत् अन्येषांचैवसर्वेषांकुर्याद्ब्राह्मणवाचनं तस्मादेतेनविधि
नावित्तशाठ्यविवर्जितः एवंयः कुरुतेशांतिंसर्वपापैःप्रमुच्यते सर्वान्कामानवाप्नोति स्थिरजीवीसुखीभवेत् इतिकृष्णच
तुर्दशीशांतिः अथसिनीवालीकुहूशांतिः गार्ग्यः सिनीवाल्यांप्रसूतास्याद्यस्यभार्यापशुस्तथा गजाश्वमहिषी चैवशाक्र
स्यापिपरिहरेत् येसंतिसकलापश्चात्तत्प्रसादोपजीविनः वर्जयेत्तानशेषांस्तुपशुपक्षिमृगादिकान् कुहूप्रसूतिरत्यर्थंसर्व
दोषकरीस्मृता यस्यप्रसूतिरेतेषां तस्यायुर्धननाशने सर्वगंडसमस्तत्रदोषस्तुप्रबलोभवेत् शांतिंविनाविशेषेणपरि
त्यागोविधीयते परित्यागात्तत्रशांतिंकुर्याद्धीमान्विचक्षणः परित्यागादितित्यपलोपेपंचमीपरित्यागंकृत्वेत्यर्थः तत्का
लंतस्त्यागाद्वैनपुनरेवानुपालनं नसृजेत्खंडितोमोहादर्थाद्दत्तान्ततोपिवा तद्योगान्नाशयेत्किंचित्स्वयंवानाशमश्नुते क
त्योक्तशांतिःकर्तव्यासर्वदोषापनुत्तये रुद्रः शक्रश्चपितरः पूज्यास्तुदेवताःक्रमात् कर्षमात्रसुवर्णेनतदर्धेनवापुनः
अथवाशक्तितःकुर्याद्वित्तशाठ्यविवर्जितः प्रतिमांकारयेच्छंभोश्चतुर्भुजसमन्वितां त्रिशूलखड्गवरदाभयहस्तायथा
क्रमं श्वेतवर्णाश्वेतपुष्पाश्वेतांबरवृषस्थिता त्र्यंबकेनमंत्रेणपूजांकुर्याद्यथाविधि इंद्रश्चतुर्भुजोवज्रांकुशावायः
ससायकः रक्तवर्णोराजारूढोयतइंद्रेतिमंत्रतः पितरःकृष्णवर्णाश्चवतुर्हस्ताविमानगाः गदासूत्रकमंडलभया

स्यैवधारिणः येसत्याइतिमंत्रेणपूजांकुर्यादनंतरं आग्नेयींदिशामारभ्यकुंभान्कोणेषुविन्यसेत् येसत्यासोहविरदंतद्
सादिमंत्रऋग्वेदेप्रसिद्धः तन्मध्येस्थापयेत्कुंभंशतच्छिद्रसमन्वितं निक्षिपेत्पंचगव्यादींस्तत्तन्मंत्रैश्चनिक्षिपेत् कल्पो
क्तशांतिःकर्त्तव्याकुर्याच्छीघ्रंस्वशक्तितः गोदानंवस्त्रदानंचसुवर्णंचोर्वरांशुभां दशदानिचोक्तानिक्षीरमाज्यंगुडंतथा
आज्यावेक्षणपात्राणितत्तन्मंत्रैश्चकारयेत् समिदाज्यंचहोमंचतिलहोमंचसर्षपैः अश्वत्थप्लक्षपालाशसमिद्भिः खा
दिरैःशुभैः अष्टोत्तरशतंमुख्यंप्रत्येकंजुहुयाद्द्विजः त्र्यंबकेनमंत्रेणतिलान्वाहुतिभिःपुनः चतुर्भिःकलशैर्युक्तंवृ
हत्कुंभसमन्वितं शांतिवत्सकलंकार्यंअभिषेकंचकारयेत् शांतिवपूर्वोक्तशांतिवत् पितृमातृशिशूनांचअभिषिंचेच्च
वारुणैः शंकरस्याभिषेकंचकुर्याद्ब्राह्मणभोजनं अन्येषांचैवसर्वेषांब्राह्मणानांचतर्पणं यथाशक्त्यानुसारेणद्विजवाचन
पूर्वकं अथप्रयोगः तत्रचतुर्दश्याःषडंशेषुद्वितीयतृतीयषष्ठांशेषुजन्मचेत् गोप्रसवोपिकार्यः कर्त्तामासपक्षाद्युल्लि
स्यास्यशिशोश्चतुर्दश्याद्यभागादिषुसिनीवाल्याकुह्वोर्वोत्पन्नस्यासूचितस्यानिष्टस्यनिरासार्थंशांतिंकरिष्यइतिसंकल्प्य
गणेशपूजास्वस्तिवाचनमातृपूजावृद्धिश्राद्धाचार्यादिवरणानिकुर्यात् ततः आचार्यःसर्षपविकिरणादिकृत्वापीठादौ
वरदाभयहस्तंवृषभस्थांहैमींरुद्रप्रतिमांत्र्यंबकमंत्रेणसंपूजयेत् सिनीवालीकुह्वोस्तुरुद्रेंद्रपितरः तत्ररुद्रईशानोर्ध्वे

करकमात्रिशूलखड्गवरदाभयहस्तो वृषस्थस्त्र्यंबकमंत्रेणाद्रुद्रो वज्रांकुशधनुः शरकरः कोगजस्थापतद्रुद्रात्तु मंत्रेणा
कृष्णवर्णो गदाक्षसूत्रकमंडलुभयकरा विमानस्थापेमत्सासद् इतिमंत्रेस्थापयेत् पूज्याद्इति विशेषः ततः तत्सोच्यामीशान्या
मुदीच्यां वाग्नेयादिषु चतुरः कुंभान्मध्ये च शतच्छिद्रं संस्थाप्य तेषु पंचमृदः पंचरत्न पंचत्वक् पंचपल्लव धान्यानि सुवर्णं सर्वौ
षधीश्च क्षिप्त्वा श्वेतवस्त्रपुष्पमालाभिरावेष्ट्य सर्वे समुद्रा इत्यभिमृश्य इमं मे वरुण तत्त्वा यामि त्वन्नो अग्ने स त्वन्न इति मंत्रेण
वरुणमावाह्य संपूज्य क्रमेण आ नो भद्रा अपेम सहस्रशीर्षा कद्रुद्राय इति सूक्तानि जपित्वा यथाशक्ति रुद्राध्यायादिनाभिषिं
च्य ग्रहानावाह्य संपूज्य ग्रहेशान्यामग्निं संस्थाप्यान्वादध्यात् तत्र चक्षुषी आज्येनेत्यंते चतुर्दशीशान्तो रुद्रमभ्यर्च्यशूलक्षया
लाशखदिरसमिद्भिराज्यचरुतिलमाषसर्षपैः प्रत्येकममुकसंख्यपायसस्त समस्त व्याहृतिभिस्तिलैश्चामुकसंख्य०
पायक्ष्य इत्यादि शिनीवाल्याकुह्वौ च रुद्र इंद्र पितरश्च प्रधानदेवताः त्र्यंबकमंत्रेण च शक्तितस्तिलहोमोऽधिकः इति
विशेषः तत आज्यभागांते अन्वाधानक्रमेण होमः सिनीवालीकुह्वोस्तु गोवस्त्रसुवर्णभूक्षीराज्यगुडान्दत्त्वा गोभूतिल
हिरण्याज्यवस्त्रधान्यगुडरूप्यलवणादानानि च दशकृत्वा होमः कार्य इति विशेषः ततो बलिदानांते कलशोदकैः शत
छिद्रेणाद्देवस्यमंत्रैरभिषिक्तः पत्नीशिशुसहितो यजमानः आज्यमवेक्ष्य पूर्णाहुतिं हुत्वा गुरवे धेनुं वासोयुग्मं च स्विष्ट

श्चदक्षिणांचदत्वास्वस्तिवाच्यकर्माचार्येणकुर्यादितिकृचतुर्दशीसिनीवालीकुहूशांतिप्रयोगः अथदर्शजननशांतिः नार
दः अथातोदरिद्रता तद्दोषपरिहारायशांतिंवक्ष्यामिनारदः पुण्याहंवाचयित्वादौऋतुसंकल्पपूर्वकं कुंडंवामंडलंकुर्यां
त्रदेशेस्थापयेद्घटं मंडलस्थंडिलेतत्कुंभेनिक्षिपेद्द्रव्यंदधिक्षीरघृतादिकं न्यग्रोधोदुंबराश्वत्थाःसचूताःप्लक्षकास्तथा॥
एतेषांवृक्षमूलानांत्वचादीन्यच्छवांस्तथा पंचरत्नानिनिक्षिप्यवस्त्रयुग्मेनवेष्टयेत् सर्वेसमुद्राःसरितस्तीर्थानिजलदा
नदाः आयांतुयजमानस्यदुरितक्षयकारकाः आपोहिष्ठात्र्यृचेनाथकयानश्चित्रइत्यृचा यत्किंचेदमृतावैवसमुद्रज्येष्ठइ
त्यृचा अभिमंत्र्योदकंपश्चादग्नेः पूर्वप्रदेशके हारिद्रंरक्तकंचैवकृष्णंश्वेतंचजीरकं एतेषांतंदुलैश्चैवसर्वतोभद्रमुद्धरेत्
दर्शस्यदेवतापश्चात्सोमसूर्यस्वरूपकं प्रतिमास्वर्णजानित्यंराजतीताम्रजातथा सर्वतोभद्रमध्येतुस्थापयेद्दर्शदेवता
षड्वर्णैर्वस्त्रयुग्मेनदुर्गागंधपुष्पकं आप्यायस्वेतिमंत्रेणसवितापश्चात्तथैवच उपचारैः समभ्यर्च्यततोहोमंसमा
चरेत् कृत्वावह्निंप्रतिष्ठाप्यऋतुसंकल्पमीदृशं आयुरारोग्यसिद्ध्यर्थंसर्वारिष्टप्रशांतये पुत्रस्यदर्शजननदोषनि
र्हरणायचामातापित्रोःकुमारस्यसर्वारिष्टप्रशांतये तेषामायुः श्रियंचैवशांतिहोमंकरोम्यहं॥ समिधश्चचरुद्रव्यं
क्रमेणजुहुयात्कृती हुनेत्सवित्रिमंत्रेणसोमोधेनुंचमंत्रतः एतैर्मंत्रैश्चप्रत्येकंहुनेदष्टोत्तरंशतं दर्शस्यदेवताहोम

अष्टाविंशतिसंख्यया सवित्रिमंत्रेणोक्तेनेति अत्रैतैरितिबहुवचनं दर्शदेवतामंत्राभिप्रायेण होममेवं तूक्त्वा कु
र्याद्धाराभिषेचनं श्रीसूक्तमापुष्यसूक्तं समुद्रज्येष्ठेत्यृचा एतैर्मंत्रैरभिषेकं मातापित्रोः शिशोस्तथा ततः स्विष्टकृद
द्धोममशेषं समाचरेत् हिरण्यं रजतं चैव कृष्णां धेनुं सदक्षिणां अन्येभ्योपि यथाशक्त्या दातव्या दक्षिणा तथा ब्राह्मणा
न्भोजयेदत्र कारयेत्स्वस्तिवाचनं इति दर्शजननशांतिः अत्र सिनीवालीकुह्वोर्दर्शयोरुक्तयोः शांत्योर्व्यवस्थोच्यते छंदोगप
रिशिष्टभाष्ये चतुर्दश्यंशोऽमावास्याश्चाष्टौ इति नवप्रहराश्चंद्रक्ष्य कालः चतुर्दश्यष्टमे यामे क्षीणो भवति चंद्रमा अमावा
स्याष्टमे भागे पुनः किल भवेदणुरिति वाक्यात् अत्रेंदुराद्ये प्रहरेऽवतिष्ठते चतुर्थभागोनकलावशिष्टः तदंतमेव क्षयमेति कृत्स्न
मेवं ज्योतिश्चक्रविदो वदंतीति वाक्यात् एवं चतुर्दश्यामत्यायामेवोरणुश्चंद्रः शास्त्रचक्षुषो गोचरो भवतीसकालो दृष्टचंद्र
त्वात्सिनीवाली अमावास्यायां यामयोः शास्त्रचक्षुषोरगोचर इति क्षीणश्चंद्रः सकालः कुहूर्मध्यमाः पंचयामा दर्श इति व्य
वस्थापाशांतिव्यवस्थेति परे तु चतुर्दशीमात्रयुक्ते होरात्रे वर्तिन्यमा सिनीवाली प्रतिपन्मात्रयुतेन कुहूः गात्रयस्पर्शिम
ध्यमाहोरात्रावर्तिन्यमादर्शः तस्मिंश्चतुर्दशीप्रतिपदोरभावेनोभयलक्षणानाक्रांतत्वात् तथाचमवतीचामादर्शः केवलचतुर्द
शीकेवलप्रतिपद्युक्तत्वाभावात् अतस्त्रिस्पर्शिन्याममवस्यायां सिनीवालीकुहूशांतिप्राप्त्यभावात् दर्शशांतिप्राप्तिरितियुक्त

माहुः अथ दर्शजननशांतिप्रयोगः कर्तास्य कुमारस्य कुमार्या वा दर्शजन्मसूचितानिष्टनिवृत्त्यर्थं शांतिं करिष्य इति संकल्प्य गणेश-
पूजास्वस्तिवाचनाचार्यादिवरणानि कुर्यात् अथाचार्यः सर्षपविकिरणप्रोक्षणादि कृत्वा शुद्धभूमौ जलपूर्णं पंचगव्यपल्लव-
त्वक्रत्नयुक्तं वासोयुग्मवेष्टितं कुंभं धान्योपरि संस्थाप्य सर्वे समुद्रा इति तीर्थान्यावाह्यापो हि ष्ठेति तृचेन केपानश्चित्र इति
ऋचा यत्किंचेदमिति तृचा समुद्रज्येष्ठा इति तृचेन मभिमंत्र्य तन्नैरृत्य देशे पंचरंगरंजितैस्तंडुलैः सर्वतोभद्रं कृत्वा तत्र स्वर्ण-
प्रतिमायां येसत्यास इति पितॄन् तद्दक्षिणे रूप्यप्रतिमायामाप्यायस्वेति सोमं तदुत्तरे ताम्रप्रतिमायां सवितापश्चादिति सूर्यं चावा-
ह्य संपूज्य आयुरारोग्यसिध्यर्थं सर्वारिष्टप्रशांतये पुत्रस्य दर्शजननदोषनिर्हरणाय च मातापित्रोः कुमारस्य सर्वारिष्टप्र-
शांतये तेषामायुः श्रियं चैव शांतिहोमं करोम्यहं इति उक्त्वा तत्पश्चिमे कुंडे स्थंडिले वाग्निं प्रतिष्ठाप्य तदीशान्यां ग्रहा-
न् संपूज्यान्वाधाने आघारावाज्येनेत्युक्त्वा पितॄन् समिच्चरुभ्यामष्टाविंशतिवारं सोमं सूर्यं चाष्टोत्तरशतवारं शेषेणाज्यभा-
गांतेन्वाधानक्रमेण पूजामंत्रैर्हुत्वा मातापितृशिशून् हिरण्यवर्णामिति चत्वदशर्चेन आयुष्यं वर्चस्यमिति दशर्चेन स-
मुद्रज्येष्ठा इति तृचा च जलधारयाभिषिच्य स्विष्टकृदादि समापयेत् यजमानो बलिदानपूर्णाहुत्यंते हेमरूप्यकृष्णाधेनु-
राचार्याय ऋत्विग्भ्यश्च यथाशक्ति दक्षिणां दत्वा विप्रान् संपूज्य स्वस्तिवाचनं कुर्यात् इति दर्शशांतिः अथ ज्येष्ठाशांतिः वृद्ध

गार्ग्यः घटिकैकाचमैत्रांते ज्येष्ठादौ घटिकाद्वयं तयोः संधिरितिज्ञेयं त्रिंशुगंडं समीरितं प्रथमे च द्वितीये च ज्येष्ठर्क्षे दत्ततीयके पा
दत्रये जातनरो ज्येष्ठं यत्र प्रजायते ज्येष्ठांत्यपादजातस्य पितुस्तस्य विनाशकः जायते नात्र संदेहो दशाहं भ्यंतरेपि वा ज्येष्ठर्क्षे
कन्यका जाता हंति शीघ्रं धवाग्रजं तत्छांतिं तस्य वक्ष्यामि गंडदोषप्रशांतये ॥ सुदिने शुभनक्षत्रे चंद्रताराबलान्विते स्व
लंकांते तथा कुर्याज्ज्येष्ठशांतिं विधानतः वज्रांकुशधरं देवमैरावतगजान्वितं कुर्यात्स्वर्णमयीं प्रतिमां देवेंद्रं सुरनायकं ॥
कर्षमात्रसुवर्णेन तदर्धेनाथ पादतः तद्विधानं प्रकुर्वंति वित्तशाठ्यं न कारयेत् शालितंदुलसंपूर्णे कुंभस्योपरि पूजयेत्
देंद्रायेंदो मरुत्वतइति मंत्रेण वाग्यतः गंधपुष्पैर्धूपदीपैर्नानाभक्ष्यनिवेदनैः पूजयेत् विधिना विप्र लोकपालगणान्वितं
रक्तवस्त्रद्वयोपेतं पूजयेत् सुरनायकं तत्र संस्थापयेत् कुंभांश्चतुर्दिक्षु विशेषतः तन्मध्ये स्थापयेत् कुंभं शतछिद्रसमन्वि पुण्यो
दकसमापुक्तान्वस्त्रयुग्मेन वेष्टितान् कुंभेषु विन्यसेद्देसान्पंचगव्यसमंत्रकं पंचामृतं पंचरत्नमृत्तिकाः पंचसंख्यया ॥
पंचवृक्षकषायांश्च पंचपल्लवकांस्तथा सुवर्णकुशदूर्वाश्च शतौषधिविनिक्षिपेत् पूजयेद्वारुणैर्मंत्रैः कुंभान्धीमान् प्र
त्नतः त्वन्नो अग्नेजपेदादौ सत्वन्नोपि द्वितीयकं समुद्रज्येष्ठाइति इमंमेगंगे चतुर्थकं पूजयेद् स्वपुग्माद्यैश्चतुरः कलशा
नपि जपं कुर्युः प्रयत्नेन मंत्रैरेभिर्द्विजोत्तमा आनोभद्राजपेदादौ भद्रां अग्ने द्वितीयकं तृतीयं पौरुषं सूक्तं कद्रुद्राय चतु

र्थकं आचार्योमूलमंत्रेणजपंकुर्याद्विशेषतः ॥ इंद्रसूक्तंरुद्रजाप्यंजपन्मृत्युंजयंतथा इत्थंसंपूज्यदेवेशंवरुणंकुंभसंस्थितं
सुसंकल्प्यविधानेनहोमकर्मततश्चरेत् समिद्भिर्ब्रह्मवृक्षस्यशतमष्टोत्तरंतथा सर्पिषाचरुणाचैवमूलमंत्रेणवाग्यतः॥
हुनेज्जाप्यंचतेनैवपतंद्रुमभ्येतिचतिलान्व्याहृतिभिर्हुत्वाशतमष्टोत्तरंतथा भार्याशिशुसमोपेतंयजमानंविशेषतः अभि
षेकंप्रकुर्वीतमंत्रैर्वारुणसंज्ञिकैः समुद्रज्येष्ठादिभिर्मंत्रैरिमंमेवरुणस्तथा द्यौःशांतिरित्यादिभिर्मंत्रैरभिषेकंसमाचरेत्
अभिषेकेनिवृत्तेतुयजमानःसमाहितः सुल्कावराणिधृत्वाथकृत्वाआज्यावलोकनं रूपेणावेतिमंत्रेणाचिंत्रेणाचिंत्रंतस्त्व
ष्टुरेवच देवतापुरतःस्थित्वाधूपदीपनिवेदनं दद्यात्त्वाचमनंसम्यक्तांबूलार्घ्यंतथैवच नमस्तेसुरनाथायनमस्तुभ्यंशची
पते गृहाणार्घ्यंमयादत्तंगंडदोषप्रशांतये कार्यंतत्सूजकादीनांकारितंयत्फलंशुभं जन्मानुवत्फलंसर्वंदेवेन्द्रायसमर्पयेत्
आचार्यायचगांदद्यात्सुशीलांचपयस्विनीं रक्तवर्णांवस्त्रयुक्तांसर्वालंकारभूषितां वस्त्रयुग्माभिधानांचयथावित्तानुसा
तः यक्षगंधर्वसिद्धैश्चपूजितोसिशचीपते दानेनानेनदेवेशगंडदोषंविनाशय अष्टोत्तरशतंसंख्याकुर्याद्ब्राह्मणभोज
नं तेभ्योपिदक्षिणांदत्त्वाप्रत्यक्षमापयेत् इमांकृत्वाशांतिज्येष्ठायथाविध्युक्तमागतः गंडदोषंविनिर्जित्यआयुष्मान्जा
यतेनरः इत्युक्तंचहद्गार्ग्येणशौनकायविशेषत ज्येष्ठानक्षत्रसंभूतगंडदोषप्रशांतये अज्ञानाद्वाथज्ञानाद्वावैकल्या

ह्राधनस्यव यन्न्यूनमतिरिक्तंवातत्सर्वंक्षंतुमर्हसि अथप्रयोगः गोमुखप्रसवंकृत्वास्यशिशोः ज्येष्ठाजननसूचितस
कलारिष्टनिरसनद्वाराश्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थंशांतिंकरिष्यइतिसंकल्प्यगणेशपूजनपुण्याहवाचननांदीश्राद्धाचार्य
ऋत्विक्चतुष्टयवरणानिकुर्यात् ततः आचार्यः सर्षपविकिरणभूमिप्रोक्षणंकृत्वामहीद्यौरित्यादिविधिनाशालितं
डुलपूर्णंकुंभंसंस्थाप्यपूर्णपात्रोपरिहैमीमिंद्रप्रतिमांइंद्रायेंद्रोमरुत्वत् इतिमंत्रेणरक्तवस्त्रद्वयेगंधादिभिश्चकल्पोक्त
पूजयेत् · ततइंद्रभिन्नान्लोकपालान्समंत्रादावाह्यपूजयेत् ततःपूर्वादिदिक्षुचतुरःकुंभान्मध्येव्रातछिद्रपुण्योदकवम
स्त्रमाल्यादियुतंसंस्थाप्यदिक्कुंभेषुपंचगव्यपंचामृतपंचरत्नपंचमृत्तिकापंचक्षकषायपंचपल्लवसुवर्णकुशदूर्वाः शतौष
धीश्चदत्वापूर्वकलशेत्वन्नो अग्नइतिसत्वन्नोअग्नइतिदक्षिणेसमुद्रज्येष्ठाइतिपश्चिमेइमंमेगंगेइतिउत्तरेवरुणमावाह्य
वस्त्रपुष्पाद्यैः पूजयेत् ततश्चत्वारोऋत्विजः आनोभद्राभद्राअग्नेपुरुषसूक्तः कद्रुद्रायसूक्तानिजपेयुः आचार्योष्टशता
दिसंख्ययाइद्रायेंद्रोमरुत्वतइतिमूलमंत्रेणइंद्रं विश्वामित्रवीदृधन्नित्यष्टंचेंद्रसूक्तंरुद्रंमृत्युंजयंयथाशक्त्याजपेत् त
तोग्निग्रहाश्चसंस्थाप्यान्वादध्यात् तत्राग्नीषोमौचक्षुषीआज्येनेत्यंते अत्रप्रधानंइंद्रंपलाशसमिदाज्यचरुद्रव्यैरष्टश
तसं ख्यया अष्टसहस्रसंख्ययावाइद्रनेनप्रजापतिंतिलद्रव्येणाष्टशतसंख्ययाव्याहृतिभिः शेषेणस्विष्टकृतमित्यादि

वर्त्यंते पूर्णाहुतिं पूर्णपात्रदानं प्रणीताविमोकं च कृत्वा सभार्यं सशिशुं यजमानं वारुणैः सूक्तैः समुद्रज्येष्ठा इमं मे वरुण यो
शांते त्यादिभिरभिषिंचेत् ततो रूपमिति आज्यमवलोक्य तत्पात्रं सदक्षिणं ब्राह्मणाय दत्त्वा इंद्रं संपूज्य नमस्ते सुरनाथाय न
मस्तुभ्यं शचीपते गृहाणार्घ्यं मया दत्तं गंडदोषप्रशांतये इत्यर्घ्यं दत्त्वा आचार्याय ऋत्विग्भ्यः श्रेयो गृहीत्वा इंद्राय समर्प्य
चार्पय पयस्विनीं गां रक्तवस्त्रद्वयं च दत्त्वोत्तरपूजांते इंद्रं विसृज्य प्रतिमां यक्षगंधर्वसिद्धैश्च पूजितोसि शचीपते दानेनाने
न देवेश गंडदोषप्रशांतये अज्ञानाद्वाथ ज्ञानाद्वा वैकल्याद्वा धनस्य च यन्न्यूनमतिरिक्तं वा तत्सर्वं क्षंतुमर्हसीति मंत्रेण
दत्त्वा ऋत्विग्भ्योपि यथाशक्ति दक्षिणां दत्त्वाग्निं विसृज्याष्टशतब्राह्मणान्भोजयेत् अथ मूलशांतिः शौनकः अथातः संप्र
वक्ष्यामि मूलजातहितावहं। मातापित्रोर्धनस्यापि कुलस्यापि हितावह त्यागो वा मूलजातस्याष्टाब्दाच्च प्रदर्शनं अ
भुक्तमूलजातानां परित्यागो विधीयते अदर्शनाद्वा पिपितः स तु तिष्ठेत्समाष्टकं एवं दुहितरि प्रोक्तं मूलजाताफलं बुधैः
कन्यायां तु विशेषः नवालाहंति मूलर्क्षे मातरं पितरं तथा मूलजा श्वशुरं हंति व्यालजा तु तदंगना महेंद्रजाग्रजं हंति दे
वरं च द्विदैवजा व्यालं आश्लेषा महेंद्रं ज्येष्ठा द्विदैवं विशाखा शांतिर्वा पुष्कला चेत्स्यात्तर्हि दोषो न कश्चनेति मुख्यका
लं प्रवक्ष्यामि शांतिहोमं जपं ततः जातस्य द्वादशाहे वा जन्मर्क्षे वा शुभे दिने समाष्टके द्वादशाब्दे कुर्याच्छांतिकमादरात्॥

पदैवशांतिकंकुर्यात् कर्मतत्रप्रवक्ष्महे संस्कृतेपुराणदेशेतुमंडपंकारयेद्बुधः पुराणोग्नेमेत्रितेस्तोयैः प्रोक्षितायांक्षितौततः
तत्रोदकुंभंसुश्लक्ष्णंगारकंव्रणविवर्जितं सुवृत्तुलंचनिर्णिक्तंपूरयेन्निर्मलांभसा वस्त्रावगुंठितंकुर्यात्पूरयेत्तीर्थवारिणा ॥कू
र्चद्वैमसमायुक्तंचूतपल्लवसंयुतं स्वस्तिकोपरिविन्यस्यसक्षीरद्रुमपल्लवैः द्रोणव्रीहींश्चनिक्षिप्यईशानेचनिधापयेत् पं
चरत्नानिनिक्षिप्यसर्वौषधिसमन्वितं अर्चितंगंधपुष्पाद्यैः श्रीरुद्रंचपृथक्जपेत् षडंगसहितंसम्यक्जपेद्वैरुद्रसंख्य
या वह्न्यावारुद्रसूक्तैर्वाछंदोगारुद्रसामभिः सूक्तानिसामानिचत्रीण्येवकपिंजलन्यायात् एकादशावृत्तिरेकसंख्यायाश
क्तितोजपेत् तत्राप्रतिरथंसूक्तंशतरुद्रानुवाककं रुद्रानुवाकंतथापुण्यंराक्षोघ्नंचसप्तशनंजपेत् त्रैयंबकंजपेत्सम्यक्त्र्यष्टो
त्तरंसहस्रकं एकवारंतथावापिपावमानीःसप्तशनंजपेत् जपस्यपंचकुंभास्युर्द्वयंवातदलाभतः श्रीरुद्रस्यैककुंभश्चसर्व
सूक्तानितत्रतु तथान्यच्चशुभंकुंभंपूर्वोक्तैर्लक्षणैर्युतं चतुःप्रश्रवणंकुर्यात्संचवक्रांजुतद्भवेत् अत्रायंसांप्रदायिकोर्थः आ
द्यपक्षेषट्कुंभाः पंचरुद्रस्यतस्मिन्शांतरुद्रीयरुद्रसूक्तानिसामानिजप्यानि अभिषेकार्थेपंचकुंभाःतत्रपूर्वादिकुंभचतु
ष्टयेतत्राप्रतिरथमित्यादिनाक्रमात्सूक्तचतुष्टयविधिः मध्येचत्र्यंबकमंत्रपावमानीजपेद्विधिः एवंपंचकुंभाशक्तौचतुःप्र
श्रवणएवद्वयमितिद्वितीयंतुरुद्रकुंभमादाय अतएवश्रीरुद्रस्येतिश्लोकार्थेनरुद्रकुंभएवपूर्वोक्तोद्वित्वसंख्यापूर्णायानुय

तोचतुः प्रश्रवणएवतुपंचकुंभस्थानेविधीयते एवंपंचवक्त्रंतुतद्भवेदितिपंचवक्त्रतोक्तिरपिपंचकुंभस्थानीयत्वात्संगच्छते वस्त्रा
वगुंठितंकुर्यात्सूत्रेणैतौर्थवारिणा पंचरत्नसमायुक्तमाम्रपल्लवसंयुतं गजाश्वरथ्यावल्मीकात्संगमात्ह्रदगोकुलात् राजद्वा
रप्रदेशाच्चमृदमानीयनिक्षिपेत् कुंभस्यनैरृतेदेशेहोमदेशंप्रकल्पयेत् गोमयालेपितेदेशेकुर्यात्स्थंडिलमुत्तमं कृत्वाग्नि
मुखपर्यंतमुत्तेरवादिस्वशाखितः पूर्णपात्रनिधानांतंकृत्वापूजांसमाचरेत् नक्षत्रदेवतारूपंसुवर्णेनप्रयत्नतः निष्कमात्रे
णतदर्धेनपादेनाथस्वशक्तितः प्रतिमालक्षणोपेतांकारयित्वाविचक्षणः पद्मामूलंसुवर्णस्यसंस्थापयित्वाप्रपूजयेत् मूलंमूला
कारमूल्यामितिक्वचित्पाठः तदाप्रतिमामूल्यमित्यर्थः सुवर्णस्यचवर्णस्यसंस्थापयित्वाप्रपूजयेत् सुवर्णंसर्वदेवत्यंसर्व
देवत्यसर्वदेवात्मकोनलः सर्वदेवाद्यकोविप्रः सर्वदेवात्मकोहरिः संस्मरेन्निरृतिंश्यामंसुमुखंनरवाहनं रक्षोधिपंखड्ग
हस्तंदिव्याभरणभूषितं प्रतिमापूजनार्थायवस्त्रयुग्मंप्रकल्पयेत् पंकजंकारयेद्धीमान्रक्ताभैर्व्रीहितंदुलैः चतुर्विंशद्दलो
पेतंमुक्तैर्वाकर्णिकान्वितं तस्योपरिन्यसेत्पात्रंसौवर्णंरूप्यमृण्मयं शुद्धवस्त्रेणसंस्थाप्यतत्रमूलानिनिक्षिपेत् मूल
निखातमूलानितानिच स्वयमुत्पाटयेत्प्राज्ञोमूलानांचवशीपिता मंगल्याश्चपवित्राश्चओषध्यःकथयाम्यहं लक्ष्म
णाश्रितमूलाचशिरीषोवेतसस्तथा सहकाम्बेतमूलाचविष्णुक्रांताथशंखिनी सर्पाक्षीमीननेत्राचपुत्रपाचीकृतांजली

पालाशोविप्रकश्चैवरोचनाचंदनद्वयं कस्तामांसीमुरीशोरंवालकंचतथामला गोजिव्हातुलशीदूर्वाशतपुष्पीसलांगली
ब्रह्मदंडीद्रोणपुष्पीप्रियंगुश्वेतसर्षपा पिप्पलीकाकजंघाचत्रापमार्गाह्नहूतथा ज्योतिष्मतीचगंधीरीनिर्गंधापूर्णकोशि
का भृंगाक्षमासुभद्राचगुडुचीसेंद्रवारुणी अलंवुकारुदंतीचवकदलीकेतकीतथा गोक्षुरशतपर्वाचअरिष्टकापराजि
ता [illegible] नरुद्राशतपर्वानिकुंभाचसुवर्चला अश्वगंधाहस्तिकर्णीहरिद्राद्वितयंतथा उदुंवोमधुकार [illegible] अश्वत्थोवकुल
स्तथा नष्टक्षीरास्वयामार्गोमंदारश्चातिमुक्तकः मालतीस्वर्णपुष्पाचश्रीपर्णीश्रीफलंतथा दर्भमूलं [illegible] वीरंमंदयंतीवि
कंकतः पाटलासुरदारुश्चअर्धसूदनिकस्तथा फलंमन्मथमूलस्यपलाशस्यचपल्लवाः रास्नान [illegible] समूलंसुरदारु॥
विदारिका श्वेतवीर्याश्वेतपाकानीलोत्पलंतथैवच नागकेशरमंदारीकुमारीचैवनिक्षिपेत् तीर्थांवुपंचगव्यंचगव्यंचसर्वौ
षध्यश्चकांचनं पथाक्षंभक्तोवापियासंमूलशतंशुभं क्षीरत्वचासमेतंचशतछिद्रघटेन्यसेत् शतमूलाशतावरी वेतसो
वंजुलः सहकारसहदेवीचश्वेतमूलापुनर्नवा मीननेत्रामत्स्याक्षीपुत्रधारीपुत्रजीवाः कृतांजलिनाम्हायाजोडाइति
प्रसिद्धाविल्वकोविल्वः चंदनद्वयेश्वेतपीतंच आमलाभूम्यामलकी गोजिव्हागजजीभीतिप्रसिद्धालांगलीकलिहारी
तिप्रसिद्धाब्रह्मदंडीअधःपुष्पाद्रोणपुष्पीकरंवुकः काकजंघाकाकांगी ज्योतिष्मतीमकंगुलागांधारीदेवगांधारीपूर्ण॥

कोशिकाकोशातकी मगक्ष्माशिग्रुः सुभद्रासारिका अलंबुकांतुंवीशतपर्वावचा अरिष्टिकानागवल्लाछिन्नरुहापिंडगुडु
चो शतपत्राकमलिनी निकुंभादंतिभिदः सुवर्चलासूर्यभक्ता हस्तिकर्णएरंड उष्ट्रावः पीलुः मधुकारोमधकः सर्जरावो
जकः अतिमुक्तकोम; धवी मालतीजाती स्वर्णपुष्पाकुशलीमदंतीपूषिका वैककः तश्रुवावृक्षः श्रीफलविल्वः आ
र्यसूदनिकापालकी मन्मथवृक्षः आम्रः सुरदारुदेवदारुः विदारिकामूष्माडी श्वेतवीर्पोगिरिकर्णी श्वेतपाकागुंजा
रोषाणिप्रसिद्धानि विष्णुकांतासहदेवीतुलशीतुशतावरी मूलानिमानिगृह्णीयाछतालामेविशेषतः स्थापयेत्कर्णि
कामध्येवस्त्रगंधाद्यलंकृतंकूर्चहेमजलोपेतंकुंभमौषधीसंयुतं कुंभोपरिन्यसेद्विद्वान्मूलनक्षत्रदैवतं अधिप्रत्यधिदैवौ
तुदक्षिणोत्तरदेशयोः अधिदेवंयजेदादौज्येष्ठानक्षत्रदैवतं उत्तराषाढऋक्षादि अनुराधातमर्चयेत् इंद्रादीशानपर्यंतं
पूजयेत्स्वस्वनामतः स्वलिंगोक्तेश्चमंत्रैश्चप्रधानादीन्प्रपूजयेत् पंचामृतेनसंस्नाप्यआवाह्याथसमर्चयेत् उपचारैःषोड
डषभिर्यद्वापंचोपचारकैः रक्तचंदनगंधाद्यैः पुष्पैः कुसुमसितादिभिः मेषसंगादिधूपैश्चघृतदीपैस्तथैवच सुरापोलिक
मांसाद्यैर्नैवेद्यैरोदनादिभिः मत्स्यमाससुरादीनिब्राह्मणानांविवर्जयेत् सुरास्थानेप्रदातव्यंक्षीरंलवणमिश्रितं पाय
संलवणोपेतंमांसस्थानेप्रकल्पयेत् उक्तगंधाद्यलाभेतुयथालाभंसमर्चयेत् पुष्पांतेतुसमभ्यर्च्यहोमंकुर्याद्यथोदितं

निर्वापप्रोक्षणादीनि चरोः कुर्याद्यथाविधिः हविर्गृहीत्वा विधिवन्नैर्ऋत्यैव ऋचा हुनेत् मोषुनः परापरेति पत्ते देवीति वा
पुनः पायसं घृतसंमिश्रं हुनेदष्टोत्तरं शतं समिदाज्यचरून्हुत्वा यथाशक्तिश्च संख्यया अधिदेवतयोश्चापि जुहुयात्स्व
स्वमंत्रतः चतुर्थ्यन्तैर्नमोन्तैश्च स्वाहान्तैः स्वस्वमंत्रकैः नक्षत्रदेवताभ्यश्च पायसेन तु होमयेत् कृणुष्वेति पंचदशा
भिर्जुहुयात्कृशरं ततः गायत्र्या जातवेदसे त्रियंबकमिति क्रमात् सीरायुंजेति तामग्निवास्तोष्पत्यस्त्विमेव च क्षेत्रस्य पति
नागणानामग्निदूतं ततथैव च श्रीसूक्तेन तथा विद्वान् समिदाज्यचरूननुक्रमात् अष्टोत्तरशतं वापि अष्टाविंशतिभिः क्रमा
त् अष्टाष्टसंख्यया वापि जुहुयाच्छक्तितो बुधः त्वं नः सोमेति जुहुयात्सायसंतु त्रयोदश चतुर्गृहीतमाज्यं च जातेरुद्रे
तिमंत्रतः स्रुवेण जुपादाज्यं महाव्याहृतिभिः क्रमात् हुत्वा स्विष्टकृतं पश्चात्सायश्विताहुतीर्हुनेत् आचार्यो यजमाने
वाग्नौ पूर्णाहुतिं हुनेत् समुद्रादिति सूक्तेन प्राजापत्यर्चा वा तथा पूर्णां दर्वी समप्तेरणैः पूर्णाहुतिं हुनेत् होमशेषं
समाप्याय वन्हिमार्गेऽपि बुधः कुंभाभिमंत्रणं कुर्याद्दक्षिणेनाभिमर्शयेत् मृत्युप्रशमनार्थाय जपेत्त्रियंबकं शतं रुद्रकुंभे
क्रमार्गेण रुद्रमंत्रैः पूजयेत् धूपं दीपं च नैवेद्यं कुंभपुष्पैर्निवेदयेत् प्रसादयेत्ततो देवमभिषेकार्थमादरात् तस्मि
न्काले ग्रहान्तिर्थं कर्तं संभूतिमिच्छता पृथक् प्रशस्तं तेनैव नक्षत्रेष्वास सहैव तु अभिषेकविधिं वक्ष्ये पूर्वाचार्यैरुदाहृतं

शां-म. भद्रासनोपविष्टस्ययजमानस्यऋत्विजः दारपुत्रसमेतस्यकुर्युः सर्वेभिषेचनं अक्षीभ्यामितिसूक्तेनपावमानीभिरेवच
६० आपोहिष्ठेतिनवभिर्यतइंद्रद्वयेनच सहस्राक्षऋचेनापिदेवस्यत्वेतिमंत्रकैः शिवसंकल्पमंत्रेणवाष्टमारोग्यमंत्र
कैः योसौवज्रधरोदेवोमहेंद्रोगजवाहनः मूलजातशिशोर्दोषंमातापित्रोर्व्यपोहतु योसौशक्तिधरोदेवोहुतभुक्
मेषवाहनः सप्तजिव्हः सदेवोग्निर्मूलदोषंव्यपोहतु योसौदंडधरोदेवोधर्मोमहिषवानः मूलजातशिशोर्दोषंव्य
पोहतुयमस्तथा योसौखड्गधरोदेवोनिर्ऋतीराक्षसाधिपः प्रशामयतुमूलोत्थंदोषंबालस्यशांतिदः योसौपाशध
रोदेवोवरुणश्चजलेश्वरः नक्रवाहः प्रचेताख्योमूलोत्थंचव्यपोहतु योसौदेवोजगत्प्राणोमारुतोमृगवाहनः प्र
शामयतुमूलोत्थदोषंगंडांतमूलकं योसौनिधिपतिर्देवोगदाभृन्नरवाहनः मातापित्रोशिशोश्चैवमूलदोषंव्य
पोहतु योसौपशुपतिर्देवोपिनाकीवृषवाहनः आश्लेषामूलगंडांतदोषमाशुव्यपोहतु विघ्नेशः क्षेत्रपोदेवः गा
पिनाकीवृषवाहनः अश्लेषामूलपांडांतदोषमाशुव्यपोहतुः सर्वदोषप्रशमनंसर्वेकुर्वंतुशांतिदः तत्कपोरभिषे
कंतुसर्वदोषोपशांतिदः सर्वकामप्रदंदिव्यंमंगलानांचमंगलं वस्त्रांतरितकुंभाभ्यांपश्चात्तुस्नापयेद्बुधः ततःशु
क्लांबरधरः भुक्तमाल्यानुलेपनः जजमानोदक्षिणाभिस्तोषयेदृत्विगादिकान् धेनुंपयस्विनींदत्वाआचार्या

दसवत्सकां निर्ऋतिप्रतिमां वस्त्रं कुंभं हेमं च दापयेत् ग्रहार्थवस्त्रप्रतिमां ग्रहहोतृषु दापयेत् श्रीरुद्रजापिने देयः कल्लोनड्वान्प्रप
लतः तत्कुंभवस्त्रप्रतिमास्तस्मै दद्यात्प्रयत्नतः इतरेभ्योपि विप्रेभ्यो शक्त्या दद्याच्च दक्षिणां उक्तालाभे ततो दद्यात् आचार्य ब्रह्म
ऋत्विजः तत्तन्मूल्यं प्रदातव्यं ज्ञात्वा वाथ प्रदापयेत् आचार्याय यदत्तं तद्द्वं ब्रह्मणे भवेत् सदस्याय च ब्रह्मणोर्द्धं ऋत्विग्भ्यश्च तद
र्धकं शक्त्या शिष्टेभ्यः प्रणम्याथ क्षमापयेत् दद्यादन्नं पायसादि ब्राह्मणान्भोजयेत्ततः अलाभे शांतिपं चात्रार्द्धं शक्तं तदभा
वतः सर्वं शांतेश्च पठनं ब्राह्मणैराशिषस्तथा गृह्य क्षमापयेद्विप्रान्निर्ऋतिः प्रियतामिति विधाने वर्तितेस्मिंस्तु ततः शांतिर्भवेत्ध्रुवं गं
डांतेष्वेवमेव स्यात्तु [illegible] सेवमेवतु समाष्टके द्वादशाहे कुर्याद्वै शांतिमादरात् अश्लेषाशांतावप्येवविधिः मूलशांतिप्रकारेण कुं
भे निक्षिप्य पूजयेत् कुंभोपरिस्थपात्रे तु आश्लेषाप्रतिमां यजेत् मूलोक्तेन विधानेन कुंभयोरभिमंत्रणमित्यादिभिरतिदेशात् अ
श्लेषाप्रतिमा सर्पाख्या अथ मूलाश्लेषाशांत्योः प्रयोगः नवकर्ता उक्तकाले मासपक्षाद्युल्लिख्य मम अस्य शिशोः कुमार्या वा मूलाद्य
पादादिजाश्लेषायां वा जन्म [illegible] सूचित पित्राद्यरिष्टशांत्यर्थं शांतिं करिष्ये इत्युक्त्वा गणेशपूजनस्वस्तिवाचनमातृकापूजाभ्युदयीका
नि कृत्वा आचार्यब्रह्मसदस्यान् ऋत्विजश्चाष्टौ षट् चतुरो वा वृत्वा यथाविभवमर्चयेत् अथाचार्यश्चाचार्यकर्म करिष्ये इति संकल्प्य यद
त्र संस्थितमिति सर्षपान्विकीर्य आपोहिष्ठेत्यादिभिर्भुवं प्रोक्ष्य [illegible] महि द्यौरिति स्पृष्ट्वा ओषधयः समिति द्रोणपरिमितव्रीह्यादि [illegible]

मितिगंधं ॐ षधीरित्योषधीरोषधयः संमितिपवान् कांडादितिदूर्वा अश्वत्थेवइतिपंचपल्लवान् फलवतीभिरिति
पंचत्वचः स्योनापृथिवीनिसप्तमृदोयाः फलिनीरितिफलं सहिरत्नानीतिपंचरत्नानिहिरण्यरूपइतिहिरण्यं गावउ
गोमूत्रं पुनर्मनेतिगोमयमाप्यायस्वेतिपयः दधिक्राव्णइतिदधितेजोसीत्याज्यंदेवस्यत्वेतिकौशकूर्चंमधुवातेतिमधुरत्ना
दुरितिशार्करांक्षिप्त्वायुवासुवासाइतिवस्त्रेणसूत्रेणवाकुंभकंठमावेष्ट्यपूर्णादर्वीतिपूर्णपात्रेणपिधायततः प्रागुदग्वाचतु
र्दिक्षुचतुरः कुंभान्मध्येचैकंप्रत्येकुमंत्राहृत्यापदार्थानुसमयेनजपार्थंसंस्थाप्यरौद्रकुंभेसौवर्णप्रतिमायांत्र्यंबकंवसिष्ठोरु
द्रोनुष्टुप्रुद्रावाहनेविनियोगः त्र्यंबकमितिरुद्रमावाह्यपूजयेत् ततरुद्रकुंभंस्पृष्ट्वैकत्विक् याजुषश्चेदुद्रैः [illegible] शिनीव
क्तर्वश्चैत्रोणिरुद्रसूक्तानिछंदोगाश्चेद्रुद्रसामानिजपेत् सूक्तसाम्नाज्यामकहिन्यष्टैकादशाहृति शक्तितोजपा कद्रुद्रा
येतिनवर्चस्यघोरकण्वोरुद्रोगायत्रीजपेत् २ इमापरुद्रायतवसेइत्येकादशर्चस्यकुत्सोरुद्रो आद्यानवजगत्यौत्स्यनुष्टुभौ
आतेपितरितिपंचदशर्चस्यगृत्समदोरुद्रस्त्रिष्टुप्जपेविनियोगः सामानितु आवोराजानंवामदेवोरुद्रस्त्रिष्टुतमुष्टुहिभो
मोत्रीरुद्रस्त्रिष्टुप्भुवनस्यपतिमृजिश्वारुद्रस्त्रिष्टुप्जपेविनियोगः ततोन्यस्यऋत्विक्जपार्थंकुंभयंचकेप्राक्क्रमेणजपे
त् आशुःशिशानोइतित्रयोदशर्चस्येंद्रोप्रतिरथऋषिरिंद्रोदेवताचतुर्थ्याबृहस्पतिस्त्रिष्टुप्अंत्यानुष्टुप्जपेविनियोगः द

क्षिरो त्वमग्ने त्वमग्ने रुद्र इत्यनुवाकस्य हव्यवाह ऋषिः अग्न्यात्मा रुद्रो जगती जपे० पश्चिमे रक्षोहणो अग्न इत्यस्य वामदेवो
ग्निस्त्रिष्टुप् जपेदि० उत्तरे रक्षोहणमिति पंचविंशत्यांगिरसः वायुरग्निस्त्रिष्टुप् ततो मध्यकुंभे जपेत् त्र्यंबकं वसिष्ठो रु
द्रोनुष्टुप् त्र्यंबकं च पावमानमपि सकृज्जपेत् एवं षट्कुंभासक्तो रुद्रकुंभे चतुः प्रश्नवर्णा चेति कुंभद्वयं संस्थाप्य रुद्रीकादश्या
दिरुद्रकुंभं जपित्वा प्रतिरथ्यादीनि चत्वारि प्रश्नवर्णेषु त्र्यंबकमंत्रं पावमानीश्च मध्यमुखे जपेत् अथाचार्यो रुद्रकुंभान्नैर्
ऋत्ये स्थण्डिलेग्निं प्रतिष्ठाप्य तदीशान्यां नवग्रहस्थापनं कृत्वान्वाधानं कुर्यात् तद्यथा समिधद्रूपमादायास्यां मूलशांतौ देवता
परिग्रहार्थं अन्वाधास्ये ॥८॥ स्मिन्नन्वाहितेग्नौ इत्यादि चक्षुषी आज्येनेत्यन्तमुक्त्वा नवग्रहानधिदेवताप्रत्यधिदेवता लोक
पालविनायकादींश्च प्रत्येकममुकसंख्यया समिच्चर्वाज्यैः निर्ऋतिं प्रतिद्रव्यमष्टोत्तरशतसंख्यया इमं पञ्च प्रत्येकमष्टाविंश
तिसंख्यया घृताक्तपायससमिदाज्यचरुभिर्विश्वेदेवाद्याश्चतुर्विंशति ऋक्षदेवताः सापाश्च रुद्रजापिने कृष्णवृषं धेनुं वा घृतलाभे
तन्मूल्यं वा दत्वा स्वशक्त्या ऋत्विग्भ्यो दक्षिणां भूयसीं दत्वा नरपूजां कृत्वा पापान्विति विसृज्याचार्याय निर्ऋतिग्रहप्रतिमाकुंभा
दि रुद्रजापिने रुद्रप्रतिमां कुंभादि संकल्प्य पूर्वकं दत्वाग्निमभ्यर्च्य गच्छगच्छेति विसृज्य प्रातः तद्दिने दशावरान्ब्राह्मणान्भोजयि
त्वा शांत्याशीर्वाचयित्वा पायसस्मृत्येन्तु न्काासस्वजनो भुंजीतः इति भट्टनीलकंठकृतभास्करे शांतिमयूखे मूलाश्लेषशांतिप्रयो

ग्रां·म· ग: अथवैधृतव्यतीपातसंक्रांतिशांतयः शौनकः कुमारजन्मकालेतुव्यतीपातश्चवैधृतौ संक्रमश्चरवेस्तत्रजातोदारिद्य
६३ कारकः दरिद्राणीमहादुःखंव्याधिपीडासमुद्भवं अश्रियोमृत्युमाप्नोतिनात्रकार्याविचारणा स्त्रीणांचशोकदुःखंवसर्वेना
शाकरंभवेत् शांतिर्वापुष्कलाकार्यातस्यदोषोनकश्चन गोमुखप्रसवंकुर्याच्छांतिकुर्यात्प्रयत्नतः जयाभिषेकदानैश्च
होमादपिविशेषतः नवग्रहमखंकुर्यात्तस्यदोषोपशांतये प्रथमेगोमुखंजन्मततः शांतिंसमारभेत् गृहस्यपूर्वदिग्भा
गेगोमयेनानुलिप्यत् अलंकृतेसुदेशेतु व्रीहिराशिंप्रकल्पयेत् पंचद्रोणमितंधान्यंतदर्धंतंदुलेनच [illegible]दर्धंतुतिलैः
तुर्यांदन्योपिपरिकल्पयेत् द्व्यत्रितयराशौतुअष्टपत्रंलिखेद्बुधः पुण्याहंवाचयित्वातुआचार्यंवृणुयात्सुरा आचार
वंतधर्मज्ञंकुलीनंचकुटुंबिनंमंत्रतत्वार्थतत्वज्ञंशांतिकर्मणिकोविदं पंचांगभूषणादद्यात्सदवस्त्रांगुलीयकं राशौप्र
तिष्ठितंकुंभमव्रणंसमनोहरं तीर्थोदकेनसंपूर्यसमृदौषधीपल्लवं सगंधागधरंतंचवस्त्रयुग्मेनवेष्टमुख्यमेव तत्र
अंतुर्विंशाद्दलेषुप्रागादितोविश्वेदेवाः १ विष्णुः २ वसवः ३ वरुणः ४ अजैकपात् ५ अहिर्बुध्न्यः ६ पूषा ७ अश्विनौ
८ यमः ९ अग्निः १० प्रजापतिः ११ सोमः १२ रुद्रः १३ अदितिः १४ बृहस्पतिः १५ सर्पाः १६ पितरः १७ भगः १८ अर्यमा
१९ सविता २० त्वष्टा २१ वायु २२ इंद्राग्नी २३ मित्रः २४ इंद्रः २५ निर्ऋतिः २६ आपः अश्लेषाणांतौ २७ इत्येताश्चतुर्थ्यंतै

नमोन्तैनामभिः क्रमेणावाह्य पूजयेत् आश्लेषासु नमोनुसर्पप्रतिमानमोस्तु सर्वेभ्य इत्यावाह्य सर्पारक्तास्त्रिनेत्रश्च द्विभुजः
पीनदस्त्रकः फलकासिधरस्तीक्ष्णोदिव्याभरणभूषित इति ध्यात्वा तद्दक्षिणतो बृहस्पतेरगस्त्यमदो बृहस्पतिस्त्रिष्टु
प् इति बृहस्पतिं नदुत्तरतश्चोदीरतांश्चोदीरतां पुरांख स्वधा त्रिष्टुविति पितॄनावाह्य चतुर्विंशति दलेषु प्रागादितो भागा
घदित्यंतर्क्षदेवता आवाह्य पूजयेत् ततोन्वाधानक्रमेणापायसंचरुं छुसरान् अपपित्वाज्यभागांतं कृत्वा यजमानेन
क्तसर्वदेवतोद्देशेन द्रव्येत्यक्ते सर्त्विगन्वाधानक्रमेणार्क्षदेवतातत्तन्मंत्रैर्हुत्वा रक्षोहादीन्वक्ष्यमाणमंत्रैर्जुहुयात् तांश्च
कृणुष्वेति पंचदशर्चस्य वामदेवो रक्षोहा त्रिष्टुप् पक्तेर रहोमे विनियोगः एवं सर्वत्र गायत्र्या विश्वामित्रः सविता गायत्री
जातवेदसे कश्यपो दुर्गा त्रिष्टुप् त्र्यंबकं वसिष्ठो रुद्रोनुष्टुप् सीरायुंजंति बुधः कृत्विक्स्तुति गायत्री तामग्निवर्णा सौभरि दु
र्गा त्रिष्टुप् वास्तोष्पते वसिष्ठो वास्तोष्पतिस्त्रिष्टुप् अग्ने नय अगस्त्योग्निस्त्रिष्टुप् क्षेत्रस्य वामदेवः क्षेत्रपालोनुष्टुप् गणाना
जमदग्निर्मित्रावरुणौ गायत्री अग्निं दूतं काण्वो मेधातिथिरग्निर्गायत्री हिरण्यवर्णामिति पंचदशर्चस्य कर्दमानंदचिक्लीते
दीरासुता ऋषयः श्रीदेवता आद्यास्त्रिष्टुभः तुर्या प्रस्तारपंक्तिः पंचमीषष्ठ्यौ त्रिष्टुभौ सप्ताष्टावनुष्टुभौ त्यामप्रस्तारपंक्तिः प्रत्यृचं स
मिदाज्यचरुहोमे विनियोगः त्वंनः सोम विश्वतो वयोधा इत्यस्य प्रगाथः सोमस्त्रिष्टुप् पायसहोमे वि० त्वंनः सोम विश्वतो रभ

क्षाएजन्तिनिवा पात्ते रुद्रेतिकश्यपोरुद्रः स्वराडनुष्प्‌ चतुर्गृहीताज्यहोमे॰ सप्तमहाव्यात्हतीनांविश्वामित्रादयऋषयोऽग्न्याद
योदेवतागायत्र्यादिनिछंदांसि आज्यहोमे॰ भूः भुवः स्वः महः जनः तपः सत्यं एवंहुत्वास्विष्टकृदादिप्रायश्चित्ताहुत्यंतंकृ
त्वालोकपालनवग्रहविनायकादिभ्योनिर्ऋतीद्रादिभ्योरुद्रक्षेत्रपालपोश्चबलीन्दत्वापूर्णाहुतिंजुहुयात्तत्रमंत्रः समुद्रादू
र्मिरित्येकादशर्चस्यवामदेवआयस्त्रिष्टुप्‌ अंत्याजगतीप्रजापतेहिरण्यगर्भः प्रजापतिस्त्रिष्टुप्‌ पूर्णादर्विविश्वेदेवाः पा
तऋत्तुनुष्टुप्‌ सप्तते अग्नेसप्तवानग्निर्जगतीपूर्णाहुतिहोमेवि॰ एवंसर्वत्र ततोहोमशेषंसमाप्यप्रधानकुंभदक्षिणतःस्थ
श्वाशतवारंत्र्यंबकमंत्रंजपित्वा तथैवरुद्रकुंभंचस्पृष्ट्वोक्तरीत्यारुद्रैकादशिन्यादिजपित्वागंधादिभिः कुंभद्वयगतनि
र्ऋतिरुद्रावभ्यर्च्यऋत्विगाचार्यः सर्वकुंभोदकैर्भद्रासने नोपविष्टंसापत्यकलत्रंयजमानंअभिषिंचेत्‌ तत्रमंत्राः अक्षीभ्या
मितिषण्णांकाश्यपोयक्ष्महानुष्टुप्‌ अभिषेकेवि॰ एवमुत्तरत्र पवस्वविश्वचर्षणइतित्रिशार्चस्यशतवैखानसाः पवमानसो
मोगायत्री आपोहिष्ठेतिनवर्चस्यांबरीषः सिंधुद्वीपआपोगायत्री अंत्योद्वेनुष्टुभौपंचमीवर्धमानासप्तमीप्रतिष्ठायतद्वेद्रे
तिद्वयोः सप्तऋषयोविश्वेदेवाअनुष्टुप्‌ सहस्राक्षेतितृचस्यप्राजापत्योः यक्ष्मनाशनोयक्ष्महात्रिष्टुप्‌ द्वयोरंत्यानुष्टुप्‌ देवस्य
त्वेतित्रिभिर्यजुर्भिश्च यज्जाग्रतेतिषण्णांशिवसंकल्पमंत्राणांप्रजापतिर्भर्गस्त्रिष्टुप्‌ योसौवज्रधरोदेवोमहेंद्रोगजेवाहनः

मूलजातशिशोदोषंमातापित्रोर्व्यपोहतु योसौप्रतिपरोदेवोहुतभुङ्मेषवाहनः सप्तजिह्वश्चदेवोग्निर्मूलदोषंव्यपोहतु॥
योसौदंडधरोदेवोधर्मोमहिषवाहनः मूलजातशिशोर्दोषंव्यपोहतुयमोमम योसौखड्गधरोदेवोनिर्ऋतोराक्षसाधिपः प्रशाम
यतुमूलोत्थंदोषंगंडांतसंभव योसौपाशधरोदेवोवरुणाश्चजलेश्वरः नक्रवाहः प्रचेतानोमूलोत्थाघंव्यपोहतु योसौ
देवोजगत्प्राणोमारुतोमृगवाहनः प्रशामयतुमूलोत्थंदोषंबालस्यशांतिदः योसौनिधिपतिर्देवोखड्गभृद्वाजिवाहनः
मातापित्रोः शिशोश्चैवमूलदोषंव्यपोहतु योसौपशुपतिर्देवः पिनाकीवृषवाहनः अश्लेषादोषगंडांतदोषमाशुव्यपोह
तु विघ्नेशः क्षेत्रपोदुर्गालोकपालानवग्रहाः सर्वदुःखप्रशमनंसर्वंकुर्वंतुशांतिदाः आश्लेषाप्रांतेतोतु आश्लेशाऋ
क्षजातस्यमातापित्रोर्धनस्यच भ्रातृज्ञातिकुलस्थानांदोषंसर्वंव्यपोहतु योसौवागीश्वरोनाम अधिदेवोबृहस्पतिः माता
पित्रोः शिशोश्चैवगंडांतंसव्यपोहतु पितरःसर्वभूतानांदोषंसर्वंव्यपोहतु सर्पेनसत्रजातस्यवित्तंवज्ञातिबांधवानइति
विशेषः ततः तत्तंयोःशंपुर्विश्वेदेवाः शाकरी अभिकः ततोवस्त्रांतरितनिर्ऋतिरुद्रकुंभोदकेनस्नापितोयजमानोधृत
धौतवस्त्रोसापत्यकलत्रः कांस्यपात्रस्थाज्यरूपंरूपमिति अवेक्ष्यविप्रायदत्वाचार्यादीन् अभ्यर्च्य आचार्योपर्णाग्रत्स्नणेवृषं
सदऋष्टाष्टसंख्यपापापसेनरक्षोहणोकृणुष्वेतिषट्चदशाभिः रूपशान्नेनसवितारंदुर्गांरुद्रं ऋत्विक्स्तुतिंवास्तोष्पतिं अग्नि

शां॰म॰ क्षेत्राधिपतिं मित्रावरुणौ अग्निमेताश्चाष्ट संस्थाप्य कृशरान्नेन प्रियंहिरण्यवर्णामिति पंचदशभिः प्रस्तृवमष्ट संस्थाप्यास
६५ मिदाज्यचरुभिः सोमं त्र्यपोदशवारं पायसेन रुद्रं चतुर्गृहीतेनाज्येन अग्निं वायुं सूर्यं बृहस्पतिं वरुणमिंद्रं विश्वांदेवान्म
हाश्चात्इति राज्येन शेषणास्विष्टकृतमित्यादि रुधोपक्षेपइत्यंतमुक्त्वा समस्तव्याहृतिभिः समिनद्धपमयावाद्ध्यात् अ
श्वभाग्यांतौ तु सर्पान् प्रधानदेवतामधिदेवतां बृहस्पतिं प्रत्यधिदेवतां पितॄन् भगाद्यदित्यंतर्क्षदेवताश्चेति विशेषः ततः प
रिसमूहनादि पूर्णपात्रनिधानांतं कृत्वाग्नेः प्रागुदग्वारकैः भुक्त्वैर्वा तंदुलैश्चतुर्विंशाद्दलं पद्मं कृत्वा तत्र भागवतं कुंभं सं
स्थाप्य तस्मिन्पा ॐ षधीरितिशतमूलानि तदलाभे विष्णुक्रांता सहदेवी तुलसी शतावरी कुशमूलं निक्षिप्य पूर्णपात्रं नि
धाय तत्र साष्टदलं वासोवितत्य तत्कर्णिकायां निष्कं तदर्द्धं तदर्द्धं मितां प्रतिमां निर्ऋतिं अग्न्युत्तारणपूर्वकं पंचामृतस्नाप
यित्वा मोषुणो घोरः कण्वो निर्ऋतिर्गायत्री मोषुण इति संस्थाप्य संस्मरेन्निर्ऋतिं श्यामं समुखं नरवाहनं रक्षोधिपं खड्गह
स्तं दिव्याभरणभूषितमिति ध्यात्वा तद्दक्षिणतः इंद्रं वो मधुच्छंदा इंद्रो गायत्री तीद्रस्य तदुत्तरतश्चामुमेमेधातिथिरापोनुष्टुवि
त्यपां च सौवर्णप्रतिमां संस्थाप्य पदार्थानुसमयेन स्वस्वमंत्रैः स्तापूजयेत् तत्र वस्त्रयुग्मं रक्तचंदनं कृष्णपुष्पाणि मेषशृंगस्य
धूपः आज्यस्य दीपः पोलिकौदनादि नैवेद्यं ब्राह्मणानां सुरास्थाने सघवमिश्रक्षीरं मांसस्थाने लवणमिश्रं पायसंसत्रिपादीनां

नुयेत् तस्योपरिन्यसेत्ताम्रं सूक्ष्ममव्रणं संपुटं प्रतिमां स्थापयेद्धीमान् साधिप्रत्यधिदेवतां चंद्रादित्याकृतिं पार्श्वे मध्ये वै ध्रुति
मर्चयेत् एवमेवव्यतिपातेषांगेसंक्रमणास्य च भानोरुत्तरतो रुद्रमग्निं दक्षिणतो यजेत् निष्कमात्रेण वार्द्धेन पादेनापि स्व
शक्तितः प्रतिमां कारयेद्धोमांस्तत्र लक्षणलक्षितां प्रतिमापूजनार्थाय वस्त्रयुग्मे निवेदयेत् अधिदेवो भवेत्सूर्यो थ चंद्रः प्रत्यधि
देवता ततो व्यास्तृति पूर्वेणाज्जनमंत्रेण पूजयेत् त्रैयंबकेन णामंत्रेण प्रधानप्रतिमां यजेत् तत्सूर्यमितिमंत्रेण सूर्यपूजां समा
चरेत् आप्यायस्वेति मंत्रेण सोमपूजां समाचरेत् उपचारैः षोडशभिर्वा पंचोपचारकैः अर्चिता गंधपुष्पाद्यैः फलैर्नैवेद्यसमर्पि
येत् मृत्युंजयेन मंत्रेण प्रधानप्रतिमां स्पृशेत् अष्टोत्तरसहस्रं वा अष्टोत्तरशतं तु वा अष्टाविंशतिवा वाथ पूजायां च स्व
शक्तितः सर्वसौरं जप्यायसोमाय सोममंत्रतः आनो भद्रेति सूक्तं च भद्रा अग्ने च सूक्तकं जपेत् पौरुषसूक्तं त्र्यंबकं ततः
कुंभस्य च चतुर्दिक्षु जपं कुर्युस्त्वृत्विजः कुंभस्य पश्चिमे देशे स्थंडिलेग्निं प्रकल्पयेत् स्वगृह्योक्तविधानेन कारयेत्संस्
कारं स्वं त्र्यंबकेन मंत्रेण समिदाज्यचरून् हुनेत् अष्टोत्तरसहस्रं वा शतमष्टोत्तरं तथा अष्टाविंशतिं वा कुर्यात्स्वस्य शक्त्या
नुसारतः मृत्युंजयेन मंत्रेण तिलहोमं समाचरेत् ततः स्विष्टकृतं हुत्वा अभिषेकं तु कारयेत् समुद्रज्येष्ठा मंत्रेण आपो हि
ष्ठा त्र्यचेन च अक्षीभ्यां मितिसूक्तेन पावमानीभिश्च त्र्यंबकेन तत्सूर्यं आप्यायस्वेति मंत्रतः युवा सुवासा इति मंत्रेण अभि

षेकं समाचरेत् सुरास्त्वामभिषिंचंतीत्यादिकोभिषेकमंत्रसमुदायो पुत्रहोमविधाने द्रष्टव्यः अभिषेकाप्लुतंवस्त्रमाचार्याया
निवेदयेत् श्वेतवस्त्रधरोभूत्वाभूषणाद्यैरलंकृतः यजमानः स्त्रियापुत्रैः आज्यावेक्षणमाचरेत् आचार्यंपूजयेत्तस्यश्चादस्तहे
मांगुलीयकैः गोदानेवस्त्रदानंचस्वर्णदानंविशेषतः तद्दोषपरिहारायजाचार्यायप्रदापयेत् प्रच्छादनपटं दद्यात्ततः शांतिभवे
दिति जापकेभ्योब्राह्मणेभ्योदक्षिणाः प्रतिपादयेत् दीनांधकृपणेभ्यश्चप्रदद्याद्भूरिदक्षिणां ब्राह्मणान् शत
संख्याकान् मिष्टान्नैर्भोजयेच्चतान् बंधुभिस्सहभुंजीतयथाविभवसारतः एवंयः कुरुतेमर्त्योनैवदुःखमवाप्नुया
त् आयुरारोग्यमैश्वर्यंमातापित्रोः शिशोरपि अथप्रयोगः कर्तागोमुखप्रसवंकृत्वामासपक्षाद्युल्लिख्यास्यशिशोर्वै
धृतिव्यतीपातसंक्रांत्यमावास्योत्पत्त्यासूचितस्यारिष्टनिरासार्थं शांतिकरिष्यइतिसंकल्प्य गणेशपूजांस्वस्तिवाचनमातृका
पूजांवृद्धिश्राद्धाचार्यादिवरणानिकुर्यात् अथाचार्यः सर्षपविकिरणानिकृत्वाप्राच्यांगोमयोपलिप्तभुविपंचद्रोणात्त
दर्धार्धमितानुक्रमात् व्रीहितंदुलतिलान्नन्योन्योपरिराशीकृत्यतत्राष्टदलंविरच्यतत्कर्णिकायांकुंभंसंस्थाप्यतीर्थोदकेना
पूर्यतत्रसप्तमृत्स्नांचपल्लवपंचरत्नपंचगव्याश्वगंधसर्वौषधीः क्षिप्त्वावस्त्रयुग्मेनावेष्ट्यपूर्णपात्रंनिधाय वैधृतव्यतिपातशां
तौमध्येत्र्यंबकमितिरुद्रंतद्दक्षिणेतत्सूर्येतिसूर्यमुत्तरतश्चाप्यायस्वेतिसोमं संक्रांतिशांतौमध्येसूर्यंतद्दक्षिणेतोग्निंदूतमि

म

सप्तिमुत्तरतो रुद्रं तन्नत्यतिमासावास्य षोडशाभिः पंचभिर्वोपचारैः संपूज्य रुद्रसोमसूर्यप्रतिमाः स्पृष्ट्वाष्टसहस्राष्टशताष्टवि
शतिश्चान्यतमसंख्यया मृत्युंजयमंत्रमुग्रन्यघेत्यादि सर्वे सौरमंत्रानाप्यायस्वेतिच क्रमाज्जपेत् संक्रांतिशांतौ तु पूर्वं सौरज
पस्ततो मृत्युंजयजपः ततः ऋत्विजः प्रागादि दिक्क्रमेणानोभद्राभद्राश्चये सहस्रशीर्षाकद्रुद्रायेति सूक्तानि जपित्वाकुं
भास्थिमेर्निसंस्थाप्य ग्रहावाहनादि पूजांतं कृत्वा वादध्यात् तत्र चक्षुषी आज्येनेत्यंते रुद्रसूर्यसोमान् समिच्चर्वाज्यैस्त
न्मंत्रैर्मृत्युंजयमंत्रेण च तिलाहुतिभिरष्टसहस्राष्टाशताष्टाविंशत्यान्यतरसंख्यया शेषेण स्विष्टकृतमित्यादि संक्रांतिशांतौ
तु सू[illegible]ग्निरुद्रानिति विशेषः ततः आज्यभागांते [illegible]त्वाधानक्रमेण हुत्वा बलिदानांते कलशोदकैः समुद्रज्येष्ठा इति सूक्तेना
पो हि ष्ठेति तु चेनाश्वीभ्यामिति सूक्तेन पावमानीभिः प्रधानाधिप्रत्यधिदेवतामंत्रैः सुरास्त्वेत्यादिपौराणिकमंत्रैः श्चाभिषि
तो [illegible]जमानो भिषेकं वस्त्रमाचार्याय निवेदयेत् आज्यमवेक्ष्य पूर्णाहुतिं हुत्वा आचार्याय धेनुं वस्त्रयुग्मांगुलीयकादिकं त्विग
भ्यश्च दक्षिणां दत्वान्येभ्यश्च भूरिदक्षिणां दत्वा [illegible] यत्या वा ब्राह्मणान्भोजयित्वा बंधुभिः सह भुंजीतेति वैधृतौ व्यतिपात
संक्रांतिशांतयः अथैकनक्षत्रजन्मशांतिः गार्ग्यः एकस्मिन्नेव नक्षत्रे भ्रात्रोर्वा पितृपुत्रयोः प्रसूतिश्चेत्तयोर्मृत्युर्भवेदेकस
निश्चयः तद्दोषनाशाय तदा प्रशस्तां शांतिं च कुर्यात् अभि सेचनं वा संपुज्य ऋक्षप्रतिमां तदग्रे दानं च कुर्याद्विभवानुरूपं तत्र शां

शां॰मं॰ तिंप्रवक्ष्यामिसर्वा[illegible]यत्नेनतु शुभर्क्षेशुभवारेचंद्रताराबलान्विते रिक्तारविष्टीवर्ज्येतुप्रारंभेदिवसेसुधी आचार्यंवरये
६७ त्पूर्वंचतुरश्चद्विजोत्तमाः पुण्याहंवाचयित्वातुशांतिकर्मसमाचरेत् अग्नेरीशानदिग्भागेनक्षत्रप्रतिमांततः तत्तन्नक्षत्रमं
त्रेणअर्चयेत्कलशोपरि रक्तवस्त्रेणसंछाद्यवस्त्रयुग्मेनवेष्टयेत् स्वगृह्योक्तमार्गेणकुर्यादग्निमुखंततः तन्नक्षत्रमंत्रे
णजुहेनदृशोत्तरंशतं प्रत्येकसमिदन्नाज्यैः प्रायश्चित्तांतमेवच ॥ अभिषेकंततःकुर्यादाचार्यः पितृपुत्रयोः वस्त्रालंकारगो
दानेनाचार्यंपूजयेत्पुनः ऋत्विजांदक्षिणांदत्वाभाषत्रयसुवर्णकं देवताप्रतिमादानेधान्यवस्त्रादिभिः सह यानशय्या
सनादीनिदद्यात्तद्दोषशांतये भोजयेद्ब्राह्मणान्सर्वान् वित्तशाठ्यविवर्जितः अथप्रयोगः कर्तामासपक्षाद्युल्लिख्यास्य
शिशोः पित्राद्येकर्क्षोत्पत्तिसूचितारिष्टशांत्यर्थंएकनक्षत्रशांतिंकरिष्यइतिसंकल्प्यगणेशपूजनस्वस्तिवाचनांभ्यु
दयिकाचार्यर्त्विग्वरणानिकुर्यात् अथाचार्योग्नेरीशान्यांकुंभंसंस्थाप्यरक्तवस्त्रयुग्मेनसंछाद्यतस्मिन्पूर्णपात्रोपरि
तत्तन्नक्षत्रदेवतामावाह्यरक्तवस्त्रद्वयेनाछाद्यसंपूज्यप्रतिष्ठाप्यान्वाधायाज्यभागांतंकृत्वातत्तन्नक्षत्रमंत्रेणसमिच्चर्वा
ज्यानिप्रत्येकंअष्टोत्तरशतंहुत्वाहोमशेषंसमाप्यशिशुंतत्पित्रादींश्चाभिषिंचेत् ततः कर्तोत्तरपूजांकृत्वाविसृज्यप्र
तिमादिकंगवादिकंचाचार्यायदत्वाऋत्विग्भ्यश्चप्रत्येकंसौवर्णमाषत्रयात्मिकांयथाशक्तिर्वादक्षिणांदत्वायथाविभवं

पानशयासनादीनि च दत्वा ब्राह्मणान्भोजयित्वा स्वयं भुंजीत इति एकनक्षत्रशांतिप्रयोगः अथ ग्रहणोत्पातौ शांतिः शौनकः ग्रहणे चंद्रसूर्यस्य प्रसूतिर्यदि जायते व्याधिपीडा तदा स्त्रीणामादौ तु ऋतुदर्शनात् इत्थं संजायते यस्तु तस्य मृत्युर्न संशयः व्याधिपीडा च दारिद्र्यं शोकं च कलहो भवेत् शांतिं तेषां प्रवक्ष्यामि नराणां हितकाम्यया यस्मिन्नृक्षे विशेषणाग्रहणं संप्रजायते तदृक्षाधिपतेरूपं सुवर्णेन प्रकल्पयेत् यथाशक्त्यानुसारेण वित्तशाठ्यं न कारयेत् सूर्यग्रहे सूर्यरूपं सुवर्णेन विशेषतः इंदुं चेद्ग्रहे धीमान् रजतेन विशेषतः राहुरूपं प्रकुर्वीत नागेनैव विशेषतः नागेन सीसेन शुचौ देशे प्रयत्नेन गोमयेन प्रलेपयेत् तस्योपरि न्यसेद्धीमान् नववस्त्रं सुशोभनं रूपाणां चैव रूपाणां स्थापनं तत्र कारयेत् रक्ताक्षतं रक्तगंधं रक्तपुष्पाणि वराणि च सूर्यग्रहे प्रदातव्यं सूर्यप्रीतिकराय च श्वेतवस्त्रं श्वेतमाल्यं श्वेतगंधाक्षतादिभिः चंद्रग्रहे प्रदातव्यं चंद्रप्रीतिकराय च राहवे चैव दातव्यं कृष्णपुष्पाणि वराणि च दद्यान्नक्षत्रनाथेभ्यः श्वेतगंधानुलेपनं सूर्यं संपूजयेद्धीमान् आकृष्णेनेति मंत्रतः ॥ चंद्रग्रहे च पालाशैः समिद्भिर्जुहुयान्नरः दूर्वाभिर्जुहुयाद्धीमान् राहोः संप्रीणनाय च समिद्भिर्जेत्तरक्षे त्विमे आपजुहुयाद्बुधः मे शायनक्षत्राधिपतये आज्येन चरुणा चैव तिलैश्च जुहुयात् ततः पंचगव्यैः पंचरत्नैः पंचत्वक्पंचपल्लवैः जलै रोषंध कल्कैश्च सहितैः कलशोदकैः ५ औषधकल्कैः सर्वौष

पर्वं॰।?

घृकल्कैः अभिषेकं प्रकुर्वीत यजमानो प्रयत्नतः मंत्रैर्वारुणदेवत्यैरापोहिष्ठादिभिः इमंमेगंगे पितरस्तत्वायामीतिमंत्रकैः
अभिषेके निवृत्ते तु यजमानः समाहितः आचार्यं पूजयेत्पश्चात्तु शांतो निर्यतेंद्रियः तस्मै दद्यात्प्रयत्नेन भक्त्या प्रतिकृतित्रयं दक्षि
णाभिश्च संयुक्तं यथाशक्त्यानुसारतः ब्राह्मणान्भोजयित्वा तु प्रणिपत्य क्षमापयेत् तेभ्योपि दक्षिणां दद्याद्यजमानः समाहितः
अनेन विधिना शांतिं कृत्वा सम्यग्विधानतः अकालमृत्युशोकं च व्याधिपीडां च नाप्नुयात् सौख्यं सौमनस्यं नित्यं सौभाग्यं लभ
ते नरः इत्थं ग्रहणात्तानानां सर्वारिष्टविनाशनं कथितं भार्गवेणेदं शौनकाय महात्मने इति चंद्रसूर्यग्रहणप्रसूतिशांतिः
अथ विषघटिकाशांतिः तत्र वृद्धगार्ग्यः विषनाड्यां सुसंजातः पितृमातृधनात्मनां नाशकृद्विषशस्त्राद्यैः क्रूरलग्ने ष्टमे पिवा
तद्दोषपरिहाराय शांतिकर्म समारभेत् रुद्रोयमोग्निमृत्युश्च देवताः परिकीर्तिताः सुवर्णेन यथाशक्त्या तत्तल्लक्षणसंयुताः
प्रतिमाः कारयित्वा तु आढकव्रीहिभिः स्थलैः स्थंडिले परिकल्प्याथ कुंभमोषधसंयुतं जलैः संपूर्य संस्थाप्य मृदादि प्र
क्षिपेत्ततः वस्त्रद्वयेन संवेष्ट्य पंचरत्नानि निक्षिपेत् कुंभोपरि तु संस्थाप्य वतस्ताः प्रतिमास्तथा ततन्मंत्रैश्च संपूज्य गंध
पुष्पोपहारकैः कद्रुद्रायेति मंत्रेण यमाय सोममित्यथ अग्निर्मूर्द्धेति मंत्रेण परं मृत्यो इतित्रय एतैश्चतुर्भिर्मंत्रैस्तु क्रमा
द्वै हुनेत्तथा समिच्चरुघृतद्रव्यैः प्रत्येकं च यथाक्रमं ऋत्विग्भिश्च सहाचार्यो हुनेदष्टसहस्रकं अष्टोत्तरशतं वापि अष्टा

विंशतिमेववातत्तस्तिलैः नद्देवांस्ततन्मंत्रैश्चकल्पवित् ततोभिषिंचेद्देनं मंत्रैः पौराणिकैः क्रमात् प्रार्थ्यतांभगवानीशः
पिनाकीसर्वतोमुखः तवमूर्तिप्रदानेन समस्ताभीष्टदोभव इंद्रप्रत्यीतोयमः कलोदंडहस्तः प्रशांतधीः रक्तदृक्पाशधृ
त्कालोमहिषस्थशिवंकुरु॥ पिंगलश्मश्रुकेशांतः पिंगाक्षश्चतुरोरणः छागस्थः साक्षसूत्रश्रुवसमार्चिः शक्तिधारकः
तवमूर्तिप्रदानेनममयापंव्यपोहतु दंष्ट्राकरालवदनोनीलांजनसमाकृतिः धृतखड्गगदापाणिर्मस्तुमेपातुसर्वदा इत्य
मेवंविधैर्मंत्रैर्यथाविधिसमाहितः गोभूहिरण्यवस्त्रैश्चआचार्यंपूजयेत्सुधीः एवंकुर्यात्प्रदानेनविषदोषंप्रशाम्य
ति इतिविषघटिकाशांतिः अथभगंडांतशांतिः गर्गः अश्विनीमघमूलादौत्रिवेदनवनाडिका रेवतीसार्पशाक्रांतेमा
सवद्दरसाक्रमात् अश्विनीमघमूलादौनाडिकाद्वितयंतथा अश्विनीमघमूलानांपूर्वार्द्धंवध्यतेपिता पूषादिसर्पपश्चा
र्द्धेजननीवाध्यतेशिशोः पित्रघ्नस्तुदिवाजातोरात्रिजातस्तुमातृहा आत्महासंध्ययोर्जातोनास्तिगंडेनिरामयः सर्वे
षांगंडजातानांपरित्यागोविधीयते वर्जयेद्दर्शनंतस्यपावत्षाण्मासिकंभवेत् तस्यशांतिप्रवक्ष्यामिसोममंत्रेणमंत्रि
मान् कांस्यपात्रंप्रकुर्वीत्पलैःषोडशभिर्नव [illegible]शभिश्चचतुर्भिश्चद्वाभ्यांवाशोभनंतथा तन्मध्येपापसंमुद्भंनवनी
तेनपूरितं राजतंचंद्रमंचैतसितपुष्पसहस्रकैः देवन्नक्षौमंवासश्चशुक्लंमाल्यांवरार्चितः सोमोहमितिसंचिंत्यपूजां

मू॰ म॰ ६९

कुर्वीदत्तं द्विजः जपेत्सहस्रकं मंत्रं श्रद्दधानः समाहितः आप्यायस्वेति मंत्रेण पूजां कुर्यात्समाहितः दद्याद्दक्षिणां विप्रेभ्यो गं
डदोषप्रशांतये शुक्लां धेनुं गां भव्यां चैव ताम्रपात्रसमन्वितं गंडदोषोपशांत्यर्थं दद्याद्वेदविदे शुचिः इति भगंडांत शांतिः
अथ दिनक्षयादि शांतिः गर्गः दिनक्षये व्यतीपाते व्याघाते विष्टिवैधृतौ मूले गंडे तिगंडे च परिघे यमघंटके कालदंडे
मृत्युयोगे दुष्टयोगे सुदारुणे तस्मिन्गंडदिने प्राप्ते प्रसूतिर्यदि जायते अतिदोषकरी प्रोक्ता तत्र पापयुते सति विचार्य
दैवज्ञं तथा शांतिं कृत्वा यथाविधि यजमानो देवतानां ग्रहाणां चैव पूजनं दीपं शिवालये भक्त्या घृतेन परिकल्पयेत् अ
भिषेकं शंकरस्य अश्वत्थस्य प्रदक्षिणा आयुर्वृद्धिकरं जाप्यं सर्वारिष्टविनाशनं गुरुदैवतविप्राणां पूजनं गोत्रवर्द्धनं
पुत्रपौत्रतुष्टिलाभार्थं अभीष्टफलसिद्धये सर्वारिष्टहं यत्नं समाचरेत् शिवाय विधिवद्भक्त्या दीपदानं करोति यः अखं
डं गोघृतेनैव स मृत्युं जयेन्नरः विष्णुमूर्तिमहापुण्यामश्वत्थश्रीकरं सदा प्रदक्षिणं नरो भक्त्या कृत्वा मृत्युं जयेन्नरः सर्वं
तपस्त्यागार्थं नित्यकल्याणवृद्धये अभीष्टफलसिध्यर्थं कुर्याद्ब्राह्मणभोजनं अभिषेकं शिवे शांतिः कृत्वा भक्त्या नरो
नमः अकालमृत्युं निर्जित्य दीर्घायुर्जायते नरः गाणपत्यं पुरुषसूक्तं सौरं मृत्युंजयं शुभं शांतिजाप्यं रुद्रजाप्यं कृत्वा मृत्यु
जयो भवेत् मूले वा सर्पगंडे वा कुर्यादेतानि यत्नतः आयुर्वृद्धिकरार्थाय गंडदोषप्रशांतये इति गर्गोक्तगंडदोषशांतिः॥

अथत्रिकशांतिः शांतिसर्वस्वे सुतत्रये सुता चेत्स्यात्तत्त्रये वा सुतो यदि मातापित्रोः कुलस्यापि तदारिष्टं महद्भवेत् ज्येष्ठ
नाशो धने हानिर्दुःखं वा सुमहद्भवेत् तत्र शांतिं प्रकुर्वीत शाठ्यवित्तविवर्जितः जातस्यैकादशाहे वा द्वादशाहे शुभे दिने आ
चार्यमृत्विजो वृत्वा ग्रहयज्ञपुरःसरं सहवा ग्रहयज्ञः स्यात्स्वस्य वित्तानुसारतः ब्रह्मविष्णुमहेंद्रेशप्रतिमाः स्वर्णतः कृ
ताः पूजयेद्धान्यराशिस्थकलशोपरि शक्तितः पंचमे कलशे रुद्रं पूजयेद्रुद्रसंख्यया रुद्रसूक्तानि चत्वारि शांतिसूक्तानि सर्व
शः द्विज एको जपेद्धोमकाले भुवि समाहितः आचार्यो जुहुयात्तत्र समिदाज्यतिलांश्चरुं अष्टोत्तरसहस्रं वा शतं वा विंशतिं तु
वा देवताभ्यश्चतुर्वक्त्रादिभ्यो ग्रहपुरःसरं ब्रह्मा दिमंत्रैरिंद्रस्य पतइंद्र भयामहे ततः स्विष्टकृतं हुत्वा बलिं पूर्णाहुतिं ततः अ
भिषेकं कुटुंबस्य कृत्वाचार्यं प्रपूजयेत् हिरण्यं धेनुरेका वा त्वक्त्विजां दक्षिणा ततः प्रतिमा गुरवे देया उपस्कारसमन्विताः कां
स्याज्यवीक्षणं दत्वा शांतिपाठं तु कारयेत् ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चाद्दीनानाथांश्च भोजयेत् एवं शांतिविधानेन सर्वारिष्टं
निरस्यते इति त्रिकशांतिः अथ वैकृतशांतिरुच्यते अकालप्रसवा नार्यः कालातीतप्रजास्तथा विकृतप्रसवाश्चैव यु
ग्मप्रसव नास्तथा अमानुषा अखंडाश्च अजातव्यंजनास्तथा हीनांगा अधिकांगाश्च जायंते यदि वा स्त्रियः पश्वः पक्षि
णश्चैव तथैव च सरीसृपः विनाशं तस्य देशस्य कुलस्य च विनिर्दिशेत् निर्वासयेत्तान्नृपतिः स्वराष्ट्रात्स्त्रियश्च पूज्याश्च तत्

कुर्यादनंदितः जपेत्सहस्रकंमंत्रंश्रद्दधानःसमाहितः आप्यायस्वेतिमंत्रेणपूजांकुर्यात्समाहितः दद्याद्देदक्षिणांभिष्टांगं
डदोषप्रशांतये शुक्लांवागोभ्वांचैववतताम्रपात्रसमन्वितं गंडदोषोपशान्त्यर्थंदद्याद्देद्विदेशुचिः इतिभगंडांतशांतिः
अथदिनक्षयादिशांतिः गर्गः दिनक्षयेव्यतीपातेव्याघातेविष्टिवैधृतौ मूलेगंडेतिगंडेचपरिघेयमघंटके कालदंडे
मृत्युयोगेदुष्टयोगेसुदारुणे तस्मिन्गंडदिनेप्राप्तेप्रसूतिर्यदिजायते अतिदोषकरीप्रोक्तातत्रपापयुतेसति विचार्य
वक्तृदैवज्ञंशांतिंकृत्वायथाविधि यजमानोदेवतानांग्रहाणांचैवपूजनं दीपंशिवालयेभक्त्याघृतेनपरिकल्पयेत् अ
भिषेकंशंकरस्यअश्वत्थस्यप्रदक्षिणा आयुर्वृद्धिकरंजाप्यंसर्वारिष्टविनाशनं गुरुदेवतविप्राणांपूजनंगोत्रवर्द्धनं
पुत्रापुत्रसुशिवांस्यर्थं अभीष्टफलसिद्धये सर्वारिष्टहयत्नंसमाचरेत् शिवायविधिवद्भक्त्यादीपदानंकरोतियः अखं
डगोघृतेनैवसर्वमृत्युंजयेन्नरः विल्वमूर्तिमहापुण्यामश्वत्थंश्रीकरंसदा प्रदक्षिणनरोभक्त्याकृत्वामृत्युंजयेन्नरः सर्व
संपत्समृद्ध्यर्थंनित्यंकल्याणवृद्धये अभीष्टफलसिद्ध्यर्थंकुर्याद्ब्राह्मणभोजनं अभिषेकंशिवेशांतिःकृत्वाभक्त्यानरो
नमः अकालमृत्युर्निर्जित्यदोषांपुजांपतेनर गाणत्यपुरुषसूक्तंसौरंमृत्युंजयंशुभं शांतिजाप्यंरुद्रजाप्यंकृत्वामृत्यु
जयोभवेत् मूलेवासर्पगंडेवाकुर्यादेतानियत्नतः आयुर्वृद्धिकरार्थायगंडदोषप्रशांतयेइतिगर्गोक्तगंडदोषशांतिः॥

अथत्रिकशांतिः शांतिसर्वस्वे सुतत्रये सुता चेत्स्यात्तत्रये वा सुतो यदि मातापित्रोः कुलस्यापि तदारिष्टं महद्भवेत् ज्येष्ठ
नाशो धनेहानिर्दुःखं वा सुमहद्भवेत् तत्र शांतिं प्रकुर्वीत शाठ्यविवर्जितः जातस्यैकादशाहे वा द्वादशाहे शुभे दिने आ
चार्यमृत्विजो वृत्वा ग्रहयज्ञपुरःसरं सह वा ग्रहयज्ञः स्यात्तस्य वित्तानुसारतः ब्रह्मविष्णुमहेंद्रेशप्रतिमा स्वर्णातः कृ
ताः पूजयेद्धान्यराशिस्थकलशोपरि शक्तितः पंचमे कलशे रुद्रं पूजयेद्रुद्रसंख्यया रुद्रसूक्तानि चत्वारि शांतिसूक्तानि सर्व
शः द्विज एको जपेद्धोमकाले शुचिः समाहितः आचार्यो जुहुयात्तत्र समिदाज्यतिलांश्चरुं अष्टोत्तरसहस्रं वा शतं वा विंशतित्तु
वा देवताभ्यश्चतुर्वक्त्रादिभ्यो ग्रहपुरःसरं ब्रह्मा दिर्ग्नैरिंद्रस्य पतइंद्र भयामहे ततस्विष्टकृतं हुत्वा बलिं पूर्णाहुतिं ततः अ
भिषेकं कुटुंबस्य कृत्वाचार्यं प्रपूजयेत् हिरण्यं धेनुरेका च वस्त्रद्विजादक्षिणा ततः प्रतिमा गुरवे देया उपस्कारसमन्विताः कां
सान्यवीक्षणं दत्वा शांतिपाठं तु कारयेत् ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चाद्दीनानाथांश्च भोजयेत् एवं शांतिविधानेन सर्वारिष्टं
निरस्यते इति त्रिकशांतिः अथ वैकृतशांतिरुच्यते अकालप्रसवा नार्यः कालातीतप्रजास्तथा विकृतप्रसवाश्चैव यु
ग्मप्रसवनास्तथा अमानुषा अखंडाश्च अजातव्यंजनास्तथा हीनांगा अधिकांगाश्च जायन्ते यदि वा स्त्रियः पशवः पक्षि
णश्चैव तथैव च सरीसृपः विनाशं तस्य देशस्य कुलस्य च विनिर्दिशेत् निर्वासयेत्तान्नृपतिः स्वराष्ट्रात्स्त्रियश्च पूज्याश्च त

शां॰ न॰
८७

तोद्विजेंद्राः विकित्सतैर्ब्राह्मणात्तर्पणाश्च ततोस्य शांतिसमुपैति पापं इति वैकृतशांतिः अथ यमलशांतिः कात्यायगृह्ये अ
थातो यमलजनने विधिं व्याख्यास्यामो यस्य भार्या गौर्दासी माहिषी वडवा वा विकृतिं प्रसवेत्तस्या पश्चितिर्भवेत्तूर्णो दशाहे चतु
र्णां क्षीरवृक्षाणां काषायमुपसंहरेत् लक्षवटोदुंबराश्वत्थशमी देवदारु गौरसर्षपास्तेषामयो हिरण्य दूर्वांकुराम्ब्रयत्त्रवैर्ष्टोक
लशान्म पूर्वं सर्वौषधीनां दंपतीस्नापयित्वापोहिष्ठेति तिसृभिः कपानश्चित्रइद्वाभ्यां पंचेंद्रेण पंचवारुणेन इदमापः प्रवहतेत्यपाद्य
मिति स्नापयित्वालंकृत्य दर्भेषूपवेश्य तत्र मारुतं स्थालीपाकं० अपयित्वाज्यभागाविष्ट्वाज्याहुतिर्जुहोति पूर्वोक्तैः स्नपनमं
त्रैः स्थालीपाकस्य जुहोत्यग्नये स्वाहा सोमाय स्वाहा पवमानाय स्वाहा पावकाय स्वाहा मरुत्ताय स्वाहा मरुद्भ्यः स्वाहा यमाय
स्वाहांतकाय स्वाहा मृत्यवे स्वाहा ब्रह्मणे स्वाहाग्नये स्विष्टकृते स्वाहेत्येतद्देवगृहोत्पाते भूलूककपोतगृध्रः श्येनो वा मद्गृहं प्रविशे
त् स्तंभः प्ररोहेद्वल्मीके मधुजालं वा भवेदुदकुंभप्रज्वालनासनशयनयानभंगेषु गृहगोधिकाकृकलासशरीर सर्पणादृत्येवं
स्त्रैर्ध्वजविनाशेष्वन्येष्वुत्पातेषु भूकंपोल्कापातकाकसर्पसंगमप्रेक्षणादिष्वेतदेव प्रायश्चित्तं ग्रहशांत्योक्तेन विधिना कृत्वा
आचार्याय वरं दत्वा ब्राह्मणान्भोजयित्वा स्वस्ति वाच्याशिषः प्रतिगृह्य शांतिर्भवति पंचेंद्राणि पदानि यस्मिन्नसौ पंचेंद्रो
मंत्र एवं पंचवारुणोपितो च प्रयोगे वक्ष्यति अथ प्रयोगः मम भार्यायायमलजननसूचितसर्वारिष्टशांतिद्वारा श्रीपरमे

मस्तुदकंमस्तुदकंप्रतिवृक्षमथापिवा स्थूलतर क्वचित्तुकूलमित्येवपरः अत्राम्नायामनुक्तायांप्राक्प्रोक्तानामनुसारतः प
त्रवारोचतेतत्रमातृणाद्वलिमाहरेत् कृत्वानीराजनांतेवलिमितिविधिवद्वालमाहृत्पतत्रसंस्थैश्याद्भिः समंत्रैशिरसिस
कुसुमैरक्षतैश्चैामपिवा क्षिप्त्वाग्नेदेवतायाविधिवदुपहितैस्तत्रगीतैः सुमंत्रैः कुर्याद्रक्षांसमीक्ष्यस्परणमिवविलपपातिदु
श्चग्रहार्तिः नीराजनमंत्रोऽङ्गिरोनारायणीये ब्राह्माविष्णुश्चरुद्रश्चस्कंदोवैश्रवणस्तथा रक्षन्तुत्वरितंवालंमुंचमुंचकुमारकं
फाल्गुणोत्तरे पलाशाश्वत्थकपित्थविल्वोदुंवरपल्लवा पंचभंगास्मृतास्तैस्तेवालानांहितकारकाः स्नापितंधूपितंवालंतनो
मुंचसिसायंही प्रयोगसारेऽपि पलाशोदुंवराश्वत्थविल्वन्यग्रोधपल्लवाः क्वथितेनकषायेनपरिषिंचेत्प्रशांतये परिषिंचेत्स्ना
पयेदितिमदनः अत्रमंत्रः ॐ नमश्चामुंडेइत्यादिवलिदानेपूर्वमुक्त रक्षामंत्रः प्रयोगसारे रक्षरक्षमहादेवनीलग्रीवज
टाधर ग्रहैस्तुसहितोरक्षमुंचमुंचकुमारकं अमुंमंत्रंभुर्जपत्रेविलिख्यतत्पत्रंभुजेवध्नोपादितिमदनः वालकशिखास्प
र्शपूर्वकंजपेन्मंत्रउक्तः प्रयोगसारे सर्वमातरइमंग्रहंसंकरन्तुहरोदय २ स्फोटय २ स्वाहागर्जे २ सागरह्ल २ आमर्दय २
ह्निम २ हन २ एवंसिद्धिरुद्रोज्ञापयतिस्वाहा अत्रहोमोऽपिप्रयोगसारे ॐ कूष्मांडिभगवतिसुरागिणि २ सुमंडितेमुं
च २ दह २ पचसर २ गच्छ २ स्वाहा २ कृत्वाचतुष्पथेकुंडंमंत्रेणानेनमंत्रवित् त्रिरात्रंपंचसप्तंवासहस्रंजुहुयात्तिलैः

शां·म· शांतिदुष्टग्रहाः शांतिं वलिना चानुमोदिताः वालरोदनपरिहारार्थं यंत्रमुक्तं प्रयोगसारे षड्दलमध्ये ह्रींकारं दलेन्मध्ये शिशोर्ना

७१ मविलिख्य षट्सु अस्त्रेषु ॐ ललुवे स्वाहा इति मंत्रस्य षडक्षराणि विलिख्य तद्वहिर्नेमिवद्दृत्तवद्दं तद्वपं विलिख्य तद्व

हिरघोमुखैर्द्दवं ईशावैश्यपंचोपचारैः संपूज्य वालहस्तेवध्नीयादिति अथ वालग्रहस्तवः प्रयोगसारे प्रणम्य शिरसा

शांतिगणेशानं तमीश्वरं वालग्रहस्तवं वक्ष्ये समस्ताभ्युदयप्रदं तपसा प्रभासा दीप्त्या च वपुषा विक्रमेण च निर्दिष्टो यः स

दास्कंदः सनोदेवः प्रसीदतु रक्तमाल्यांबरधरो रक्तगंधानुलेपनः रक्तादिसोज्वलः शांतः सनोदेवः प्रसीदतु योनंदनः

पशुपतेर्मान्यः पावकस्य च गंगोमाकृत्तिकानां च सनोदेवः प्र० देवसेनापरिवृतो देवसेनार्चितः सदा देवसेनापतिः

श्रीमान्शांतः शक्तिधरः प्रभुः कुमारः शिखिवाहनः सुरारिहा महासेनः सनोदेवः प्र० प्रकृत्या सुंदरोदांतो दैवैश्वर्यादिस

न्वितः नानाविनोदसंपन्नः सनोदे० प्रबोधा सुप्रबोधा च बोधना सुप्रबोधना प्रबुद्धा च प्रबोधा च सुप्रीता सुमनास्तथा म

नोरमेति विख्याता योगिन्यः पांतु वालकं सुपता रुक्मिणी चैव मंदवेगा विभीषणा विद्युज्जिह्वा महानासा शातानेदात

भापरा वालदा प्रमदा चैवेति योगिन्यः पांतु वालकं हरिणी चापवारणी वानरी क्रोष्टकी तथा कवेरी कोटराक्षी च कुंभकर्णी

च चंडेका वलाह्निकारिणि चेति योगिन्यः पांतु वालकं शुद्धा विशुद्धा श्रद्धा च योगसिद्धा मितंवदा सुभगा शुभदा गौरी वल्ला

भ्वरश्रीत्यर्थं कात्यायन परिशिष्टोक्तानि सग्रहमखापमलशांतिं करिष्य इति संकल्प्य गणेशपूजनाचार्यवरणांतं कुर्यात् ततः आ
चार्यो यदत्र संस्थितमिति सर्षपान्विकीर्य पूर्वस्यां पूर्वादिक्रमेणाष्टौ कलशान्मही द्यौरित्यादिनाक्षीरवृक्षिष्वकषायपल्लक्ष वटउदुंब
राश्वत्थशमी देवदारुशाखागौरसर्षपहिरण्यदूर्वांकुरपंचपल्लव सर्वौषधीः पुनान्स्थापयित्वा तज्जलेन यजमानं सपत्नीकं स्नाप
यित्वा तत्र मंत्राः आपोहिष्ठेति तिसृणा अंबरीषः सिंधुद्वीप आपो गायत्री अभिषेके वि० कयानश्चित्र इति द्वयोर्वामदेवो इं भ्
द्रो गायत्री अभि० त्रातारमिंद्रं गर्ग इंद्रस्त्रीष्टुप् अभि० वरुणस्येति वरुणस्योत्तंभनमसि वरुणस्यस्कम्भसर्जनीस्थो वरुणस्यऋ
तसदन्यसि वरुणस्य ऋतसदनमसि वरुणस्य ऋतसदनमासीद अभि० दुरमापइत्यस्य सिंधुद्वीप आपोनुष्टुप् अभि० अ
पाघमपकिल्बिषमपकृत्यामपोरपः अपामार्गत्वमस्मदपदुःस्वप्न्यं सुव अभि० ततो वस्त्राद्यलंकृतोनोदपतीद भे ४५
शुउपवश्याचार्योऽग्निस्थापनं कुर्यात् ततईशान्यां ग्रहस्थापना तेन्वाधानं अस्मिन्नन्वाहिते ग्रावित्यादो उक्त्वा अत्रप्रधानं
ग्रहांस्तमिद्धविर्भिः अपस्त्विस्रभि इंद्रं तिस्रभिः वरुणमेकया अपोह्वाभ्यां आज्येन अग्निं सोमं पवमानं पावकं मारुतः य
मं अंतकं मृत्युं एकैकया चर्वाहुत्या शेषेण स्विष्टकृतमित्यादि ततोन्वाधानादिक्रमेण होमं समाप्य बलिदानपूर्णाहुति
भिरभिषेक दक्षिणादानांतं कृत्वा शतं ब्राह्मणान्भोजयित्वा स्वस्तिभवंतो ब्रुवंतु इति वाचयित्वा तैः स्वस्तीत्युक्ता तेभ्यः अ

त्रिषोगृह्णीयादिति अथब्राह्मणं तदाहुर्यआहिताग्निर्यस्यभार्यागौर्वायमौजनयेत्कातत्रप्रायश्चित्तिरिति सोग्नयेमरुत्व
तेत्रयोदशकपालंपुरोडाशंनिर्वपेतस्ययाज्यानुवाक्येमरुतोयस्यहिक्षयेराद्धवेदवरमाअवेहेवेत्याहुतिंवाहवनीयेजुहुयाद
ग्नयेमरुत्वतेस्वाहेतिसातत्रप्रायश्चित्तिरिति कारिका अथयस्यवधूर्गौर्वाजनयेद्धेयमौततः समरुत्यश्वकुर्यात्पूर्णाहु
तिमथापिवे इतियमलशांति अथप्रथमदिनादिषुदेवीगृहीतवालकरक्षणं मदनरत्नेपोगसारे प्रथमेहनिगृह्णा
तिवालकंवालिनीग्रही यापिनीग्रहीतिनारायणीतिपाठः गांधीनीतिपुराणांतरे तयागृहीतमात्रस्यचेष्टितान्युपलक्ष
येत् गात्रोद्वेगोनिराहारोरोलालाग्रीवानुवर्तनं लिंप्येतधातकीलोध्रमंजिष्ठातालचंदनैः धूपयेन्माहिषाक्षेणततोमुंचतिसाग्र
हीलेपनधूपनेवालस्य मारायणीयेवलिदानानुवृत्तौ मत्स्यमांससुराभक्ष्यगंधास्रक्धूपदीपकैः वलिंदद्यादितिशे
षेः वलिमंत्रः प्रयोगसारे ॐ नमोभगवतिचामुंडेविद्युज्जिह्वेहारहारअवसरंतुग्रहाहुतग्रंथागच्छंतुपातान्यतः
स्थानेरुद्रोज्ञापयतिस्वाहाविद्युज्जिह्वेह्रांह्रींहुंहुंमुंचमुंचस्वाहाइतिवालग्रहाणांविधेयंशस्तावलिनीवेदने वलि
श्चरवेरुदयेस्तादिनाद्देवादेयः वलिस्थानान्यपिप्रयोगसारे कदंवश्चकरंजश्चविनीतोनिंवएवच अश्वत्थोदुंवरश्चैवश्ले
ष्मातकवटौतथा मातृवृक्षाःक्रमेणोक्ताःपूर्वादिशांतदिगताः तेषामेकंसमाश्रित्यवलिंदद्याद्यथोदितमिति यतिस्थूल

विकारिणीतिच नानाविज्ञानविख्यातायोगिन्यः पांतुबालकं लंबाष्टलंबाचतथालंबकर्णीचलंबिका ज्वालाकराली
कालिंदीकालिकेतिपयोदिता स्वच्छंदाचारसंपन्नायोगिन्यः पांतुबालकं भगीतासुभगीताचमालिनीविश्वमालिनी विम
लाकमलामालीलीलारौद्रीचविश्रुता विचरंत्सोयथाकामंयोगिन्यः पांतुबालकं वायुवेगामहावेगासुवेगावेगवाहिनी श
शिनींहंसिनीत्वष्टा पुष्टिः पौष्टिकसिद्धिदा दिव्यानुभावावाहिन्योयोगिन्यः पां० भ्रमिणीभामिणीनित्यानिर्भिन्नासुभगा
गुहाल्केदिनीद्राविणीवामायोगिन्यः पांतु० रुद्रशक्तिविनिष्क्रांतामेकाशीतिक्रमोदितं योगिनिवृंदमेतद्धि सिद्धविद्याधरार्चि
तास्कंदग्रहाधिदेवंतद्वालकंपातुसर्वदा शकुनीरेवतीदेवीशिखाव्वमुखमंडिका प्रलंबापूतनाख्याविकठपूतनिकापुनः
विजयागोमुखीधूम्रामुंडमालातथापरा अथोलंबावपश्चाच्चकुमुदाप्यथचंडिका भामणीचेककालीचदेवीप्रेतमुखी
तथा ऐंद्रीमार्जारिकोभूयः कुरंगाचश्रुभालक्षणा कालरात्रिश्चमायावीहोलिकापिल्लिपिच्छिका भीतारणीचक्रवादाभोष
रागदुर्जयापरा तापनीकटकोलीचमुक्तकेशामहाबला अहंकारीजयातद्वदजमेषात्रिदंडिका रोदनीमुकुटाभिख्या
ललाटापिंगलातथा सीतलावालिनीचैवतापसीपापराक्षसी मानसीधनदादेवीवत्सदावर्तिनीतथा यमुनाजातवेदा
चमालिनीकलहंसिनी वालिकादेवदूतीचवायसीपक्षिणीतथा स्वच्छंदावालिकाचैववासिनीनादिकेतिच पंचाशतु

गि

कुलोत्पन्न चतुष्पष्टसमीरिता योन्योनिससंतुष्टाः स्कंदापस्मारदेवता नानारक्षाधिकारस्थावालकंपातुसर्वदा महालक्ष्मी
महांतकामहासेनामहावलाः महाकंपामहाभीमामहासीमामहोत्तवा महासेनामहाचंडामेहिनीवीरनायकी एक
वीराविशालाक्षीसुकेशीसुमनात्तथा सुकेशिनीचसंतुष्टादंडिनीचविलंविनी भामिनीचाथसौवर्णीसिंहवक्राकरा
किनी भ्रमराचंचलाचंडालासिद्धदापरा शाकोदरीधृतिः स्वाहास्वधास्याचसनातनी शवराचतथादेवीनीलग्रीवात्तथा
विका वित्तलागंधिनीवामाक्रीडंतीचैववाहिनी कार्षणीमालतीफुल्लकालकर्णीवचंडिका चित्राननागुहाचेतिपार्व
तीसंगनिर्गता पंचाशत्तिवसंपन्नाशाकुनीदेवतप्रिया योगिन्यः कामरूपिण्योवालकंपातुसर्वदा विभ्रांतयाप्रभावत्तास्
वेदासर्वगागुहा दुर्गासरस्वतीज्येष्टाश्रेष्टापद्मापरापरा प्रमादारोहिणीसीताप्रहृष्टाहारिणीविभा विभूतिर्वित्ततिःप्री
तीःप्रकृतिःप्रमतिर्यथा एताभगवतीस्रष्टायोगिन्यो योगसिद्धिदा पंचविंशतिराख्यातारेवतीशक्तिगोचरा जगदाथाप्र
कराबालकंपातुसर्वदा नंदश्चैवोपनंदश्चगोमतिः सुमतिस्तथा विद्युज्जिह्वोमहाकालः कराकस्तिमिलोचनः तेजहा
डाविरूपाक्षगोमुखोवडवामुखः कालाननः करालश्चशंकुकर्णोविभिषणाः एतेसक्रुंदनोपन्नावीराः षोडषराक्षसाः
पूतनादेवतातुष्टावालकंपातुसर्वदा वज्रीणीशक्तिनीचाघादंडिनीखड्गिनीतथा पाशिनीध्वजिनीदेवीगदिनीशूलि

नीपत्र यजिनीचक्रिणीचेतिसर्वाकाराभयप्रदाः येतादिङ्निताद्देव्योयोगिन्योदेवकीर्तिताः अधिभूतप्रधानापापापान्या
गतप्रजना प्रसन्नामातरः सर्वावालकंपांतुसर्वदा अर्थकोजलकोभूमः ...कंदश्चकीर्तितः वीरहापित्तृभिः सृष्टानेन
मेषाधिदेवताः पंचशक्तिप्रधानास्तेवालकंपांतुसर्वदा भैरवावीरमाताचक्षेत्रपालाविनायकाः डाकिन्योरुद्रशाकिन्यो
पक्षरक्षासिपन्नगाः वाप्यावांतराभूतामनुष्याः पशवोमृगाः सरीसृपाश्चसंतुष्टावालकंपांतुसर्वदा आदित्यावसवोरु
द्रा...तरोमरुतस्तथा मुनयोमनवः कालाग्रहयोगाः सनातनाः सिद्धासाध्याश्चगंधर्वादेव्यश्चाप्सरसावराः विद्याधरा
महादैत्यावालं० सहजायागजाश्चैववीरजामंत्रजास्तथा योगिन्योयोगविन्नियोनानाविभवगोत्वराः भवानीनामसंतुष्टा
वालं० भूर्लोकेचभुवर्लोकेस्वर्लोकेयाश्चमातरः अधश्चोर्ध्वंचतिर्यक्चचक्रीडंत्योनंतमूर्तयः प्रसन्नयोगसंपन्नादिव्य
रूपसमन्विता स्वछंदयोगसंभूतैःभैरवैःपरिवारिता रक्षंतुवालकंशांतिं पठंतुयेनसासदा दिव्यस्तोत्रमिदंपुण्यंवाल
रक्षाधिकारकं जयेत्सततानरक्षार्थंवालद्रोहोपशांतये इतिवालस्तवः इदंचस्तवातंक्रत्यंआद्यवर्षमासयोः द्वितीयादि
दिनमासवर्षेष्वपिकार्यं विशेषस्तूच्यतेकुमारतंत्रे प्रथमेदिवसेमासेवर्षेवायोगिनीतदा अथवानंदिनीनाम्नापूतना
क्रमतेशिशुं तद्गृहीतस्यवालस्यज्वरःस्यात्प्रथमेततः गात्रशोषश्चवेदर्ण्यनाहाछ्छाभृशंभवेत् छर्दिर्मूर्छाचकंपश्चहि

शां॰म नत्स्वरपुतस्तदा विधानंतत्रवक्ष्यामियेनमुंचतिपूतना नदिमृत्तिकयाकुर्यात्पुत्तीभर्नापुत्तलिकांततः भुक्तोदनंशुक्लगंधस्त
७४ थाश्शुक्लानुलेपनं शुक्लपुष्पाणिचपंचध्वजाःपंचप्रदीपकाः स्वस्तिकाःपंचपूर्वाह्णेपूर्वस्यांदिशिसंपुतः बलिंदद्याद्द्यो
शीरश्वेतसर्षपमेववा शिवनिर्माल्यमार्जारनृकेशान्निंबपत्रकं गव्यघृतंचेत्यनेनधूपयेच्चैववालकं एवंदिनत्रयंकृत्वाच
तुर्थेशांतिवारिणा स्नापयेद्बालकंपश्चाद्भोजयेच्चापिभिक्षुकं क्षीरेणभोजयेद्देवंसुस्थोभवतिबालकः शांतिवारिणेतिप्रा
न्नइंद्राग्नीशंनोवाताइत्यादिकैः स्वस्वशाखापठितैर्मंत्रैरभिमंत्रितंवारिशांतिवारि अथवावक्ष्यमाणमंत्रेणशतंकृत्वोभि
मंत्रितंवारिशांतिवारि द्वितीयदिवसेमासेहायनेवासुनंदनं गृह्णातिपूतनाबालंयोगिनीस्वस्तनौपिबा ततोभवेज्ज्वा
रः पूर्वसंकोचोहस्तपादयोः दंतान्स्वादत्यनिशंनिमीलयतिचक्षुषी आहारंचनगृह्णातिदिवारात्रौचरोदिति अस्थि
रोगंछर्दनंचभवेद्भीतिःपुनःपुनः रुग्णत्वंचजायेतइत्येतच्छिद्रलक्षणं तंदुलप्रस्थपिष्टेनविनिर्माणार्थपुत्रिका त्रयोदशध्व
जादीपास्वस्तिकायवलोदना प्रस्थप्रमाणपिष्टेनसिद्धापूपाश्चमत्स्यकाः मांसंचेत्येतदखिलंपश्चिमायांदिशित्यजेत् पश्चि
मायांचसंध्यायांएतद्द्याद्दिनत्रयं भूयःशांतिःस्नानब्राह्मणभोजनानिपूर्ववत् तृतीयेदिवसेमासेवर्षेवापूतनाभिधागृह्णाति
याद्योगिनीबालंततःपूर्वंज्वरोभवेत् प्रस्थप्रमाणपिष्टेनपुत्रिकांकारयेततः रक्तोदनंध्वजोरक्तःस्वस्तिकारक्तएवच। रक्त

पुष्पैरक्तगंधस्तथारक्तानुलेपनं पश्चिमायांच संध्यायां उदीच्यांनिशि गेहबलिं धूपशांतिस्नान ब्राह्मणभोजनानिपूर्ववत् च
तुर्थेह्नि मासेनुवर्षे गृह्णातिबालकं तुषमंडनिकानाम पूतनाचाथ योगिनी भीषणाख्या ततस्तस्य जायतेप्रथमंज्वरं गा
त्रभंगोस्थितिमूर्ध्नो वैवर्ण्यंचाक्षिमीलनं वैकल्यंश्यामतान्श्वासः कासोरुचिरतिंगीतं तिलपिष्टमयीं कृत्वापुत्तलिकांबिल्व
कंटकैः अष्टांगरक्षपेस्तुष्य पुष्पंभुक्तंधजोर्जुनः स्वस्तिकेहं प्रस्थ सिद्धं भक्तंतावद्रूपिकाः त्रिसंध्यंपश्चिमायांबलिंदद्या
द्विशेषतः तावद्रुपिकाइतिअर्धप्रस्थपरिमितेनान्नेनकृताइत्यर्थः गोशृंगंसर्पनिर्मोकंलशुनं बिल्वपत्रकं मनुष्यकेश
माज्जीरलोमान्यजस्तंतथा एतैश्चधूपयेदेकनिशि संध्यात्रयेपिच एकनिशि एकस्मिन्नेवदिने बलिरित्यर्थः शां
तिस्नानमंत्रब्राह्मणभोजनानिच पंचमेदिवसेमासेवर्षेवापूतनाशिशुं बिडालिकाख्यागृह्णीयात्स्यथमंजायतेज्वरः
छिन्नाश्वासश्चासश्चशूलंचगात्रभंगोरुचिस्तथा तंदुलप्रस्थापिष्टेनविनिर्मायाथपुत्तलिकां भुक्तोदनंध्वजापंचस्वस्तिका
पंचदीपोज्वला पंचदीपाश्चभुक्तानिकुसुमानिचचंदनं अपराह्नेवृक्षमूलेपश्चिमायांदिशिक्षिपेत् धूपस्तुगोशृंगलशुन
मित्यादिकंशांतिस्नानमंत्रब्राह्मणभोजनानिच षष्ठेहनितथामासेहायनेचापिबालकं पूतनाशकुनिनामगृह्णीयात्तद
नंतरं ज्वरमुद्वेजनंगात्रेशोषः श्वासोरुचिस्तथा कासश्चहस्तपादाक्षिसंकोचश्चैतिलक्षणं तंदुलप्रस्थपिष्टेनविनिर्माया

कपुत्तलिकां कृसरोदनं ध्वजाः पंचकृष्णाः स्वस्तिकपंचकं कृष्णमेवाथ मत्स्याश्च पायसं दुग्धमेव च मांसं चापूपकास्तद्वत् प्रस्थपिष्ट
विनिर्मितः पराह्णे पश्चिमाशायां निक्षिपेद्बलिपुत्तलिकां पुत्तलिकां पूर्ववत्कृत्वा पललं मूलपाचितं मत्स्यापर्पटिकाश्चैव र
क्तं प्रस्थसंमितं उदीच्यां पूर्वसंध्यायां बलिर्देयः प्रशांतये अत्र बलिदानयोर्विकल्पः तयोरेव कालयोर्बालकस्य धूपोदेयः गो
शृंगलशुनमित्यादिकः तथा शांतिस्नानं ब्राह्मणभोजनं च बलिदानपूजामंत्रस्तु ॐ फट् फट् स्वाहा सप्तमे दिवसे मासे वर्षे वा
शुष्करेवती गृह्णाति पूतनाबालं ततस्तत्प्रथमं ज्वरं गात्रभंगो पयविद्वेषः आहारे कंपरोदने इत्येतल्लक्षणं तत्र बलिर्देयः
प्रशांतये प्रस्थसंमितपिष्टेन सम्यक्कृत्वाथ पुत्तलिका सप्तध्वजाः सप्तदीपाः स्वस्तिकाः सप्त वै तथा पुष्पाणि मत्स्यमांसं च भ
क्तं चैवतु दत्त्वा हरेत् धूपस्तु गोशृंगशुनमित्यादिकः शांतिस्नानं ब्राह्मणभोजनं च मंत्रस्तु ॐ ह्रीं फट् स्वाहा अष्टमे दिवसे
मासे वर्षे वा कमते शिशुं विडालिकानामधेया पूतना स्यात्ततो ज्वरः गात्रभेदोश्रुरुधिरं रोदनं नेत्रमीलने जिह्वाशोषः शि
रस्फोटा आहारद्वेषमेव च अक्षिरोगो भवेदेतद्विंगितं तत् गृहाच्छिशोः तंदुलप्रस्थपिष्टेन पुत्तलीकारयेत्ततः पायसं मधुसर्पिश्च
क्षीरं लाजाश्च शष्कुली गुग्गुलं मेषमांसं च तथा पर्पटिका अपि ध्वजादीपाश्च स्वारोगंधा नानाविधा अपि सुमनांसि च रक्तानी
त्येवं मंत्रोदितो बलिः अमूं समाहरेत्पूर्वसंध्यायां दक्षिणा दिशि कृष्णाष्टम्यां वक्ष्यमाणः मंत्रेणानेन मंत्रवित् ॐ नमो नारायणा

पत्रेसौकाविद्रानन्दणाय ॐ ह्रींफट्स्वाहा अनेनैववक्ष्मंत्रेणपूजादिवलिहरणांतंकर्मकुर्यात्धूपस्तुगोशृंगलशुनमित्यादिका
शांतिस्नानंब्राह्मणभोजनंच अत्रकृत्स्नाष्टम्यांवलिहरणमितिननीयमार्यः किंतुसतिसंभवेप्राशास्त्यार्थं अन्यथातत्रतीक्ष्
णांशिशुनाशयतेः नवमेदिवसेमासेहायनेवापिवालकं गृह्णातिमृदनानाम्नाप्रूतनातदनंतरं ज्वरश्छर्दिर्घ्टणाध्मानं
कासःश्वासश्चतृष्णता गात्रभंगश्चसूत्रंचर्विन्हान्येतानिवालके प्रस्थमात्रेणपिष्टेनविनिर्मायवपुत्रिका ओदनंमत्स्य
मांसंचपर्यटीचेक्षुमूलिका निक्षिपेत्पूर्वसंध्यायां उत्तरस्यांवलिंदिशि अत्रमंत्रः ॐ नमोभगवतेवासुदेवायह्लम
डलेवलिमादायहनहुंफट्स्वाहा धूपस्तुगोशृंगलशुनमित्यादिकः शांतिस्नानंब्राह्मणभोजने दशमेदिवसेमासेहायने
वापिवालक पूतनारेवतीनाम्नीगृह्णीयात्वालकंततः ज्वरश्छर्दिःकासश्वासोभूलेचेस्येतदीरिते अन्नद्वेषश्चतत्रापिव
लिर्दैयोविचक्षणैः प्रथमप्रमाणपिष्टेनपुत्रिकांतत्रकारयेत् अष्टांगलेखयेतत्रविल्ववृक्षस्यकंटकैः गुडोदनंचसर्पिश्च
ध्वजानांपंचविंशतिःस्वस्तिकानांपंचविंशतिरेवच चत्वारिरक्तपुष्पाणि एतद्दक्षिणादिग्गतः संध्यात्रयेवक्ष्यमाण·मंत्रेणाने
नंनिक्षिपेत् ॐ नमोभगवतेवासुदेवायहनहुंफट्स्वाहा धूपोगोशृंगलशुनमित्यादिशांतिस्नानंब्राह्मणभोजनंच एकाद
शेदिवसेमासेहायनेपूतनाविकागृह्णातिवालकंपश्चाज्ज्वरस्तत्रप्रजायते अन्नद्वेषोमुखशोषोगात्रभंगश्चरोदनं ऊर्ध्वद

छिद्रोत्पन्नलक्षणं तद्ग्रहाक्रांतशिशोः पुत्रिकामाषपिष्टेन रचिताः शुक्लमोदनं पुष्पाणि पिष्टभुक्तानि ध्वजानां पंचविंशतिः स्वस्ति
रं.म कानां मदीयानां पंचविंशतिरेव च एतत्सर्वं यमाशायां संध्यायां प्रातरा हरेत् अत्र मंत्रः ॐ नमो भगवते नारायण चंद्रहासवज्रह
७६ स्तायज्वलदुष्टग्रहाय ॐ फट् स्वाहा धूपस्तु गोशृं० शांतिस्त्वा० व्रा० द्वादशे दिवसे मासे वर्षे वा पूतनाशिशुं अद्भुताख्या ग्र
हातिज्वरः स्यात्प्रथमं ततः रोदनं सर्वदा दंतखादनं रक्तनेत्र तारोमांचितस्तापश्च स्यात् दक्षिणं तस्य लक्षणं तंदुलप्रस्थपिष्टेन
कृत्वा तत्राय पुत्रिकां त्रयोदश स्वस्तिकाश्च ध्वजादीयास्तथैव च अपूपा मत्स्यमांसं च तथा पर्पटिका अपि एतत्सर्वं दक्षिणस्यां
दिशि मंत्रेण निक्षिपेत् मंत्रस्तु ॐ नमो नारायणाय प्रज्वलद्वज्रहस्ताय हर २ शोषय २ पातय २ हन २ दुष्टसत्त्वान् फट् स्वा
हा धूपस्तु गोशृं० शांतिस्त्वा व्रा० इति देवीगृहीतबालकरक्षणं अथ बौधायनोक्ता ज्वराद्युत्ततोशांतयः [illegible]जिपदिकष्टसंदेहो
वांतिदिनान्यष्टादश अग्निर्देवता अग्निरस्मीति पूजामंत्रः हेमी प्रतिमा घृतधूपो घृतदीपश्च यथासंभवं नैवेद्यं तैर्घृतं होमद्रव्यं
शांतिभवति अत्र सर्वत्र प्रथमं तत्तद्देवतामंत्रजपः सहस्रादिकः पश्चात्पूजाहोमं दानादि होमसंख्या चाष्टोत्तरशतादि व्याधि
तारतम्येन कल्प्या सहस्रं मृत्युनिर्देशो द्वितीयायां दिनानि षोडश ब्रह्मा देवता ब्रह्मजज्ञानमिति जपपूजाहोममंत्रः अगरुध
पः घृतदीपः सर्वत्र शर्करा नैवेद्यं तिलयवाज्यानि होमद्रव्यं प्रतिमा च हैमी तृतीयायां दिनानि नव पार्वती देवता गौरीर्मिमाय०

तिमंत्रः दूर्वाभिः पूजा कुंकुमधूपः गुग्गुलर्वा धूपः घृतदीपः द्राक्षाक्षीराज्यं नैवेद्यं पायसन्त्रिमधुराक्तं दूर्वाश्च होमद्रव्यं प्रतीमा
हेमीः चतुर्थ्यादिनानि षोडश गणपतिर्देवता गणानां त्वेति पूजा होममंत्रः हेमीप्रतिमा रक्तचंदनं गंधः करवीरादीनि पुष्पाणि
अगरूधूपः लड्डुकानि इक्षुखंडानि नैवेद्यं नारिकेलशकलानि इक्षुशकलानि कदलीफलानि च होमद्रव्यं पंचम्यादिनान्येक
विंशतिर्नागो देवता हेमीप्रतिमा नमोस्तु सर्पेभ्य इति मंत्रः चंदनं गंधः सुरभिपुष्पाणि घृतधूपः पयो नैवेद्यं तिलयवाज्यपाय
सशर्करामधूनि यथायोगं होमद्रव्यं षष्ठ्यादिनानि द्वादश स्कंदो देवता द्रप्सश्चस्कंदेति पूजामंत्रः पीतचंदनं रक्तवा गंधः रक्तानि पुष्प
णि जातीपुष्पाणि वा जटामांसी धूपः लड्डुकादि नैवेद्यं फलानि वा तिलयवाज्यं होमद्रव्यं हेमीप्रतिमा शांतिर्भवति सप्तम्यादिना
न्यष्टौ दिननाथो देवता आसत्येन आकृष्णेनेति वा मंत्रः हेमी ताम्रजा वा प्रतिमा कुंकुमगंधः करवीरादिपुष्पाणि धूपो गुग्गुलः
शर्करा घृतसंयुतं पायसं नानाफलानि च नैवेद्यं अर्कसमिधः पायसं होमद्रव्यं अष्टम्यादि षोडशदिनानि ईश्वरो देवता तमीशान
मिति पूजामंत्रः रजती प्रतीमा कर्पूरमिश्रचंदनं बिल्वदलानि अर्कपुष्पाणि नीलोत्पलानि वा पुष्पाणि जटामांसी धूपः पायसं
नानाभक्ष्याश्च नैवेद्यं त्रिमधुराक्ता तिला होमद्रव्यं रोगशांतिर्भवति नवम्यादिनान्यष्टादश भगवती दुर्गा देवता जातवेदस इति
पूजामंत्रः हेमीप्रतिमा रक्तचंदनगंधं कुंकुमादिकं वा जपाकुसुमादि पुष्पाणि गुग्गुलधूपः घृतपक्वं नैवेद्यं त्रिमधुराक्तं पायसं हो

मद्रव्यंदेयैदधिभक्तपात्रादानंतद्भक्तायवा दशम्यांदिनानिपंचविंशतिः यमोदेवताहैमीलौहीवाप्रतिमायमायत्वेतिपूजामं
त्रः चंदनंमृगमदश्चगंधः मधूमजेरसश्चधूपः तिलतैलदीपः विल्वपत्राणिकृष्णतिलाश्चपूजाद्रव्यंकृशरान्नंनैवेद्यंघृतमधु
तिलमुद्गाहोमद्रव्यं एकादश्यांदिनानिसप्तविश्वेदेवादेवताविश्वेदेवासइतिमंत्रः हैमीप्रतिमाश्वेतचंदनगंधः कृष्णागुरुधू
पः घृतदीपः तुलसीपत्राणिपूजायांयवमोदकंनैवेद्यंतिलयवमध्वाज्यंहोमद्रव्यं द्वादश्यांदिनानिदशरुद्रोदेवतायातेरुद्रेतिमं
त्रः हैमीप्रतिमाचंदनश्रीखंडं अगरुधूपः घृतदीपः पायसनैवेद्यंचंपकपुष्पंकमलंचपूजायांतिलयवाज्यमधूनित्रीहि
मद्रव्यंशांतिर्भवतित्रयोदश्यांदिनान्यष्टौत्राशीदेवतारौक्मीराजतीवामूर्तिः आप्यायस्वेतिमंत्रः पूजादौश्वेतचंदनंगंधः चं
दनधूपःघृतदीपःदधिशर्करानैवेद्यंतिलयवाज्यमध्वाक्ताहोमद्रव्यंशांतिर्भवति चतुर्दश्यांदिनानिद्वाविंशतिः शंभुर्देव
तानमः शंभवायेतिमंत्रःरौक्मीराजतीवामूर्तिः श्वेतचंदनंगंधः अर्कपुष्पंविल्वदलानिवा अगरुधूपः पायसंनैवेद्यंत्रिम
ध्वक्तास्तिलाहोमद्रव्यं अमायांदिनान्यष्टादशशचीदेवतायक्षदितिमंत्रः हैमीप्रतीमाकुंकुमादिगंधः नानासुगंधपुष्पाणिकृ
ष्णागरुधूपः फेणिकापूरिकादिनैवेद्यंशर्कराघृतपायसहोमद्रव्यं पूर्णिमायांदिनानिषोडशचंद्रोदेवतादमनकंपूजादिकम
न्यत्सर्वंत्रयोदशीशांतावुक्तंग्राह्यं इतितिथिदोषशांतिः अथाश्वलायनोक्तावारशांतिः आदित्यवारस्यरुद्रोदेवतायातेरुद्रे॰

त्तिमंत्रः हैमीराजतीवाप्रतिमांचंदनगंधः अगरुधूपः घृतदीपः पायसंनैवेद्यंहोमद्रव्यंच सोमवारस्यगौरीदेवतागौरीर्मिमा
येतिमंत्रः हैमीराजतीवाप्रतिमाकुंकुमगंधः सुगंधिपुष्पंअगरुधूपः घृतदीपः नानाभक्ष्याणिनैवेद्यंतिलयवहोमद्रव्यंदेव
भक्तसंतर्पणंच भौमस्यस्कंदोदेवता अन्यत्सर्वंषष्ठीशांतिवत् बुधवारस्यविष्णुर्देवता विष्णोरराटमसीतिमंत्रः हैमंस्वरू
पंपीतचंदनंपीतचंदनंपीतपुष्पंकमलानिच अगरुधूपः घृतदीपः पंचलड्डुकानैवेद्यंतिलयवाज्यहोमः गुरुवासरस्यब्र
ह्मादेवताब्रह्मजज्ञानमितिमंत्रः हैमीप्रतिमाकुंकुमगंधः पर्णपुष्पंगुग्गुलधूपः शर्कराज्यंनैवेद्यंतिलयवधानाघृतंहोम
द्रव्यंशुक्रवारस्यइंद्रोदेवतात्रातारमिंद्रमितिमंत्रः हैमीप्रतिमाचंदनगंधः चंपकपुष्पंअगरुधूपः घृतपक्वंनैवेद्यंतिलयवा
ज्यमधूनिहोमद्रव्यं शनिवारस्ययमोदेवतायमेनदत्तमितिमंत्रः हैमीलौहीवाप्रतिमाताम्रजेतिकेचित् चंदनगंधःकृष्णपु
ष्पंमधूधूपः तिलतैलदीपः मधुमत्स्याश्वनैवेद्यंतिलामधूचहोमद्रव्यंशांतिर्भवति इतिवारशांतिः अथनक्षत्रशांतयः वृ
द्धवसिष्ठः रोगशांतिंप्रवक्ष्यामिरोगार्तानांशरीरिणां बलिपूजाग्रहोमैश्चजपब्राह्मणभोजनैः यस्मिन्धिष्ण्येपदानृणांरोगःसंजा
यतेतदा तद्धिष्ण्यपूजाकर्तव्यातत्तदीश्वरतुष्टये सुवर्णेनतदर्धेनतदर्धार्धेनवापुनः धिष्ण्येशप्रतिमाकल्प्यायथावित्तानुसार
तः ईशान्यामथवाप्राच्यामुदीच्यांदिशिसंलिखेत् तंडुलोपरिपट्टदलंपद्मंगोमयमंडले पंचामृतैः सलेपैश्चततन्मंत्रैः पृथक्

स्नाप्यकल्पोक्तमंत्रेणप्रतिमांस्थापयेत्पुनः कर्णिकायांतुसंस्थाप्यध्यात्वादेवंसमर्चयेत् तद्वर्णवस्त्रगंधाद्यैरक्तधूपोपहा
रकैः आरक्तवर्णकुंभंचपंचत्वक्पल्लवैर्युतं शुक्लवस्त्रस्वर्णरत्नसर्वौषधिसमन्वितं मृत्सुचगव्यसर्वबीजफलक्षौद्रकु
शान्वितं देवस्यपूर्वेतस्थाप्यजलमंत्रैसमर्चयेत् प्रतिच्यांस्थंडिलेवन्हिंविधिवत्स्थापयेत्ततः मुखांतेजुहुयादुक्तद्रव्येण
ष्टसहस्रकं तिलहोमंव्याहृतिभिरष्टोत्तरसहस्रकं पूर्णाहुतिंचजुहुयात्सम्यग्जपादिपूर्वकं ततःशुद्धोपविष्टस्यरोगि
णः प्राङ्मुखस्यच मंत्रपूतैःकुंभजलैरब्लिंगैर्वारिमंत्रकैः मार्जनंकारयेत्तस्यसम्यक्तंत्रकल्पपूर्वकं नीराजनंचशुद्धात्मापूजास्था
नंसमागतः देवंहुताशनंभक्त्याप्रणम्यप्रार्थयेदिति अमृतोद्भवधिष्ण्यशंपतस्त्वंशंकरात्मजः रोगादस्माच्चतौरक्षत्ववभ
व्यामिधिष्ण्यपः इतिसंप्रार्थ्यततोदद्यात्प्रतिमांवस्त्रसंयुतां दक्षिणासहितांभक्त्याआचार्यायकुटुंबिने ब्राह्मणाययथा
शक्त्याब्राह्मणान्भोजयेत्ततः कृत्वानक्षत्रपूजातेतिथिवासरयोरपि सर्वान्कामानवाप्नोतिरोगीरोगात्प्रमुच्यते अश्वि
न्यामुत्थितोव्याधिर्नवरात्रेणमुंचति देवस्यत्वेतिमंत्रस्यगायत्रीकस्यपोश्विनौ श्वेतवर्णौसुधापूर्णकुंभमंभोजधरौपृथक्
चंदनासलपुष्पाज्यगुग्गुलैस्तुगुडप्रियौ क्षीरलड्डुकभोक्तारौसमिधःक्षीरवृक्षजाः गुडोदनबलिंदद्याद्दीपैःसार्द्धनिश
मुखे भरण्यामुत्थितोव्याधिरचिरान्निधनप्रदः मासेनमुंचत्यथवादैवस्यकुटिलागतिः त्र्यंबकस्यमंत्रस्यप्रोक्ताश्छंदषि

देवताः गंधोगरुकरवीरं पुष्पंधूपश्च गुग्गुलः अश्वदीपं च सर्वेषां नैवेद्यं च गुडोदनं पाशादंडधरो रक्तस्वाज्यमध्वाक्षतैर्हविःम
हिषीनापकारूढः कृशरान्नं बलिं हरेत् वक्ष्यमाणेन मंत्रेण बलिं सम्यक् प्रदापयेत् कृत्तिकासुपितोव्याधिर्दशरात्रेणमु
चति स्रुक्स्रुवाभयवरदःसुवर्णोमेषवाहनः मेधातिथिर्जगत्यग्निःपुनंतुमामितस्सच चंदनं पूथिकापुष्पं घृतदीपः
सगुग्गुलुः नैवेद्यं तिलमाषान्नंवरकान्नेन संयुतं गुडोदनं हविस्तत्र पायसेन बलिं हरेत् रोहिण्यामुत्थितोव्याधिर्दशो
रात्रेणमुंचति नमोब्रह्मणपमंत्रस्य गायत्री विधिरीश्वरः मुल्कः कमंडलुस्त्वक्षसूत्राभयवरप्रदः चंदनं कमलपुष्पं सदशा
गंच गुग्गुलुं नैवेद्यं पायसं साज्यं सर्वदा तैर्हविर्भवेत् दधिक्षीरघृतक्षौद्रशाल्यन्नेन बलिं हरेत् चंद्रभे चोत्थितो व्याधिः
पंचरात्रेणमुंचति गदावरदपाणिश्च श्वेतोसोरथवाहनः नवोनवोभवत्स्यागायत्रीगोतमः शशी चंदनं कुमुदं पुष्पं दशा
गंपायसोदनं नैवेद्यं मंडकापूपघृतक्षौद्रसमन्वितं शर्करादधिमिश्रेणभुक्तान्नेन बलिं हरेत् आर्द्रायामुत्थितोव्याधिरवि
रान्निधनप्रदः मासेनमुंचत्यथवा देवस्य कुटिलागतिः शुद्धस्फटिकसंकाशं शूलखड्गभयेष्टदः नमः शंकरायेत्यस्य त्र्यंबकस्पतो
र्णां विधिकृषिः चंदनं सौरभं पुष्पं दशांगं पायसोदनं समध्वाज्यं हविस्तत्र दध्योदनबलिं हरेत् पुनर्वसौ भवेत् व्याधिर्नवरात्रे
णमुंचति कमंडलाक्षसूत्रे धरदर्भस्रुक्स्रुवभृत्सदा अदितिर्यौश्च मंत्रस्य त्रिष्टुभोद्रुहिणोदितिः हरिद्राकुंकुमं गंधं पुष्पं सेवंतिका

पी॰ग॰ व्हर्प धूपोमलयजंपिष्टंघृतान्नपीतवर्णके घृताक्तंतंदुलहविः पीतान्नेनवलिंहरेत् पुष्येसमुत्थितोव्याधिःसप्तरात्रेणमुंचति
७९ पोतोदंडकमंडलाक्षसूत्राभयवरोद्यतः वृहस्पतिपरोसस्यत्रिष्टुपजीवोगिराऋषिः कुंकुंमंवारिजंपुष्पंनैवेद्यंघृतपायसं मं
डकाघृतसंपुक्तमेतदेवहविर्भवेति समंडकघृतान्नेनवलिंतत्रप्रदापयेत् आश्लेषासुस्थितोव्याधिःक्लेशान्मासेनमुंचति॥
नमोस्त्विति मंत्रस्यविराडग्निश्चसर्पराट् मधुवर्णोभोगयुक्तःखड्गचर्मधराःशुभः सकुंकुमागरुर्गंधपुष्पंचागस्तिसंभवं घृ
तगुग्गुलुधूपंचनैवेद्यंक्षीरसर्पिषाः हविःसाज्यमुदध्यन्नंदध्योदनवलिंहरेत् मघायांचोत्थितोव्याधिरचिरान्निधनप्रदः
अथवार्द्धमासेनधूम्रोदंडपवित्रधृक् आयंतुनस्तितिचास्यजगतीपितरोव्ज्जः चंदनंचंपकंपुष्पंधूपः सघृतगुग्गुलःनैवे
द्यंघृतपिष्टान्नंतिलाज्यंसघृतंहविः सतिलान्नंचमुद्गान्नंवलिंचपितृतृप्तये पूर्वाफाल्गुण्यांभेव्याधिरर्धमासेनमुंचति॥
भगएवभगवानित्यस्यानुष्टुप्भगोविधिः पद्माभयकरपद्मवर्णःसिंहासनेस्थितः चंदनंमालतीपुष्पंविल्वदीपोघृतोदनं नै
वेद्यंशार्करापूपलड्डुकाभिश्चसंयुतंधृतोदनंहविस्तत्रपायसेनवलिंहरेत् अर्यमर्क्षेभवेत्व्याधिरर्द्धमासेनमुंचति पद्मव
र्णःपद्मसंस्थःपद्मगर्भःसमद्युतिः अर्यमायेतिमंत्रस्यअर्यमात्रिष्टुवज्जः कर्पूरंकुंकुमंगंधंपुष्पंधूपकसंज्ञकं घृतगु
ग्गुलधूपोत्रनैवेद्यंघृतपायसं होमद्रव्यंघृतान्नंस्याच्छाल्यन्नेनवलिंहरेत् हस्तेसमुत्थितोव्याधिर्नवरात्रेणमुंचति उदन्नमि

तिहिरण्यस्तुपोगायत्र्यादितिजपेत् रक्तगंधंकुंकुमंच पुष्पंराजीवसंज्ञकं सगंधगुग्गुलुर्धूपोनैवेद्यंघृतपायसं मधुपु
ष्पंतिलाज्यनंदूर्वाभिः सहितंहविं गुडमध्वाज्यषिष्टान्नेनवलिंहरेत् चित्रायामुत्थितोव्याधिर्दशरात्रेणमुंचति वि
श्वंदेवानामिसयस्त्वष्टानुरूपपितामहः अक्षसूत्राभयकरश्चित्रवर्णः शिवेरतः सकुंकुमागरुगंधंकुसुमंचित्रवर्णकं नैवे
द्यंमोदकाज्यान्नंचित्राभसंघृतंहविः तदन्नेनवलिंदद्यात्सर्वरोगापनुत्तये स्वातौक्षेवोत्थितोव्याधिः सर्वदानिधनप्रदः ए
कद्वित्रिचतुःपंचमासेवापिविमुंचति सनःपितेतिमंत्रस्यगायत्री।मरुद्गिरः खड्गचर्मधरः कृष्णोगंधंकृष्णागरुर्भृशं
पुष्पंदमनकंधूपं चंदनागरुगुग्गुलः नैवेद्यंपायसंसाज्यंहविस्तेनवलिंहरेत् द्विदैवमेभवेत्व्याधिर्मासेनैकेनमुंचति इंद्रा
ग्नीआगतमितिगायत्रीचास्यचैवहि मधुच्छंदऋषीद्राग्नीतयोर्ध्यानंच पूर्ववत् श्रीखंडंकुंकुमंगंधंतयोपुष्पंसरोरुहं देवदा
रुस्तयोर्धूपं नैवेद्यंघृतपायसं तदेवान्नंहविस्तत्रचित्रान्नेनवलिंहरेत् मित्रभेचोत्थितोव्याधिर्दशरात्रेणमुंचति मित्रस्य
चर्षणीरितिगायत्रीचास्यचैवहि ऋषिर्हिरण्यस्तुपाख्यस्तत्रमित्रोधिदेवतां।द्विभुजः पद्मगर्भाभः पद्महस्तःपद्मसंस्थितः
कुंकुमंपुंडरीकाक्षंपुष्पंधूपंचचंदनं नैवेद्यंपायसंसाज्यंहविः कंदवसूरणं वलिस्तत्रप्रदातव्योमधुशर्करपायसं घृतपूर
कमाषान्नमुद्गगर्भेश्चसंयुतं ज्येष्ठायामुत्थितोव्याधिर्मृत्युरेवनसंशयः इंद्रवद्दुतिमंत्रस्यगायत्रीद्रागिराऋषिः इंद्रायपूर्वव

श्री॰ वृद्धं यं चंदनं कुंकुमं शुभं। कर्पूरधूपो नैवेद्यं चित्रान्नं सुमनोहरं। हविस्तु सरणं कंदं मधुकंदं सुपायसं विचित्र पुष्पगंधेन दध्यन्ने
८० वलिं हरेत् मूलभे चोत्थितो व्याधिर्मासार्धेन विमुंचति खड्गचर्मधरः कृष्णः करालवदनः शुभः मोषुणोस्य च गायत्री घोरः करवीथ
नैरृतिः गंधः कृष्णागरु पुष्पं पद्मनीलोत्पलं शुभं धूपः कृष्णागरुर्माषमिश्रान्नमुपहारकं तदेवान्नं हविस्तन्न माषान्नेन
वलिं हरेत् वारिभे चोत्थितो व्याधी रोगिणो निधनप्रदः विमुंचत्यथवा मासैर्द्वित्रिषड्भिः सप्तभिः आप्यायस्वेति मंत्रस्य गायत्री
पद्मजो जलं सुवर्णो द्विभुजः पद्मपाणिर्गंधस्तु चंदनं पद्मं शैलेपधूपोत्र नैवेद्यं घृतपायसं हविर्मंस्तूरपिशान्नं तदन्नेन वलिं
हरेत् विश्वभे चोत्थितो व्याधिः सार्धमासेन मुंचति विश्वेदेवास्य इत्यस्य गायत्री विश्वेदेवता कमंडलाभयांभोजवरदः स्रुकु
शासनः चंदनं कमलं पुष्पं धूपं सघृतगुग्गुलुः नैवेद्यं पायसाज्यान्नं हविरप्येतदेव हि समिद्भिर्निवुलैः सार्धं तदन्नेन वलिं
हरेत् श्रवणे चोत्थितो व्याधिर्दशरात्रेण मुंचति अतो देवेति मंत्रस्य गायत्री पद्मजो हरिः पीतांवरः कृष्णवर्णः शंखचक्र
गदाभुजः चंदनं मालती पुष्पं धूपः कर्पूरगुग्गुलुः शाल्यन्नं षड्रसोपेतं भक्ष्यभोज्यादिभिः सह नैवेद्यं हविरप्येतत्पायसेन वलिं
हरेत् वसुभे चोत्थितो व्याधिः दशरात्रेण मुंचति त्वामग्ने मिह मंत्रस्यानुष्टुप् वासवस्तु ततः चापवाणधरः भुजंगगंधः
कर्पूरं चंदनं वारिजं गुग्गुलुर्धूपो नैवेद्यं घृतपायसं हविश्चोदुंवरसमिद् गुडपायससंयुतं लड्डुकापूपमध्वाज्यतिलपिष्टव

लिंहेत् वारुणेवोस्थितोव्याधिरष्टरात्रेणमुंचति इमंमेवरुणइत्यस्यगायत्रीकाएववारिपः नागपाशधरःश्रीमान्वररत्नविभू
षित मकरस्थोगुरुर्गंधः पुष्पंचकमलोत्पलं कर्पूरंचंदनंधूपोनैवेद्यंघृतपोलिका हविरभ्यस्यसमिधश्चित्रान्नेनवलिंहरेत् अ
जपाद्भवोव्याधिःसर्वदानिधनप्रदः अथवावहुभिर्मासैर्दिवसैर्व्याधिमुंचति वामपदकरंभूम्यामाक शेलपरद्वयं प्रसार्यप्रा
जलिः साक्षाद्दोभ्वरस्वतयोत्स्थितः शमग्निरित्यस्याजपात् गायत्रीचतरुणेनन कुंकुमंचंदनंगंधंपुष्पंश्वेतार्कसंभवं धूपःस
र्वौषधीमिश्रोनैवेद्यंदधिपायसं हविः कुष्मांडखंडस्याद्ध्यन्नेनवलिंहरेत् अहिर्बुध्ने भवेत्व्याधिः सार्धमासेनमुंचति न
मस्तेरुद्रइत्यस्यसर्वंतत्रैवसंस्थितं गंधचंदनकस्तूरीपुष्पंपद्मोत्पलंशुभं सविल्वगुग्गुलुर्धूपोनैवेद्यंघृतपायसं मुद्गमाषतिला
माज्यपवव्रीहिमयंहविः पूषाख्येदेवताभोजवर्णाभोजधरःशुभः रक्तचंदनंगंधोत्रपुष्पंमंदारसंज्ञकं धूपस्तुगुग्गुलुःसाज्यो
नैवेद्यंघृतपायसं हविस्तद्देवसजलंदध्यन्नेनवलिंहरेत् मृतेशानुगतोयस्माद्रोगनाथोमहाज्वरः रोगादस्मात्त्वमात्र हिग
ह्णहोमोत्तमंवलिं जन्मसंबंधिषुनक्षत्रेराशिलग्नेषुपमघंटेप्रत्यरीनैधनताराकेष्टमचंद्रेचरोगोत्पत्तौमृत्युः रविमघाद्वादशीना
सोमविशाखेकादशीनां भौमाद्रापंचमीनां वुधोत्तराषाढातृतीयायां गुरुशततभिषगषष्ठीनां शुक्राश्विन्यष्टमीनां शनिपूर्वाषा
ढनवमीनांवयोगिमृत्युः भरण्यनुराधाश्लेषाविद्वचो आर्द्रोत्तराषाढावासौमोभघाशततभिषगवाभोमे अश्विनोविशाखावावुधे।

शां॰प्र॰ ज्येष्ठामृगशिरोवागुरौ श्रवणाश्लेषावाभृगौपूर्वाभाद्रपदाहस्तोवाशनौचेन्मृत्युयोगः अत्रात्रोक्तास्तिथिवारर्क्षशांतयोर्विस्तृताः
८१ कार्याः अथतिथिवारर्क्षेषुसाधारणःप्रयोगः कर्त्तामासपक्षाद्युल्लिख्यममोत्पन्नस्याधिजीवच्छरीराविरो रोधेनसमूलनाशा
र्थममुकनक्षत्रामुकदेवतामंत्रस्यजपंकरिष्य इतिसंकल्प्याष्टशताष्टसहस्रायुतान्यतमसंख्ययावक्ष्यमाणं तत्तद्देवतामं
त्रस्यजपंकृत्वान्येनकारयित्वावामासे पक्षाद्युल्लिख्यममोत्पन्नव्याधजीवच्छरीराविरोधेनसमूलनिवृत्तये अमुकशांतिक
रिष्ये इतिसंकल्प्यगणेशपूजादिआचार्यवरणंतंकृत्वाचार्यंपूजयेत्ततः आचार्योभूमौतंडुलैश्चतुरस्रमंडलंकृत्वातन्नेहे
भींतत्तन्नक्षत्रदेवतांवस्त्रद्वयपरिहितांवक्ष्यमाणतत्तद्गंधधूपादिभिः पूजयेत् ईशान्येधान्येकुंभंसंस्थाप्यजलेनापूर्यगंधसर्वौ
षधिदूर्वापल्लवपंचत्वक्सप्तमृत्तिकापंचरत्नपंचगव्यहिरण्यानितत्तन्मंत्रैः क्षिप्त्वावस्त्रद्वयेनावेष्ट्यसर्वेसमुद्राइतितीर्थान्या
वाह्यतत्त्वायामीतितत्रवरुणमावाह्यसंपूज्याग्निंग्रहांश्चप्रतिष्ठाप्याज्यभागांतेतन्नक्षत्रदेवतामंत्रेणाततद्द्रव्येणचाष्टोत्तरसह
स्राष्टशताष्टविंशतिअन्यतमसंख्ययाहोमंकृत्वाशांतिकलशेनयजमानाभिषेकेविहितेतांप्रतिमांरोगीब्राह्मणायदद्यात्
उक्तगंधाभावेचंदनंपुष्पाभावेशतपत्रंधूपाभावेगुग्गुलुः नैवेद्याभावेघृतोदनंहोमद्रव्याभावेतिलाःमंत्राविज्ञानेगायत्रीअष्टो
त्तरसाहस्रंमृत्युनिर्देशेअष्टोत्तरमन्यद्वाजुहुयात् ततःकलशोदकैर्वरुणसूक्तैःपुराणमंत्रैश्चाभिषेकंकुर्यात् पूर्णाहुतिंवसो

ह्रीं एं वहुत्वा शांति पाठं कृत्वा आशिषो दद्यात् अतः सर्वशांतिर्भवति ततः आचार्याय सुवर्णप्रतिमां वस्त्रयुग्मेन वेष्टितां सवत्सां
गां सालंकारां दद्यात् इतरेभ्योपि दक्षिणां दद्यात् व्राह्मणान् भोजयेत् इति रोगोपतिः प्रयोगः मदनरत्ने विष्णुस्तु सर्वनक्षत्र
शांतिस्तु गायत्र्या यमोद्देशेन होमोष्टोत्तरशतसंख्यया वलिश्च तत्तन्नक्षत्रसंख्यया देवतायै सोपि होमावशिष्टद्रव्येणैकचित्
त्तेन तच्च तत्र तत्र वक्ष्यते अत्र रोहिणी पुष्य अश्लेषा पूर्वा हस्त स्वाती विशाखानुराधा ज्येष्ठा मूलोत्तराषाढ पूर्वाभाद्रपदो
त्तराभाद्रपदासु घृतमेव होमद्रव्यं अमुरासु वलिरपि तेनैवान्यत्र तु होमे वलौ विशेषस्तु तत्र तत्र वक्ष्यते द्रुमे तु विशेषोभ
ष्विन्यादिक्रमेण दुग्धाक्ताः क्षीरवृक्षसमिधो होमे दध्योदनं वलौ मध्वाक्तास्तिलाः २ घृतं दध्योदनं वा क्षीरान्नं वलौ ४ सु
ज्ञातिलाः ५ घृतमधु दुग्ध घृताक्त अक्षता होमे गंधमाल्योदनं वलौ ७ गंधमाल्योदनं च वलौ भिक्षान्नं वलौ घृताक्ता अक्षत
तिलाः होमे अक्षततिला वलौ १० गंधपुष्पाणि वलौ ११ तिलमाषाः १२ गंधपुष्पं च वलौ १३ तिलघृतयुत होमे सघृताप्लु
ज्ञा वलौ १४ गंधपुष्पाणि वलौ १५ दुग्धाक्तान्न गंधमाल्यानि वलौ १६ १७ गंधमाल्यं वलौ १८ पायसं वलौ १९ शालपो
होमे पायसं वलौ २० होमे पायसं वलौ २१ वीजाक्षता होमे गंधपुष्पाणि वलौ २२ अश्वत्थसमिधो होमे घृताक्तमुद्ग वलौ
२३ तिलपुष्पाणि होमे पायसं वलौ २४ गंधमाल्योदनं वलौ २५ गंधपुष्पाणि वलौ २६ घृताक्ता मुद्गा होमे गंधपुष्पाणि वलौ २७

ष्वपंचनक्षत्रेषुज्वराद्युत्पत्तादिशानिष्टकालः तत्राश्विन्यादिषुपंचविंशति २५ एकविंशतिविकल्पतोमासार्द्धः २१ सप्तविंशति
२१ सप्त ९ अष्टौ ८ दश १० मृत्युः १ मृत्युः १ मृत्युः १ विंशति २० एकविंशति २१ विंशति २० पंचविंशति २५ विकल्पतः पक्षत्रयो
दशादिनमासाः द्वादश १२ दश १० दश १० अष्टाविंशतिः २८ दिनानिक्रमात् पीडाअंतेसुखं अश्लेषामघापूर्वाभाद्रपदासुपक्षे
मृत्युरपिसंभाव्यते · अथग्रहणशांतिः मत्स्यपुराणेहोरायांग्रस्यतेयस्यनक्षत्रेवानिशाकरः प्राणसंदेहमाप्नोतिसवामरणमि
छति होरार्यांजन्मलग्नेयस्यत्रिजन्मनक्षत्रेयस्येतेशशिभास्करौ तज्जनानांभवेत्पीडायेजनाशांतिवर्जिताः जन्मदशामेकोन
विंशतितारात्रिजन्मानि यस्यराशिंसमासाद्यभवेद्ग्रहणसंभवः तस्यस्नानंप्रवक्ष्यामिमंत्रौषधिसमन्वितं चंद्रोपरागसंप्राप्तेकृ
त्वाब्राह्मणवाचनं सपूज्यचतुरोविप्रान् शुक्लमाल्यानुलेपनैः पूर्वमेवोपरागस्यसमानीयौषधादिकं स्थापयेच्चतुरः कुंभान्
अग्रतः सागरानिव गजाश्वरथ्यावल्मीकसंगमात् ह्रदगोकुलात् राजद्वारप्रदेशाच्चमृद आनीयनिक्षिपेत् पंचगव्यंपंचरत्नं
पंचत्वक् पंचपल्लवं रोचकंपद्मकंशंखकुंकुमरक्तचंदनं शुद्धस्फटिकतीर्थांबुसितसर्षपगुग्गुलुं मधुकंदेवदारुंचविष्णुक्रांतां
शतावरीं वलांचसहदेवींचनिशाद्वितयमेवच एतत्सर्वंविनिक्षिप्यकुंभेष्वावाहयेत्सुरान् सर्वेसमुद्राः इतिगंगेचयमुनेचे
ति योसौवज्रधरोदेवोआदित्यानांप्रभुर्मतः सहस्रनयनश्चेंद्रोग्रहपीडांव्यपोहतु मुखंयः सर्वदेवानांसप्तार्चिरमृतद्युतिः चंद्रोप

रागसंभूतांग्रहपीडां॰ यः कर्मसाक्षीलोकानांधर्मोमहिषवाहनः यमश्चंद्रोपरागोत्थांग्रहपिडां॰ रक्षोगणाधिपः साक्षान्त्रिलोच
नसमः प्रमुखड्गहस्तोतिभीमश्चग्रहपीडां॰ नागपाशधरोदेवः सदामकरवाहनः चंद्रोपरागकलुषंवरुणोमेव्य॰ प्राणरूपोम
हिलोकानांसदाकृष्णमृगप्रियः वायुश्चंद्रोपरागोत्थग्रह॰ योसौग्रहपतिर्देवः खड्गशूलगदाधरः चंद्रोपरागदुरितंधनदोमे
व्यपोहतु योसौविंदुधरोदेवः पिनाकीवृषवाहनः चंद्रोपरागपापानिनिवारयतुशंकरः त्रैलोक्येयानिभूतानिस्थावराणिचरा
णिच ब्रह्मविष्ण्वर्करुद्राश्चदहंतुममपातकं एवमावाहतेत्कुंभान मंत्रैरेभिश्चवारुणैः एतानेवतथामंत्रान्स्वर्णपट्टेविलेखयेत्
तांम्रपट्टेपवालेवांनवस्त्रेतथैवच मत्कंकेयजमानस्यनिदध्युस्तेद्विजोत्तमाः कलशान्द्रव्यसंयुक्तान्नानारूपसमन्वितान्
गृहीत्वास्थापयेद्रुद्रंभद्रंपीठोपरिस्थितं पूर्वोक्तैरेवमंत्रैस्तुयजमानेद्विजोत्तमाः अभिषेकंततःकुर्युर्मंत्रैर्वरुणसूक्तकैः त
तःशुक्लांबरधरः शुक्लमाल्यानुलेपनः आचार्यंवरयेत्पश्चात्स्वर्णपट्टेनिवेशयेत् आचार्यदक्षिणांदद्याद्गोदानंचस्वशक्ति
तः गंधमाल्यैर्धूपदीपैःपूजयेदेवमुत्तये होमंचैवप्रकुर्वीततिलैर्व्याहृतिभिस्तथा निरृजेग्रहणेसर्वेब्राह्मणेभ्योविशेषतः दा
नंचशक्तितोदद्यादिच्छेदात्मनोहितं सूर्यग्रहेसूर्यनामयुक्तान्मंत्रांश्चमंत्रवित् चंद्रपदस्थानेसूर्यपदमूहनीयमित्यर्थः अनेनवि
धिनायस्तुग्रहणेस्नानमाचरेत् नतस्यग्रहणेदोषःकदाचिदपिजायते इतिमात्स्योक्ताग्रहणशांतिः मदनरत्नेगर्गः जन्मसप्ताष्ट

शां॰म॰ रिस्फांकदशमस्थेनिशाकरे दृष्टेरिष्टप्रदोराहुर्जन्मर्क्षेनिधनेपिवरिस्फद्वादशा अंकोनवंनिधनंअष्टमंसप्तमत्ताशे तथा दूर्वा
८७ कुरोक्षीरशमीशिलाजिन्मवार्थसर्वौषधिषचमृद्भिः स्नानंविदध्याद्गुहणोरवींदोः पीडाहरंशांतिवहंतितस्येति अथजा
लाशयवैकृतशांतिः गर्गउवाच नगराद्गुपसर्पंतेसमीपउपयांतिते नद्योत्हदप्रश्रवणाविरसाश्चैभवंतिच विवर्णाकलुषं
तप्तंफेनवर्ज्जंतुसंकुलं क्षीरस्नेहंसुरांरक्तंवहंतेव्याकुलोदकंषण्मासाभ्यंतरेतत्रपरचक्रभयंविदुः जलाशयानदंतेचप्रज्व
लंतिकथयंतिच विमुचंतितथावस्त्रान्ज्वालांधूमरजांसिच अखातेवाजलोत्पत्तिः सत्त्वावाजलाशयाः संगीतशब्दादृश्यंते
जनमारभयेविदुः दिव्यंमहाभयेविद्धिमधुमात्रावसेचनं जप्तव्यावारुणामंत्रास्तैश्चहोमोजलेभवेत् मध्वाज्यपुक्तंपरमा
न्नमंत्रदेयंद्विजानांमथभोजनार्थे गावश्चदेयाःसितवस्त्रपुक्तास्तथोदकुंभाः सकलाश्चशांत्यै चंडिपाठपरेश्चैवशतसंख्या
दिकंतथा विप्रायांवरणांकुर्याद्वथाविज्ञानुसारतः इतिजलाशयवैकृतशांतिः अथवृष्टिवैकृतशांतिः गर्गः अतिवृष्टिर
नावृष्टिदुर्भिक्षादौभयंमतं अनृतौतुदिवानंतावृष्टिर्व्याधिभयायतु अनभ्रवैकृताश्चैवविज्ञेयाराजहंतवे अनभ्रवैकृतामे
घमंतरेगर्जितादयः शीतोष्णानांविपर्यासेऋतूनांरिपुजंभयं शोणितंवर्षितंवर्षितंयत्रतत्रशस्त्रभयंभवेत् अंगारपांसुव
र्षेणानगरंतद्विनश्यति मज्जास्थिस्नेहमांसानां जनमारभयंभवेत् फलपुष्पंतथाधान्यंपरेणातिभयायतु पांसुजंतुफला

नांचवर्षेतोरोगजंभयं छिद्रावांत्रप्रवर्षेणसस्यानामीतिवर्द्धनं विरजस्थेरवौव्यवेपादछायानदृश्यते दृश्यतेतुप्रतीपावातभ
त्रदेशेभयंभवेत् प्रतीयाप्रतिकूलाच्छायापरीतच्छायेत्यर्थः निरभ्रेवातथारात्रौभ्वेतंपाम्योभ्रेरणतु इंद्रायुतथादृस्वाउ
ल्कापातंतथैवच दिग्दाहपरिघोघोवैगंधर्वनगरंतथा परचक्रभयंविद्यादेशोपद्रवमेवच सूर्येंदुपर्जन्यसमीरणानांया
गस्तुकार्योविधिवद्विजेंद्र धीन्यानिगोकांचनदक्षिणाश्चदेयाद्विजानामघनाशहेतोः इतिदृष्टिवैकृतशांतिः अथाग्निवै
कृतशांतिःगर्ग अग्निःप्रदीप्यतेयत्रराष्ट्रंभृशमनिंधनः नदीप्यतेवैधनवान् नदीप्यतेवैधनवान् तद्राष्ट्रं पीडयेन्नृप
ज्वलेसर्देश्चवंशोवातथाद्वान्नप्रदासुधा मासादतोरणद्वारंनृपवेश्मसुरालयं एतानिपत्रदह्यंतेतत्रराजभयंभवेत् विद्यु
तावाप्रदह्यंतेतथापिनृपतेर्भय अनेकशानितमांसिस्युर्विनापांसुरजांसिच धूमश्चानग्निजोपत्रतत्रविद्यान्महाभयं तडि
द्विनाभ्रगगनेभयंस्यादृष्टिवर्जिता दिवासतारगगने तथैवभयमादिशेत् ग्रहनक्षत्रवैकृत्येतारविकृतदर्शने पुत्रावा
हनदारेषुचतुष्पदंग्रहेषुच स्वभावाद्वापिहीयेतधेनुवत्सादिकंचयेत् लोहायुधविकारः स्यात्तत्रसंग्राममादिशेत॥
त्रिरात्रोपोषितस्तत्रपुरोधात्रतत्परमाहितः समिद्भिःक्षीरवृक्षाणांसर्षपैश्चघृतेनच होमंकुर्यादग्निमंत्रैर्ब्राह्मणांश्चापिभो
जयेत् दद्यात्सुवर्णंचतथाद्विजेभ्योगाश्चैववस्त्राणितथाभुवंच एवंकृतेनतत्समुपैतिनाशंपदस्य वैकृत्यभवेद्विजेंद्र इत्यग्नि

शां॰म वैकृतशांतिः अथप्रतिमादिवैकृतशांतिः गर्गः देवतार्चाः प्रनृत्यंतिवेपंतेप्रज्वलंतिच आरटंतिचरोदंतिप्रस्विद्यंतिहसं
८५ तिच उत्तिष्ठंतिप्रधावंतिरमंतिच भजंतिविकृतंभूत्वामनुष्याणांभयावहा अवाङ्मुखावतिष्ठंतिस्थानात्स्थानाद्भ्रमंतिच॥
वमंत्यग्निंतथाधूमंस्नेहरक्तेतथावसा एवमादीनिदृश्यंतेविकाराः सहसोत्थिता लिंगायतनचित्रेषुतत्रवासंनरोचयेत् राज्ञो॥
वाव्यसनंतत्रसचदेशोविनश्यति देवयात्रासुचोत्पातान्दृष्ट्वादेशभयंभवेत् देवयात्रोत्पातावराहसंहितोक्तायां विनाशा
हस्यधर्मेणतत्रवासंनरोचयेत् प्रभुनोरुद्रजंज्ञेयंनृपाणांलोकपालजं रुद्रजंरुद्रप्रतिमासूत्पन्नंवैकृतंप्रभुभयदमित्यर्थः
एवंसर्वत्रापिज्ञेयं ज्ञेयंसेनापतीनांचयत्स्यात्स्कंदविशाखजं लोकानांविष्णुवस्विंद्रविश्वकर्मसमुद्भवं विनायकोद्भवंज्ञेयं॥
गणानांसेवकायच देवदूतेचयाः प्रेष्याः देवस्त्रीषुनृपस्त्रियः वासुदेवेषुविज्ञेयोग्रहाणामेवनान्यथा देवतार्चाविकारेव
प्रभृतिवेत्तापुरोहितः देवतार्चांनु गत्वावैस्नानामाल्याद्यभूषयेत् पूजयेनांमहाभागगंधमाल्यान्नसंपदाः मधुपर्केणविधिव
दुपतिष्ठेदनंतरं तल्लिंगेनचमंत्रेणस्थालीपाकंयथाविधि पुरोधाज्जुहुयाद्वन्हौसप्तरात्रमतंद्रितं विप्राभ्यर्च्यपूज्यामधुरान्न
पानैः सदक्षिणैः सप्तदिनंनरेंद्र प्राप्ताष्टमेन्हिक्षितिगोप्रदानैः सकांचनैः शांतिमुपैतिपापं इतिअद्भुतशांतिषुदेवतावै
कृतशांतिः अथाकस्मिकप्रासादपतनशांतिः गर्गः प्रासादतोरणाट्टालगोपुरद्वारवेश्मनां अनिमित्तंदुपतनंदृष्टानोराज्ञ

मृत्यवे रजसावाथधूमेनदिशोयतसमाकुलाः आदित्यश्चंद्रताराश्चविवर्णाभयदृद्धयो राक्षसायत्रदृश्यंतेब्राह्मणाश्चविधर्मिणः
ऋतवश्चविपर्ययस्तातत्रापूजेयेज्जनः नक्षत्राणिवियोगेनितन्महद्भयलक्षणं केतूदयोपरागौचछिद्रंवाशशिसूर्ययोः ग्रहर्क्षविव
कृतिर्यत्रतत्रापिभयमादिशेत् स्त्रियश्चकलहायंतिबालाश्चघ्नंतिबालकान् क्रियाणामुचितानांचविच्छित्तिर्यत्रदृश्यते अ
ग्निर्यत्रनदृश्येतहूयमानोप्यशाम्यति क्रव्यादावायसावायसावाहायंतिचोत्तरतस्तथा पूर्णाःकुंभाःस्रवंतेचवन्हयोवावि
लुप्यते मंगल्यध्वनयोयत्रनश्रूयंतेसमंततः क्षवथुर्बाधतेवाप्यप्रोत्साहंसंतिनिंदिताः नदैवेतेषुवर्तंतेयथावद्ब्राह्मणेषुच मं
दघोषाणिवाद्यानिवाद्यंतेविस्वराणिच गुरुमित्रद्विषोयत्रशत्रुषुपरताःसदाः ब्राह्मणान्कुत्स्दोमात्याजनोयत्रावमन्यते शांति
मंगलहोमेषुनास्तिक्यंयत्रमन्यते राजोत्राम्रियतेतत्राथवादेशोविनश्यति राज्ञोविनाशेसंप्राप्तेनिमित्तानिनिबोधमे ब्राह्म
णान्प्रथमंद्वेष्टिब्राह्मणांश्चविनिंदति ब्राह्मणास्वानिचादत्तेब्राह्मणांश्चजिघांसति नैतान्स्मरतिकृत्येवापाचितश्चाभ्यसूय
ति रमतेनिंदयाचैषांप्रशंसानाभिनंदति अपूर्वंतुकरंलोभात्ततथापातयतेजने एतेष्वभ्यर्च्ययेत्सम्यक्सपत्निकान् द्विजोत्त
मान् भोज्यानिचैवकार्याणिसुवर्णानिवस्त्रयस्तथा गावश्चदेयाद्विजपुंगवेषुभवंस्तथाकांचनमंबराणि होमंचकुर्याद्विजभोज
नंचएवंकृतेशांतिमुपैतिपार्थ अद्भुतंतुसमुत्पन्नेयदिदृष्टिःप्रजापते समाह्यभ्यंतरेज्ञेयं अद्भुतंविफलंहितत इत्या

शां॰ म कस्मिकप्रासादपतनादिशांतिः अथवृक्षविकारशांतिः गर्गः रुदतोव्याधिरस्येतिहसतादेशविभ्रमः शाखाप्रपतनेकुर्यात्स

८५ र्यामेयोपूपातने बालानांमरणंकुर्याद्दाखानांफलपुष्पतःस्वराष्ट्रभेदंकुरुतेफलपुष्पमनार्तवं क्षीरंसर्वत्रगंभीरस्नेहंदुर्भि

क्षलक्षणं वाहनाशचपंमघेरक्तेसंग्राममादिशेत् मधुस्रावेभवेद्व्याधिर्जलस्रावेचवर्षति आरोपशोषणाज्ञेयंप्रस्नंदुर्भि

क्ष्यलक्षणं शुक्लेषुसंप्ररोहेत्सुवीर्येमत्रचहीयते उत्थानेपतितानांचभयंभेदकरंभवेत् स्थानात्स्थानेतुगमनेदेशभंगंतथा

दिशेत् ज्वलत्स्वपितुवृक्षेषुस्वनत्स्वपिधनक्षयं एतान्पूजितवृक्षेषुसर्वेराज्ञोविपद्यतेपुष्पैःफलैर्वाविकृते राज्ञोमृत्युंतथा

दिशेत् अन्येषुचैववृक्षेषुवृक्षोत्पन्नेषुतंद्रितः आच्छादयित्वातंवृक्षंगंधमाल्यैर्विभूषयेत् वृक्षोपरितथाछत्रंकुर्यात्पापप्र

शांतये शिवमभ्यर्च्यदेवंपशुंचास्मैनिवेदयेत् मूलभ्यइतिवृक्षेषुहुत्वारुद्रंजपेत्ततः मध्वाज्ययुक्तेनतुपायसेनसंपूज्यविप्रांश्च

भुवंचदद्यात् गीतेननृत्तेनतथार्चयेत्तदेवंहरंपापविनाशहेतोः इतिवृक्षोत्पातशांतिः अथोत्पातशांतिः नारदः संहितायां

चतुस्त्रिंशोध्याये उत्पाताविविधालोकेदिव्यभौमांतरिक्षगाः तेषांनामानिशांतिंचसम्यक्वक्ष्येपृथक्पृथक् देवताद्याःप्र

नृत्यंतिपतंतिप्रज्वलंतिवा मुहुर्गायंतिरोदंतिप्रस्विद्यंतिहसंतिवा वमंत्यग्निंतथाधूमंस्नेहंरक्तंपयोजलं अधोमुखंतुति

ष्ठंतिस्थानात्स्थानाद्व्रजंतिवा एवमाद्याश्चदृश्यंतेविकाराःप्रतिमासुच गंधर्वनगरंचैवतिदिवानक्षत्रदर्शनं महोल्कापत

नेकस्टेनृणांरक्तप्रवर्षणं गांधर्वगेहंदिग्दाहंमूमिकंपंदिवानिशि अनग्नौचस्फलिंगाः स्फुर्ज्वलनंचविनेंधनं निशींद्रचापमंड
कशिखरंश्वेतवायसं दृश्यंतेविस्फुलिंगायेगोगजाश्वोष्ट्रगास्ततः जंतवोद्विंत्रिशिरसोजायतेचवियोनिषु प्रतिसूर्याश्चनै
सधुस्पुर्दिक्षुयुगपद्रवेः जंबूकोग्रामसंवेशः केतूनांचप्रदर्शनं काकानामाकुलरात्रौकपोतानांदिवायदि एएमेतेमहोत्सा
तावहतः स्थाननाशकाः केचिन्मृत्युप्रदाः केचिछत्रुभ्यश्चभयप्रदाः देवालयेस्वगेहेवाऐशान्यांपूर्वतोपिवा कुंडंलक्षणसं
युक्तंकल्पयेन्मेखलायुतं गृह्योक्तविधिनातत्रस्थापयेच्चहुताशनं जुहुयादाज्यभागांतमथवाशेत्तरंशतं यत्तदृक्भयामहे
स्वस्तियेनत्रमंत्रकैः समिदाज्यचरुव्रीहितिलैर्व्याहृतिभिस्ततः कोटिहोमंतदर्धवालक्षहोममथायुतं यथाविन्तानुसारे
णपादहो[illegible]मथापिवा एकविंशतिरात्रंवापक्षार्द्धमेववा त्रिरात्रमेकरात्रंवाहोमकर्मसमाचरेत् गणेशक्षेत्रपालार्कदुर्गा
[illegible]देवताः तासांप्रीत्येजयः कार्यशेषंपूर्ववदाचरेत् ऋत्विग्भ्योदक्षिणांदद्यात्षोडशेभ्यः स्वशक्तितः इत्युत्पातशा
[illegible]स्तरंटशांतिःगर्गः पल्ल्याःप्रपातस्यफलंसारंस्यतथैवच शीर्षेराज्यश्रियःप्राप्तिर्भालेवैश्वर्यवर्द्धनं कर्णे
[illegible]भूषणावाप्तिर्नेत्रयोर्वंधुदर्शनं नासिकायांतुसौभाग्यवक्त्रेमिष्टान्नभोजनं कंठेनित्यंप्रियाश्लेषः स्कंधयोर्विजयोर्थ्र
वं धनलाभोवाहुयुग्मेक[illegible]र्थसंक्षयः जंघयोश्चनिरुद्योगः पादयोर्भ्रमणंभवेत् एवंपल्ल्याःप्रपातस्यफलंज्ञेयंविचक्ष

शां॰म योः एतद्देव फलं विद्यात्सरटस्य प्ररोहणे पल्ल्याः प्रपतने चैव सरटस्य प्रपातने पंचरात्रिं भवेत्तस्य व्याधिपीडाविशेषतः पतना
८६ नं तरं कुर्य्यरोहणं यदि जायते पतने फलमुक्तं वै रोहणोत्थं फलं भवेत् आरोहणं चोर्ध्ववक्त्रे अधोवक्त्रे निपातनं भवेद्यदि तु शीघ्रं
पातस्य जनोपितिश्चैवं मृत्युयोगे दग्धयोगे पाते च यमघंटके चंद्राष्टके नैधने च जन्मर्क्षे विषनाडिके क्रूरलग्ने क्रूरयुते विष्टि
वैधृतिसंयुते दुर्निमित्ते तयोः पाते निधनं जायते ध्रुवं तयोः स्पर्शनमात्रेण सचेलं स्नानमाचरेत् गव्यं पंचविधं प्राश्य कुर्या
दाज्यावलोकनं शास्त्रेवाप्यथवाशस्त्रे यदीच्छेदात्मनः शुभं पुण्याहं वाचयित्वा तु शांतिकर्म ततश्चरेत् प्रतिरूपं तयोः कुर्यात्सु
वर्णेन स्वशक्तितः रक्तवस्त्रेण संवेष्ट्य गंधपुष्पैः प्रपूजयेत् कलशं वस्त्रयुग्मेन पूजयेद्विधिना ततः अग्निसंस्थापनं कुर्याद्धो
मं कुर्याद्विधानतः मृत्युंजयेन मंत्रेण समिद्भिः खादिरैः शुभैः तिलैर्व्याहृतिभिर्होमं अष्टोत्तरसहस्रकं महाव्याहृतिभिर्होमं
पिं: क्षीरेणाकारयेत् अभिषेकं ततः कुर्याद्यजमानस्य मूर्धनि पुरुषैर्वारुणसूक्तैश्च घोषैः शांतादिमंत्रकैः इत्थं मंत्रवि
धानेन यः कुर्याच्छांतिमुत्तमां तस्यापुर्विजयो लक्ष्मीकीर्तिः पुष्टिश्च जायते इतिपल्लीसरटशांतिः अथ ग्रामारण्यादिशांतिः॥
गर्गः प्रविशंति यदा ग्राममरण्या मृगपक्षिणः आरण्यं याति वा ग्राम्याः स्थलं याति जलोद्भवः स्थालजा वा जलं याति घोरं वा सं
तिनिमेषाः राजद्वारे पुरद्वारे शिवाश्चाय शिवप्रदाः दिवा रात्रिं चरा वापि रात्रौ वा यदि रात्रौ वापि दिवाचराः याम्याः स्त्यजंति ग्रा

मंवातश्चोत्पातस्यनिर्दिशेत् उत्पातस्यचलक्षणमितिशेषः दीप्तावाप्यंतिसंध्यासुमंडलानिचकुर्वते वासंतेविस्तरंयत्रतदा
प्रेतफलंभवेत् प्रदोषेकुक्कुटोवासेग्रामंतेवासिकोकिलः अर्कोदयेर्काभिमुखस्तदामात्यभयंदिशेत् गृहेकपोतःप्रविशेत्
क्रव्यांधनुविलीयते मधुवामक्षिकाकुर्यान्मृत्युर्गृहपतिर्भवेत् प्राकारद्वारगेहेषुतोरणापणवीथिषु केतुच्छत्रायुधाग्रेषुक्र
मात्संश्रयतेयदिजायतेवाथवल्मीकोमधुवापादिदृश्यते सदेशोनाशमाप्नोति राजावाम्रियतेतदा मूषकान्शलभान्दृ
ष्ट्वाप्रभूतंस्तद्रूपंवहेत् काष्ठोल्मुकास्थिमृगास्याःश्वानोमरकवेदिनः दुर्भिक्ष्यवेदिनोज्ञेयाः काकाधान्यक्षयेयदि जना
नभिभवंतश्चनिर्भयारणावेदिनः काकोमैथुनयुक्तश्चेत्श्वेतःसयदिदृश्यते राजाचम्रियतेतत्रतदादेशोविनश्यति उलू
कोवाशुत्रेयत्रनिपतेद्वातथागृहे ज्ञेयोगृहपतेर्मृत्युर्धननाशस्तथैवच वाशतेशब्दंकरोति मृगपक्षिविकारेषुकुर्या
द्धोमंसदक्षिणं देवाः कपोतइतिचजप्तव्यंपंचभिर्द्विजैः सुदेवइतिवैकेनदेवागावश्चदक्षिणाः जपेच्छाकुनसूक्तंच
[illegible]रसंतिच देवाः कपोतइत्यादयोमंत्राऋग्वेदेप्रसिद्धाः नमोनमोब्रह्मणइति वेदशिरांसिउपनिषदः गावश्च
[illegible]स्थिवद्विजानांसत्काचनावस्त्रयुगोत्तरीया एवंकृतेशांतिमुपैतिपापंमृगैर्द्विजैर्वापिनिवेदितंयत् इतिग्राम्यारण्या
न्यांसध्वअथकपोतशांतिः नारदः आरोहयेद्गृहंयस्यकपोतोवामवेशयेत् स्वामिहानिर्भवेत्तस्ययद्वानर्थयरंपरा दोषा

शां॰म॰ गेहे दरिद्रारम्भाद्भिन्नस्य शांतिं च कर्तव्या जप होम विधानतः ब्राह्मणान्वरयेत्तत्र स्वस्तिवाचनपूर्वकं षो

९६ डशाष्टौ वा श्रौतस्मार्तक्रियापरान् देवाः कपोत इत्याद्या ऋचा भिर्यं च भिजपं लक्षं कृत्वा प्रयत्नेन स्वगृह्योक्तविधान

...अग्नेर्निहिंमुखांतः स्थोजरंशातं मुखांते अग्निमुखांते प्रत्येकं समिदाज्यान्नैः प्रतिप्रणवपूर्वकं यत इंद्र भया

महे स्वस्तिदा इति च त्रिभिर्मंत्रैश्च जुहुयात्तिलान्व्याहृतिभिस्तथा जपाहुतिस्ततो हुत्वा कुर्यात्पूर्णाहुतिं ततः विप्रे

भ्यो दक्षिणां दद्यात् यथाशक्ति ततो जपेत् ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चात्स्वयं भुंजीत बंधुभिः एवं चः कुरुते सम्यक् तस्माद्दोषा

त्प्रमुच्यते पिंगलापाः सरेप्येवं मधुवल्मीकयोरपि संपूर्णे मंदिरे हानिः शून्यसद्मनि मंगलं प्राकारे च पुरद्वारे रथ्यादिषु च वीथ

थिषु ग्रामस्य तत्फलं चैव गुरुकल्पं न पातनः शांतिकमाखिलं कार्यं पूर्वोक्तेन क्रमेण तु इति कपोतादिशांतिः अथ काकवैक्ल

न शांतिः गर्गसंहितायां काकस्य मैथुनं पश्येत् काक शिरसि चेद्विशेत् शिरस्युरसि वा कुर्यात्पक्षघातं नखैस्तथा विदारणं च कु

रुते छायां नं स्पृशेद्यदि तदा वदेत् मरणं महारिष्टमथापि वा मध्यरात्रे यदा काको वास्यते हेतुना विना तद्महारिष्टमाचष्टे ग्रा

मारिष्टमथापि वा शांतिं तत्र प्रकुर्वीत विधानेन यथोदितं उद्दिश्य पारिशृष्यामनं कुर्यात्मंगलमादितः शुचौ देशे रत्निमात्रे स्थं

डिले ग्निं निधाय च तद्दीशाने ष्टदले कुंभोपरि स्वशक्तितः हिरण्यनिर्मितं त्विंद्रं लोकपालसमन्वितं पूजयित्वा स्वशाखोक्त

विधिनाश्रपयेच्चरुं कृत्वाज्यभागपर्यंतंजुहुयाच्चनशोहविः पालाशीसमिधोत्रीहिश्चरुमाज्यमितिक्रमात् अष्टोत्तरसहस्र

स्रंवाअष्टोत्तरशतंतुवा यत्तइंद्रेतिमंत्रेणलोकपालेभ्यएवच शक्त्याहुत्वास्वशाखोक्तप्रायश्चित्ताहुतिर्हुनेत् लोकपालेभ्यो

वलिंदत्वाइंद्राग्नेचरुशेषतः वायसेभ्योवलिंदद्यादैंद्रंवारुणमंत्रतः ऐंद्रवारुणवायव्यासौम्यावैनैर्ऋत्याश्चये तेकाकाप्रतिगृ

ह्णंतुभूम्यांपिंडंसमर्पितं पूर्णाहुतिंततोहुत्वा आचार्यंपूजयेत्ततः कुंभोदकेनाभिषेकोयजमानस्यविस्तरात् आचा

र्यायद्रमतिंमांदद्यात्सोयस्करात्ततः शक्त्याचभूयसींदद्यात् द्विजानांभोजनंदिशेत् शतंतदर्द्धमर्द्धवाशक्त्याभावेदशापि

वा सर्वेशांतिपाठपित्वागृह्णीयाच्चद्विजाशिषः एवंकृतेभवेच्छांतिः काकारिष्टविनाशिनी इतिगर्गसंहितायांकाक

मैथुनदर्शनादिशांतिः नारदः सूर्यास्तमनलवेलायांवायसः संस्पृशेयदिनिः शब्दोवासशब्दोवायोसौमृत्युप्रदायकः

केः [illegible]गनांवस्पृशन्काकोवैधव्यंतत्रनिर्दिशेत् नदीतीरेगवांगोष्ठेक्षीररक्षेसुरालये नरोवायससंस्पृष्टोवधवं

[illegible] प्रतिचंद्रेप्रतिसूर्येवायसःस्पृशतेयदि अर्थहानिंतथामृत्युंशस्त्रेणचविनिर्दिशेत् मासैःपंचभि

[illegible]निशाभिःफलमादिशेत् तद्दिनादिफलंसद्भिःप्रोक्तमत्रशुभाशुभं शांतिंतत्रप्रकुर्वितशास्त्रदृष्टेनवमेणा

[illegible]भमस्तात्वाशिवलिंगंनिरीक्षयेत् नत्वासंपूज्यलिंगंतुस्तुत्वाचदिकृतोनपि आरभ्यतद्दिनादेववायसेभ्यो

शां॰म॰ शो॰ ... रेत शनैश्चरदिनेप्राप्तेएकांतेशुभमंदिरे कृष्णानिनवस्त्राणि। अहतानिनवानिच पूर्वादिक्रमयोगेनस्थापयेच्चपृथक्॥
८६ ...नैर्ऋत्... प्राषपृस्थप्रमाणेनस्थापयेत्तत्रवायसान् पूर्वस्यांकपिलंतत्रस्थापयेन्मंत्रपूर्वकं नीलग्रीवमथाग्नेय्यांयाम्यांच विकृत
स्वरं ... स्थायां ... से क्रौंचं अपमृत्युविनाशनं विद्युज्जिह्वंचवारुण्यांवायव्यांकृष्णकूबरं कौबेर्यांकालनामानंदूं शान्त्या
कालमें ... अहतेकृष्णवस्त्रेणपमध्येप्रपूजयेत् महिषंकृष्णवर्णांचयमंमायेश्चपूजयेत् रक्तोत्तमांगसर्वत्रआयुधे
श्चसमन्वितं लोहदंडंचतुर्बाहुंपूजयेन्मंत्रपूर्वकं यस्मिन्वृक्षेपरेपिवासंसुगन्तुःपंथामेवच एतेमंत्राः समाख्याताः
भूद्राणांनामंत्रतः अकालमूलकलशंस्थापयेत्तस्यसन्निधौ जलपूर्णंरत्नगर्भंपूर्णपात्रसमन्वितं स्थापयेत्तत्रदेवेशं
शूलपाणिंमहेश्वरं प्रतिष्ठाप्यचतान्सर्वान् अथमंत्रैःप्रपूजयेत्। कपिलत्वंचवर्णेनशुभाशुभनिवेदकः गृहाणा
र्घ्यंमयादत्तंभवाशुभविनाशनः नीलग्रीवगृहाणार्घ्यंमयादत्तंखगेश्वरं अपमृत्युविनाशायददामिबलिमुत्तमं॥
क्रुरस्त्वपापिनांनित्यंसौम्यस्त्वधार्मिकेजने विकृतस्वरगृहाणार्घ्यंमयादत्तंशुभायनः क्रूरस्त्वपापिनांनित्यंशुभव
घ्नऋच्छसि गृहाणार्घ्यंमयादत्तंक्रौंचसौम्यप्रदोभव विद्युज्जिह्वनमस्तेस्तुशोकव्याधिविनाशनः बलिंपूजांमया
दत्तांगृहाणसुखदोभव कृष्णकर्बुरनामस्त्वंभूतभव्यनिवेदकः गृहाणार्घ्यंमयादत्तंभववैधव्यनाशनः काकत्वंकाल

नामासिदुष्टकालनिवेदकः गृहाणंवलिपूजांमेदत्तादुःखविनाशन श्वेतस्त्वंसितवर्णोसिमृत्युभावस्यसूचकः गृहाणार्घ्यं
मयादत्तंभवमृत्युविनाशनः तन्मध्येपूजयेद्देवंधर्मराजंचतुर्भुजं यमायधर्मराजायमृत्यवेचांतकायच वैवस्वतायकालाय
सर्वभूतक्षयायच औदुंवरायदध्नायनीलायपरमेष्ठिने वृकोदरायचित्रायचित्रगुप्ततेनमः नीलग्रीवायक्रोकेशादंडहस्ता
यवैनमः पाशहस्तायसायुधायशिवायतेनमः चंदनैश्चसुगंधैश्चवासोभिः पूजयेद्यमं ओंदोत्र्यंवकमंत्रेणईश्वरंचप्र
पूजयेत् मृत्युविनाशिनींविघ्नांकुंभेचैवनियोजयेत् शतमष्टोत्तरंचैवआचार्योत्क्रमानसः स्वगृह्योक्तविधानेनवन्हेएव
यमदैवतं संस्थाप्यजुहुयाद्वन्हौसमिदाज्यचरुतिलान् तद्देवस्यसमित्कार्याशतमष्टोत्तरं तथा समिच्छमेण जुहुयात्स
तिद्रव्यंप्रतिहुनेत् सुगन्तुःपथामंत्रेणहोतव्यंसर्वमंत्रतु भद्रासनंप्रकर्तव्यंपंचवर्णकसंयुतं तस्योपरिन्यसेत्सात्रेयजमा
नमर्थस्थापयेत् निवेश्याच्छादितेपीठे अभिषेकंतुकारयेत् पावमानीभिस्तात्त्रिंगैर्मंत्रैर्वारुणास्तंभवैः तल्लिंगैः सुगन्तुः प
थाभि[illegible]भिः ततः स्नानंप्रकर्तव्यंतीर्थानीतेनवारिणा सहस्राक्षादिभिर्मंत्रैः स्नानकार्यंद्विजोत्तमैः ततोन्यद्वस्त्रमाद
यधर्मराजंतुजयेत् उक्तैः षोडशभिर्मंत्रैः सुगन्धिवत्सधर्मदापयेत् ततउत्थायसंप्रार्थ्यभक्तिभावसमन्वितः रक्षमांतु
त्रयोत्र्यश्वरसमोपरज्जुवांधवान् रक्षयत्नोपतोचैवपितरंमातरंधनं अग्नितोमेभयंमास्तुरोगाच्चव्याधिवंधनात् शास्त्रोतं

शां.म ष्विषतोपोघाद्रूयेनापापमेसदा प्रर्थनाचप्रकर्तव्यानमस्कारसमन्विता काकएष्टेचपद्मस्त्रेस्नानंक्लिन्नंचपद्भवेत् सहिरण्य
७९ वतत्कृत्वाब्राह्मणायनिवेदयेत् मंत्रः यत्किंचित्स्यशांदोषोत्थंदुखतमपिविद्यते तन्मर्दनायमायातुवस्त्रदानेनसूर्यज
वायसस्नान्यमस्मैश्च आचार्यायनिवेदयत् माषान्वासांसिकृष्णांतधेनुंचैवपयस्वीनीं शनीवारेचतत्कार्यंरविवारेयवापुनः
घृतपात्रेमसौवर्णोदर्शयेदात्मनस्तनुं ब्राह्मणेभ्योददेदन्नंभूयसींचैवशक्तितः यथोक्तदक्षिणांदद्याद्वित्तशाठ्यंनकारयेत्
स्थानेयत्रस्पृष्टोकाकोततस्थानंचप्रपूजयेत् एवंकुर्याद्विधानेनध्वांक्षदोषायशाम्यति इतिकाकस्पर्शशांतिःप्रकारांत
रेणकाकमैथुनदर्शनशांतिः नारदः दिवावायदिवारात्रौयः पश्येत्काकमैथुनं समर्त्योमृत्युमाप्नोतिह्यथवास्थानना
शनं काकघातंव्रतंयद्वाविदध्यात्तयावत्सरं पितृवद्द्विजान्भक्त्याप्रत्यहंचाभिवादयेत् जितेंद्रियोजितक्रोधः सत्यधर्मप
रायणः तद्दोषशमनार्थायशांतिकर्मसमारभेत् ग्रहस्येशानदिग्भागेहोमस्थानंप्रकल्पयेत् गृह्योक्तविधिनातत्रप्रति
ष्ठाप्यहुताशनं मुखांतेसमिदाज्यान्नैर्जुहुनेदष्टोत्तरशतं प्रतिमंत्रंत्र्यंबकेन अथमृत्युंजयेनच व्याहृतीभिस्तिलैर्व्रीही
जपाद्यंतप्रकल्पयेत् पूर्णाहुतिंचजुहुयात्कर्ताशुचिरलंकृतः स्वर्णशृंगींरौप्यखुरींकृष्णांधेनुंपयस्विनीं वस्त्रालंकारसंयुक्
तांनिष्कद्वादशसंयुतां तदर्द्धेनतदर्द्धेनदद्याद्दक्षिणायायुतां यथावित्तानुसारेणन्यूनाधिक्यस्यकल्पन आचार्यायश्रोत्रि

पाद्धतोगोदद्यात्कुटुंबिने यस्मात्त्वंपृथिवीसर्वाधनोवैकृष्णसन्निभे सर्वमृत्युहरेनित्यमतः शांतिंप्रयच्छमे ब्राह्मणेभ्योविशि
ष्टेभ्योयथाशक्त्याचदक्षिणांब्राह्मणान्भोजयेत्स्वश्चाच्छांतिवाचनपूर्वकं एवंयःकुरुतेसम्यक् तस्माद्दोषात्प्रमुच्यते इतिका
कमैथुनशांतिः अद्भुतसागरेनारदः भानौसिंहगतेचैव यस्यगौः संप्रसूयते मरणंतस्यनिर्दिष्टंषड्भिर्मासैर्नसंशयः ततः
शांतिंप्रवक्ष्यामियेनमेयेनसंपद्यतेशुभं प्रसूतांतत्क्षणादेवतांगांविप्रायदापयेत् ततोहोमंप्रकुर्वीतघृताक्तैराजसर्षपैः
आहुतीनांघृताक्तानांअयुतंजुहुयात्ततः सोपवासःप्रयत्नेनदद्याद्विप्रायदक्षिणां वस्त्रयुग्मंपयंचैवससुवर्णंप्रदापयेत्॥
दृष्टदैवतमंत्रेणततः शांतिर्भवेत्द्विजः गर्गः दिवाप्रसूतावडवाश्रावणेचविशेषतः माघमासेबुधेचैवप्रसवेन्महिषीय
दि सिंहेगावःप्रसूयंतेस्वामिनोमृत्युदायकः जंगमंस्थावरेजातंस्थावरंजंगमंतथा तस्मिन्योनिविपर्यासेपरचक्रागमो
भवेत् त्यागोविवासोदानंवाकृत्वाप्याशुभंलभेत् वडवाहस्तिनीगोर्वायदियुग्मंप्रसूयते विजातेविकृतंवायषड्भिर्मा
सैर्म्रियतेवै विंयोनिषुचगच्छंतिमैथुनेदेशनाशनं अन्यत्रवेसरोत्पत्तेर्नृणांवाजातिमैथुनात् सर्पमूषकमार्जारमत्स्या
श्वानविवर्जिताः तेयादुर्भिक्ष्यकर्तारः स्वजातिपिशिताशनाः अकालजोमरोघोरश्चतुष्पान्मृगपक्षिणः अन्यजातिभयं
तस्यधेनुश्वानोविशेषतः अथानड्वाहनड्वाहंधेनुर्धेनुंपिवेद्यदि शुनीवाधयतेधेनुंशुनीधेनुस्तथापिवा तिर्यग्योनौमानुषी।

शां.म. वापरचक्रागमोभवेत् अमानुषीमानुषाणिजस्यंतिप्राणिनोयदि विकृतंवाप्रसूयंतेपरचक्रागमंवदेत् त्यागोविवासादानंवातेषां
९० कार्यंविजानता तर्पयेद्ब्राह्मणांश्चैवजहोमांश्चकारयेत् मृदंगवाद्यैः पटहैः सुशोभनैः पूजाचकार्या त्रिदिवौकसानां धानु
स्तथेज्याविधिनाचकार्यादेयंतथान्नंबहुचद्विजेभ्यः इति गर्गः छत्रंवामुशलंवापिस्फुटतेवाप्युलूखलं छत्रंदलनंयंत्रं भू
तानांचैवविभ्येतगृहेदेवगृहेथवा दृषद्वाप्यद्रपीठंवाआमनेशयनंतथा अकस्मात्स्फुटतेपत्रकंपतेवावसुंधरा इत्यादी
निनिमित्तान्युक्ताशांतिरप्युक्तातत्रैव अश्वत्थसमिधोहुत्वाघृताक्तामधुसंयुताः सावित्र्याष्टसहस्रेणप्राजापत्यास्तुमंत्रवित्
प्राजापत्याः प्रजापतिदेवताकाः पायसंभोजयेद्विद्वान् हुत्वांतेभूरिदक्षिणाः ततः प्रणम्यतेपापंप्रजापतिमतंयथा स एव
कृष्णापिपीलिकापंक्त्यामैथुनगरेषुवा अतिमात्रंतुदृश्यंते ऊर्ध्वंवशाकृतालयाः शांतिंगृहेदेवगृहेतथानरपतेर्गृहे उपर्यु
परिमात्रंतुदृश्यंतेवेश्मवत्तदा मक्षिकानशकादंशा अतिमात्रभयावहाः ईदृशेलक्षणोत्पातेमहाचौरभयंभवेत् इत्याणां
हरणंनृपात्परचक्रस्यचागमं तत्रशांतिंप्रवक्ष्यामिविश्वामित्रोपदर्शितां अश्वत्थसमिधांचैवहुत्वाचाष्टोत्तरंशतं पूर्णापात्रा
णिदातव्याहुत्वांतेभूरिदक्षिणां दास्तिदासस्मायुक्तंगृहेदद्याद्विजातये तिलपात्रंप्रदातव्यंतिलान्जुह्वीतसंयतः स एव मृतः
स्मशानयोनीतः पुनर्जीवतीमानवः गृहे यस्यप्रविष्टोसौतिष्ठेदथकदाचन अचिरात्शून्यतांयातितत्रदारपरिग्रहः तत्रशांतिं

प्रवक्ष्यामिवर्म्मराजमतंतथा सक्षीराणांघृताक्तानांअग्नेःहुत्वासुखंवुधः उदुंबराणांविधिवत्ततःशांतिकृताभवेत् साविंश्यष्टसह
स्रेणक्षीरशांतिंचकारयेत् रक्तानामेकेत्यादिवक्ष्यमाणाक्षीरशांतिः कपिलातिलकांसांचहुत्वांतेभूरिदक्षिणा ततशाम्यप
तेपापंधर्मराजमततथा सएव अनारोग्यमनावृष्टिर्दुर्भिक्षंजनमारकं ज्वरःकासस्तथाश्वासःकच्छूदद्रुविकोष्टिकाःशि
रोरोगोक्षिरोगश्चपांडुरोगोगलग्रहः व्याधयश्चप्रवर्त्तंतेदुर्दृष्टेःस्वप्नलक्षणैः तत्र शांतिंप्रवक्ष्यामिवृहस्पतिमतंयथात्रिभ
रात्रोपोषितोभूत्वाहविष्याशीपुरोहितः सक्षीराणांघृताक्तानांसमिधानांशतंदहेत् पलाशस्येतिशेषः ततस्तुशाम्यतेपापंवृ
हस्पतिमतंतथा सएव वज्राग्निद्राशनिर्वापिज्वलन्नापततेयदि पुरेजानपदेवापितत्रविंद्यान्महद्भयं संवत्सरेततोघोरेवि
ग्रहेश्चैवजनक्षयं राज्ञामात्यविनाशंचनिर्दिशेन्नात्रसंशयः तत्रशांतिंप्रवक्ष्यामिइंद्राग्निवचनंयथा अपामार्गस्यसमिधा
सहस्राष्टोत्तरंभवेत् पायसंभोजयेद्विप्रान्क्षीरशांतिंचकारयेत् रक्तानामेकवर्णानांगवांक्षीरंसमादिशेत् समाश्रयेद्धोमार्थंसं
पादयेत् हुत्वाहुतिशतंविशेमहेंद्रेणचमंत्रवित् महेंद्रेणमहाइंद्रोयओजसेत्यादिना सुवर्णमणिसंकाशाहुत्वांतेभूरिदक्षि
णा गौरितिशेषः ततस्तुशाम्यतेपापंइंद्राग्निवचनंयथा शौनकः अथदास्यमणिककुंभस्थालीदरणागापांसोराजकुलविवा
दोवायानछत्रशय्यासनावसथ्यध्वजगृहैकदेशभंजन राजवाजिमुख्याः प्रमीयंतेवाहस्तीनोवामाद्यंतिइत्येवमादीनितान्ये

शां·म· तानीसर्वाणिइंद्रदेवतान्यद्भुतानिप्रायश्चित्तानिभवंति इंद्रोदेवताकर्ताचयेषानानिइंद्रादेवत्यानिअद्भुतानितेषुप्रायश्चित्तान्यपि
८९ इंद्रदेवत्यानिभवंति इंद्रविश्वेतिस्थालीपाकंहुत्वापंचाज्याहुतीर्जुहोति इंद्रायस्वाहा शचीपतयेस्वाहा ईश्वरायस्वाहा सर्व
पापप्रशमनायस्वाहा इतिव्याहृतिभिश्चपृथक्पृथक् सएव गृहद्वारेणावासयोगच्छतिकपोतःप्रविशतिशरीरेरोहतोरूरू
कस्त्रीदर्शनमित्येवमादीनितान्येतानिसर्वाणियमदेवत्यान्यद्भुतानिप्रायश्चित्तानिभवंति नाकेपर्णमितिस्थालीपाकं
हुत्वापंचाज्याहुतीर्जुहुयात् यमायस्वाहा प्रेताधिपतयेऽदंडपाणयेऽसर्वपापप्रशमनायस्वाहा इतिव्याहृतिभिश्चपृथक्पृथ
क्जुहुयात् सएव दिशोदशाद्यंतिकेतवश्चोत्तिष्ठंति गवांशृंगाद्रुधिरस्रवति अत्यर्थेद्विमांपुस्तपति इत्येवमादीनिसर्वाणि
सोमदेवत्यान्यद्भुतानिप्रायश्चित्तानिभवंति सोमोराजानमितिस्थालीपाकंहुत्वापंचभिराज्याहुतिभिरभिजुहोति सोमाय
स्वाहा नक्षत्राणांपतयेस्वाहा क्षीरपाणयेस्वाहाईश्वरायस्वाहा सर्वपापप्रशमनायस्वाहा व्याहृतिभिश्चपृथक्पृथक्जु
होति अथाश्वशांतिः गर्गः अश्वशांतिंप्रवक्ष्यामिशृणुशौनकयत्नतः अश्वशालासमीपेतुकुंडंकुर्याद्विधानतः उत्वातं
हस्तमात्रंतुआयामश्च तथाभवेत् मेखलात्रयसंयुक्तंयोनिरश्वत्थपत्रवत् कुंडस्योत्तरपूर्वेतुवेदिंकुर्यात्समाहितः सार्ध
हस्ततथायाममुत्सेधंहस्तमात्रकं वर्तुलाचतुरस्राचदेवानांस्थापनानिच कुर्यादष्टदलंपद्मंतंडुलैर्वेदिकोपरि तन्मध्ये

जयेद्देवंसुवर्णेनप्रकल्पितं आश्वारूढंमहातेजाःसप्तहस्तंमहाबलं अश्वारिष्टहरंभूरंदेवेशंहयवक्त्रभं देवेंद्रंचधराधी
शंसुवर्णेनप्रकल्पयेत् वरुणंचतथेशानंराजतेनप्रकल्पितं यमंचकालंलोहेनताम्रेनापितथैवच निर्ऋतिंचतथावायुं
नागेनैवप्रकल्पयेत् सोमंचराजतेनैवकल्पयेत्सुसमाहितः कृत्वैवंलोकपालांश्चस्वेषुस्थानेषुविन्यसेत् आवाहनार्घ्यपा
द्याद्यैःगंधपुष्पाक्षतैःशुभैःधूपदीपैश्चनैवेद्यैःपूजयेत्सोऽतिपूर्वकं पंचामृतेनस्नपनंकुर्याद्देवस्यमंत्रकैः त्यमूषुवाजिनमि
तिमंत्रेणवाहनंचरेत् अश्वस्तुपरोगोऽद्रितिकुर्यात्संस्थापनंबुधः मानस्तोकेतिमंत्रेणस्नानंसम्यक्प्रकीर्तितं युवंवस्त्रा
णीतितथावस्त्रंचैवप्रदापयेत् यज्ञोपवीतंदातव्यंदेवस्यत्वेतिमंत्रतः वित्तदायेतिमंत्रेणअर्चयेत्सुसमाहितः गंधद्वारेतिमं
त्रेणगंधपुष्पंतथैवच धूरसीतितथाधूपंदीपंचाग्निविशेषतः अन्नपतेतिमंत्रेणनैवेद्यंपरिकल्पयेत् एवंसंपूज्यविप्रेंद्र
विपुत्रंहयाधिपं ततः संपूजयेद्धीमान्लोकपालान्तथैवच इंद्रंवोविश्वतः शक्रंअग्निंदूतेतिपावकं यमायसोमेतियमंनि
र्ऋतिंमोषुणोतिच तत्त्वोअग्नेतिवरुणंतववायेतिचानिलं सोमोधेनुंतथासोमंकद्रुद्रेतितथाशिवं पूजयेद्गंधपुष्पाद्यैर्धूप
दीपनिवेदनैः क्रमेणपूजेदित्थंदेवान्संपूज्यपत्ततः अश्वारूढमहावीरतुरंगेशमहाबल अश्वारूढंचरेवंतंशक्त्याचाशु
विनाशायसायेसनगजारूढवज्रहस्तसुरेश्वर वज्रेणतुरगारिष्टंभिन्नकुरुशचीपते मेषारूढमहातेजोज्वलज्वालविभूषि

नः तीक्ष्णासिनाहुतवह अश्वारिष्टं विनाशय कालदंडधरोदेवमाहामहिषवाहन कालदंडेन दंडंस्त्वं अश्वारिष्टंविनाशय ख॰
ड्गहस्तमहाभीमनिर्ऋतेप्रेतवाहन छिन्नंकुरुहयारिष्टं तीक्ष्णखड्गेनशीघ्रतः पाशहस्तजलाधीशसदामकरवाहन पा
शेनचहयारिष्टछिन्नंकुरुजलाधिप ध्वजहस्तमहाकायमृगारूढमहाबल ताडयस्वहयारिष्टं ध्वजदंडेनचानिल
शक्तिहस्तमहाकायकुबेरनरवाहन अश्वारिष्टंचयक्षेशशक्त्याचाशुविनाशय शूलहस्तमहारुद्रपिनाकिन्वृषवा
हन नाशयप्रभुहयारिष्टंत्रिशूलेनत्रिलोचन एवंसंप्रार्थ्यविप्रेंद्रलोकपालक्रमेणच अग्नेःसंस्थापनंकृत्वाकुंडेहोमंच
कारयेत् तिलव्रीहियवैश्चैवप्रत्येकंवाठकाठकं होमंकुर्यादश्वकामाचरुणाघृतपूर्वकं स्थापयित्वाज्वसंस्थालींतत्स्थे
नाज्येनयत्नतः इत्थंसर्वेश्चमंत्रैश्चदेवमुद्दिश्यकारयेत् अग्नयेस्वाहावायवेस्वाहाविष्णवेस्वाहा सर्वज्ञायस्वाहा सर्वदुरि
तनाशनायस्वाहा रैवतायस्वाहा सर्वकामफलप्रदायस्वाहा प्रजापतयेस्वाहासर्वत्रहोमःकार्यः अग्निरन्नादोन्नपति
रन्नाघमस्मिन्यज्ञेयजमानायददातुस्वाहा सोमोराजाराजपतिं एवंसर्वत्रहोमविधिः इत्थंकृत्वाहोमकर्मआचार्योविधि
वत्तदा शंन्नोभवतुमंत्रेणअश्वशालांप्रवेशयेत् पवित्रेतेतिमंत्रेणअश्वान्संप्रोक्षयेद्द्विजः एषवाजीतिमंत्रेणतयाश्वां
श्चविसर्जयेत् मानोमित्रेतिमंत्रेणतुरंगानस्थापयेत्सुधीः पूर्णाहूतिंचजुहुयाद्छिन्नघृतधारया भूतेभ्यश्चबलिंदद्यात्

त्वान्तंमंत्रपूर्वकं असुरपन्नगायक्षायातुधानाश्चराक्षसाः पिशाचाः सिद्धगंधर्वाः वेतालायोगिनीशिवाः डाकिनीशाकिनीचै
वशाकिन्याजंवुकादयः अभ्यारिष्टस्यशांत्यर्थंवलिंगृहंत्विमंग्रहाः इत्थंदत्वावलिंसम्यक्भूतेभ्यःश्वविधानतः अश्वंच
दक्षिणायुक्तंप्रतिमांवस्त्रसंयुतां उद्दिश्यभास्करंदेवंआचार्यायप्रदापयेत् आकृतीर्दैवतानांचद्विजेभ्योवस्त्रसंयुताःदद्या
त्तादक्षिणायुक्ताश्रद्धापूतःसमाश्रितः आकृतीःप्रतिमाःदेवानामिंद्रादीनां अनेनविधिनाकृत्वाहयानांशांतिकंमहत् अश्वा
नांनीरुजत्वंचवलंपुष्टिजवंतथा लक्ष्मीस्थितामनूनांचसंग्रामविजयोभवेत् ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चाततःशांतिर्भविष्यति इत्यश्व
शांति अथगजशांतिःसनत्कुमारउवाच अथराजाप्रकुर्वीतचतुर्थ्यांगजवाजिनांशांतिमामयतप्तानांतदुत्पातादपोहति
कंवलानिचनादंजेपदात्वस्त्रूणिमुंचति सद्योप्रशांतोनिर्वेदाद्यदास्यात्मदवर्जितः विहीनगतिमत्यर्थंपरिक्षीणतनुद्विपं
विमानात्त्रस्तसर्वांगगुप्तोनष्टपराक्रमः नष्टशोभःसदाहीनोनष्टसंज्ञोरुषान्वितः नानाव्याधिसमुत्थाभिःपीडाभिःपीड्यते
यदा अरिष्टोपनिपातेषुतथोत्पातभयेषुच तदाशांतिंप्रकुर्वीतगजरक्षापरोनृपः अ रिष्टाद्यशुभंत्वेवंवाजीनांलक्ष्यतेय
दा युधारंभेषुचतथातेषांशांतिंचकारयेत् शांत्यर्थंगजवाजीनांमंडपंचतुरस्रकं द्वादशारत्निमानेनसंमितंकारयेत्सुधी वा
हुप्रमाण मध्येतुयोनिनाभिसमुज्वलं कुंडंत्रिमेखलंकुर्याद्वृत्तंवाचतुरस्रकं तत्पुरस्ताद्दक्षिणतःपश्चिमेचोत्तरेतथा चतुरस्रंत

शां·म· तःकुर्यात्कुंडहस्तप्रमाणकं कोणेषु च तथा कुर्याद्दक्षे चाष्टत्रिकोणकं अर्कखादिरपालाशबिल्वाश्वत्थवटैरपि औदुंबरअपाम
९३ मार्गसमिद्भिस्तत्रतत्र वा मध्ये सर्वसमिद्भिर्वा पालाशैर्वाज्यबिल्वकैः तिलतंदुललाजाभिः सक्तुसिद्धार्थशालिभिः यवैरे
भिस्त्रिमध्वक्तैर्मध्ये सर्वमितिस्थितिः दत्वा च पयसा चैव घृतेन मधुनापि वा कोणेषु च तथाज्येन मध्ये तु कलशैरपि स्थाप
येच्च ततः कुंभान् अष्टावष्टासु दिक्षु च वस्त्रयुग्मेन संछन्नान् सर्वौषधिसमन्वितान् सर्वरत्नयुतान्युग्मानाधपुष्पोदकैर
पि हस्तान्तरप्रमाणेन वृत्कुंभं तु मध्यमे तिर्थोदकेन संपूर्णं सर्वरत्नौषधैरपि चतुरः कलशांस्तत्र चतुर्थस्य समंततः कोणेषु
च पथान्याय्यं जलवस्त्रादिकैर्युतान् स्मरेत्प्रधानकुंभे तु नृसिंहाकृतिहरिं चक्रशंखगदापद्मचर्मासिशारशक्तयः पूर्वादिक्र
मयोगेन ध्यातव्यं कलशेष्वपि बहिः शक्रादिदिक्पालास्तत्र तत्रं च संस्मरेत् प्रधानकुंभात्पुरतः कुर्याच्चक्राानुमंडलं तत्र संपूज्य
देवेशं पश्चाद्धोमादि साधयेत् मंडलाग्रे तथा कुंभं कुंभाग्रे कुंडमेव च सर्वत्रानलसंस्कारान् स्वगृह्योक्तेन कर्मणा जुहुया
दग्निसिध्यर्थमाज्याहुतिसहस्रकं आनुष्टुभेन मंत्रेण गुरुर्वास्य पुरोहितः अनुष्टुभो नृसिंहमंत्रः दशताहस्रमिष्यते समि
द्द्रव्यं च तथैव हुत्वा समाहितः संपताज्याहुतीनां च सहस्रावाप्तुलं भवेत् ततः स्विष्टकृदित्यादि समापन विधिक्रमात्॥
एवं समाप्य विधिवद्धोमं तत्र पुरोहितः संस्पृशन्नुदकुंभं च जपेद्दृष्टा सहस्रकं पर्यंतकलशान्स्पृष्ट्वा जपेत्तत्र सहस्रकं अ
त्र

नंतरेषुकुंभेषु गायत्र्या प्रणवेन वा ऋत्विग्भिर्युगपत्कार्ये होमं तंत्रं तु पूर्ववत् प्रतिकुंभसहस्रं च जपेन्मानप्युपस्पृशन् पूज
येल्लोकपादीन् गंधादिभिरतंद्रितः अथ राजानमाकाया स्नास्तोरोसिंहे विष्टरेत् समाप्यच शुचिः स्नानं सर्वालंकारसंयुतं
कुंभोदकेन देवाग्रे तन्मंत्रेणाभिषेचयेत् पर्यंतकलशैश्चापि नृपं पश्चाद्गजादिकं अन्यांश्च वाहनान्पूज्य दिव्यलक्षणसंयु
तान् गजादीन् वशिष्टेन तोयेन स्नापयेद्बुधः अन्यवाहनान् द्विपाद्यान्सर्वान्नेव समाहितः वाह्यकुंभोदकेनैव स्नापयेत्तत्र
साधकः राज्ञो नो राजनं कुर्याद्वाहनेषु च मंत्रवित् अन्येष्वेवं विधः कार्यः सहिरत्नकरः परः राजानं वाहनादींश्च तथान्यांश्च
पुरोहितः सर्वालंकारसंयुक्तान् सर्वमंगलसंयुतान् कृत्वा तु वाचयेत्पश्चाद्ब्राह्मणैराशिषो बहु दक्षिणामप्यलं दत्वा ऋत्विग
भ्यो गुरवे नृप वाहनं वस्त्रभूषाणामाचार्याय निवेदयेत् दासदासीषु भृत्येषु ग्रामादिषु च सर्वशः सर्वालंकारसंयुक्तं रा
जावाहोपरि स्थितं. अरोहेश्चापि संयुक्तं राजानं वाहसंस्थितं मंत्रेर्ह्रीं पैर्हं यैश्चैव ब्राह्मणैः स्वस्तिवाचनैः स्नानं दंश्चैव ऋ
त्विग्भिर्हैमंत्रैर्वरैस्तथा आचार्यो राजभवने नृपसंवेशयेत्स्वयं पूर्वस्नानावशिष्टेन कुंभतोयेन मंत्रवित् गजशालां च सं
प्रोक्ष्य अश्वशालां तथैव च सिद्धार्थतंदुलतिलैः पुष्पैर्वाप्यवकीर्य च शालामध्ये नृसिंहं च सुदर्शनमनामयं पूजयेद्गंध
पुष्पाद्यैः सर्वालंकारसंयुतैः सक्तुभिः कृशरान्नेन कर्पादूतवर्तिं वहिः ततः शालासु सर्वासु ब्राह्मणान्भोजयेद्दलिं ततः

संवेशानंकुर्यादाचार्योगजवाजिनां एवंशांतिंप्रकुर्वीतनिमित्तेसतितद्गुरुः सपरिच्छदस्यनृपतेर्मंत्रवित्सुसमाहितः सर्वकल्य
णसंपूर्णः सर्वव्याधिविवर्जितः सपुत्रोराजमंत्रस्तुनृपस्तेनंमहीयते इतिगजशांतिः अथमहाशांतिः श्रीकृष्णउवाच
महाशांतिंप्रवक्ष्यामिमहादेवेनभावितं पार्थिवानांहितार्थायमहादुस्तरतारिणीं नृपाभिषेकेसाकार्यायात्राकालेनृपस्यतु
दुःस्वप्नेदुर्निमित्तेचग्रहवैगुण्यसंभवे विद्युदुल्कानिपातेचजन्मर्क्षेग्रहभेदने केतूदयेचनिर्घातेक्षितिकंपस्यसंभवे
प्रसूतौमूलगंडांतेयमलस्यचसंभवे छत्राणांचध्वजानांचस्वस्थानात्पतनेभुवि काकोलूककपोतानिप्रवेश्मनतथा
क्रूरग्रहाणांचक्रेषुजन्मादिषुविशेषतः जन्मनिद्वादशेचैवचतुर्थेवाष्टमेतथा यदास्युर्गुरुमंदाराः सूर्यश्चैवविशेषतः
मंदः शनी आरोभौमः पुष्टेग्रहाणांसर्वेषांसूर्यशीतांशुकीलके वस्त्रायुधगवाश्वेषुभस्मितेछायनासने पद्माग्निपरिदृष्टेष
तराचार्विद्रधनुस्तथा वेश्मनश्वतुलाभंगेगर्भेष्वभ्वतरिषुच रविबिंबद्वयेदृष्टेमहाशांतिप्रशस्यते सर्वाणिदुर्निमित्ता
निप्रशमंयांतिसर्वथा तांकुर्युर्ब्राह्मणाः पंचकुलशीलसमन्विताः चतुर्वेदास्त्रिवेदाश्चद्विवेदाश्चापिपांडव आथ
र्वणविशेषेणावद्वृचोश्चसुसंयताः शुचयःश्रुतसंपन्नाः जपहोमपरायणाः कृच्छ्रोपवासनक्ताद्यैः कृतकायविशोधनाः
पूर्वमाराध्यमंत्रास्तुप्रारंभेतुततःक्रियाः मंत्रान्विनियोक्ष्यमाणान्तु दशद्वादशहस्तंवामंडपंकारयेच्छुभं तन्मध्येवेदिकां

कुर्याच्चतुर्हस्तप्रमाणात: आग्नेय्यां कारयेत्कुंडं हस्तमात्रं सुशोभनं मेखलात्रयसंयुक्तं योन्या चापि समन्वितं रवीद्दोरुपरा
गेषु महोत्कायतनेषु च उत्पातेषु तथान्येषु निमित्तेषु च सर्वशः सर्वारिष्टोपशमनी महाशांतिः प्रशस्यते चारुचंदनमाले
चतोरणालंकृते तथा गोमयेनोपलिप्ते च मंडपे ते द्विजातयः भुक्तवंतो घराः स्नाताः सुक्तमाल्यानुलेपनाः कर्म कुर्युरितिशे
षः ततश्च पंचकलशास्तस्यां वेद्यां विनिक्षिपेत् आग्नेयादिषु कोणेषु धंचमं मध्यतस्तथा अष्टपत्रकृते पद्मे पंचपल्लव
धारिणा ब्रह्मकूर्चविधानेन पंचगव्यं तु कारयेत् ब्रह्मकूर्चविधानं गोमूत्रं ताम्रवर्णाया इत्यादिना ब्रह्मकूर्चप्रकरणे प्रोक्तं
औषधी पंचरत्नानि रोचना चंदनं तथा सिद्धार्थकान् शमीदूर्वाकुशान्व्रीहियवांस्तथा अपामार्गफलवतीन्यग्रोधोदुंबरस्तथा
था प्लक्षाश्वत्थकपित्थांश्च प्रियंगुश्चूतपल्लवान् हस्तिदंतमृदं चैव कोणकुंभेषु विन्यसेत् फलवरीगंधः श्रियंगुः कुंगुः प्रणार्तं
थीदकोपेतं पंचगव्यं च मध्यमे ऋचं वा च मितिदं च वन्हिकुंभाभिमंत्रणं आप्युः शिशानेनैऋत्यां यद्दवावायगे चैरे इशाना
चतुर्थस्य कुंभस्त्वभिमंत्रणं मध्यमे त्वयजमव्यारुद्रः कुंभे यजुर्भुवाः गंधपुष्पाक्षतैर्वस्त्रैर्नैवेद्यैर्घृतपायसैः फलैश्च नारिकेल
लापैर्दीपकैः कुंभपूजनं स्वस्तिवाचनकं चैव कारयेत्तदनंतरं क्रमेणानेन कैरग्निकर्म प्रयोजयेत् अनेन वक्ष्यमाणेन अग्नि
दूतमिहाग्निं च पूर्वमेव निधापयेत् पूर्वकलशस्थापनात् हिरण्यगर्भः समिति ब्रह्मासन नियोजने कपानसा प्रणीताश्च

शां·म मंत्रेणविनियोजयेत् कृत्वावास्तरणंवन्हेराज्यसंस्कारमेवच अथवासादयेदन्नद्रव्यंद्रव्यंयस्यप्रयोजनं ततःपुरुषसूक्तेनयाय
९५ स्तश्रपणंभवेत् अभिधार्यार्थसंसिद्ध्यायसंस्थापयेद्भुवि अष्टादशप्रमाणेधान् दद्यादथशमीमयान् पालाशीसमिधः
सप्तसप्तच्चेद्इतिद्रापयेत् आघारावाज्यभागौतु हुत्वापूर्वक्रमेणतु जुहुयाघाहुतीः सप्तजातवेदसइत्यृचा स्थालीपाक
स्यजुहुयात्पुनर्वैजातवेदसे तरत्समदिसूक्तेनचतस्रोजुहुयात्तत् यमायेतिचसप्तान्याः स्वाहांताजुहुयात्ततःस्वाहांता
इतियोज्यंसर्वत्र इदंविष्णुस्ततः सप्तजुहुयादाहुतीर्नृप नक्षत्रेभ्यस्ततःस्वाहासप्तविंशतिराहुतीः नक्षत्राहुतयश्चकृ
त्तिकाभ्यःस्वाहेतिमंत्रैःकार्या तत्ररोहिणीद्वयपुष्यहस्तादित्रयानुराधादित्रयाभिजिद्द्वयशतभिषग्रेवतीष्वेकवचनं पु
नर्वसुफाल्गुनीद्वयविशाखाश्विनीषुद्विवचनं शेषेषुबहुवचनं पत्कर्मणेतिजुहुयात्ततः स्विष्टकृत्पुनः ग्रहहोमस्ततःका
र्यैस्तिलैसज्यपरिप्लुतैः अत्रतिलविधानंवैकल्पिकयवादिनिवृत्त्यर्थः प्रायश्चित्तंततोहुत्वाहोमकर्मसमापयेत् ततश्चतूर्य
निर्घोषैःकाहलाशंखनिःस्वनैः यजमानस्यकर्तव्योह्यभिषेकोद्विजोत्तमैः कास्मर्यवृक्षसंभूतेसमेभद्रासनेस्थितं कास्मर्य
वृक्षः श्रीपर्णी भद्रासनं वेदिमध्यगतंकृत्वादुर्निमित्तप्रशांतये पंचभिःकलशैःपूर्णैःमंत्रैरेतैर्यथाक्रमं सहस्राक्षप्रथमं
ततश्चैवशतायुषा सजोषसाचेंद्रइतिविश्वानिवरुणेति द्रुपदादिवेतिचततः स्नापयेयुःसमाहिताः ततोदिशावर्तिदम्

याद्विचित्रान्नसमाश्रितान् नमोस्तुसर्वऋक्षेभ्यः इमंमंत्रमुदाहरेत् स्नातस्यब्राह्मणाः सर्वेपठेयुः श्यतिमुत्तमां शांतितो
येनधाराश्चपात्रपित्वासमंततः पुण्याहवाचनंकृत्वाशांति कर्मसमाचरेत् तीर्थे देवालयेवापिगोष्ठेहंकारथेहुधः क्षिति
हिरण्यवासांसिशयनान्यासनानिच विप्रेभ्योदक्षिणांदद्याद्यथाशक्त्याविमत्सरः दीनानाथविशिष्टेभ्योदद्याश्चैवपु
धिष्ठिरः भोजनंचानिशंदत्वाततः सर्वंप्रसिध्यति आयुश्चलभतेदीर्घंपुत्रान्विजयतेक्षणात् दुर्गाराज्यस्यसिध्यतिपु
त्राश्चलभतेशुभान् यथाशस्त्रप्रहाराणांकवचंवारणंभवेत् तथादैवोपघातानांशांतिर्भवतिवारणं अहिंसकस्यदांतस्य
धर्मार्जितधनस्यच दयादाक्षिण्ययुक्तस्यसर्वेसानुग्रहाग्रहाः अर्थानसमृद्धयवृद्धयतेचधर्मकामंप्रसाधयतितस्य
विनिक्षिपापं यःकारयेत्सकलदोषहरीमहार्थांपांतिंप्रशांतहृदयः पुरुषः सदैव ॥ इतिश्रीमीमांसकभट्टशंकरा
त्मजभट्टनीलकंठकृतेभास्करेशांतिमयूखः समाप्तिमगमत् ॥ यःपोथीशाहरव नारमदिवाकरछायाखानामे ॥
च्छाप्तिप्रभृषकीपुस्तकशिवचरणकेइहांछपीसाकिनमोहल्लेभदेनिकालीमहल्लकेपास वाकलमदुर्गामिश्र ओझाप
नेवालेकानाम मातादयाल यःपोथीजिसकोलेनाहो सोचांदनीचौकमेकुंजगलिकेफाटककेपश्चिमओर रामचर
नकेदुकानपरमिलेगी संम्वत् १९ ०५ मितिवैशाखसुदी ८ वार बुधकेदिनसमाप्तम् ॥ श्रीरामजयरामजयराम

इति श्रीशान्तिमयूखस्य सूचीपत्रम् ०

॥ इति शांतिमयूखं समाप्तम् ॥ श्रीराम ॥